

בעניין שבין: התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר 580178697

כולם ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ו/או
תומר נאור ו/או אריאל ברזילי ו/או הידי נגב
ו/או גילי גוטוירט ו/או רחל אל-שי רוזנפלד
ו/או רותם בבלי-דביר ו/או תמר באום ו/או
אורי הס ו/או סתיו לבנה להב

מרח' יפו 208 ירושלים, ת.ד. 36054 ירושלים 91043
טל': 02-5000073; פקס: 02-5000076

העותרת

- נ ג ד -

1. ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

2. משרד הביטחון

3. היועצת המשפטית לממשלה

ע"י ב"כ עוה"ד מפרקליטות המדינה
מרח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-6467011

המשיבים

עתירה למתן צווים על תנאי, ובקשה לקיום דיון דחוף

מוגשת בזאת עתירה לבית משפט נכבד זה, למתן צווים על תנאי ולקיום דיון דחוף כנגד המשיבים 1-3 כדלקמן:

א. צווים על תנאי

א.1. צו על תנאי כנגד המשיבה 1 לעתירה, היא ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, שהוקמה בהחלטת ממשלה מס' 1019 מיום 23.1.2022 (ושתוקנה בהחלטת ממשלה מס' 1405 מיום 4.5.2022) (להלן: "ועדת החקירה", או "הוועדה"), המורה לה לבוא ולנמק מדוע לא תפתח את דלתות דיוניה לציבור; תפרסם הקלטות וסרטוני וידאו של דיוניה, ובכלל זה של כלל הראיונות שכבר התקיימו והעדויות שנגבו; תפרסם פרוטוקולים של כלל ישיבותיה, וזאת מתוך הטעמים הבאים, העומדים כל אחד בפני עצמו ובמצטבר:

א.1.א. לנוכח סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1969 (להלן: "חוק ועדות חקירה") המחייב אותה לפעול על דרך עקרון הפומביות כדרך המלך בעבודתה;

א.1.ב. לנוכח האינטרס הציבורי הרב בעבודתה ודיוניה של הוועדה והוא העומד בבסיס תכלית הקמתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט;

א.1.ג. לנוכח הפגיעה החמורה באמון הציבור, בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי המהווים ערכים מוגנים וזכויות חוקתיות;

א.1.ד. לנוכח חוסר המידתיות הקיצוני שנפל בהטלת החיסיון הגורף על דיוניה, הראיונות שהתקיימו והעדויות שנגבו, והעובדה שלא נשקלו חלופות פוגעניות פחות כמו פרסום הקלטות וידאו מצונזרים בחלקם; פרוטוקולים מושחרים בחלקם; ואי-מענה מספק להחלת עקרון הפומביות על עבודתה;

א.1.ה. לנוכח חוסר הסבירות הקיצוני שנפל באי-פומביות עבודתה של ועדת החקירה, אשר לא שקלה הרשות את כלל השיקולים הנדרשים לעניין, ובפרט האינטרס הציבורי בעבודתה ואמון הציבור שלשמו הוקמה. וכן, החליטה בשרירותיות על חיסיון גורף לכל דיוניה;

א.1.ו. לנוכח הסתירה שנפלה בהחלטותיה של ועדת החקירה מיום 23.2.22 וביום 27.3.22 "לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה", והחובה המוטלת עליה לממש את החלטותיה שלה.

א.2. צו על תנאי כנגד המשיבה 1 לעתירה, היא ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, המורה לה לבוא ולנמק מדוע לא תקבע לוח זמנים ברור ומחייב לפרסום דיוניה, הראיונות שהתקיימו והעדויות שגבתה הוועדה וזאת מתוך הטעמים המפורטים בסעיפים א.1.א - א.1.ו לעיל.

א.3. צו על תנאי כנגד המשיבה 1 לעתירה, היא ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, המורה לה לבוא ולנמק מדוע לא תפרסם ממצאי ביניים לאחר למעלה

משנתיים של עבודה, ומדוע לא תפרסם דו"ח ביניים על עבודתה.

ב. בקשה לקיום דיון דחוף

כן מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על קיום דיון דחוף בעתירה, על רקע הצורך לברר בהקדם האפשרי את השאלות העומדות בבסיס העתירה, לאור חלוף הזמן הרב, והחריג, מהיום בו התקבלה החלטת הממשלה להקים את הוועדה, ועד להגשת עתירה זו, מיצוי ההליכים הממושך שקיימה העותרת, ולנוכח הטעמים האמורים לעיל בסעיפים א.1.א - א.1.1.

תוכן

- א. הצדדים לעתירה 3
- ב. מבוא 4
- ג. התשתית העובדתית לעתירה ומיצוי הליכים 5
 1. ג. פרשת הצוללות וכלי השיט – רקע כללי 5
 2. ג. החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה ממלכתית בפרשה והמאבק הציבורי אשר קדם לה 7
 3. ג. החלטת ועדת חוץ וביטחון על פומביות עבודת ועדת החקירה 8
 4. ג. החלטת הממשלה מס' 1405 המתקנת את דרך פומביות ועדת החקירה 9
 5. ג. מיצוי הליכים בדבר הצורך בפומביות עבודת הוועדה ובפתיחת דלתותיה 9
- ד. הטיעון המשפטי 13
 1. ד. תשתית נורמטיבית 13
 2. ד. תכליות חוק ועדות חקירה – לפומביות הוועדה מעמד על 15
 3. ד. הפגיעה בנורמה החוקתית של פומביות הדיון, בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי 17
 4. ד. 3.א. עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה הוא נורמה חוקתית 17
 4. ד. 3.ב. הפגיעה בנורמות החוקתיות על ידי ועדת החקירה 19
 4. ד. אי-פומביות הוועדה לא עומד במבחני המידתיות 20
 5. ד. החלטת הוועדה להטיל חיסיון גורף על דיוניה חורגת ממתחם הסבירות באופן קיצוני 24
- ה. סיכום 25

א. הצדדים לעתירה

העותרת

1. העותרת היא עמותה, רשומה כדין, תנועה עצמאית ולא מפלגתית, המציינת בימים אלו 32 שנים של עשייה ציבורית ומשפטית בהן חרטה על דיגלה שמירה על טוהר המידות בשירות הציבורי, עידוד ערכי שלטון החוק, שירות נורמות בלתי ראויות במנהל הציבורי והשרשת נורמות ראויות של מנהל ציבורי תקין. העותרת היא ארגון אזרחי המונה כ-62,000 חברים ופעילים, ולמעלה מ-250,000 עוקבים ברשתות החברתיות.
2. העותרת היא אחת מהארגונים העיקריים שהפעילו לחץ ציבורי, בין היתר, בהפגנות ענק שארגנה ומייצבים שהפיקה לארכה ורוחבה של המדינה, כדי להביא להחלטה על הקמת ועדת

חקירה ממלכתית לעניין כלי השיט. ולאחר מכן להחלטת ועדת חוץ וביטחון לדחות את עניין הסודיות שהוטל על ועדת החקירה ולהביא להחלטה מספר 1405 של הממשלה מיום 04.05.2022, אשר מתקנת את ההחלטה להקמת ועדת החקירה הממלכתית, והיא זו אשר קבעה כי דיוני הוועדה יתקיימו בהתאם לדרך המלך של פומביות ודלתותיה תהיינה פתוחות לציבור הרחב.

המשיבים

3. **המשיבה 1**, היא ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט (להלן: "הוועדה", או "ועדת החקירה"), שהוקמה בהחלטת ממשלה מס' 1019 מיום 23.1.2022 (החלטה שתוקנה בהחלטה מס' 1405 של הממשלה מיום 4.5.2022) ובהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968, בכדי שתחקור את העסקאות ו/או הליכי הרכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים והסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה.
4. **המשיב 2**, הוא משרד הביטחון, אשר העומד בראשו, שר הבטחון הוא אשר הגיש בצוותא עם שר המשפטים את הצעת המחליטים להקמת ועדת החקירה. המשיב 2 כולל את אגף הביטחון ואת הממונה על הביטחון במשרד הביטחון – אחד מהגופים שהתנהלותם נחקרת בוועדה וכן, הגוף האחראי על מתן ייעוץ לוועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט בכל הנוגע לסוגיות של שמירה על סודיות הנדרשת לשמירה על ביטחון המדינה, ואשר בין היתר, בדיקת התנהלותו בפרשת כלי השיט עומדת במוקד תכלית הקמת ועדת החקירה הממלכתית.
5. **המשיבה 3**, היא היועצת המשפטית לממשלה, העומדת בראש המערכת המשפטית של הרשות המבצעת מחד, והעומדת בראש המערכת המשפטית והשירות המשפטי הציבורי מאידך. בתפקידיו אלו היא גם מייצגת את האינטרס הציבורי ושומרת על קיום הדין, וכן אחראית על הנחיית משרד הביטחון לפעול על פי הדין ולא להביא לפגיעה בעקרון הפומביות של ועדת החקירה הממלכתית.

ב. מבוא

6. עניינה של עתירה זו בחיסיון הגורף שהטילה ועדת החקירה הממלכתית על עבודתה, ובכלל זה דיוניה, הראיונות שקיימה והעדויות שגבתה – וזאת בניגוד לכל תכליותיה של ועדת החקירה הממלכתית, אשר הוקמה לפי סעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1969 (להלן: "חוק ועדות חקירה") הקובע כי המדובר ב"עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור".
7. כפי שiorחב במורד העתירה, החלטת הממשלה הראשונה על הקמת ועדת החקירה הממלכתית מס' 1019 מיום 23.1.2022, אכן הטילה חיסיון דומה לדרך עבודתה לפי סעיף 23 לחוק ועדות חקירה – אך חיסיון זה היה טעון באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת – אשר קיימה שני דיונים בנושא (בימים 15.2.2022 ו-15.3.2022) והגם שנשמעה עמדת משרד הביטחון והמלמ"ב שאכן ביקשו להטיל חיסיון גורף על הדיונים כעמדת פתיחה, דחתה ועדת חוץ וביטחון את העמדה וקבעה כי כמעט כלל הנושאים העומדים בבסיסה לא מחייבים סודיות אלא פומביות. בהתאם, תוקנה החלטת הממשלה בדבר הקמת ועדת החקירה בהחלטה מס' 1405 של הממשלה מיום 4.5.2022 – כך שעקרון הפומביות ישלוט למעט בשני נושאים צרים במיוחד מכלל הנושאים עליהם מופקדת ועדת החקירה (ורק על נושאים אלה יחול סעיף 23 לחוק ועדות חקירה: יכולות וההיבטים המבצעיים של צוללות AIP ולנושא מכר הצוללות לצד ג').

8. לצערה של העותרת, ולאחר מיצוי הליכים ארוך וממושך במיוחד עומדת ועדת החקירה על סירובה לפתוח את דלתותיה – אף לחלק מהדיונים; לפרסם קטעי הקלטות או וידאו – אף מצונזרים; לפרסם פרוטוקולים – הגם מושחרים; והכל עקב הנימוק הגורף של שמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.
9. לא זו אף זו, ועדת החקירה היא זו שהשיבה לעותרת במענה מטעמה מיום 19.6.2023 – כי היא זו שקיבלה החלטות בימים 23.2.22 ו-27.3.22 "לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה". אך, לאחר למעלה משנתיים של עבודת הוועדה השוטפת ומבלי שלא קודם כל פיתרון כאמור, ואף לא פורסמו כלל ממצאים על עבודתה.
10. העותרת תטען כי החלטה של ועדת החקירה להחשיך ולערפל את עבודתה פוגע פגיעה אנושה באינטרס הציבורי, באמון הציבור וביתר התכליות העומדות בבסיס עקרון הפומביות החל על עבודתה.
11. בהתאם ומבלי שנשקלו כלל החלופות הנדרשות לעניין תטען העותרת כי אי-פומביותה או הטלת החיסיון הגורף הוא בלתי מידתי ובלתי סביר באופן קיצוני. ולכן, תבקש העותרת מבית המשפט הנכבד ליתן את הצווים המופיעים ברישא לעתירה ולעשותם מוחלטים. כמו כן, ולאור חשיבות הדברים, יבקשו העותרים מבית המשפט הנכבד כי יורה על קיום דיון דחוף.
12. כל זאת, מתוך הטעמים אשר יפורטו להלן.

ג. התשתית העובדתית לעתירה ומיצוי הליכים

1.ג. פרשת הצוללות וכלי השיט – רקע כללי

13. במסגרת החקירה הענפה שנערכה בפרשת הצוללות – היא תיק 3,000, נחקרו מספר חשודים ונגבו מאות הודעות מעשרות מעורבים. בחקירה עלו חשדות לפיהם בין השנים 2009 ועד מחצית 2016, קיבלו או דרשו עובדי ציבור ונושאי משרה בכירים במערכת הביטחון, לצד גורמים עסקיים ופרטיים, טובות הנאה פסולות מנציג טיסנקרופ, במישרין או באמצעות מתווכים. זאת, תוך הימצאותם בניגודי עניינים מובהקים וחמורים בין תפקידם והאינטרס הציבורי עליהם הופקדו לבין קידום ענייניהם הפרטיים.
14. בהודעת משטרת ישראל מיום 8.11.2018 בסיום חקירתה ולאחר הגשת המלצותיה, נאמר באופן שאינו משתמע לשני פנים, כי:

"במהלך ניהול החקירה ואיסוף הראיות נתגלו ליקויים בכל הנוגע לסדרי מנהל בקרב גופים שונים, אל מול גורמים עסקיים ופרטיים, וזאת בכל הנוגע לרכש ביטחוני ואסטרטגי למדינת ישראל. **ליקויים אלו מחייבים הפקת תובנות ולקחים על ידי הגורמים המוסמכים לכך**, על מנת לשפר ולייעל את הליכי הרכש הביטחוני במדינת ישראל ולהגן עליהם מפני אינטרסים זרים והשפעות פסולות במבט צופה פני עתיד. בכוונת המשטרה לפנות לגורמים הרלוונטיים ולהביא בפניהם מסקנות אלה".

15. הנה, כבר בשלב זה חקירת המשטרה העלתה כי קיים חשש כבד לפיו בנושאים שהם בלב הביטחון האסטרטגי של המדינה הייתה נהוגה במשך זמן רב תרבות קלוקלת, והתקבלו החלטות ממניעים זרים, פסולים וגם פליליים.

16. במשך 6 שנים פעלה העותרת דכאן, תנועה ציבורית חברתית אשר שמה לה למטרה להיאבק בתופעות של מנהל בלתי תקין ושחיתות שלטונית, על מנת להביא לחקירת הפרשה – חקירה פלילית וחקירה ציבורית – ותוך שהיא עושה שימוש בכלל הכלים המשפטיים והאזרחיים העומדים לרשותה לשם כך.

17. במשך השנים נהלה העותרת מספר הליכים משפטיים בבתי המשפט לעניינים מנהליים ובבג"ץ בקשר עם הפרשה (עת"מ 4974-05-19 **התנועה למען איכות השלטון בישראל**, ע"ר נ' **משרד ראש הממשלה ואח'** (2.7.2019); עת"מ 45848-07-19 **התנועה למען איכות השלטון בישראל**, ע"ר נ' **משרד הביטחון ואח'** (11.12.2019); בג"ץ 3921/20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל**, ע"ר נ' **היועץ המשפטי לממשלה ואח'** (22.7.2021); עת"מ 63782-07-20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל**, ע"ר נ' **משרד האוצר ואח'** (30.11.2020); בג"ץ 4690/21 **התנועה למען איכות השלטון בישראל**, ע"ר נ' **היועץ המשפטי לממשלה ואח'** (28.4.2022)), אספה מידע, ביצעה תחקירים בחומר גלוי ובכלים העומדים לרשותה, ואף רתמה עשרות רבים מבכירי מערכת הביטחון לדורותיהם (ובהם שרי ביטחון, רבי-אלופים, אלופים ותתי-אלופים, מנהלי הרכש במשרד הביטחון, בכירים במל"ל ועוד), אשר בתורם אף חתמו על תצהירים המגוללים את התפתחות הפרשה מזווית ראייתם.

18. לאורך שנות המאבק הציבורי לחקר הפרשה, נחשפו פרטים חדשים ופרשיות נוספות. למעשה, כיום הביטוי "פרשת הצוללות" טומן בחובו את שמונה הפרשות הבאות: פרשת מתן אישור מכירת צוללות מתקדמות למצרים; פרשת העמלות; פרשת הפלדות; פרשת רכש הצוללות השישית; פרשת רכש הצוללות השביעית-שמינית-תשיעית; פרשת רכש ספינות המגן; פרשת רכש הספינות נגד צוללות; ופרשת המספנות ותחזוקת כלי השיט.

19. לבסוף, התנקז המאבק המשפטי אלי עתירה מורכבת, מעמיקה, ומרובת עמודים אשר גוללה סיפור מסמר שיער אודות פרשת שחיתות בקודש הקודשים של מדינת ישראל, מערכת הביטחון. עתירה זו הוגשה בבג"ץ 3921/20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל** נ' **היועץ המשפטי לממשלה** (פורסם בנבו, 22.7.2021) (להלן: "**עתירת הצוללות**"), ולאחר דיון ארוך שהתקיים בה, ניתן פסק דין בו קבע כב' השופט יצחק עמית, בין היתר, כי:

"התמונה הלכאורית המצטיירת בפרשת כלי השיט היא שצה"ל ומשרד הביטחון נדחקו הצידה, ואת מקומם תפס המל"ל, שפעל לכאורה על פי הנחיות ישירות של ראש הממשלה או שמא תוך מעורבות של גורמים אחרים המעורבים בתיק 3000 (פרשת העמלות). **התמונה הלכאורית היא, שלא נערכה עבודת מטה מסודרת והתקבלו החלטות שמוגזות לעמדתם של צה"ל ומשרד הביטחון. בהינתן המשמעות התקציבית האדירה של החלטות אלה על תקציב המדינה ובעיקר על תקציב הביטחון ועל ההצטיידות של צה"ל לאורך שנים רבות, דומה שכל מי שביטחון ישראל קרוב לליבו יבקש לבדוק ביסודיות את תהליך קבלת ההחלטות בפרשת כלי השיט, על מנת להפיק לקחים ומסקנות באופן צופה פני עתיד**" (עתירת הצוללות, פס' 58 לפסק דינו של כב' השופט עמית).

20. בפסק הדין אף שרטט בית המשפט הנכבד את הנתבי לבירור הפרשה, ובו השאלות אותן יש לברר לעומק ואשר באמצעותן ניתן יהיה להאיר את האפלה בה שרויה הפרשה כולה:

"66. להתנהלות הבלתי תקינה שנגלתה לעיני המשטרה והפרקליטות, מצטרפות שורה של תמיהות שלא מצאתי להן תשובה בחומר שלפני, ואעמוד אך על חלק מהן:

(-) מי הגורם שניסח את טיוטת מזכר ההבנות עם גרמניה ואשר הועבר על ידי המל"ל? ומדוע נשלח המסמך לאלוף עמוס גלעד?

(-) מי הוא זה ואיזה הוא שהכניס לטיוטת מזכר ההבנות דרישה לספינות נצ"ל, על העלות הכבדה הכרוכה בכך, ומדוע? ואם היה צורך בספינות נצ"ל, הכיצד הוסרה דרישה זו חיש מהר ממסמך ההבנות לנוכח התנגדות צה"ל ומערכת הביטחון?

(-) מדוע הופעלו לכאורה וכנטען לחצים כה כבדים לביטול המכרז הבינלאומי לספינות המגן על כל הכרוך בכך, עוד לפני שתיסקרופ התחייבה להוזיל משמעותית את מחירן ועוד לפני שתיסקרופ הבהירה מה הדגם המוצע והמפרט הטכני של הספינות?

(-) מדוע הסתיר ראש הממשלה, על פי הנטען, ממשדד הביטחון, הרמטכ"ל, מפקד חיל הים, אגף המודיעין וראש המוסד את העובדה שגרמניה קיבלה את הסכמתו למכור צוללות למצרים? את מי עדכן ראש הממשלה, אם בכלל, בנוגע להסכמה שנתן למכירת הצוללות למצרים, ומי היה שותף להחלטה זו?"

(עתירת הצוללות, בפס' 66 לפסק דינו של כב' השופט עמית).

21. את פסק הדין חתם בית המשפט הנכבד באמירה המהדהדת לפיה **"תם ולא נשלם. הדיון המשפטי – תם. הדיון הציבורי – לא נשלם"** (עתירת הצוללות, בחוות דעתו של כב' השופט סולברג), תוך שהוא מותיר את הזירה לממשלת ישראל, על מנת שזו תורה על הקמת ועדת חקירה בנושא רכש הצוללות וכלי השיט.

ג.2. החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה ממלכתית בפרשה והמאבק הציבורי אשר קדם לה

22. במקביל למאבקה המשפטי, החלה העותרת לפעול בכלים העומדים לרשותה כארגון חברה אזרחית, לקידום הקמת ועדת חקירה ממלכתית בפרשה. במשך מספר חודשים, וביתר שאת מיום מתן פסק הדין בעתירת הצוללות, הובילה העותרת קמפיין ציבורי לשם קידום הקמת הוועדה. קמפיין זה כלל מחאה ציבורית רחבה, בהשתתפות בכירים רבים במערכת הביטחון לדורותיה ופגישות עומק עם שרים בממשלה ונבחרי הציבור – על מנת שאלה יקימו ועדת חקירה ממלכתית שתקיים חקירה ציבורית לנושא חשוב זה.

23. ביום 23.1.2022 קיבלה הממשלה ה-36 בשיבה מס' 30, את החלטת הממשלה מס' 1019, אשר הונחה על שולחן הממשלה על ידי שרי הביטחון והמשפטים העומדים בראש המשיבים 2-3, ואשר עניינה הקמת ועדת חקירה ממלכתית בעניין עסקאות ו/או הליכי רכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים וכן בעניין הסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה (להלן: **"החלטת הממשלה"**), וזאת בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: **"חוק ועדות חקירה"**).

24. בתמצית, הוחלט כי הוועדה תחקור את תהליכי העבודה המקצועיים וכן את תהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני בכל הקשור לתהליכי רכש כלי שיט. כמו כן, לפי החלטת הממשלה הוועדה תמליץ על התהליכים המתאימים לקבלת ההחלטות לקראת רכש אסטרטגי של מערכת הביטחון ולביצועו, ובכלל זה בתחומי האחראיות של צה"ל בהליכי רכש, בזהות הגורמים הנוספים שיש לערבם בהליכי רכש ובתפקידיהם, במעורבותם של קצינים ובכירים אשר כיהנו בעבר במערכת הביטחון בהליכי רכש אסטרטגי, לרבות מעמדם של מתווכים בעסקאות רכש של משרד הביטחון.

העתק החלטת הממשלה מס' 1019 מיום 23.1.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/1.

3.ג. החלטת ועדת חוץ וביטחון על פומביות עבודת ועדת החקירה

25. בסעיף 6 להחלטת הממשלה הראשונה בדבר הקמת ועדת החקירה הממלכתית (נספח ע/1 לעיל), נקבע כי לנוכח הרגישות הביטחונית הנוגעת לתהליכי רכש כלי השיט, חלק מהנושאים בהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות ולכן דלתותיה של ועדת החקירה תהיינה סגורות, ובהתאם לסעיף 23 לחוק ועדות חקירה קביעה זו, הייתה טעונה באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת (להלן: **"ועדת החוץ והביטחון"**). יתר על כן, בסעיף 7 להחלטת הממשלה נקבע סעיף בעייתי נוסף, כי בשל סודיות הוועדה, ייערך תיאום עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון (להלן: **"המלמ"ב"**), וכדי להוציא דיון או דבר מה אחר לפומבי יש לקבל את אישור המלמ"ב.

26. על כן, ובהתאם לסעיף 6 האמור בהחלטת הממשלה ולסעיף 23 לחוק ועדות חקירה, ביום 15.2.2022 וביום 15.3.2022 התקיימו בוועדת החוץ והביטחון דיונים בנושא קבלת אישורה של הוועדה לכך שנושא או דיוני ועדת החקירה מחייבים סודיות.

27. לקראת דיונים אלו הגישה העותרת נייר עמדה מפורט ומנומק בו עמדה על הצורך בפומביות עבודת הוועדה והצורך בפתיחת דלתותיה ככלל וסגירתה לעיון הציבור כחריג. בנייר עמדה מטעמה פירטה העותרת על הבעייתיות הרבה בכך שהגוף הנחקר – משרד הביטחון – הוא שיהיה אחראי על סגירת דלתות הוועדה והאם לחסות את הדיונים, וזאת חרף דרך המלך לפי חוק ועדות חקירה אשר מקנה את הסמכות הנ"ל ליו"ר הוועדה עצמה.

28. עמדתה של העותרת, כפי שהובאה בנייר העמדה האמור ובדיונים עצמם, גרסה כי סעיף 18 לחוק ועדות חקירה מדייק וקובע באשר לסמכות ועדת החקירה לעניין סודיות דיוניה, כי **"רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה"**. **כלומר, נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא פומבית – ואילו החריג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה**, כאמור.

29. כמו כן, אף בדיונים עצמם לקחו העותרת והפורום הביטחוני החבר בה חלק פעיל, והשמיעו את עמדתם הנחרצת, לצד ארגוני חברה אזרחית נוספים, הנוגעת לצורך החיוני להבטיח את שקיפות ופומביות עבודת הוועדה כאמור, כמו גם את זירוז הליך הקמתה. את עמדתה זו סמכה העותרת על סעיף 18 לחוק ועדות חקירה, כסעיף ברירת המחדל לפעילותן של ועדות חקירה בישראל, אשר לפיו **"ועדת חקירה תדון בפומבי"**.

העתק נייר העמדה שהגישה העותרת לקראת הדיונים בוועדת החוץ והביטחון מצורף ומסומן כנספח ע/2.

30. בסיום הדיון מיום 15.3.2022, החליטה ועדת החוץ והביטחון כי היא לא מאשרת את החלטת הממשלה לחסות מראש את כלל הדיונים לפי החלטת משרד הביטחון, בהתאם לסעיף 23 לחוק ועדות חקירה.

31. כך, בתום שני דיונים בנושא החליטה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת כי ההוראות הכלליות לפי סעיף 18 לחוק ועדות חקירה ביחס לפומביות הדיונים ופרסום הדו"חות הן אלה שיחולו על עבודת ועדת החקירה. וזאת, מלבד בשני נושאים צרים במיוחד עליהם כן יחולו הוראות סעיף 23(3) לחוק ועדות חקירה – **היכולות וההיבטים המבצעיים של הצוללות; ומכר צוללות לצד ג'.** כמו כן, נקבע כי בכל הנוגע למעורבות המלמ"ב בסוגיות הסודיות, מעורבות זו תסתכם רק

באפשרות להתייעצות של ועדת החקירה עם המלמ"ב, ולא בחובת תיאום כפי שהוגדר בסעיף 7 להחלטת הממשלה בתחילה.

32. וכך סיכם את הדיון חה"כ רם בן-ברק, יו"ר הוועדה:

"אלה העקרונות. בסופו של דבר ועדת החקירה היא ועדה תחת סעיף 18 ו-20. זאת אומרת הוועדה פתוחה, הפרוטוקולים גלויים, למעט שני סעיפים שסגרנו וגם בסעיפים האלה יצא פרוטוקול ודיווח לציבור והוא לא יהיה חסום. העיקר שתתחיל לעבוד ונקה את האורות" (עמ' 20 לפרוטוקול הדיון מיום 15.3.2022).

העתק העמודים הרלוונטיים מתוך פרוטוקול הדיון בוועדת החוץ וביטחון מיום 15.3.2022 מצורף ומסומן כנספח ע/3.

4.ג. החלטת הממשלה מס' 1405 המתקנת את דרך פומביות ועדת החקירה

33. נוכח החלטת ועדת החוץ וביטחון שלא אישרה כי דרך עבודת ועדת החקירה תהיה חסויה בהתאם לסעיף 23 לחוק ועדות חקירה. חזרה ההחלטה בדבר הקמת ועדת החקירה הממלכתית אל הממשלה וזו החליטה ביום 4.5.2022 על תיקון ההחלטה המקורית ועל שינוי דרך פומביות עבודתה של הוועדה על ידי שינוי סעיפים 6 ו-7 להחלטה המקורית.

34. כך, החלטה מס' 1405 של הממשלה מיום 04.05.2022 (להלן: "ההחלטה המתוקנת") קבעה כי נוסח אחר ביחס לנושאים המחייבים חיסיון ותיאום עם המלמ"ב וצמצמה אותם בהתאם לקביעותיה של ועדת החוץ וביטחון של הכנסת. נקבע בהחלטה המתוקנת כי דרך המלך של עבודת ועדת החקירה הממלכתית תהיה לפי סעיפים 18 ו-20 לחוק ועדות חקירה שעניינם פומביות הדיון ופרסום.

35. כמו כן, בהחלטה המתוקנת נקבע כי רק לגבי שני הנושאים הצרים של היכולות וההיבטים המבצעיים של צוללות AIP ולנושא מכר הצוללות לצד ג', יחולו הוראות סעיף 23 לחוק ועדות חקירה. וגם בנושאים רגישים אלה: "דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג", וכמו כן, בשני נושאים רגישים אלה: "יפורסמו הפרוטוקולים וכן יפורסם הדין וחשבון, ובלבד שלא יכללו בהם ידיעות סודיות".

36. יתר על כן, בכל הקשור לפומביות שני הנושאים הללו המחייבים בסודיות, ועדת החקירה הממלכתית מחויבת רק בהתייעצות עם המלמ"ב – ולא המלמ"ב הוא זה שקובע את ההכרח בסגירת הדלתות ואי-פרסום הפרוטוקולים באותם שני נושאים צרים מאוד.

37. כלומר, ההחלטה המתקנת הפכה את ההחלטה המקורית בכל הקשור לפומביות עבודת הוועדה וקבעה ככלל את פתיחת דלתותיה של דיוני ועדת החקירה ופומביות ועדת החקירה והחריג לכך הוא בשני נושאים צרים במיוחד, אשר רק בהם ככלל ייסגרו הדלתות ותיערך התייעצות עם המלמ"ב.

העתק החלטת הממשלה מס' 1405 מיום 4.5.2022 – ההחלטה המתקנת, מצורף ומסומן כנספח ע/4.

5.ג. מיצוי הליכים בדבר הצורך בפומביות עבודת הוועדה ובפתיחת דלתותיה

38. כפי שפירטה העותרת לעיל, בשל בקשת הממשלה לעשות שימוש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה, התכנסה ועדת החוץ וביטחון לדיון בבקשה, ומשכך בסוגיית פומביות הוועדה. לקראת דיונים

אלו, הגישה העותרת נייר עמדה (המצורף כנספח ע/2 לעיל) בו שטחה את טענותיה בדבר נחיצות פומביות הוועדה. נייר עמדה זה אף שימש כרקע המקצועי והמשפטי לדיונים שהתקיימו בימים 15.2.2022 ו-15.3.2022. כמו כן, במהלך הדיונים השמיעו נציגי העותרת את עמדותיה ואת חוות דעתה בדבר הצורך בפומביות בעבודת ועדת החקירה.

39. לאחר תחלופת מכתבים ארוכה הקשורה לתחילת עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית, פנתה העותרת ביום 26.4.2022 במכתב למנהל הוועדה, עו"ד הושע גוטליב, בבקשה כי יפורסם לוח הזמנים להקמת הוועדה, או מועד תחילת פעילותה, וכן הודגש: "כי על אף הצורך לאזן בין הצורך לפומביות הדיון לבין השמירה הנדרשת על סודיות" – הדבר מחייב את תחילת עבודת הוועדה.

העתק מכתבה של העותרת למנהל הוועדה מיום 26.4.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/5.

40. ביום 4.5.2022, היום בו התקבלה החלטה מס' 1405 של הממשלה – ההחלטה המתקנת את דרך פומביות עבודת הוועדה ומסירה את החיסיון שאפף את עבודתה לפי סעיף 23 לחוק ועדות חקירה, התקבל מענה מטעם מנהל הוועדה, עו"ד הושע גוטליב, בו צוין כי הוועדה פועלת ללא לאות על מנת להתחיל בעבודתה המהותית תוך שמירה, בין היתר, על עקרונות העצמאות הפומביות וביטחון המדינה.

העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 4.5.2022 אל העותרת, מצורף ומסומן כנספח ע/6.

41. למעלה משנה לאחר מכן, ולאחר שהתברר לעותרת כי ועדת החקירה כבר החלה לפעול ביתר שאת, לקיים ראיונות ולגבות עדויות, פנתה העותרת ביום 12.6.2023 אל יו"ר ועדת החקירה, כב' הנשיא בדימ' גרוניס, ואל כלל חברי ועדת החקירה בדבר הצורך בפומביות עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט. העותרת פירטה בהרחבה על הרקע לצורך העז בפתירת דלתות הוועדה ועל עקרון הפומביות השלט בעבודות ועדת החקירה הממלכתית.

42. העותרת עמדה בפנייתה בהרחבה על הצורך ברכישת אמון הציבור בוועדת החקירה ועל העניין הציבורי העומד בשורש הקמתה של ועדת החקירה. יתר על כן, פירטה העותרת באריכות מדוע הפגיעה בפומביות עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית הוא מוצא אחרון בלבד לפי חוק ועדות חקירה ולפי פסיקת בית המשפט העליון בסוגיה זו ממש [בג"ץ 258/07 גלאון נ' **וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון**, סב(1) 648 (2007)].

43. העותרת עמדה על כך שהגבלת הפומביות של עבודת הוועדה כפי שהיא פועלת כעת, נדרשת להיעשות לטובת תכלית ראויה, באופן מידתי ומינימלי ככל האפשר ותוך התחשבות בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי, תוך קשר רציונאלי מוכח להגנה על אינטרסים מובחנים וראויים.

44. העותרת ביקשה כי ועדת החקירה תפתח את דלתותיה, תפרסם את הפרוטוקולים, הסיכומים והעדויות, ותפעל באופן שקוף ופומבי עד כמה שניתן בתוך המסגרות של החלטת הממשלה המתוקנת; החלטת ועדת חוץ וביטחון ופסיקת בית המשפט העליון שקובעת כי סגירת דלתות הוועדה צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 12.6.2023, מצורף ומסומן כנספח ע/7.

45. ביום 19.6.2023 התקבל מענה מטעם מנהל הוועדה, עו"ד הושע גוטליב, על דעתו של יו"ר הוועדה, ולפיו "הוועדה מודעת היטב לחובה הכללית המוטלת על ועדת חקירה ממלכתית לקיים את דיוניה בפומבי. בה בעת, הוועדה חייבת לגלות זהירות מירבית בנושא הפומביות נוכח

מהותם של הנושאים הרגישים בהם היא עוסקת. זאת בשל החשש שדיון פומבי עלול להביא לפגיעה קשה ומהותית בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה."

46. כמו כן, מנהל הוועדה השיב כי הוועדה אכן מודעת להחלטת ועדת חוץ וביטחון ולהחלטת הוועדה המתקנת שהסירו את החיסיון וההסודיות על דיוני ועדת החקירה, יחד עם הזכיר כי כעת שורר סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה, אשר מקנה ליו"ר הוועדה את הסמכות לקיים דיונים בדלתיים סגורות בשלל הנושאים שהוא חפץ.

47. בנוסף, ביחס לפרסום הראיונות וגביית העדויות ופרסומן לציבור, השיב מנהל הוועדה כי:

"זמן מה לאחר הקמתה של הוועדה, ועוד בטרם החלה בראיונות ובגביית עדויות, החליטה הוועדה ביום 23.2.22 וביום 27.3.22 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

לצורך מתן המענה אופייני ונבנה פתרון טכנולוגי, שנועד לאפשר חשיפת העדויות רק לאחר אישור הוועדה לפרסום של אותם חלקים שפרסומם לא יפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה." (פסקאות 3-4 למענה, ההדגשות במקור).

48. ולסיכום מנהל הוועדה עמד על כך ש"פעילותה של הוועדה מודרכת על יסוד החובה לאזן בין דרישת הפומביות לבין הצורך לשמור על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה. הכל על פי החוק ופסיקתו של בית המשפט העליון." אי לכך הוא עמד על כך שיביאו לפרסום את שמותיהם של המרואיינים והעדים שהופיעו.

העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 19.6.2023 אל העותרת, מצורף ומסומן כנספח ע/8.

49. ביום 14.9.2023 פנתה שוב העותרת אל יו"ר ועדת החקירה, כב' הנשיא בדימ' גרוניס, וחברי הוועדה בנושא הצורך בפומביות עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית, ושוב ביקשה לפתוח את דלתות הוועדה ותת פומבי לכלל העדויות וישיבות ועדת החקירה הממלכתית. העותרת סברה כי פרסום עשרות המרואיינים והעדים שהופיעו בוועדה רק מוסיף על הפגיעה הלא מידתית המנוגדת לעקרון המנחה של פומביות עבודת הוועדה ופרסום רב כמה שניתן לעבודתה של הוועדה בהתאם לקו המנחה של חוק ועדות חקירה בדבר עניין ציבורי ופסיקת בית המשפט העליון.

50. העותרת עמדה שוב על הרציונאליים המנחים בדבר אמון הציבור והאינטרס הציבורי בעבודתה והרחיבה על כך שסגירת דלתות הוועדה לציבור, אי פרסום הפרוטוקולים, קטעי הוידאו ותמצית העדויות עלול להביא לפגיעה בלתי מידתית באמון הציבור ובכך גם להזנחת יישום החלטת הממשלה ואף לאיבוד תכליתיה הבסיסיות של הוועדה עצמה.

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 14.9.2023, מצורף ומסומן כנספח ע/9.

51. ביום 8.10.2023 התקבל מענה לקוני מטעם יו"ר הוועדה הנשיא בדימ' גרוניס, ולפיו "הוועדה בוחנת שוב ושוב את החומר המצטבר ומתווסף אצלה על בסיס איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה". יחד עם זאת, אין הובהר כי הוועדה חוזרת על האמור במענה האחרון מטעמה ואין היא מוסיפה פרסומים נוספים אותם ביקשה העותרת.

העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 8.10.2023 אל העותרת, מצורף ומסומן כנספח ע/10.

52. ביום 18.12.2023 פנתה שוב העותרת בבקשה נוספת לתת פומבי לכלל הראיונות, העדויות וישיבות ועדת החקירה הממלכתית, כמו גם לפתוח את דלתות הוועדה. העותרת חזרה על כך שכבר במענה מטעם הוועדה הובהר שם כי הוועדה עצמה החליטה (ביום 23.2.2022 וביום

27.3.2022) לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר את פומביות הדיון תוך מניעת זליגת מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה, וביחסי החוץ שלה.

53. מכאן, שהעותרת שוב תמנה מדוע כשנתיים לאחר החלטות אלה של הוועדה עצמה לא קודם אותו פתרון טכנולוגי פשוט שיאפשר לפתוח את דלתות הוועדה, או לצפות בקטעי וידאו המצונזרים של עשרות, או מאות הראיונות והעדויות שנגבו בוועדה. יתר על כן, תמנה העותרת מדובר אף לא פורסמו פרוטוקולים מושחרים או הקלטות מצונזרות – והכל בניגוד גמור לדין ולהחלטות הוועדה עצמה כדי לקדם את פומביות הדיון.

54. עוד עמדה העותרת על כך שמזה שנתיים תמימות שהוועדה מתנהלת במחשכים רחוק מעינו של הציבור – ופוגעת פגיעה קשה בתכליות החברתיות והדמוקרטיות שלשמן הוקמה הוועדה. יתר על כן, שוב הוסיפה העותרת כי הטלת הערפל והחשכת הדיונים כולם מבלי לפרסם את מאות הראיונות והעדויות; מבלי לפרסם הקלטות או קטעי וידאו מצונזרים; מבלי לפרסם פרוטוקולים מושחרים; תמצית או פרפרזה; וההחלטה לסגור באופן הרמטי את הדלתות לא מידתית ועומדת בסתירה גמורה להחלטת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ההחלטה המתוקנת של הממשלה, החלטות הוועדה עצמה מימים 23.2.2022 ו-27.3.2022 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר ליתן פומבי לראיונות והעדויות; חוק ועדות חקירה ופסיקת בית המשפט העליון בסוגיה הזו ממש.

55. יתר על כן, ולאחר שנתיים תמימות של עבודת הוועדה מבלי שפורסם דבר מה, עמדה העותרת גם על העובדה שטרם אף פורסם דוח ביניים על ממצאי ביניים ועבודתה של הוועדה והסבירה כי גם קיים צורך עז בפרסום דוח ביניים בנושא הציבורי לשמו התכנסו חברי הוועדה.

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 18.12.2023, מצורף ומסומן כנספח ע/11.

56. ביום 26.12.2023 התקבל מענה ממנהל הוועדה, ולפיו הוא חוזר בלקוניות על המענה הקודם "כי הוועדה בוחנת שוב ושוב את הטענות תוך איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה".

57. יחד עם זאת, עוד הוסיף מנהל הוועדה "כי הוועדה החליטה על פרסום פרפרזות וחלקים מתוך העדויות שחשיפתן לא תביא לפגיעה מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה. פרסום זה דורש בחינה דקדקנית של מכלול העדויות. בין היתר בשל נסיבות הזמן נגרם עיכוב בעבודה זו".

העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 26.12.2023 אל העותרת, מצורף ומסומן כנספח ע/12.

58. ביום 21.1.2024 פנתה שוב העותרת אל יו"ר ועדת החקירה וחבריה, בנושא הצורך בפומביות עבודתה ופרסום הראיונות והעדויות שגבתה ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, ושוב ביקשה העותרת מהוועדה לפתוח את דלתות הוועדה ולתת פומבי לכלל הראיונות, העדויות וישיבות הוועדה, וכן להוציא דוח ביניים על עבודת הוועדה בשנתיים האחרונות.

59. במכתב שוב עמדה העותרת על החלטות ועדת החקירה עצמה כפי שזו הצהירה מימים 23.2.2022 ו-27.3.2022 "לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר את פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע" – וטענה כי הפתרונות הטכנולוגיים הפשוטים לפתיחת דלתות הוועדה; לצנזר קטעי וידאו, או הקלטות; ובכלל השחרה של חלקים מתוך הפרוטוקולים כבר קיימים זה מכבר – והעובדה שוועדת החקירה ממשיכה לפעול במחשכים בניגוד גמור לכל תכליותיה הציבוריות ובפרט הדין הנוגע לכך – אינה מידתית לאור פירוש של הסייג לכלל הפומביות שנקבע בבג"ץ 258/07 ח"כ

זהבה גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון (נבו 06.02.2007).

60. ומכאן דרשה שוב העותרת, כי הגבלת הפומביות של הוועדה תיעשה כמוצא אחרון. וכי הטלת חיסיון על כלל עבודתה של הוועדה, הדיונים, הראיונות כל אלה אינם מידתיים ואינם סבירים באופן קיצוני. כמו כן, העותרת סברה כי בחלוף למעלה משנתיים להקמת הוועדה, חלה עליה החובה לפרסם דוח ביניים, וביתר שאת, לפתוח את דלתותיה, לפרסום בהקדם הקלטות; קטעי וידאו; פרוטוקולים ועוד.

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 21.1.2024, מצורף ומסומן כנספח ע/13.

61. ביום 29.1.2024 התקבל מענה מטעם לקוני ממנהל הוועדה, ולפיו:

"מכתבכם שבנדון חוזר על טענותיכם במכתבים קודמים, שנענו על ידינו. אין לנו אלא לחזור על כך שהוועדה בוחנת שוב ושוב את הטענות, תוך איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה וכי בכוונתה לפרסם פרפרזות וחלקים מתוך העדויות שחשיפתן לא מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

הוועדה תשקול מתן דו"ח ביניים לאחר שתשמע עדויות נוספות."

העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 29.1.2024 אל העותרת, מצורף ומסומן כנספח ע/14.

62. והנה, בשעה שלא נפתחו לציבור דלתות הוועדה; משלא פורסמו קטעי וידאו או הקלטות מדיוני הוועדה, מהראיונות והעדויות שנגבו; משלא פורסמו פרוטוקולים ואף לא כאלה המושחרים בחלקם; לא פרפרזות וחלקים מתוך העדויות והראיונות; משלא קודם "אמצעי טכנולוגי" שיאפשר פומביות הוועדה בהתאם להחלטותיה של הוועדה עצמה; ומשעה שהוועדה פועלת למעלה משנתיים ולא פרסמה דו"ח ביניים ואף לא ממצא אחד בלבד ביחס לחקירה הציבורית שלשמה הוקמה – לא נותר לעותרת אלא לפנות לבית המשפט הנכבד.

63. כך, ולצער הרב של העותרת, בקשותיה כי ועדת החקירה תקיים את חובת הפומביות החלה עליה נדחו. אשר על כן, לנוכח הפגיעה המתמשכת באינטרס הציבורי ובאמון הציבור, אשר מנוגדת לתכליות הקמת ועדת החקירה הממלכתית ולדין החל עליה באופן בלתי-מידתי כלל וכלל, מתכבדת העותרת לפנות לבית משפט נכבד זה בבקשה כי יורה על הוצאת הצווים המופיעים ברישא לעתירה, וזאת מהטעמים האמורים להלן בטיעון המשפטי.

ד. הטיעון המשפטי

1.ד. תשתית נורמטיבית

64. סעיף 1 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1969 (לעיל ולהלן: "**חוק ועדות חקירה**") קובע:

"ראתה הממשלה שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור, רשאית היא להחליט על הקמת ועדת חקירה שתחקור בענין ותמסור לה דין וחשבון."

65. כלומר, העניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית והוא שמגולם בסעיף 1 לחוק ועדות חקירה.

66. כך, הבסיס הרעיוני של ועדות חקירה מחובר בטבורו לעקרון ההגנה על אמון הציבור ברשויות, ומשכך הסוגייה שתידון בוועדת החקירה היא כזו שמטרידה ומסעירה את הציבור הרחב (להתייחסויות בפסיקה לגישה זו, ראו: ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, (נ2) 353, 290 (1996);

בג"ץ (ירושלים) 2148/94 **גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב-ראש ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון**, מח(3) 573, פס' 5-7 לפסק דינו של השופט חשין (1994).

67. סעיפים 18 ו-20 לחוק ועדות חקירה קובעים בהתאמה את ניהול דיוני הוועדה בפומבי ופרסום הדין והחשבון של הוועדה ברבים. סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה קובע:

"ועדת חקירה תדון בפומבי; ואולם רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, על יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה או על דרכי הפעולה החסויות של משטרת ישראל, או לשם הגנה על המוסר או על שלומו של אדם."

68. אם כן, דרך המלך היא כי ועדת חקירה תדון **בפומבי**, ואולם הוועדה רשאית באופן **חריג** להפעיל **שיקול דעת** ביחס אם לקיים דיון או חלק ממנו בדלתיים סגורות רק אם **אכן שוכנעה** שהדבר נדרש לשם שמירה על בטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.

69. ביחס לפרסום דוחות הוועדה קובע סעיף 20 לחוק ועדות חקירה, באופן דומה כי:

"ועדת חקירה תפרסם ברבים את הדין וחשבון שלה סמוך אחרי הגשתו לממשלה; ואולם רשאית היא שלא לפרסם את הדין וחשבון, כולו או מקצתו, אם שוכנעה שהדבר דרוש למניעת פגיעה של ממש בביטחון המדינה, ביחסי החוץ של המדינה [...]".

70. כלומר, גם ביחס לפרסום הדוחות של ועדת החקירה דרך המלך היא פרסום ציבורי עד כמה שניתן אלא אם באופן חריג אכן שוכנעה הוועדה שיש לחסות מקצת או מכולו של הדוח.

71. כאמור בפרק התשתית העובדתית החלטת הממשלה מס' 1405 מיום 04.05.2022 (לעיל ולהלן: **"ההחלטה המתקנת"**) קבעה כי דרך עבודתה תהיה פומבית, ובפרט ביחס לרוב רובם של הנושאים שאותם הופקדה לבחון בסעיף א' להחלטה המתקנת (רכש ספינות המגן סער 6; רכש צוללות AIP; רכש ספינות נגד צוללות; הפרטת מספנות חיל הים) דרך החקירה תהיה פומבית ועל פי עקרונות סעיפים 18(א) ו-20 לחוק ועדות חקירה.

72. לפי החלטת הממשלה המתקנת ובאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת **רק** ביחס לשני נושאים צרים בלבד: היכולות וההיבטים המבצעיים של צוללות AIP ומכר הצוללות לצד ג', יחולו הוראות סעיף 23 לחוק ועדות חקירה, שלשונו:

"23. קבעה הממשלה, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שהענין נושא החקירה או דיוני הוועדה מחייבים סודיות, יחולו ההוראות הבאות, זולת אם החליטה הממשלה, באישור כאמור, לסטות מהן, כולן או מקצתן:

- (1) לא תפורסם הודעה על הקמת ועדת החקירה;
- (2) הוראות סעיף 38 לחוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים), תשי"ז-1957, יחולו, בשינויים המחוייבים;
- (3) מי שהתייצב לפני הוועדה לפי סעיף 15 לא ייצגו אלא עורך דין שאושר לשמש סניגור לפי סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955;
- (4) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות;
- (5) הוועדה תגיש את הדין וחשבון שלה גם לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת;
- (6) הוועדה לא תפרסם את הדין וחשבון שלה או את הפרוטוקול של דיוניה.
- (7) הוועדה תיתן הוראות והגבלות לענין עיון הציבור בדין וחשבון שלה, בפרוטוקול של דיוניה ובכל חומר אחר הקשור לעבודתה, שיעמדו בתוקפן למשך תקופה כפי שתורה, ויחולו הוראות סעיף 24ב, בשינויים המחוייבים.
- (8) עם תום תקופת תוקפן של ההוראות וההגבלות שנתנה הוועדה לפי פסקה (7) יועמדו הדין וחשבון של הוועדה, הפרוטוקול של דיוניה וכל חומר

אחר הקשור לעבודתה לעיון הציבור."

73. כלומר, רק בשני הנושאים הצרים שקבעה החלטת הממשלה המתקנת דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות והוועדה לא תפרסם לציבור את הדוח.

74. אך, אפילו לגבי שני הנושאים הצרים האלה נקבע בסעיף 6 להחלטה המתקנת של הממשלה כי: "דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג", וכמו כן, בשני נושאים רגישים אלה: "יפורסמו הפרוטוקולים וכן יפורסם הדיון וחשבון, ובלבד שלא ייכללו בהם ידיעות סודיות".

75. כלומר, שהדיון החל גם בעניינים רגישים אלה מאפשר דיון ופרסום דוחות – ובלבד שלא ייכללו בהם ידיעות סודיות.

76. יתר על כן, וכפי שהובהר בפרק התשתית העובדתית שינתה הממשלה את אופן העבודה של המלמ"ב וקבעה כי רק תיערך עימו התייעצות ביחס לנושאים אלה שהוגדרו סודיים.

77. הנה כי כן, חוק ועדות חקירה מגדיר מהו עניין ציבורי הדרוש חקירה – וציבורי כשמו כן הוא מחייב פומביות הדיון כדרך המלך לעבודתה של ועדת החקירה לפי סעיפים 18 ו-20 לחוק ועדות חקירה. יתר על כן, החלטת הממשלה המתקנת שבאה לאחר דיוני ועדת חוץ וביטחון של הכנסת הגדירה מה הם הנושאים הפומביים בהם יפתחו דלתות הוועדה ומהם הנושאים המחייבים סודיות בעבודתה.

2.ד. תכליות חוק ועדות חקירה – לפומביות הוועדה מעמד על

78. העניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית. כך, נקבע בסעיף 1 לחוק ועדות חקירה כי הממשלה רשאית להקים ועדת חקירה אך ורק בגין עניין שהיא רואה בו עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור".

79. הבסיס הרעיוני של ועדות חקירה מחובר בטבורו לעקרון ההגנה על אמון הציבור ברשויות, ומשכך הסוגייה שתידון בוועדת החקירה היא כזו שמטרידה ומסעירה את הציבור הרחב, ומצויה בדיון ובדברים ציבוריים סוערים ונוקבים בין כותרות העיתונים, משדרי החדשות, שיחות הסלון היומיומיות והשיח ברשתות החברתיות (להתייחסויות בפסיקה לגישה זו, ראו: ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, נ(2) 353, 290 (1996); בג"ץ (ירושלים) 2148/94 גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב-ראש ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון, מח(3) 573, פס' 7-5 לפסק דינו של השופט חשין (1994)).

80. בפסקה 6 לפסקה דינה של כב' הנשיאה בדמ' ביניש בבג"ץ 258/07 גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון, סב(1) 648 (2007) (להלן: "עניין גלאון"), מפרטת הנשיאה את תחולתו הרחבה של עקרון פומביות הדיון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית שלוש תכליות מרכזיות שעומדות ביסוד ועדת החקירה עצמה. וכך היא עומדת על התכליות:

האחת, היא שיפור איכות עבודת הוועדה, תחת עינו המבקרת והבוחנת של הציבור. ההנחה היא כי פרסום עבודת הוועדה מהווה ערובה לכך שהוועדה מנהלת את דיוניה באופן איכותי, רציני ולטובת האינטרס הציבורי.

השנייה, היא חיזוק אמון הציבור ברשויות. זאת, על בסיס התפיסה כי ועדה המנהלת את דיוניה במחשכים והרחק מעינו הבוחנת של הציבור, בבדקה כשל מערכת רחב היקף, מכוסה בעננה של סודיות באופן שעשוי להביא את הציבור הרחב לפקפק בהגינות הליך החקירה ותקינותו.

השלישית, היא זכות הציבור לדעת, ולקבל זרימה שוטפת ומהימנה של מידע על פעילותן של רשויות מנהליות, ובמיוחד על מקרים בהם סטתה הרשות מהנורמה הראויה, וזאת אף כבסיס לחופש הביטוי של הפרט.

81. בספרו של א' קלגסבלד **ועדות חקירה ממלכתיות** (נבו הוצאה לאור בע"מ, תשס"א) (להלן: **"קלגסבלד"**), מתייחס המחבר לעניין פומביות דיוני הוועדה ומדגיש את ההיבט הציבורי המאפיין את ועדת החקירה הממלכתית באומרו כי זו נועדה, בין היתר, **"לשכך סערה ציבורית המתאפיינת, במשבר אימון בין הציבור ובין הממשלה"** (קלגסבלד, עמ' 19).

82. כמו כן, כבר בדברי ישיבות הכנסת בחקיקת חוק ועדות חקירה, הודגשה חשיבותו של עקרון הפומביות בחוק. כך למשל, בפרוטוקול ישיבת המליאה שהתקיים בחודש דצמבר 1967, ציין י.ש. שפירא, שר המשפטים דאז ויוזם הצעת החוק, כי על מנת להתגבר על החשש של חוסר אמון הציבור בוועדת החקירה הממלכתית כיוון החוק לפומביות הדיונים ולפרסומם.

העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ישיבת המליאה בנושא חוק ועדות חקירה, מיום 26.12.1967, מצורף ומסומן כנספח ע/15.

83. בנוסף, חוק ועדות חקירה תוקן בשנת 1972, כך שסעיף 19א קובע כי הוועדה רשאית לערוך דו"ח חלקי ודו"ח ביניים, ולהגישם לממשלה בהחלטת הוועדה. מדברי ההסבר להצעת התיקון לחוק ועדות חקירה בקריאה ראשונה עולה כי:

"התיקון מוצע משום שלעיתים הבירור בוועדה עשוי להימשך זמן רב, ואילו העניין הציבורי מחייב הבאה לידיעת הציבור של ממצאים שוועדת חקירה הצליחה לברר עוד לפני שסיכמה את דיונים, בין היתר לצורך הרגעת הציבור והשבת אמונו."

העתק העמודים הרלוונטיים מדברי ההסבר להצעת תיקון החוק לקריאה ראשונה, מיום 5.1.1971, מצורף ומסומן כנספח ע/16.

84. חשיבותו של עקרון הפומביות עולה גם מדיונים בוועדת חוקה, חוק ומשפט שדנו בחוק ועדות חקירה. ביום 30.10.1968 עלתה בוועדה הצעה להרחבת הגבלת הפומביות. היועמ"ש דאז שמגר התנגד לכך בטענה כי אין להרחיב את הגבלת הפומביות מעבר להגבלות המצויות בחוק. באופן דומה, ביום 4.11.1968 הדגיש שמגר את חשיבותו של עקרון חובת הפרסום הקבוע בסעיף 20:

"המבטא את שליחותה הציבורית של הוועדה ואת העובדה, שפרט למקרים יוצאים מן הכלל הנזכרים בחוק זכאי הציבור לדעת מה קבעה הוועדה[...]"

העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 30.10.1968, מצורף ומסומן כנספח ע/17.

העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 4.11.1968, מצורף ומסומן כנספח ע/18.

85. הנה כי כן, דברי הכנסת הדנים בחוק ועדות חקירה, מעידים על החשיבות הציבורית הגבוהה בעקרון פומביות הדיונים בוועדת החקירה – וזאת במטרה להשיב את אמון הציבור בשלטון.

86. הולמים לעניין חשיבותו הרמה של עקרון פומביות הדיון דבריה של כב' הנשיאה ביניש בעניין גלאון:

"הנחת המוצא היא כי פומביות הדיון תורמת לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך. ההנחה היא כי עינו המבקרת של הציבור עשויה לבטל כל אפשרות של שפיטה מתוך משוא פנים ודעה קדומה" [...] פרסום הדיונים בהליך השיפוטי או בהליך מעין-שיפוטי תורם לחיזוק אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל, ובגוף הדן בעניין בפרט. באמצעות פומביות הדיון,

הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה, וכך נמנע הרושם שהדין נעשה במסתרים ומשיקולים נעלמים...

העיקרון בדבר פומביות הדיון מבוסס גם על **זכות הציבור לדעת וכן על חובת הגילוי החלה על רשות ציבורית**. זכותו של הציבור לקבל מידע על אופן פעולתן של רשויות ציבוריות, מאפשרת ביקורת ציבורית על הרשויות - ביקורת שהיא מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי... לכך יש להוסיף כי מימושה של זכות הציבור לדעת על-ידי פרסום אופן פעולתה של הרשות הציבורית ברבים, תורמת לגיבוש סדר היום הציבורי ומסייעת לפרטים בחברה לגבש את עמדותיהם על-ידי ליבון גלוי של הבעיות והחלפת דעות באופן חופשי על-בסיס המידע שמתפרסם." (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ביניש).

87. על חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, אשר נושא חשיבות מיוחדת בוועדת חקירה ממלכתית שבבסיסה עניין בעל חשיבות ציבורית חיונית, עמדה גם השופטת פרוקצ'יה בעניין **גלאון** :

"ועדת חקירה ממלכתית [...] מצווה לנהל את דיוניה בפומבי, ולפרסם את הדיון וחשבון שלה ברבים (סעיפים 18(א) ו-20(א) לחוק) [...] **עיקרון הפומביות בוועדת חקירה ממלכתית נושא חשיבות מיוחדת, שהרי ועדת חקירה ממלכתית מופקדת על חקירת עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית"** הטעון בירור (סעיף 1 לחוק ועדות חקירה). ועדה כזו מוקמת בדרך כלל מקום שעולה צורך ציבורי חיוני בחקירת עניין בעל חשיבות מיוחדת השנוי במחלוקת, המעוררת לא אחת סערה ומצוקה ציבורית קשה. **תכליתה של ועדת חקירה להחזיר את אמון הציבור במערכת השלטונית ובעומדים בראשה**. החזרת האמון הציבורי לחברה – שהוא מעיקרי תכליתה של ועדה ממלכתית – מותנה בקיום פתיחות, גילוי ופומביות של מהלכי הוועדה ככל האפשר וככל הניתן. הפתיחות מסייעת לכך כי הציבור יבטח בהגינות דיוניה של הוועדה ויקבל את מסקנותיה מתוך אמון בטוהר שיקוליה וענייניות מניעה. הפומביות בעבודת ועדת החקירה מסירה חשש להטייה פוליטית או למשוא פנים בעבודת הוועדה, ומביאה להגברת האמון הציבורי בפעולתה" (פס' 5 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה).

88. בנוסף, חשיבותו של אמון הציבור בשירות הציבורי ובכך שפעולות רשויות השלטון נעשות לטובת האינטרס הציבורי, על בסיס הליך הוגן וראוי, הוא מקור הכוח והלגיטימציה של רשות מנהלית בכל פעולה ציבורית שלה. כך, למשל, נקבע בע"פ 121/88 **מדינת ישראל נ' דרויש**, פ"ד מה(2) 663 (1991), כי האמון שרוחש הציבור הוא תנאי הכרחי לקיומו של שלטון תקין. כאמור לעיל, עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית דורשת את אמון הציבור ביתר שאת.

89. משכך, העותרת סבורה כי אי הפומביות של ועדת החקירה הממלכתית בעניין כלי השיט (להלן: **"הוועדה"** או **"ועדת החקירה"**) מביא להעדר אמון הציבור בוועדת החקירה – בוודאי כאשר חלקים נרחבים בציבור סבורים כי מדובר בוועדה "פוליטית". בנוסף, הוועדה הוקמה לאחר מאבק ציבורי עיקש וארוך שנים, והיא עוסקת גם בדרג המדיני. לפיכך, יש חשיבות יתר בהגנה על ערך אמון הציבור בפעילות הוועדה והוא מקבל משקל עודף ומיוחד.

90. אשר על כן, העותרת תטען כי סגירת דלתות דיוני ועדת החקירה בצורה הרמטית בפני הציבור ואי פרסום הפרוטוקולים והדין וחשבון שלה לאחר שפועלת מזה למעלה משנתיים, מהווה הן סתירה חזיתית להוראות החוק והן פגיעה אנושה באמון הציבור בפעילותה של ועדת החקירה, וביכולתה להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.

3.ד הפגיעה בנורמה החוקתית של פומביות הדיון, בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי

3.ד.א. עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה הוא נורמה חוקתית

91. כאמור, בית המשפט הנכבד עמד, מספר רב של פעמים, על יסודיותו של עיקרון פומביות הדיון בשיטת המשפט הישראלי, והדגיש את החשיבות העליונה של פומביות הדיון כאבן פינה של חברה דמוקרטית (ולעניין זה ראו: ב"ש 298/86 **ציטרין נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז תל-אביב**, מא(2) 337 (1987); ע"פ 11793/05 **חברת החדשות הישראלית בע"מ נ' מדינת ישראל**, פס' 13-15 לפסק דינה של השופטת ארבל (נבו 05.04.2006); פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ביניש בעניין **גלאון**).

92. לעניין זה יפים דבריו של השופט מצא בע"פ 353/88 **גניה וילנר נ' מדינת ישראל**, מה(2) 444 (1991):

"עקרון פומביות הדיון [...] הינו אחד העקרונות החוקתיים המרכזיים שביסוד שיטת המשפט שלנו. בשמירתו טמונה, כידוע, אחת הערובות העיקריות לתקינותו של ההליך השיפוטי, הן בתחום עשיית הצדק ובירור האמת, הלכה למעשה, והן בתחום מראית פני הצדק קבל עם ועדה..." (פס' 5 לפסק דינו של כב' השופט מצא).

93. הובהר זה מכבר כי לעקרון הפומביות אף חשיבות יתרה בוועדת חקירה ממלכתית. תחולתו הרחבה של העקרון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית את התכליות המרכזיות העומדות בבסיס ועדת החקירה עצמה.

94. בעניין **גלאון**, התייחסה כב' השופטת פרוקצ'יה למרכזיותו של עקרון פומביות הדיון בתפיסה החוקתית במשפטנו, וכן לתפיסה לפיה עקרון פומביות הדיון מהווה נורמה חוקתית בעלת מעמד-על:

"**בתפיסה החוקתית השלטת בשיטת המשפט בישראל ניתן לעיקרון פומביות הדיון מעמד-על.** פומביות הדיון היא חלק מחובת הגילוי העומדת ביסוד המשטר הדמוקרטי. עניינו של הגילוי בהבטחת זרימה חופשית של מידע בנושאים בעלי עניין ציבורי המשפיעים על חיי הפרט והכלל." (פס' 1 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

"הלכה היא, כי במקרה של התנגשות בין עיקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית" [...]. נדרשת הוראת חוק ברורה וחד משמעית כדי להגביל או לסייג את כלל פומביות הדיון [...] גם בהתקיים הוראת חוק כאמור, יש לפרשה בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה, ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות שבה. משמעות הדבר היא כי עיקרון הפומביות ישלוט בכיפה, אלא אם החלת הסייג לפומביות עונה למבחני ההגבלה, ובמיוחד אם מידתו אינה עולה על הנדרש [...] **הסייגים לפומביות הדיון מתפרשים, לעולם, על דרך הצמצום.** הכלל הוא, אפוא – פומביות וגילוי. החריג לכלל הוא – חיסיון וסודיות. מאחר שהחריג לכלל מהווה **הגבלה על נורמה חוקתית**, החלתו באופן הפוגע בנורמה מותנית בתנאים מוקדמים שעיקרם תכלית ראויה ומידתיות." (פס' 3 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

95. הנה כי כן, בית משפט נכבד זה הכיר בפומביות הדיון של ועדות החקירה הממלכתיות **כעקרון בעל מעמד חוקתי רם מעלה**, אשר מהווה מגן מוסדי לזכויות חוקתיות, לתקינות פעילותן של הרשויות המנהליות ולהגנה על אמון הציבור בהן. משכך, **כל פגיעה בעקרון זה מחויבת לעמוד במבחנים החוקתיים הנהוגים במשפטנו.**

96. בעניין **גלאון** קבעה כב' השופטת (בדימ') פרוקצ'יה כי פומביות הדיון מהווה פן של הזכות לחופש הביטוי:

"זרימה חופשית של מידע בעניינים שלציבור עניין בהם היא פן אחד של **ערך חופש הביטוי** העומד בליבה של חברה חופשית, הכולל לא רק את הזכות להתבטא, להשמיע ולהראות, אלא אף את הזכות לדעת, לשמוע ולראות [...]" (בג"ץ 258/07 **ח"כ זהבה גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון**, פ"ד סב(1) 648, פס' 1 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

97. אם כן, כאשר אין זרימה חופשית של מידע בעניינים שלציבור עניין בהם – מתקיימת פגיעה

כפולה – גם בעקרון הפומביות לו מעמד על וגם בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי המהווים זכויות חוקתיות בשיטת המשטר הדמוקרטית כפי שעומדת על כב' השופטת פרוקצ'יה.

98. אשר על כן, העותרת תבקש להדגיש כי דרך המלך בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא פומביות ההליך ופתיחת דלתות הוועדה, הסייג הדרוש הנמקה לסטייה מדרך זו – הוא האפשרות לפגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ שלה. לכן, העותרת תטען כי הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה, **צריכה להיעשות כמוצא אחרון**.

99. ובשעה שוועדת החקירה מגבילה כדרך מרכזית וראשית את פומביות הדיון ולא כמוצא אחרון – הרי שהיא פוגעת בערכים חוקתיים ומוגנים.

ד.3.ב. הפגיעה בנורמות החוקתיות על ידי ועדת החקירה

100. כעת, העותרת תעמוד על כך שנגרמת **פגיעה קשה הן בנורמה החוקתית של פומביות הדיון ובזכות הציבור לדעת והן בזכות החוקתית לחופש הביטוי**. זאת בעקבות התנהלות הוועדה אשר במשך למעלה משנתיים בהן היא מתקיימת, היא אינה נותנת פומבי לעבודתה ואינה פותחת את דלתותיה. כאמור, בית המשפט הנכבד עמד על כך בפסיקתו שהעיקרון אף נושא חשיבות מיוחדת כאשר מדובר בוועדת חקירה ממלכתית.

101. **ראשית**, הוועדה התנהלה עד כה ועודנה מתנהלת בדלתיים סגורות לחלוטין, תוך שהיא מונעת מהציבור לשמוע ולהיחשף לתהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המקצועי והמדיני שהתקיימו בקשר לפרשה החמורה.

102. **שנית**, על אף העובדה שהוועדה שמעה, נכון לתחילת חודש מאי לשנת 2023, ולאחר כשנתיים של עבודה, כבר כמאה עדויות וראיונות – הוועדה פרסמה רק את רשימת המראיינים והעדים ששמעה. כלומר, לא פורסמו הראיונות, העדויות, פרוטוקולים, קטעי הוידאו, דיוני הוועדה עצמה, סיכומי דיון ואף לא ממצאי ביניים.

103. **שלישית**, גם במקום בו חלק מהעניינים בהם דנה הוועדה היו סודיים לדידה, נדרשת הוועדה לפרסם את היתר, או לפחות רשאת הוועדה לפרסם מקצתם. אך הוועדה אף לא פירסמה קטעי וידאו והקלטות שעברו צינזור מסוים, סיכומים חלקיים מתוך דיוני עבודתה, ואף לא פרוטוקולים המושחרים בחלקם.

104. במענה השב וחוזר מטעם ועדת החקירה, נמסר לעותרת כי "הוועדה מודעת היטב לחובה הכללית המוטלת על ועדת חקירה ממלכתית לקיים את דיוניה בפומבי". אך בשל הנושאים הרגישים בהם הוועדה עוסקת, החליטה הוועדה בחודשים פברואר ומרץ לשנת 2022 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר את פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

105. יתרה מכך, הוסיפו המשיבים כי לצורך פתיחת דלתות הוועדה ופומביות עבודתה "אופיין ונבנה פתרון טכנולוגי, שנועד לאפשר חשיפת העדויות רק לאחר אישור הוועדה לפרסום של אותם חלקים שפרסומם לא יפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה".

106. והנה, על אף שהחלטות הוועדה ביחס ל"פתרון הטכנולוגי", אשר יאפשר לציבור לצפות בראיונות ועדויות מצונזרים מחדרי הוועדה ניתנו לפני שנתיים, ועל אף העובדה שהוועדה ראינה וגבתה עשרות רבות של עדויות – טרם פורסמו ההקלטות; קטעי הוידאו; ואף לא פרוטוקולים – **בניגוד גמור להחלטות הוועדה שהיא עצמה קיבלה**.

107. אם כן, העותרת תדגיש כי **מזה למעלה משנתיים שהוועדה מתנהלת במחשכים רחוק מעינו**

הבחנת של הציבור ופוגעת פגיעה קשה בתכליות החברתיות והדמוקרטיות לשמן הוקמה – החל מהפגיעה בנורמה החוקתית של פומביות הדיון ועד לפגיעה בזכות החוקתית לחופש הביטוי.

108. יתר על כן, הוועדה מתנהלת אף בניגוד גמור להחלטותיה שלה והפתרון הטכנולוגי שאופיין ונבנה אצלה כדי לאפשר לציבור לשמוע ולראות את העדויות והראיונות בוועדה – הגם שחלקם מצונזר – כדי שלא יפגע ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.

109. העותרת סבורה כי החשכת ועירפול עבודתה של הוועדה תחת מחשכים הביא לכך שלא ניתן למצות את הדיון – באופן ציבורי – בכל מה שקשור לפרשה השחיתות של רכש הצוללות וכלי השיט שבעקבותיה החליטה הממשלה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית.

110. על כן, בהטלת חסיון כולל על הראיונות, העדויות והדיונים בוועדה העותרת טוען כי הוועדה פגעה פגיעה קשה במיוחד בחקר האמת, באינטרס הציבורי, בזכות הציבור לדעת, ובכלל התכליות שבגינם הוקמה ועדת החקירה.

ד.4. אי-פומביות הוועדה לא עומד במבחני המידתיות

111. כאמור, בעניין גלאון נקבע כי עיקרון פומביות הדיון מהווה נורמה חוקתית ופן של הזכות החוקתית לחופש הביטוי, ולפיכך הוא כפוף להגבלות ברוח פסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. כלומר, יש לפרש את ההגבלה של הנורמה החוקתית בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה ובמיוחד לאור המידתיות שבה:

”הכלל הוא, אפוא – פומביות וגילוי. החרג לכלל הוא – חיסיון וסודיות. מאחר שהחרג לכלל מהווה הגבלה על נורמה חוקתית, החלתו באופן הפוגע בנורמה מותנית בתנאים מוקדמים שעיקרם תכלית ראויה ומידתיות.” (פס’ 3 לפסק דינה של השופטת פרוקציה בעניין גלאון).

112. העותרת תזכיר, כי בעניין גלאון נידונה בבית משפט נכבד זה הדרישה לפומביות ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון 2006, אשר הוקנו לה כלל הסמכויות של ועדת חקירה ממלכתית לפי חוק ועדות חקירה ואף היא החלה לקיים את דיוניה והעדויות שבאו בפניה בדלתיים סגורות, והפרוטוקולים מדיוני הוועדה לא פורסמו – בטענה כי פרסומם יפגע בביטחון המדינה. בתוך כך, העותרת בעניין גלאון עתרה לקבלת שני סעדים – **האחד, להורות על קיום הדיונים בפומבי; והשני, להורות על פרסום הפרוטוקולים של דיוני הוועדה.** הוחלט בפסק הדין להחיל את עקרון הפומביות הקבוע בחוק ועדות חקירה על ועדת הבדיקה הממשלתית, בשל סמכויותיה ואופייה של הוועדה, אשר דומים בעיקרם לאלה של ועדת חקירה ממלכתית.

113. בית המשפט נכבד זה, קבע כי שני הערכים הנדונים, בטחון המדינה מצד אחד ופומביות הדיון וזכות הציבור לדעת מצד שני, הינם ערכים בסיסיים בשיטתנו המשפטית ונדרש איזון הולם ביניהם מקום בו הם מתנגשים חזיתית. **”לא ניתן להסתפק בהערכה כוללנית וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנידונות.”**

114. עוד נקבע כי נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא **פומבית** – ואילו החרג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, **לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה.** העותרת תזכיר כי במקרה של התנגשות בין עיקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית (פס’ 3 לפסק דינה של השופטת פרוקציה בעניין גלאון).

115. באשר לסעד על קיום הדיונים ומסירת העדויות בפומבי, הוחלט כי מאחר והעתירה הוגשה לאחר שמרבית העדויות כבר נשמעו, הבקשה לפתוח את דלתי הוועדה אינה רלוונטית עוד. לגבי מסירת העדויות, חזקה על הוועדה כי תנחה את עצמה לפי אמות המידה שנקבעו בפסק הדין. באשר לסעד השני, להורות על פרסום הפרוטוקולים, הצדדים נחלקו בשאלת מועד הפרסום ובית המשפט הנכבד קבע כי **על הוועדה שם בעניין גלאון היה לערוך בחינה פרטנית של הפרוטוקולים על מנת לפרסם את החלקים שאין מניעה לגלותם, ולפרסמם במועד סביר**.
116. מכאן, תבקש העותרת לקיים את מבחני המידתיות שהתקיימו בעניין גלאון גם על המקרה דנן, אשר נראה כי הוא חמור יותר – כאשר מדובר בוועדת חקירה ממלכתית ולא בוועדת בדיקה ממשלתית שמלכתחילה מוגבלת יותר בחקירה ובחשיבות העניין הציבורי העומד לפתחה.
117. ולכן, לאחר שהעותרת עמדה על כך שסגירת דלתות הוועדה ופעילותה במחשכים, מנוגדת לעיקרון הפומביות ופוגעת בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי, ובכלל בתכליות חוק ועדות החקירה, תבקש העותרת על מבחני המידתיות.
118. במהלך השנים, פיתחה הפסיקה בישראל שלשה מבחני משנה, אשר ייעודם לבחון האם אכן לוקה ההחלטה בהעדר מידתיות: **"מבחן ההתאמה הרציונאלית"**, הבוחן קיומו של קשר רציונאלי בין המטרה אותה מבקשת הרשות להשיג לבין האמצעי שנקט להשגתה; **"מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה"**, אשר כשמו כן הוא, ומחייב את הרשות לבחון מספר חלופות מקלות לשם הגשמת המטרה; וכן **"מבחן המידתיות במובנה הצר"**, המבחין בין הפגיעה בזכות לבין התועלת הצומחת ממנה. [נראו לעניין זה, שרגא, **המשפט המנהלי** בעמוד 268; בג"ץ 2056/04 **מועצת הכפר בית סוריק ואח' נ' ממשלת ישראל**, נח (5) 807 (2004) (להלן: **"פרשת בית סוריק"**); נעם סולברג **"על ערכים סובייקטיביים ושופטים אובייקטיביים"** **השילוח** 37 18 (2019)].
119. על מנת שהחלטה של הרשות תחשב מידתית, עליה לעמוד **במצטבר** בשלושת המבחנים, הווה אומר, החלטה שאינה מקיימת ולו **אחד** מהמבחנים הנ"ל, תהא בחזקת החלטה שאינה מידתית. כך, פרש זאת כב' השופט (כתוארו דאז) חשין, בפס' 52 לחוות דעתו בבג"ץ 2355/98 **ישראל סטמקה נ' שר הפנים**, נג (2) 728 (1999); וכן כב' הנשיא (בדימ') א' ברק בפרשת **בית סוריק**.
120. אם כן, תעמוד העותרת על כך שהחסיון, המחשכים והעירפול שהטילה ועדת החקירה על דיוניה אינו צולח את מבחני המידתיות.
121. תחילה, העותרת תטען כי אי הפומביות של ועדת החקירה אינו הולם את ערכיה של ישראל כמדינה דמוקרטית.
122. כאמור לעיל, עקרון פומביות הדיון מבוסס על זכות הציבור לדעת – כאשר אין זרימה של מידע ציבורי – מתעוות ונפגע חופש הביטוי המהווה עקרון יסוד במשטר הדמוקרטי. עדות לכך ניתן למצוא בדבריה של כב' הנשיאה ביניש, לפיהם העקרון בדבר פומביות הדיון מאפשר ביקורת ציבורית על הרשויות, ביקורת המהווה אחת מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ביניש בעניין גלאון, לעיל). בנוסף, נקבע כי עקרון פומביות הדיון הוא חלק מחובת שהגילוי העומדת ביסוד המשטר הדמוקרטי (פס' 1 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה בעניין גלאון, לעיל).
123. לפיכך העותרת תטען כי הפגיעה הרחבה בשני היבטיו של עקרון הפומביות – הן בסגירת דלתות הוועדה והן באי הפרסום של החומרים – אינה עולים בקנה אחד עם ערכיה של ישראל כמדינה דמוקרטית.

124. לטענת ועדת החקירה, ההחלטה שלא לפתוח את דלתות הוועדה ולא לפרסם את דיוניה, ראיונותיה וגביית העדויות נעשה עבור התכלית של שמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה. לעמדת העותרת, האיזון אינו מדובר אמנם בתכלית ראויה כשלעצמה. עם זאת, **העותרת תעמוד בהמשך על כך שהאמצעי להשגתה אינו מידתי**. אף בפסיקה התייחס לכך כב' השופט חשין בפסקה 52 לפסק דינו בבג"ץ 2355/98 **ישראל סטמקה נ' שר הפנים**, נג (2) 728 (1999), בקביעתו כי בבואנו לבחון את המידתיות הנחת המוצא היא שהתכלית היא ראויה, והשאלה הנשאלת היא אם האמצעי להשגתה של המטרה הוא אמצעי ראוי.
125. **במבחן האמצעי שפגיעתו פחותה ייבחן האמצעי הננקט, והאם ראוי, זאת לאור מידת הפגיעה לה הוא גורם, תוך הגשמת תכלית מטרתו**. למבחן זה היבט של תחולת יתר, כאשר הדרישה היא שהאמצעי יותאם באופן כמה שיותר מדויק להשגת התכלית כך שהפגיעה תהא מינימלית.
126. העותרת סבורה כי האמצעי הנבחר בפרקטיקה לפיו הוועדה לא נותנת פומבי ולמעשה מטילה חיסיון מלא על דיוניה, ובכלל זה קטעי הוידאו וההקלטות של הראיונות והעדויות והפרוטוקולים השונים וסוגרת את דלתותיה באופן הרמטי בעוד שהיא מתנהלת במשך למעלה משנתיים, הוא **גורף ושלא לצורך**. **מדובר באמצעי קיצוני ביותר לצורך מימוש התכלית של הגנה על ביטחון המדינה אשר החלתו הגורפת אינה נדרשת לשם השגת התכלית**.
127. העותרת מטילה ספק בכך שכל מאות העדויות המובאות בפני הוועדה, מלאות אך ורק במידע סודי ומהותי, אשר פרסומו יפגע בוודאות קרובה בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה – ויוזכר כי חלק ניכר מהעדים אשר הופיעו בפני הוועדה התראיינו על עדותם בכלי התקשורת, וחלקם אף הגישו תצהירים אשר ליוו את **עתירת הצוללות**, ואשר תכנם פורסם ברבים **באישור המלמ"ב**.
128. הנה, **צנזור חלק מן המידע שיפורסם, ופתיחת דלתותיה של הוועדה במקרים בהם החשיפה לציבור לא תוביל בוודאות קרובה לפגיעה בביטחון, יגשימו את התכלית בשמירה על ביטחון המדינה באותו האופן, תוך צמצום הפגיעה הקשה בעקרון פומביות הדיון**.
129. **הרי ההחלטה המתקנת של הממשלה כבר קבעה לוועדת החקירה אילו נושאים הם סודיים המחייבים סגירת דלתותיה ובאילו נושאים בהם היא דנה יש לפתוח ולתת פומבי לדיוניה**. כמו כן, החלטה מתקנת זו, אף באה לאחר דיונים של ועדת חוץ וביטחון של הכנסת ששם עמדת המלמ"ב ומשרד הביטחון הוצגה לפנייהם.
130. יתר על כן, על פי המענה שהתקבל ממנהל ההוועדה, ועדת החקירה עצמה מכירה בחובתה לתת פומבי עד כמה שניתן – ונוכח זאת, החליטה כבר בתחילת עבודתה בישיבותיה בחודשים פברואר ומרץ 2022, לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר כמה שניתן לפתוח את דלתותיה ולתת פומבי לראיונות ולעדויות – למרות זאת, הוועדה נראה כי הוועדה מפרה את החלטותיה של עצמה.
131. הולמים כאן דבריה של כב' הנשיאה ביניש בעניין **גלאון**, בהם התייחסה לשאלת הגבלת הפומביות של ועדת חקירה וקבעה כי יש לבחון **כל מקרה קונקרטי לגופו ולעשות "מאמץ" כדי להבחין מראש בין החלקים המאפשרים דיון פומבי :**

"נוכח חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, לא ניתן להסתפק בהערכה כוללת וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות. בהקשר זה, **נדרשת בדיקה קונקרטית ופרטנית של נסיבות העניין על-מנת להכריע האם מתקיימת הצדקה לסטייה מהכלל בדבר פומביות הדיון** [...] יש להבחין מראש בין החלק שניתן לגלותו ואשר יש לשומעו בדלתיים פתוחות, לבין החלק הסודי שרק הוא יישמע בדלתיים סגורות. [...] על הוועדה לעשות מאמץ להבחין מראש בין החלקים השונים, ולקיים דיון פומבי בחלקי העדות שאין מניעה לגילויים." (פס' 8 לפסק דינה של כב' הנשיאה ביניש).

132. לעניין זה, הולמים גם דבריה של השופטת פרוקצ'יה בעניין גלאון :

"גם מקום שעשוי להתקיים חריג לפומביות דיוניה של ועדת החקירה, בין מטעמי ביטחון ובין מטעמים אחרים, **האיזון בין החלת עיקרון הפומביות לצורך בהפעלת החריג לו, חייב להיעשות בקפידה רבה, ויישומו נדרש ביחס לכל מרכיב וכל שלב בדיוני הוועדה**; הקו המנחה לכך הוא – פומביות, גילוי וחשיפה; והחריג לו – החיסוי והסודיות, אשר יוחל רק מקום שהדבר נדרש, בבחינת הכרח בל יגונה. החלטה מוקדמת גורפת בדבר חשאיות כל דיוני הוועדה, וחיסיון כל החומר העולה בישיבותיה, פוגעת פגיעה קשה בעיקרון הפומביות, ואינה מתיישבת עם דרישות הדין. על הוועדה לבחון, אפוא, ובמידת האפשר מראש, כל עדות וכל מהלך דיוני המתקיים בפניה בנפרד, כדי להכריע אם ניתן לחושפם לציבור או שמא אין מנוס מחיסויים. רק בדרך זו יוגשם עיקרון הפומביות כהלכתו, תוך שמירה על איזון ראוי בינו לבין אינטרסים ציבוריים חיוניים אחרים" (פס' 7 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

133. כן יצוין, כי הנשיא ברק המשיל מבחן משנה זה לסולם, "שעליו מטפס המחוקק להשגת התכלית החקיקתית. על המחוקק לעצור באותו שלב משלבי הסולם, שבאמצעותו מושגת התכלית החקיקתית, ואשר פגיעתו בזכות האדם היא הפחותה" (בג"ץ 1715/97 **לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר**, נא (4) 367 (1997)). כלומר, על המשיבים לפרסם כל מידע מהוועדה שפרסומו לא יפגע בביטחון וכך יוביל להשגת התכלית, אך בא בעת יצמצם את הפגיעה בעיקרון פומביות הדיון, בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי. באותו האופן, על המשיבים לפתוח את דלתות הוועדה בדיונים המאפשרים זאת.

134. לפיכך, העותרת סבורה כי יש לאפשר את פרסומו של המידע ולפתוח את דלתות הדיון, זאת בכפוף לכך שהחשיפה לא תפגע בוודאות קרובה בביטחון המדינה. נוכח החשיבות הגבוהה של עיקרון פומביות הדיון והזכות לחופש הביטוי, יש לערוך בדיקה קונקרטית ופרטנית על כלל העדויות, הסרטונים, ההקלטות ופרוטוקולי הוועדה ולפרסם את כלל המידע אשר לא יפגע בביטחון.

135. בהקשר זה, יפים כאן דבריה של השופטת פרוקצ'יה בעניין גלאון :

"מוטלת חובה להתיר חשיפה של תוכן דיוניה וחומר שהוגש בפניה עד למירב האפשרי, וזאת בלא שייפגעו תכלית הביטחון או אינטרס לאומי אחר מהמעלה הראשונה. **רק חשש ממשי לפגיעה באינטרס ציבורי בעל חשיבות מיוחדת יצדיק גריעה מן הפומביות ומחובת הגילוי**, ותתיר שמיעת דיונים בדלתיים סגורות או איסור פרסום חומר ודו"חות שהונחו בפני הוועדה או יצאו מתחת ידה." (פס' 13 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

136. והנה במקרה דנן, ברי כי אין ועדת החקירה פועלת על פי החובה המוטלת עליה ואין ועדת החקירה מטילה חיסיון כולל רק כמוצא אחרון – אלא כמוצא ראשון, עיקרי ויחיד. ובכך היא פוגעת פגיעה בלתי מידתית באינטרס הציבורי שלשמו הוקמה.

137. במבחן המידתיות במובן הצר, יש לבחון את היחס בין הפגיעה בזכות למול התועלת הצומחת ממנה. ככל שהפגיעה בזכות חשובה יותר והפגיעה חמורה יותר כך נדרשת תועלת גבוהה יותר על מנת להצדיק את הפגיעה. העותרת תטען שהפגיעה בפומביות הדיון ובזכות החוקתית לחופש הביטוי היא כה חמורה, כך שבעקבותיה אינה מושגת התכלית של ועדת החקירה שנועדה להחזיר את אמון הציבור במערכת הביטחון והמערכת המדינית העוסקת בביטחון המדינה, ולאפשר הוצאה לאור של האמת. כמו כן, כפי שצוין בעניין גלאון הוכר כי במקרה של התנגשות בין פומביות הדיון לבין אינטרסים אחרים נשמר לפומביות הדיון מעמד על השולט בכיפה (פס' 2 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה).

138. כפי שטענה העותרת, החיסיון שהוטל בוועדה באופן גורף מרחיק לכת במידה שאינה נחוצה לשם

השגת התועלת. בנוסף, לטעמה של העותרת כלל לא ברורה מידת ההסתברות לפגיעה בביטחון המדינה התיגרם כתוצאה מפרסום החומרים ומפתיחת דלתות הוועדה, ויש לקיים בדיקה פרטנית בדבר מידת הפגיעה הכרוכה בפומביות דיוני הוועדה בנוגע לכל עדות (פס' 9-10 לפסק דינה של כב' הנשיאה ביניש בעניין גלאון).

139. במענה מטעמה הוועדה שבה וחוזרת כי היא אכן בודקת שוב ושוב את החומר הנאסף – אך החיסיון ממשיך לעמוד בעינו ועד מועד הגשת העתירה דן לא פורסם למעשה דבר מתוך שלל דיוניה.

140. מטעמים אלו, העותרת סבורה כי היחס בין האמצעי למטרה בענייננו **חורג מן המידה הראויה** ושאי פומביות דיוני הוועדה, בהמשך למפורט לעיל, **לוקה בחוסר מידתיות קיצוני**. מכאן, תבקש העותרת מבית המשפט הנכבד כי יורה לוועדת החקירה לפתוח את דלתותיה לציבור; לפרסם את קטעי הוידאו של דיוני הוועדה, הראיונות שהתקיימו והעדויות שנגבו; לפרסם את הפרוטוקולים של דיוניה ואת ממצאי הביניים אליהם הגיעה עד כה.

5.ד. החלטת הוועדה להטיל חיסיון גורף על דיוניה חורגת ממתחם הסבירות באופן קיצוני

141. לאחר שעמדה העותרת על תכליותיה של הוועדה ועל חשיבותו המכרעת של עקרון פומביות הדיון, לא נותר אלא לקבוע כי החלטת הוועדה שלא לפתוח את דלתות הדיון, ולא לפרסם פרוטוקולים מדיוני הוועדה, חורגת באופן קיצוני ממתחם הסבירות המוקנה לוועדת החקירה כרשות ציבורית.

142. העותרת תבקש לטעון כי הטלת החיסיון הגורף של הוועדה עומד בניגוד מובהק לאינטרס הציבורי, פוגע באמון הציבור ומנוגד לחובת הנאמנות השלטונית.

143. העותרת טוען, כי ועדת החקירה היא רשות ציבורית וככזאת חלה עליה החובה להפעיל סמכויותיה ושיקול דעתה בתוך מתחם הסבירות. הולמים לעניין זה, הדברים שקבעה כב' הנשיאה בדימ' ד' ביניש בעניין גלאון בפסקה 5 לפסק דינה ביחס לסוגיה הנ"ל:

”ועדת וינוגרד מהווה גוף שהגדרת מהותו מורכבת. מדובר ברשות ציבורית שהוקמה לפי דין על ידי הרשות המבצעת, המפעילה סמכויות מעין-שיפוטיות; טיבה כגוף מינהלי וסמכויותיה המעין-שיפוטיות של הוועדה הם מאפיינים המשפיעים על הנורמות החלות עליה. אין ספק כי שיקול-הדעת שניתן בידי הוועדה בסוגיית פומביות דיוניה אינו מוחלט. אין חולק בין הצדדים בפנינו כי על הוועדה כרשות ציבורית להפעיל את שיקול-דעתה בסבירות, תוך שקילת מכלול השיקולים הרלוונטיים ומתן משקל ראוי לכל אחד מהם בהתאם לעקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית.”

144. אם כן, הרי שגם ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט היא רשות ציבורית המחויבת בהפעלת שיקול הדעת בסבירות. שיקול הדעת שניתן לוועדה לסוגיית הפומביות לפי סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה אינו מוחלט כאמור – ועליה לשקול את מכלול השיקולים הרלוונטיים ומתן משקל ראוי לכל אחד מהם.

145. זה מכבר, נקבעו המסמרות כי שיקול הדעת של הרשות מוקנה לה בנאמנות מן הציבור, ומהותה הנורמטיבית של עילת הסבירות היא הבטחת ההגנה על האינטרס הציבורי עליו מופקדת הרשות. יפים לעניין זה קביעותיו של הנשיא ברק בבג"ץ 389/80 **דפי זהב בע"מ נ' רשות השידור**, לה(1) 421 (1980):

"הרשות הציבורית להפעיל את שיקול-דעתה [...] על פי הנורמות המשפטיות החלות על הפעלתו של כל שיקול-דעת מינהלי. אמות מידה אלה הן כי על הרשות המינהלית לפעול בהגינות וביושר. אסור לה לפעול מתוך שרירות, הפליה, משוא-פנים, ניגוד עניינים, חוסר תוס-לב או חוסר סבירות, עליה לשקול את כל השיקולים הנוגעים לעניין ושיקולים אלה בלבד." (שם, בעמ' 436).

146. אם כן, העותרת תטען כי חיסיון הוועדה ביחס לדיוניה, הוא בניגוד מובהק לאינטרס הציבורי ופוגע באופן עמוק באמון הציבור. כאמור, תכליתה של הוועדה היא להשיב את אמון הציבור והעניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית. לפיכך, **אי-פומביות הוועדה, או הטלת החיסיון על דיוניה, מנוגד לחלוטין לתכליתה, באופן אשר מעמיק את הפגיעה באמון הציבור, וחורג ממתחם הסבירות בצורה קיצונית.**

147. בנוסף, העותרת תטען כי אי הפומביות של הוועדה הוא **שרירותי, שכן ההחלטה על אי פרסום הפרוטוקולים וסגירת דלתות הדיון היא גורפת, ללא אבחנה בין החומרים הניתנים לפרסום לבין אלו החסויים – וללא נימוק לכך.** נראה כי הטלת החיסיון על כלל מאות או עשרות העדויות, הראיונות והדיונים באופן גורף הוא שלא לצורך.

148. העותרת מטילה ספק בכך שכל מאות הישיבות שהתקיימו והעדויות שנגבו בפני הוועדה מלאות אך ורק במידע סודי ומהותי, אשר פרסומו יפגע בביטחון המדינה. לכן, **עושה רושם כי ההחלטה שלא לפרסם אף פרוטוקול, לוקה בשרירותיות ולא מנומקת ובכך חורגת גם היא ממתחם הסבירות באופן קיצוני.**

149. הנה כי כן, העובדה כי אי פומביות הוועדה מחמיר את הפגיעה באמון הציבור; שלא ניתן נימוק מספק מצד הוועדה מדוע לא לפרסם חלק מהפרוטוקולים ולפתוח את דלתות הוועדה כשהדבר מתאפשר; מהווים חריגה קיצונית ממתחם הסבירות של שיקול הדעת של הוועדה בדבר פומביות הדיונים.

ה. סיכום

150. הנה הונחה על שולחנו של בית המשפט הנכבד עתירה חשובה אשר עניינה בהטלת חיסיון גורף ובלתי מוסבר, על עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט.

151. העותרים הציגו בפני בית המשפט הנכבד את התשתית העובדתית והמשפטית המקיפה בדבר הצורך בפתיחת דלתותיה **ועקרון הפומביות** המחייב את ועדת החקירה בעבודתה ובדיוניה – נוכח סעיף 18 לחוק ועדות חקירה; הלכת בית המשפט העליון בעניין **גלאון**; דיוני ועדת חוץ וביטחון של הכנסת בעניין זה והחלטת הממשלה המתוקנת; וכן, החלטות הוועדה עצמה מיום 23.2.22 ומיום 27.3.22 "לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה".

152. לאחר מיצוי הליכים ממושך, נאלצה העותרת להגיש עתירה זו כדי לאור חוסר המידתיות הזועק בהחלטה להטיל חיסיון גורף על כלל הראיונות, העדויות והמפגשים שהתקיימו בוועדת החקירה הממלכתית.

153. יתר על כן, העותרת עמדה באריכות על הפגיעה הקשה בתכליות הוועדה שעמדו בבסיס הקמתה כוועדת חקירה ממלכתית שכחלק מעבודתה המקצועית הציבורי יכול גם להתרשם ממקצועיותה ולרכוש את אמונו – דבר אשר למעשה אינו ניתן כאשר הוועדה החליטה להתנהל במחשכים ותחת עירפול כבד.

154. אשר על כן, ולאור כל האמור לעיל יתכבדו העותרים לבקש מבית המשפט הנכבד ליתן את הצווים המפורטים ברישא לעתירה זו, ולעשותם מוחלטים. כמו כן, ולאור דחיפות הנושא וחשיבותו, יתכבדו העותרים לבקש כי יקבע מועד דיון דחוף בעתירה.

155. עתירה זו נתמכת בתצהירו של מר אורי עדיקא, מנהל אגף הכספים אצל העותרת.

הידי נגב, עו"ד

תומר נאור, עו"ד

ד"ר אליעז שרגא, עו"ד

ב"כ העותרים

ירושלים, 28 מרץ 2024; י"ח אדר ב תשפ"ד.

בעניין שבין: התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר 580178697

כולם ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ו/או
תומר נאור ו/או אריאל ברזילי ו/או הידי נגב
ו/או גילי גוטוירט ו/או רחל אל-שי רוזנפלד
ו/או רותם בבלי-דביר ו/או תמר באום ו/או
אורי הס ו/או סתיו לבנה להב

מרח' יפו 208 ירושלים, ת.ד. 36054 ירושלים 91043
טלי: 02-5000073 ; פקס: 02-5000076

העותרת

- נ ג ד -

1. ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

2. משרד הביטחון

3. היועצת המשפטית לממשלה

ע"י ב"כ עוה"ד מפרקליטות המדינה
מרח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טלפון: 073-3925590 ; פקס: 02-6467011

המשיבים

תצהיר מטעם העותרת

אני הח"מ מר אורי עדיקא, מס' זהות 052160504, מנהל אגף הכספים אצל העותרת, מצהיר בזאת
כי העובדות המפורטות בעתירה זו נכונות לפי מיטב ידיעתי ואמונתי.

חתימת המצהיר
אורי עדיקא

אישור

אני עו"ד הידי נגב, מאשר בזאת כי ביום 28.3.2024, חתם לפני מר אורי עדיקא, מס' זהות 052160504,
על הצהרתו דלעיל, לאחר שהזהרתיו כי עליו להצהיר ולומר את האמת, וכי יהיה צפוי לעונשים
הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, ולאחר שאישר את נכונות הצהרתו.

הידי נגב, עו"ד
מ.ר. 81512

הידי נגב, עו"ד

תוכן עניינים

מס'	שם הנספח	עמ'
1/ע	העתק החלטת הממשלה מס' 1019 מיום 23.1.2022	30
2/ע	העתק נייר העמדה שהגישה העותרת לקראת הדיונים בוועדת החוץ והביטחון	34
3/ע	העתק העמודים הרלוונטיים מתוך פרוטוקול הדיון בוועדת החוץ והביטחון מיום 15.3.2022	45
4/ע	העתק החלטת הממשלה מס' 1405 מיום 4.5.2022 ההחלטה המתקנת	66
5/ע	העתק מכתבה של העותרת למנהל הוועדה מיום 26.4.2022	69
6/ע	העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 4.5.2022 אל העותרת	72
7/ע	העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 12.6.2023	74
8/ע	העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 19.6.2023 אל העותרת	82
9/ע	העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 14.9.2023	85
10/ע	העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 8.10.2023 אל העותרת	94
11/ע	העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 18.12.2023	96
12/ע	העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 26.12.2023 אל העותרת	101
13/ע	העתק מכתבה של העותרת ליו"ר ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום 21.1.2024	103
14/ע	העתק מענה מטעם מנהל הוועדה מיום 29.1.2024 אל העותרת	106
15/ע	העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ישיבת המליאה בנושא חוק ועדות חקירה, מיום 26.12.1967	108
16/ע	העתק העמודים הרלוונטיים מדברי ההסבר להצעת תיקון החוק לקריאה ראשונה, מיום 5.1.1971	120
17/ע	העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 30.10.1968	123
18/ע	העתק העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 4.11.1968	126

נספח ע' 1

**העתק החלטת הממשלה מס' 1019
מיום 23.1.2022**

עמ' 30

מזכירות הממשלה

החלטה מספר 1019 של הממשלה מיום 23.01.2022 .

1019. הקמת ועדת חקירה ממלכתית בעניין עסקאות ו/או הליכי רכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים וכן בעניין הסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה

מ ח ל י ט י ם :

א. לקבוע כי התהליכים הבאים, הקשורים לקידום רכש כלי שיט ולעסקאות הנוגעות לרכש של כלי שיט, שהתקיימו בין השנים 2009-2016 (להלן: "תהליכי רכש כלי שיט"), הם נושא בעל חשיבות ציבורית חיונית בעת זו, הטעון בירור:

1. רכש ספינות המגן סער 6;
2. רכש צוללות AIP;
3. רכש ספינות נגד צוללות;
4. הפרטת מספנות חיל הים;
5. הסכמה למכר צוללות לצד ג'.

ב. בהתאם לכך:

1. להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: "החוק") שתבחן את תהליכי רכש כלי השיט (להלן: "הוועדה").

2. הוועדה תחקור את תהליכי העבודה המקצועיים וכן את תהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני בכל הקשור לתהליכי רכש כלי שיט ועסקאות כמפורט לעיל, וכן תיתן דעתה לנהלים הקיימים הנוגעים לעניינים אלו. הוועדה תקבע ממצאים ומסקנות לגבי מכלול ההיבטים הנוגעים לקבלת ההחלטות בדרג המדיני בתהליכים האמורים, לרבות ממשקי העבודה ושיתוף המידע בינם לבין מערכת הביטחון והמטה לביטחון לאומי לפני ותוך כדי התהליכים האמורים, לרבות החלטות מדיניות שונות שנלוו לתהליכים אלו והתנהלות אל מול גורמי חוץ. הוועדה לא תחקור את התנהלותם של נאשמים בהליכים פליליים הנוגעים לתהליכי רכש כלי השיט כמפורט לעיל, ולא תקבע ממצאים, מסקנות או המלצות בעניינם.

3. הוועדה תמליץ על התהליכים המתאימים לקבלת ההחלטות לקראת רכש אסטרטגי של מערכת הביטחון ולביצועו, ובכלל זה בתחומי האחריות של צה"ל בהליכי רכש, בזהות הגורמים הנוספים שיש לערבם בהליכי רכש ובתפקידיהם, במעורבותם של קצינים ובכירים אשר כיהנו בעבר במערכת הביטחון בהליכי רכש אסטרטגי, לרבות מעמדם של מתווכים בעסקאות רכש של משרד הביטחון.
 4. הוועדה תערוך דין וחשבון על תוצאות חקירתה והמלצותיה. נוכח חשיבות העניינים נשוא בדיקת הוועדה ודחיפות מסקנותיה, תגיש הוועדה את הדין וחשבון לממשלה בהקדם האפשרי ותקבע את סדרי עבודתה בשים לב לכך.
 5. נוכח השלכות של סדרי העבודה של הוועדה וגדרי הבדיקה שלה על ההליכים הפליליים הנוגעים לחלק מהליכי רכש השיט, לרבות זימונם של עדים בהליכים פליליים, ייערך תיאום עם היועץ המשפטי לממשלה בעניינים אלה.
 6. נוכח הרגישות הביטחונית הנוגעת לתהליכי רכש כלי השיט, בהתאם לסעיף 23 לחוק, לקבוע כי חלק מהנושאים שבהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות, וכי יחולו ההוראות הבאות מתוך סעיף 23, בהתאמות כמפורט להלן:
 - (1) הוראות סעיף 128 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 יחולו בשינויים המחויבים.
 - (2) מי שהתייצב לפני הוועדה לפי סעיף 15 לחוק לא ייצגו אלא עורך דין שאושר לשמש סניגור לפי סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955.
 - (3) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג.
 - (4) הוועדה תגיש את הדין וחשבון שלה גם לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.
 - (5) הוועדה לא תפרסם את הדין וחשבון שלה או את הפרוטוקול של דיוניה, כולם או מקצתם, אלא אם הפרסום אינו כולל ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג.
 7. לאור קביעת הממשלה באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת כי חלק מהנושאים שבהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות, ייערך תיאום עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון ביחס ליישום הוראות סעיף זה בנושאים אלה, ונציגיו יעמדו לרשות הוועדה לשם כך.
 8. לאחר שקוימה התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון בהתאם לסעיף 3 לחוק, הוועדה תמנה חמישה חברים.
- ג. להודיע על החלטה זו לנשיאת בית המשפט העליון.

מוזכירות הממשלה

ד. העלות התקציבית של הוועדה בסך 9 מיליון ₪ תועבר להנהלת בתי המשפט קודם לתחילת עבודת הוועדה. 2 מיליון ₪ יועברו ממקורות משרד המשפטים ו-7 מיליון ₪ יועברו ממקורות משרד הביטחון.

ה. להקצות להנהלת בתי המשפט 8 תקני כוח אדם לטובת פעילות הוועדה. תקנים אלו יהיו זמניים וייגרעו מתקני הנהלת בתי המשפט בתום עבודת הוועדה.

נספח ע/2

העתק נייר העמדה שהגישה העותרת
לקראת הדיונים בוועדת החוץ
והביטחון

עמ' 34

הצורך בפומביות דיוני ועדת החקירה הממלכתית לבחינת תהליכי רכש כלי השיט והצוללות

התנועה למען איכות השלטון בישראל

פברואר 2022, אדר א תשפ"ב

נייר עמדה בנושא הצורך בפומביות דיוני ועדת החקירה הממלכתית לבחינת תהליכי רכש כלי השיט והצללות

לקראת ישיבת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בבקשת הממשלה לאשר כי חלק מנושאי ועדת החקירה לבחינת תהליכי רכש כלי השיט שהתקיימו בין השנים 2009-2016 מחייבים את סודיות הדיון, אנו מתכבדים להעביר אליכם את חוות דעתה של התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה").

בנייר העמדה נבקש להרחיב על הצורך בפומביות ועדת החקירה הממלכתית לבחינת תהליכי רכש כלי השיט והצללות (להלן: "ועדת החקירה") כדרך המלך, למעט דיונים חריגים המחייבים סודיות בשל פגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ (בהתאם לסעיף 18 לחוק ועדות חקירה), והכל כפי שיפורט להלן:

תוכן עניינים

- א. תקציר מנהלים..... 2
- ב. הרקע להקמת ועדת החקירה הממלכתית..... 3
- ג. החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה ממלכתית בנושא המחייב סודיות..... 4
- ד. ההכרח ברכישת אמון הציבור בוועדת החקירה הממלכתית..... 5
- ה. הפגיעה בפומביות עבודת ועדת החקירה הממלכתית היא מוצא אחרון..... 6
- ו. השימוש המבוקש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה והאפשרות לניגוד עניינים מוסדי..... 8
- ז. השימוש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה הוא חריג בנדירותו..... 8
- ח. סיכום..... 9

א. תקציר מנהלים

1. ביום 23.1.2022 החליטה ממשלת ישראל על הקמת ועדת חקירה ממלכתית לצורך בחינת תהליכי הרכש של כלי השיט והצללות (להלן: "הוועדה" או "ועדת החקירה"). החלטה אשר טומנת בחובה חשיבות עצומה לתיקון הפגיעה בביטחון הלאומי של מדינת ישראל, כמו גם לתיקון לב ליבו של החוסן הערכי של מדינת ישראל. נציין כי, חלק עיקרי בעבודת העבודה הוא חיזוק האמון הציבורי במערכת הביטחון, זאת יחד עם חתירה לחקר האמת. תוצאות חקירתה של הוועדה ויישום המלצותיה תהיינה תלויות במידה ניכרת באמון הציבורי שיינתן לה לדרכי עבודתה ולמסקנותיה.
2. בקשת הממשלה כי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת תאשר את החלטתה כי "דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג", עשויה להתגלות כבעייתית, וזאת לנוכח תכלית הפומביות העומדות ביסוד כל הליך משפטי בכלל ושל הליך הקמת ועדת חקירה ממלכתית בפרט, ובוודאי נוכח הצורך החיוני ברכישת אמון הציבור בעבודת ועדה ספציפית זו.
3. עניין זה מקבל חשיבות יתרה נוכח העובדה שסגירת דלתות הוועדה יהווה סטייה מהנורמה המחייבת את פומביות דיוני הוועדה. סיווג ביטחוני מעין זה, אשר יוטל על ידי גורם ביטחוני לא יאפשר לציבור לעקוב אחרי תהליך מתן העדויות ובהתאם ינתק את הציבור מן האפשרות לעקוב אחר פעילות הוועדה כמו גם לרכוש אמון לחברי הוועדה, או לגבש את דעתו על דרך הסקת המסקנות הסופיות של הוועדה.
4. אם כן, התנועה תטען בנייר זה, כי מנגנון פומביות הוועדה צריך שיהיה מיושם בהתאם לדרך המלך שנקבעה בסעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: "חוק ועדות חקירה") – לפיו "ועדת חקירה תדון בפומבי".

5. לעמדת התנועה, יש לקבוע כי הוועדה תתנהל בדלתיים פתוחות ובפומבי ככל הניתן, וכי סגירת דלתות הדיונים הסודיים ואי-פרסום ההמלצות לציבור יהיו **החריג** בעבודתה של הוועדה. **חריג אשר יופעל בצמצום הנדרש.**

ב. הרקע להקמת ועדת החקירה הממלכתית

6. להזכיר, ביום 23.11.2016 הורה היועץ המשפטי לממשלה על פתיחת בדיקה מקדימה לצורך בירור טענות לביצוע עבירות שוחד והפרת אמונים בכל הקשור לעסקאות בין חברת טיסנקרופ ובין מדינת ישראל. זאת, בעקבות פרסום תחקירים בתקשורת.¹ בעקבות ממצאי הבדיקה המשטרתית, שהעלו חשד לפלילים, הורה פרקליט המדינה דאז ביום 27.2.2017, על מעבר מהליך בדיקה לחקירה משטרתית.

7. במסגרת החקירה הענפה שנערכה נחקרו מספר חשודים ונגבו מאות הודעות מעשרות מעורבים. בחקירה עלו חשדות לפיהן בין השנים 2009 ועד מחצית 2016, קיבלו או דרשו עובדי ציבור ונושאי משרה בכירים, לצד גורמים עסקיים ופרטיים, טובות הנאה פסולות מנציג טיסנקרופ, במישרין או באמצעות מתווכים. זאת, תוך הימצאותם בניגודי עניינים מובהקים וחמורים בין תפקידם והאינטרס הציבורי עליהם הופקדו לבין קידום ענייניהם הפרטיים.

8. בהודעת משטרת ישראל בסיום חקירתה ולאחר הגשת המלצותיה בתיק 3,000 ביום 8.11.2018, נאמר באופן שאינו משתמע לשני פנים, כי:

"במהלך ניהול החקירה ואיסוף הראיות נתגלו ליקויים בכל הנוגע לסדרי מנהל בקרב גופים שונים, אל מול גורמים עסקיים ופרטיים, וזאת בכל הנוגע לרכש ביטחוני ואסטרטגי למדינת ישראל. **ליקויים אלו מחייבים הפקת תובנות ולקחים על ידי הגורמים המוסמכים לכך**, על מנת לשפר ולייעל את הליכי הרכש הביטחוני במדינת ישראל ולהגן עליהם מפני אינטרסים זרים והשפעות פסולות במבט צופה פני עתיד. ככוונת המשטרה לפנות לגורמים הרלוונטיים ולהביא בפניהם מסקנות אלה."

9. אם כן, חקירת המשטרה העלתה כי קיים חשש כבד שבנושאים שהם בלב הביטחון האסטרטגי של המדינה הייתה נהוגה במשך זמן רב תרבות קלוקלת, והתקבלו החלטות ממניעים זרים, פסולים וייתכן שאף פליליים.

10. במשך 6 שנים מלווה התנועה למען איכות השלטון את הפרשה. כאשר מאז שנת 2018, ובמשך קרוב לשנתיים אספה התנועה מידע, ביצעה תחקירים בכלים העומדים לרשותה, ערכה בדיקות, הצליבה נתונים וגבתה עשרות תצהירים מבכירי מערכת הביטחון לדורותיהם (ובהם שרי ביטחון, רבי-אלופים, מנהלי הרכש במשרד הביטחון, בכירים במל"ל ועוד). כל אלו שמשו כהכנה לעתירה מורכבת ומרובת עמודים אשר הוגשה בבג"ץ 3921/20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה** (22.7.2021) (להלן: **"עניין התנועה"**).

11. לאחר דיון ארוך בעתירה, ניתן פסק דין בו נקבע, בין היתר, כי:

"התמונה הלכאורית המצטיירת בפרשת כלי השיט היא שצה"ל ומשרד הביטחון נדחקו הצידה, ואת מקומם תפס המל"ל, שפעל לכאורה על פי הנחיות ישירות של ראש הממשלה או שמא תוך מעורבות של גורמים אחרים המעורבים בתיק 3000 (פרשת העמלות). **התמונה הלכאורית היא, שלא נערכה עבודת מטה מסודרת והתקבלו החלטות שמנוגדות לעמדתם של צה"ל ומשרד הביטחון. בהינתן המשמעות התקציבית**

¹ "רביב דרוקר: כך מעורב פרקליטו של נתניהו בעסקת הצוללות עם גרמניה", דה-מרקר, 16.11.2016.

<https://www.themarker.com/news/1.3124129>

האדירה של החלטות אלה על תקציב המדינה ובעיקר על תקציב הביטחון ועל ההצטיידות של צה"ל לאורך שנים רבות, דומה שכל מי שביטחון ישראל קרוב לליבו יבקש לבדוק ביסודיות את תהליך קבלת ההחלטות בפרשת כלי השיט, על מנת להפיק לקחים ומסקנות באופן צופה פני עתיד".

12. יתרה מכך, במסגרת פסק הדין, מתח בית המשפט העליון ביקורת על מעמדו והיקף סמכויותיו של המל"ל אל מול משרד הביטחון וצה"ל, תוך שהוא מונה גם "שורה של תמיהות" שלא נמצאה להן תשובה בכלל החומר שהוגש לבית המשפט (ס' 66 לעניין התנועה):

- מי הגורם שניסח את טיוטת מזכר ההבנות עם גרמניה ואשר הועבר על ידי המל"ל? ומדוע נשלח המסמך לאלוף עמוס גלעד?
- מי הוא זה ואיזה הוא שהכניס לטיוטת מזכר ההבנות דרישה לספינות נצ"ל, על העלות הכבדה הכרוכה בכך, ומדוע? ואם היה צורך בספינות נצ"ל, הכיצד הוסרה דרישה זו חיש מהר ממסמך ההבנות לנוכח התנגדות צה"ל ומערכת הביטחון?
- מדוע הופעלו לכאורה וכנטען לחצים כה כבדים לביטול המכרז הבינלאומי לספינות המגן על כל הכרוך בכך, עוד לפני שתיסקרופ התחייבה להוזיל משמעותית את מחירן ועוד לפני שתיסקרופ הבהירה מה הדגם המוצע והמפרט הטכני של הספינות?
- מדוע הסתיר ראש הממשלה, על פי הנטען, משרד הביטחון, הרמטכ"ל, מפקד חיל הים, אגף המודיעין וראש המוסד את העובדה שגרמניה קיבלה את הסכמתו למכור צוללות למצרים? את מי עדכן ראש הממשלה, אם בכלל, בנוגע להסכמה שנתן למכירת הצוללות למצרים, ומי היה שותף להחלטה זו?

13. את פסק הדין חתם בית המשפט באמירה המהדהדת לפיה "תם ולא נשלם. הדיון המשפטי – תם. הדיון הציבורי – לא נשלם", תוך שהוא מותיר את הזירה לממשלת ישראל, על מנת שתורה על הקמת ועדת חקירה בנושא רכש הצוללות וכלי השיט, החלטה אשר עומדת כעת בפני הוועדה לחוץ ובטחון של הכנסת.

ג. החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה ממלכתית בנושא המחייב סודיות

14. ביום 23.1.2022 החליטה הממשלה ה-36 בישיבה מס' 30, על הקמת ועדת חקירה ממלכתית בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה בעניין עסקאות ו/או הליכי רכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים וכן בעניין הסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה (להלן: "החלטת הממשלה").

15. בתמצית החלטת הממשלה הוחלט, כי הוועדה תחקור את תהליכי העבודה המקצועיים וכן את תהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני בכל הקשור לתהליכי רכש כלי שיט ועסקאות. כמו כן, לפי החלטת הממשלה הוועדה תמליץ על התהליכים המתאימים לקבלת ההחלטות לקראת רכש אסטרטגי של מערכת הביטחון ולביצועו, ובכלל זה בתחומי האחריות של צה"ל בהליכי רכש, בזהות הגורמים הנוספים שיש לערבם בהליכי רכש ובתפקידיהם, במעורבותם של קצינים ובכירים אשר כיהנו בעבר במערכת הביטחון בהליכי רכש אסטרטגי, לרבות מעמדם של מתווכים בעסקאות רכש של משרד הביטחון.

16. בסעיף 6 להחלטת הממשלה, נקבע כי לנוכח הרגישות הביטחונית הנוגעת לתהליכי רכש כלי השיט, ובהתאם לסעיף 23 לחוק ועדות חקירה – הטעון את אישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, חלק מהנושאים בהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות.

17. כך, ובמידה ותאשר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת: "דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג" (סעיף 6(3) להחלטת הממשלה). וכן, כי אם תאשר ועדת החוץ והביטחון "הוועדה לא תפרסם את הדין וחשבון שלה או את הפרוטוקול של דיוניה, כולם או מקצתם, אלא אם הפרסום אינו כולל ידיעות סודיות או מידע

שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג" (סעיף 6(5) להחלטת הממשלה).

18. בהמשך לסעיפים אלה נקבע בסעיף 7 החלטת הממשלה כי "לאור קביעת הממשלה באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת כי חלק מהנושאים שבהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות, ייערך תיאום עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון ביחס ליישום הוראות סעיף זה בנושאים אלה, ונציגו יעמדו לרשות הוועדה לשם כך."

19. הנה כי כן, על פי החלטת הממשלה, ועדת החקירה הממלכתית תחקור, בין היתר, גם את "תהליכי העבודה המקצועיים" במשרד הביטחון. אך לעומת זאת, "ייערך תיאום עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון" ביחס לסודיות עבודת ועדת החקירה הממלכתית. **כבר בנקודה זו יצוין כי לנוכח כך שהגורם הנבדק הוא גם הגורם המאשר, עלול להתקיים בעניין זה ניגוד עניינים מוסדי.**

20. נוכח כך, וכן לנוכח האמור במורד נייר עמדה זה, התנועה לאיכות השלטון מתנגדת לסגירת דלתות הוועדה באופן גורף – זולת אותם מקרים חריגים בהם עלול להיפגע ביטחון המדינה והסודיות מתחייבת; וכן מתנגדת לאי-פרסום גורף של דין וחשבון ופרוטוקול ועדת החקירה הממלכתית – אף פה, זולת אותם המקרים החריגים בהם עלול להיפגע ביטחון המדינה והסודיות מתחייבת.

ד. ההכרח ברכישת אמון הציבור בוועדת החקירה הממלכתית

21. בספרו של א' קלגסבלד **ועדות חקירה ממלכתיות** (נבו הוצאה לאור בע"מ, תשס"א) (להלן: "קלגסבלד"), מתייחס המחבר לעניין פומביות דיוני הוועדה ומדגיש את ההיבט הציבורי המאפיין את ועדת החקירה הממלכתית באומרו כי זו נועדה, בין היתר, "לשכך סערה ציבורית המתאפיינת, במשבר אימון בין הציבור ובין הממשלה" (קלגסבלד, עמ' 19).

22. העניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית. כך, נקבע בסעיף 1 לחוק ועדות חקירה כי הממשלה רשאית להקים ועדת חקירה אך ורק בגין עניין שהיא רואה בו עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור". **הבסיס הרעיוני של ועדות חקירה מחובר בטבורו לעקרון ההגנה על אמון הציבור ברשויות**, ומשכך הסוגייה שתידון בוועדת החקירה היא כזו שמטרידה ומסעירה את הציבור הרחב, ומצויה בדין ובדברים ציבוריים סוערים ונוקבים בין כותרות העיתונים, משדרי החדשות, שיחות הסלון היומיומיות והשיח ברשתות החברתיות (להתייחסויות בפסיקה לגישה זו, ראו: ע"פ 2910/94 **יפת נ' מדינת ישראל**, נ(2) 353, 290 (1996); בג"ץ (ירושלים) 2148/94 **גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב-ראש ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון**, מח(3) 573, פס' 5-7 לפסק דינו של השופט חשין (1994)).

23. הנה, רק לאחרונה הומחש – תאוריה למציאות – **הצורך בקיום דיון פומבי לוועדת החקירה הממלכתית הוא המסקנה הראשונה הברורה והישירה של ועדת החקירה הממלכתית לחקר האסון בהר מירון**. כזכור, מרגע הקמתה של הוועדה התעוררה התנגדות גדולה לפעילות הוועדה, בעיקר בקרב הציבור החרדי.² חלק מחיצי ההתנגדות כוונו נגד הנשיאה בדימוס מרים נאור זיכרונה לברכה – עליה נאמר כי היא אינה מגיעה מרקע חרדי ולא תוכל לחקור את מלוא היקף הפרשה; נאמר עליה שהיא מגיעה מעולמות

² ראו אלי ביתאן, "המחדל והטיח: מאחורי התנגדות החכ"ם החרדים לחקירת אסון מירון", **מקור ראשון**, 29.5.2021, <https://www.makorishon.co.il/news/353903>; ינקי פרבר, "למה התנגדו החרדים לוועדת חקירה ממלכתית לאסון מירון", **גלובס**, 24.5.2021, <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001371925>.

שונים; וכי מטרת מינויה היא אך ורק "להעניש" את הגורמים המדיניים מתוך נקמה פוליטית.

24. והנה, במהלך דיוניה הפומביים של הוועדה בראשות נאור התגלה כי לא כך הם פני הדברים. הציבור החרדי שצפה בדיונים התרשם לטובה וראה כיצד ועדת החקירה הממלכתית מבקשת לחקור ללא משוא פנים וללא כחל וסרק את פני הדברים כדי שמקרים כאל לא יישנו.

25. משכך, סגירת דלתות ועדת החקירה לבחינת תהליכי רכש כלי השיט והצוללות עלולה להביא להעדר אמון הציבור בוועדת החקירה – בוודאי כאשר חלקים נרחבים בציבור סבורים כי מדובר בוועדה "פוליטית". כך, עלולה להיפגע אחת מהתכליות המרכזיות העומדות ביסודה של הקמת הוועדה – שיכון אמון הציבור. והולם לעניין זה הניתוח המשפטי של קלגסבלד בספרו:

"אחת ממטרותיה של ועדת חקירה ממלכתית היא שחקירתה ותוצאותיה ייהנו מאמון הציבור ויוליכו להשקטת סערה ציבורית המתאפיינת באבדן אמון ברשות המבצעת. הפומביות מפרה חשש להטיה פוליטית בפעולת הוועדה ותורמת תרומה מכרעת לגיבוש האמון בפעולתה ובתוצאות פעולתה. לכן, לאינטרס של פומביות יש משקל מיוחד בפעולת ועדות חקירה ממלכתיות. מסיבה זו הועדף האינטרס של פומביות דיוני הוועדה גם על אינטרסים חיוניים אחרים כגון פגיעה בפרטיות ואפילו סיכון לא ממשתי לחיים ולביטחון אישי." (שם, בעמ' 213).

26. קצרה היריעה מלהרחיב על החשיבות של אמון הציבור ברשויות. חשיבותו של אמון הציבור בשירות הציבורי ובכך שפעולות רשויות השלטון נעשות לטובת האינטרס הציבורי, על בסיס הליך הוגן וראוי, הוא מקור הכוח והלגיטימציה של רשות מנהלית בכל פעולה ציבורית שלה. כך, למשל, נקבע בע"פ 121/88 **מדינת ישראל נ' דרוויש**, פ"ד מה(2) 663 (1991), כי האמון שרוחש הציבור היא תנאי הכרחי לקיומו של שלטון תקין – עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית דורשת את אמון הציבור ביתר שאת.

27. אמון הציבור בא לידי ביטוי במיוחד ביחס לוועדת חקירה ממלכתית, שתכליתה לפתור ולהרגיע סערה ציבורית, ולהעניק כלים אפקטיביים לטיפול בכשל מערכתי רחב היקף. אנו סבורים שדווקא במקרה דנן, בו ועדת החקירה הממלכתית אשר הוקמה לאחר מאבק ציבורי עיקש וארוך שנים, ואשר עוסקת גם בדרג המדיני, יש חשיבות יתר בהגנה על ערך אמון הציבור בפעילות הוועדה והוא מקבל משקל עודף ומיוחד.

28. אשר על כן, האפשרות של סגירת דלתות דיוני ועדת החקירה הממלכתית לבחינת רכש כלי השיט והצוללות בצורה הרמטית בפני הציבור והטלת חיסיון על הפרוטוקולים שלה, ובלי בחינת פתרונות חלופיים, מהווה הן סתירה חזיתית להוראות החוק והן פגיעה אנושה באמון הציבור בפעילותה של ועדת החקירה, וביכולתה להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.

ה. הפגיעה בפומביות עבודת ועדת החקירה הממלכתית היא מוצא אחרון

29. חוק ועדות חקירה, לפיו התקבלה החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה לחקר פרשת כלי השיט והצוללות לאחר שראתה "שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה וטעון ברור" (סעיף 1 לחוק ועדות החקירה), קובע כי ככלל **"ועדת החקירה תדון בפומבי"** (סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה).

30. בהתאם, סעיף 18 לחוק ועדות חקירה מדייק וקובע "רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה". **כלומר, נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא פומבית – ואילו החריג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה**, כאמור.

31. תחולתו הרחבה של עקרון פומביות הדיון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית שלוש תכליות מרכזיות שעומדות ביסוד ועדת החקירה עצמה. **האחת**, היא שיפור איכות עבודת הוועדה, תחת עינו המבקרת והבוחנת של הציבור. ההנחה היא כי פרסום עבודת הוועדה מהווה ערובה לכך שהוועדה מנהלת את דיוניה באופן איכותי, רציני ולטובת האינטרס הציבורי.

32. **השנייה**, היא חיזוק אמון הציבור ברשויות. זאת, על בסיס התפיסה כי ועדה המנהלת את דיוניה במחשכים והרחק מעינו הבוחנת של הציבור, בבדקה כשל מערכתי רחב היקף, מכוסה בעננה של סודיות באופן שעשוי להביא את הציבור הרחב לפקפק בהגינות הליך החקירה ותקינותו.

33. **השלישית**, היא זכות הציבור לדעת, ולקבל זרימה שוטפת ומהימנה של מידע על פעילותן של רשויות מנהליות, ובמיוחד על מקרים בהם סטתה הרשות מהנורמה הראויה, וזאת אף כבסיס לחופש הביטוי של הפרט.

34. הולמים לעניין זה דבריה של כב' הנשיאה ד' ביניש, בבג"ץ 258/07 גלאון נ' **וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון**, סב(1) 648 (2007) (להלן: "עניין גלאון"):

"הנחת המוצא היא כי פומביות הדיון תורמת לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך. ההנחה היא כי עינו המבקרת של הציבור עשויה "לבטל כל אפשרות של שפיטה מתוך משוא פנים ודעה קדומה" [...] פרסום הדיונים בהליך השיפוטי או בהליך מעין-שיפוטי תורם לחיזוק אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל, ובגוף הדן בעניין בפרט. באמצעות פומביות הדיון, הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה, וכך נמנע הרושם שהדין נעשה במסתרים ומשיקולים נעלמים..."

העיקרון בדבר פומביות הדיון מבוסס גם על זכות הציבור לדעת וכן על חובת הגילוי החלה על רשות ציבורית. זכותו של הציבור לקבל מידע על אופן פעולתן של רשויות ציבוריות, מאפשרת ביקורת ציבורית על הרשויות - ביקורת שהיא מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי... לכך יש להוסיף כי מימושה של זכות הציבור לדעת על-ידי פרסום אופן פעולתה של הרשות הציבורית ברבים, תורמת לגיבוש סדר היום הציבורי ומסייעת לפרטים בחברה לגבש את עמדותיהם על-ידי ליבון גלוי של הבעיות והחלפת דעות באופן חופשי על-בסיס המידע שמתפרסם. " (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש).

35. אם כן, בית המשפט העליון אף הכיר בפומביות הדיון של ועדות החקירה הממלכתיות כעקרון בעל מעמד חוקתי רם מעלה, אשר מהווה מגן מוסדי לזכויות חוקתיות, לתקינות פעילותן של הרשויות המנהליות ולהגנה על אמון הציבור בהן. משכך, **כל פגיעה בעקרון זה מחויבת לעמוד במבחנים החוקתיים הנהוגים במשפטנו**. אם כך, הגבלת פומביות הדיון של ועדת חקירה ממלכתית נדרשת להיעשות לטובת תכלית ראויה ברורה, לפגוע באופן מידתי ומינימלי ככל האפשר בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי, ולקיים קשר רציונאלי מוכח להגנה על אינטרסים ציבוריים ראויים ומובחנים.

36. ודוק. חוק ועדות חקירה נמצא במשלב נורמטיבי גבוה יותר מהחלטת הממשלה בנושא הקמת ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט והצוללות – ולכן הוא גובר בענייננו על שאלת הפומביות וקובע כי דרך המלך היא דיונים שקופים לציבור ופרסום הדוחות לציבור ככל הניתן. החוק הוא מקור כוחה וסמכותה של הממשלה להקים את ועדת החקירה, וככזה הוא אף קובע את גדרי מרחב שיקול דעתה. ככל החלטה מנהלית, אף הכרעתה זו של הממשלה נדרשת לעמוד בסטנדרטים של הגינות, סבירות, מידתיות וחוקיות, ולפגוע במידה שאינה עולה על הנדרש בזכויות ובעקרונות חוקתיים (קלגסבלד, בעמ' 216-217).

37. אין תחליף, בהקשר זה, לקביעותיה של כב' השופטת א' פרוקצ'יה בעניין גלאון, ביחס למעמד החוקתי של עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה ממלכתיות:

"הלכה היא, כי במקרה של התנגשות בין עיקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר

לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית" [...] נדרשת הוראת חוק ברורה וחד משמעית כדי להגביל או לסייג את כלל פומביות הדיון [...] גם בהתקיים הוראת חוק כאמור, יש לפרשה בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה, ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות שבה. משמעות הדבר היא כי עיקרון הפומביות ישלוט בכיפה, אלא אם החלת הסייג לפומביות עונה למבחני ההגבלה, ובמיוחד אם מידתו אינה עולה על הנדרש [...] הסייגים לפומביות הדיון מתפרשים, לעולם, על דרך הצמצום." (פס' 3 לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקצ'יה).

38. אשר על כן, דרך המלך בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא פומביות ההליך ופתיחת דלתות הוועדה, הסייג הדרוש לסטייה מדרך זו – הוא האפשרות לפגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ שלה. התכליות העומדות בבסיס עקרון הפומביות: זכות הציבור לדעת; אמון הציבור; ושיפור איכות עבודת ועדת החקירה צריכות לעמוד כעמוד ענן לפני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בבואה לאשר חיסיון על חלק מדיוני הוועדה ובוודאי שלפני ועדת החקירה.

1. השימוש המבוקש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה והאפשרות לניגוד עניינים

מוסדי

39. סעיף 23 לחוק ועדות החקירה קובע חריג מיוחד לעקרון הפומביות הנ"ל, כך שבמידה נוסא המחייב סודיות, רשאית הממשלה לקבוע, באישור ועדת החוץ והביטחון, כי עניין החקירה או חלק מדיוניה מחייבים סודיות.

40. כעת בקשת הממשלה לסטות מדרך המלך של ועדות החקירה הממלכתיות ולקבוע לפי סעיף 23 לחוק ועדות החקירה שבמידה נוסא המחייב סודיות – שייקבע על ידי גורמים במשרד הביטחון כי חלק מדיוניה מחייבים סודיות.

41. כזכור, הגורמים המקצועיים במשרד הביטחון הם הגוף המבוקר והנחקר בוועדת החקירה הממלכתית – לכן עלול להתקיים ניגוד עניינים מוסדי, כי גורמים אלה יכולים להשפיע על ההחלטה בדבר סגירת דלתות הוועדה.

42. על כן, ועדת החוץ והביטחון של הכנסת היא הגורם שתפקידו לפקח על כל המהלך – החריג לדרך עבודתן של ועדות החקירה הממלכתיות ולצמצם את האפשרות של קיום ניגוד עניינים מוסדי בהחלטה האם לסגור את דלתות עבודת הוועדה לציבור הרחב.

43. כלומר, נקודת המוצא העקרונית היא כי הדיון יתנהל באופן הפתוח לעינו הבוחנת של הציבור, ובהתעורר צורך או אינטרס ביטחוני ובחיסוי המידע, תוגבל פומביות הדיון במשורה, בצמצום ובמידה שאינה עולה על הנדרש בלבד, בהיבטים מוגבלים, קונקרטיים ומובחנים ככל האפשר מתוך פעילות הוועדה.

44. מכאן, שלעמדתנו על ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מוטלת כעת האחריות ליישום עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית – תפקידה לפקח ולאשר כי רק במקרים ספציפיים וחריגים ייסגרו דלתות ועדת החקירה הממלכתית.

45. כמו כן, על ועדת החוץ והביטחון מוטלת האחריות לפקח שלא מתקיים ניגוד עניינים מוסדי בהחלטת משרד הביטחון כי נושאים מסוימים הם סודיים.

2. השימוש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה הוא חריג בנדירותו

46. בהקשר של השימוש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה יש לציין, כי החל מקום המדינה ועד היום, נעשה שימוש בסעיף 23 לחוק פעם אחת בלבד, וזאת ביחס לוועדת אגרנט שדנה בכשלי ההיערכות למלחמת

יום הכיפורים בשנת 1973 (קלגסבלד, בעמ' 216).

47. אם כן, הוסכם על ידי כלל ממשלות העבר שהקימו ועדות חקירה ממלכתיות, כי עקרון הפומביות "מושל בכיפה". למעשה, בוועדות החקירה הממלכתיות הקודמות שאלת פומביות העדויות נותרה לבחינה פרטנית על בסיס שיקול דעת הוועדות עצמן. זאת אף בסוגיות ביטחוניות רגישות מובהקות, כגון הוועדה לחקירת האירועים במחנות הפליטים בביירות ("סברה ושתילה") או הוועדה לבדיקת אירועי המערכה בלבנון (מלחמת לבנון השנייה).

48. לעמדת התנועה, הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט והצוללות, צריכה להיעשות **כמוצא אחרון**. בעניין **גלאון** התייחסה הנשיאה ביניש לשאלת הגבלת הפומביות של ועדת חקירה וקבעה כי יש לבחון כל מקרה קונקרטי לגופו ולעשות "מאמץ" כדי להבחין מראש בין החלקים המאפשרים דיון פומבי:

"נוכח חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, לא ניתן להסתפק בהערכה כוללת וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות. בהקשר זה, נדרשת בדיקה קונקרטית ופרטנית של נסיבות העניין על-מנת להכריע האם מתקיימת הצדקה לסטייה מהכלל בדבר פומביות הדיון [...] יש להבחין מראש בין החלק שניתן לגלותו ואשר יש לשומעו בדלתיים פתוחות, לבין החלק הסודי שרק הוא יישמע בדלתיים סגורות. [...] על הוועדה לעשות מאמץ להבחין מראש בין החלקים השונים, ולקיים דיון פומבי בחלקי העדות שאין מניעה לגילויים." (פס' 8 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש)

49. אף קלגסבלד בספרו עמד על כך, בקובעו כי במקרים בהם פומביות הדיון עשויה להביא לפגיעה ממשית באינטרס ציבורי חיוני, לרבות בעבודת ועדת החקירה עצמה, יש לעשות כל שבנדרש על מנת לאתר פתרונות אחרים, פוגעניים פחות בזכות הציבור לדעת ובאמון הציבור, ולהותיר את הדיון בדלתיים פתוחות. ובלשונו המדויקת של קלגסבלד:

"גם במקרים כאלה אין הכרח לפגוע בפומביות בדרך הדרסטית של קיום הדיון בדלתיים סגורות, אלא יש להעדיף פתרונות שיפגעו באינטרס הפומביות פגיעה קטנה ככל האפשר. גם במקרים שבהם הפומביות מסכנת אינטרס חיוני - לרבות הצלחת עבודתה של ועדת החקירה עצמה - יש להעדיף פתרונות אחרים ולהותיר את קיום הדיון בדלתיים סגורות כמוצא אחרון בלבד." (שם, בעמ' 214).

50. אם כן, במהלך השנים ממשלות העבר שהקימו ועדות חקירה ממלכתיות שמרו על עקרון הפומביות ולא עשו שימוש בסעיף 23 לחוק ועדות חקירה (למעט פעם אחת יחידה בוועדת אגרנט). על כן, ובהינתן הנתון הנ"ל, גם במקרה דנן של הקמת ועדת חקירה ממלכתית לבחינת תהליכי רכש כלי השיט והצוללות יש לצמצם ככל הניתן את השימוש בסעיף זה הקובע הגבלה כוללת ורחבה מדי על פומביות הדיון ומכוח "טעמי סודיות" עמומים. בשל כך הוא שמור למקרים קיצוניים במיוחד ועל ועדת החוץ והביטחון לצמצמו ככל הניתן.

ח. סיכום

51. הנה כי כן, נפרשה בפניכם כעת התנגדותה של התנועה לאיכות השלטון לסגירת דלתות ועדת החקירה הממלכתית לבחינת רכש כלי השיט והצוללות בהתאם לסעיף 23 לחוק ועדות חקירה, וכן לאפשרות של אי-פרסום הפרוטוקולים שלה. אנו סבורים כי דרך המלך שיש להלך לאורה היא סגירת דלתות הוועדה רק במקרים חריגים במיוחד, בהם עלולה להתקיים פגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ שלה. זאת, בהתאם לסעיף 18 לחוק ועדות חקירה וגם במקרים קונקרטיים שייבחנו פרטנית כל מקרה לגופו.

52. השמירה על אמון הציבור בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא חובה שיש להגן ולשמור מכל משמר. סגירת דלתות ועדת החקירה ואי פרסום הפרוטוקולים, הגם שבחלקם, עלולה להביא לפגיעה באמון הציבור ובכך גם להזנחת יישום המלצותיה בהמשך ולבסוף גם לאיבוד תכליותיה הבסיסיות של הוועדה.

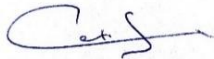
53. אשר על כן, ולאור כל האמור לעיל, אנו סבורים כי על ועדת החוץ והביטחון להתנגד לאישור סעיפים 6(3) ו-6(5) להחלטת הממשלה ולקבוע כי על ועדת החקירה בעצמה לקבוע את סוגיית סגירת דלתותיה בהתאם לסעיף 18 בחוק ועדות חקירה – כלומר, רק במקרים פרטניים הנבדקים לגופם ובהם עלולים להיפגע ביטחון המדינה, או יחסי החוץ.

54. במידה ולא יקבע כן, אנו סבורים כי על ועדת החוץ והביטחון מוטלת האחריות לפקח כי לא מתקיים ניגוד עניינים מוסדי בהחלטות גופי הביטחון, המכריזים כי נושאים מסוימים הם סודיים.

בכבוד רב,

הידי נגב, עו"ד
מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

תומר נאור, עו"ד
ראש האגף המשפטי

ד"ר אליעזר שרגא, עו"ד
יושב ראש התנועה

נספח ע/3

**העתק העמודים הרלוונטיים מתוך
פרוטוקול הדיון בוועדת החוץ
והביטחון מיום 15.3.2022**

עמ' 45

**הכנסת העשרים-וארבע
מושב שני**

**פרוטוקול מס' 96
מישיבת ועדת החוץ והביטחון
יום שלישי, י"ב באדר ב' (15 במרץ 2022), שעה 11:00**

סדר היום:

אישור דיוני ועדת חקירה כלי שיט וצוללות

נכחו:

חברי הוועדה:

רם בן ברק – היו"ר
משה טור פז
גבי לסקי
אמילי חיה מואטי
מאיר פרוש
מיכל רוזין
יוסף שיין

מוזמנים:

–	עו"ד, יועץ משפטי משרד הביטחון	איתי אופיר
–	יעוץ וחקיקה, משרד המשפטים	ד"ר אולגה פרישמן
–	יעוץ וחקיקה, משרד המשפטים	עו"ד נטע קנינשטיין
–	עו"ד, יועץ וחקיקה, משרד המשפטים	ענת אסיף
–	יו"ר התנועה למען איכות השלטון בישראל	ד"ר אליעד שרגא
–	רב אלוף במיל, התנועה למען איכות השלטון בישראל	דן חלוץ
–	אלוף במיל, התנועה למען איכות השלטון בישראל	עמוס מלכא
–	אלוף במיל, התנועה למען איכות השלטון בישראל	דן הראל
–	עו"ד, מנהל מחלקת מדיניות חקיקה, התנועה למען איכות השלטון בישראל	הידי נגב
–	מנכ"לית מכון זולת לשוויון וזכויות אדם	עינת עובדיה
–	קצין	רועי פלג

מוזמנים באמצעים מקוונים:

–	עו"ד, מומחה משפט ציבורי	גלעד ברנע
–	מכון זולת לשוויון וזכויות אדם	אילת שרת
–	עו"ד, מכון זולת לשוויון וזכויות אדם	איתי מק

ייעוץ משפטי:

מירי פרנקל-שור
איילת לוי נחום

מנהל/ת הוועדה:

אסף פרידמן

רישום פרלמנטרי:

איה לינצ'בסקי

אישור דיוני ועדת חקירה כלי שיט וצוללות**היו"ר רם בן ברק:**

שלום לכולם, אני מתכבד לפתוח את הישיבה השנייה בנושא ועדת החקירה לצוללות. בישיבה הראשונה שמענו את כל הנציגים ואני לא רוצה שנחזור על הדברים. ניתן לאורחים המכובדים שנמצאים אתנו לדבר ואחר כך נתחיל בדיון. מאחר ומדובר בסבב שני אני מבקש בקצרה כדי שנספיק לדון בנושא עצמו. הדיון פתוח, משודר ואני מבקש שתיקחו בחשבון שכולם שומעים אתכם ותפעילו את שיקול הדעת, היו זהירים בדברייכם, מבחינת סודיות כמובן. ד"ר אליעד שרגא בבקשה.

ד"ר אליעד שרגא:

שוב תודה שטרחת לזמן אותנו לדיון הזה. אני רק אוסיף לדברים שאמרתי בדיון הקודם למה הדיון חייב שיהיה בדלתיים פתוחות. אומר לחברי הוועדה, שלפחות מבחינתנו הם צריכים לעשות את השקלא וטריא של איזון בין ערכים. מצד אחד יאמרו אנשי המלמ"ב ואנשי משרד הביטחון שביטחון המדינה הוא ערך מקודש ולכן צריך לעשות שימוש בסעיף 23. אגב, מלבד ועדת אגרנט, מעולם לא נעשה שימוש בסעיף הזה. עמדנו על כך ולכן הדירות בשימוש גם חייבת להיות גם מונחת על השולחן.

מחד, ערך ביטחון המדינה בעיקר, אבל יש ערכים נוספים חשובים לא פחות שצריכים לאזן בינם ובין ערך ביטחון המדינה. זה מה שיעשו שופטי בית המשפט העליון אם חלילה העניין הזה יתגלגל לפתחם, כפי שעשו במקרים קודמים. הם תמיד יאזנו מול ערך אמון הציבור ואמון הציבור במערכת הביטחון הוא קריטי לאור העבודה שמדובר בפרשת השחיתות החמורה ביותר שנחשפה אי פעם במדינת ישראל. גם הערך של פומביות הדיון הוא ערך חוקתי ראשון במעלה, שגם אותו ישקלו ואני מבקש מכם לשקול אותו גם כן וכמובן זכות הציבור לדעת.

יש פה מגוון של ערכים חוקתיים מול ערך ביטחון המדינה ואני מבקש מחברי הוועדה, בבואם להחליט, לאזן בין הערכים האלה. בסעיף 18 החוק יודע לאזן יפה. מחד הוא שומר על עיקרון פומביות הדיון ומאידך הוא נותן לראש הוועדה ולחברי הוועדה את שיקול הדעת להחליט מתי הדלתיים תהיינה סגורות.

ישנה גם פסיקה רחבת היקף של בית המשפט העליון, אני אזכיר את עניין חברת הכנסת גלאון לאחר פרסום דו"ח ועדת וינוגרד, שחשב השופט וינוגרד להסתיר חלק מהדו"ח מעיני הציבור ובית המשפט העליון קבע שלאור ערך פומביות הדיון יש חובה לפרסם אותו.

אומר משהו שנאמר בדיון הקודם על ידי האלוף עמי איילון שלא נמצא אתנו היום וכתבנו על זה בעמדה שהגשנו, שיש כאן גם את אלה שדורשי טובת ביטחון המדינה, יש כאן ניגוד ענייני מוסדי. בתור מלמ"ב שרוצה לסגור את הדלתיים, מבקש ודורש לסגור את הדלתיים, זה אותו מלמ"ב שלא פתח בחקירה על אדם שהוגשו תלונות על החלפת הנציג של טיסנקרופ בארץ, לא הייתה נפתחת חקירה בשעתו על החלפתו של ישעיהו ברקת, יכול להיות שלא היינו נמצאים כאן בכלל וכל הפרשה הזו לא הייתה נמצאת עלה מדוכה. לכן, כשהם מדברים בביטחון על ביטחון המדינה, צריך לקחת אותה תפאורה של ניגוד עניינים מוסדי.

אני רוצה להודות שוב ואנחנו מאוד מבקשים שתקבלו החלטה שדוחה את הבקשה של הממשלה לעשות שימוש בסעיף 23. תודה.

דן חלוץ:

כבוד היושב-ראש, שלום. דלתיים פתוחות צריך להיות העיקרון המוביל ונושא הסודיות צריך להיות בקצה כאשר מחילים אותו על משהו. כמי שמכיר בפרטי פרטים את מה שיכול להיחשב כסודי, יש לכל היותר שני נושאים כאלה שלא אזכיר כאן. אנחנו לא עוסקים בקרביים לא של הצוללות, לא של האוניות, לא של ספינות הנצ"ל ולא של שום פרשה ממה שנקרא פרשת הצוללות שמורכבת משש, שבע פרשיות משנה. אנחנו עוסקים במעטפת, בפלדה. אם יש משהו שמעלה חשש שנעשו פה דברים לא תקינים זו הפלדה ולא המערכות.

תהליכי קבלת ההחלטות הם אלה שעומדים למבחן, שיקול הדעת עומד למבחן, רמיסת כל תהליכי הרכש היא זו שעומדת למבחן, למה ובאיזה סמכות היא בוצעה? לדעתי זה היה ללא סמכות תוך ניצול בוטה של נושא שלכאורה רגיש ונמצא בסמכויות, מקובל עלי שהוא נמצא בסמכויות של המחליט המרכזי

במדינת ישראל הוא ראש הממשלה, אבל זה לא מקנה לו, לאף אחד, לא לו ולא לאחרים לעשות אוברייז על כל התהליכים. אפשר לבצע את כל התהליכים ועדיין לקבל החלטות בנושאים מאוד רגישים.

כמי שהיה שותף לדברים כאלה אני אומר שזה נעשה הרבה יותר פעמים ממה שאנחנו מעלים על הדעת. היו ראשי ממשלה קודמים שדנו בצוללות, הכול היה פתוח והכול היה על השולחן. השתתפנו בדיונים, טענו את טענותינו, קבלו החלטה בניגוד לעמדה וזה בסדר גמור.

אנחנו צריכים לבדוק מדוע הייתה העדפה של ספק יחיד במקום שלא היה צורך בספק יחיד. אנחנו צריכים לבדוק האם בצע כסף עיוות את תהליך קבלת ההחלטות. חלק מהאנשים שיופיעו בפני הוועדה מעורבים בזה ולהם יש לכאורה אינטרס שהכול יהיה חסוי, למה שזה יהיה פתוח? אבל הכלל אומר שדברים כאלה רק אור השמש מנקה, אי אפשר בצל ובמחשכים להגיע לחקר האמת. צריך שהציבור ישמע. מה שמותר לגרמנים לדעת, מותר בוודאי לישראלים לדעת והגרמנים יודעים הכול. הם יודעים גם על הקרביים אבל אני שם את זה בצד.

אני חושב שסוגיית הנושאים המסווגים צריכה לקבל פתרון נקודתי ולשופט עליון עם הרקורד שיש לשופט גרוניס, יש שני שופטים אבל כשופט עליון יושב-ראש הוועדה, הוא עסק במסגרת תהליכי השיפוט שלו בנושאים מסווגים לא מעטים, שחשיבותם לביטחון מדינת ישראל אינה נופלת מהחלטות רכש שגויות או לא שגויות.

פתיחת הדיונים תמנע את התופעה הישראלית הנפוצה של הדלפות. היא תקטין את זה, לא יהיה צורך להדליף הכול יהיה על השולחן מן הטעם הפשוט, כי באמת אנחנו לא עוסקים בסוגיות הרגישות, לא הן הבעיה. אף אחד מאתנו, אנשי הביטחון שעתירו לבג"ץ, לא חשב לרגע שאנחנו מערערים על חשיבות המערכות, אנחנו מערערים על עשיית פלסטר בתהליך. זה הדבר ואת זה צריך לברר ואין שום סיבה שזה יהיה חסוי. קבלת החלטות אינה דבר חסוי. שיקול דעת שגוי אינו דבר חסוי.

הייתי אחד מנחקרי ועדת וינוגרד, הכול היה על השולחן ופה לא מדובר בשום פעילות מבצעית חשאית אלא מדובר בתהליכי רכש. לא יכול המלמ"ב או משרד הביטחון לטעון טענה גורפת שכל עיסוק בנושא ביטחון הוא סודי ביותר. אין כזה דבר לא היה לא יהיה ואסור שיהיה, שנושאים כאלה יקבלו הגנה מפרה קדושה שאינה קדושה יותר. אני אומר את זה כמי שהביטחון בלבו יום יום. חשיבות ההגנה על יכולות צה"ל חשובה מאוד, לא מדובר על חשיפת היכולות ולא מדובר על שום דבר מסווג שאנחנו דנים בתהליכי קבלת החלטות. ההחלטות לא היו איזה מערכת נשק תהיה, ההחלטות היו מי קונה? איך קונים? למה קונים? כמה קונים? מאיפה קונים? זה הדיון. זה בדיוק כמו דיון על רכישת מכוניות. כשרוכשים ליסינג לצבא הכול פתוח. לצורך העניין רכשו צוללות. אין בין צוללת למכונית ליסינג שום הבדל כשדנים במערכת, כמה שילמו, למי שילמו, מי לקח, מי גזר קופון אם בכלל. הלוואי והוועדה תמצא שלא נפל רבב. הדבר האחרון שמי מאתנו רוצה זה שימצא שנפל רבב בתהליכים. אמר פעם מישהו, מה שנראה כמו משהו, מתנהג כמו משהו ומריח כמו משהו, כנראה זה המשהו. בואו נדבר על זה, את זה נבדוק. לגבי המישהו הזה, אני לא אציין שמות.

נקודה אחרונה, אני מבקש לומר אם מחילים הגבלה, אני מבקש שתהיה המצומצמת ביותר כי אני חושב שזה ישרת את כולנו. זה ישרת גם את ועדת חוץ וביטחון במעלה הדרך כי נושאים כאלה אינם דבר חדש. תהליכי רכש מורכבים, כבדים ועתירי משאבים הם דבר יום ביומו בצה"ל. כדאי להחיל מזה גם ממשרדים אחרים שעושים תהליכי רכישת עצומים, על תקינות התהליכים. תודה רבה.

היו"ר רם בן ברק:

תודה לך. דן הראל בבקשה.

דן הראל:

שלום, שמי דן הראל, שירתי 36 שנה בצבא, בתקופה המדוברת הייתי מנכ"ל משרד הביטחון מ-2013 ל-2016. מדובר על שש פרשות מהן לדעתי רובן המוחלט לא מסווגות, אולי פרשה אחת צריך לחשוב עליה. אין שום דבר מסווג ברכש ספינות המגן, אין שום דבר מסווג שניסו להכריח אותנו לעשות, ברכש ספינות נגד צוללות. אין שום דבר מסווג בכל נושא הרכש. אנחנו היינו המושא המרכזי שניסו להכריח אותנו לרכוש מערכות נשק בכוח, בלי תהליך החלטות מקובל. במדינת ישראל יש תהליך קבלות מקובל, הוא עובר דרך הקבינט וכו', לדעתי כדי שאנשים יוכלו לגזור כל מיני דברים מקופונים ועד תשלומי שוחד.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

אתה חושב שזו הסיבה?

דן הראל:

אני חושב שזו הייתה הסיבה שהכריחו אותנו לקנות במקום מסוים דברים מסוימים. לא חשבתי כך בהתחלה אבל אני אשתף אותכם, כשסיימתי תפקיד בקיץ 2016, זה היה אחרי שחתמנו על ספינות המגן ואחרי שיירטנו את הרצון לרכוש ספינות נגד צוללות ואחרי כל סוגיית הצוללות, קראתי לעוזר שלי, שבוע לפני שסיימתי, אמרתי לו תאסוף את כל החומר על כלי השיט שיש במשרד הביטחון. הוא שאל אותי למה צריך לעשות את זה? אמרתי לו, כי הפרשה הזו תגיע לפלילים, זה ברור לי לגמרי. תהיה חקירה פלילית על הדבר הזה. זה היה לי ברור. ארגנתי שני תיקים עבים וכשהמשרה באה לחקור ב-2017 כל מה שהוא היה צריך לעשות זה להוציא את זה מהכספת ולתת להם.

אתם חייבים להבין שלמשרד ראש הממשלה אין יכולת רכש, הוא צריך להשתמש במשרד. למשרד הביטחון יש מנהל רכש של 500 אנשים שעוסק ברכש של עשרות מיליארדים לאורך השנים ופשוט ניסו להכריח אותנו לעשות כל מיני דברים, לכאורה בסמכות. אני זה שעמד במרכז של חלק מהפרשות האלה, אני לא יודע מה היה לפני ואני מבקש ומתחנן שתהיה ועדת חקירה ושתהיה פתוחה. מה שיחליטו לחסות, שיחליטו לחסות. זו המהות של ועדת חקירה, שתהיה פתוחה לציבור.

בעיני חקירת משטרה זה לא הכלי המתאים לטפל בכל האירוע הזה, אני העדתי ב-433 יומיים וחצי. הם הביאו אותי גם כמומחה שיגיד מה שונה מהנהלים הרגילים. אני אומר לכם, הלוואי שיקראו לי, יחקרו אותי, יבדקו אותי, יבדקו כל אחד שהיה במשרד הביטחון באותו זמן, אני מקווה שלא ימצאו אף אחד, עד היום לא מצאו, שהיה מעורב בדברים האלה.

אני חושב שאם הוועדה הזאת תהיה חסויה, החטאנו את הרעיון של ועדת חקירה ממלכתית. עד היום לא התראיינתי לשום אמצעי תקשורת במדינת ישראל כי בהתחלה חשבתי שהמשטרה תהיה מספיקה לדבר הזה, כשראיתי שהם לא מתערבים בכל מיני נושאים של שיקולי דעת הבנתי שזה לא הולך לשם והתחלנו לעבוד כדי שתהיה ועדת חקירה ממלכתית. אני אומר בתור אחד שבאותו יומן לוועדה, אני מעוניין להגיע. אני יודע שמה שאני אגיד לא יהיה חסוי ואין שום סיבה לחסות אותו. תודה.

עמוס מלכא:

עמוס מלכא, בתפקידי האחרון בצה"ל הייתי ראש אמ"ן, 20 שנה בחוץ. אני אחסוך את כל ההקדמות שנאמרו על ידי קודמיי, התייחסות למה שמה שאמר דן חלוץ, שמדובר בפלדות ובתהליכי רכש. מדובר בהרבה יותר מפלדות ותהליכי רכש, מדובר ברמיסה של נהלים שקיימים במדינה, נהלי קבלת החלטות, אחד אחרי השני. מדובר בשש פרשיות שבצורה מאוד מוזרה כולן מתנקזות למספנה אחת, מהראשונה עד האחרונה מתנקזות לטיסנקרופ עם ערוץ עמלות של מאות מיליונים של שקלים.

אני רוצה לתת שתי דוגמאות למה לא צריך חיסיון: חיל הים לא דרש אף פעם ספינות נגד צוללות, פתאום בפברואר 2016 יש מזכר הבנות בין ראש הממשלה לבין גרמניה, על רכש של שתי ספינות נגד צוללות. מה המניע? יש באותו מזכר הגדלת צי הצוללות משש לתשע. לא היה דיון כזה אף פעם בצה"ל, לא הייתה דרישה כזו. בדרך כלל כשאחת הזרועות בצה"ל רוצה כסף מחוץ לתקציב, היא נלחמת, מקיזה דם, מנסה לשכנע דרגים בתוך הצבא, במשרד הביטחון ובממשלה. כאן, פתאום מתנות יורדות מהשמיים. מה המניע? יש גם מניעים לכל העסק הזה.

אם אנחנו הולכים להפרטת המספנות, מה פתאום הפרטת המספנות לטיסנקרופ אין כאן שום דבר סודי. אנחנו הולכים לפרשה אחת, שהיא אולי החמורה מכולם, הנושא של הצוללות למצרים. מעבר לדיון במה שאמר ראש הממשלה בראיון לקרן מרציאנו, שיש סוד מדינה שגם שר ביטחון וראש מוסד וכל האחרים לא חשופים לו, הדבר הזה, אם קיים סוד כזה או לא קיים סוד כזה ובסוגריים, אני יודע את התשובה, שיידון בדלתיים סגורות. לאחר מכן הכול צריך להיפתח.

ישבתי בעשרות דיונים של סודות מדינה, יושבים פה שני קולגות שלי בסיווג של סוד מדינה, אין סיווג מעל זה. בכל הדיונים האלה היה ראש ממשלה, היה שר נוסף, גם כשאחוד ברק היה ראש ממשלה ושר ביטחון, היה שר נוסף, בדרך כלל אמנון ליפקין שחק או מתן וילנאי. היה דרג מקצועי מלא, הייתה קצרנית והיה פרוטוקול. כל הדברים האלה נעלמו בתהליך הזה, לא קיימים. זה לא נושא סודי, זה צריך להיות חשוף מכיוון שיש כאן נושא שהוא כוח על של בן אדם אחד במדינת ישראל כאשר המדינה הגדירה נהלים שלא יהיה בן אדם כזה, יהיה שמו אשר יהיה שמו, יהיה תפקידו אשר יהיה, שיש לו כוח על. לכן יש

מנגנונים כאלה וכדאי שהדברים האלה ייעשו בצורה שקופה. אני מסכים למה שנאמר, מלמ"ב הוא בניגוד עניינים בהמלצות שלו וצריך לשים קב"ט מערכת ביטחון, לא ממליץ שזה יהיה מלמ"ב. מלמ"ב הוא גוף מצוין אבל הוא בניגוד אינטרסים, תודה.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

אפשר בבקשה להסביר את ניגוד האינטרסים.

היו"ר רם בן ברק:

עד עכשיו לא התערבתי ולא קיצרתי כי מדובר באלופים ורב אלופים ומפאת כבודם לא רציתי לקצר את הזמנים, אבל מהבאים שידברו אני מבקש שידברו קצר יותר. נלך לפי הסדר וחברי הכנסת יהיה האחרונים.

עינת עובדיה:

בוקר טוב, שמי עינת עובדיה ואני מנכ"לית מכון זולת לשוויון וזכויות אדם. לא אחזור על הדברים הנכוחים שנאמרו על ידי שורה של אנשי ביטחון לשעבר שמעידים בעצמם שבין רכש לבין ביטחון המדינה אין דבר וחצי דבר. אני רוצה להעלות נקודה נוספת שבעיני חשובה מאוד, מונה שופט לעמוד בראשות הוועדה, שמו השופט אשר גרוניס שהיה נשיא בית המשפט העליון ואם הוועדה תאשר את בקשת הממשלה, מה שאנחנו עושים, אנחנו בעצם כובלים את ידיו של השופט, מעקרים מתוכן את הפעולות שיקול הדעת שלו ואת תפקידו כמי שעומד בראשות ועדת החקירה הזו ולא מאפשרים לו לקבל החלטות מה צריך להיות חשוף לציבור ומה צריך להיות תחת טיפול. ברגע שמטילים איפול גורף או איפול חלקי על כל מיני דברים מראש, אנחנו בעצם מעקרים את תפקידו.

מה אנחנו משדרים לציבור? מה הממשלה משדרת לציבור? אנחנו לא סומכים על שיקול דעתו של נשיא בית המשפט העליון לשעבר לקבל החלטות הקשורות בביטחון המדינה? איך הציבור אמור להאמין לתהליכים שיקרו בוועדת החקירה הזו? ברגע שהממשלה עושה את זה, היא פוגעת באמון הציבור והיא פוגעת בזכות הציבור לדעת ואנחנו במכון זולת תומכים בשקיפות כיוון שזכות הציבור לדעת היא חשובה מאוד. זכות הציבור לדעת במדינה דמוקרטית היא קרדינאלית.

אני קוראת לחברי ועדת החוץ והביטחון היום, אל תאשרו אף סעיף מראש שמטיל איפול כזה או אחר, לא לפי קטגוריות ולא לפי קריטריונים. תנו לוועדה לעשות את תפקידה ותסמכו על השופט גרוניס שעומד בראשות הוועדה. אתם מיניתם אותו. תודה.

רועי פלג:

תודה רבה על ההזמנה לוועדה. אני לא רב אלוף אני אולי רב אזור. שמי רועי פלג אני לא מייצג לא שמאל ולא ימין. אני אמנם קצין ביחידה מובחרת במילואים אבל אני לא מייצג את מערכת הביטחון. אני מייצג קבוצה קטנה של מאות אלפי אזרחים ואזרחיות, צעירים ומבוגרים, שלא דווקא קשורים לעולם הביטחוני, שבאמצעות חלק מהאנשים שיושבים כאן נחשפו לשורת המחדלים, שחיתות, בגידה באמון הציבור, בגידה בביטחון המדינה, המתקיימים לאורך שנים ואולי גם שיבוש הליכי חקירה, על ידי לכאורה היועץ המשפטי לממשלה, משרד ראש הממשלה, בעלי תפקידים בצבא, פמליה שמקיפה את ראש הממשלה ותאגיד גרמני אחד שנקרא טיסנקרופ.

כל זאת ועוד כאשר אנחנו האזרחים, רואים לנגד עינינו איך מתפוצצת הבטחת הבחירות של בני גנץ לפתוח בהקמתה של ועדת חקירה ממלכתית במה שהוא מכנה, פרשת השחיתות הביטחונית החמורה בתולדות המדינה, פרשת המניות, הצוללות, כלי השיט ועוד. הגופים שתוארו כרגע הם גופים שאני בתור אזרח, צריך להפקיד את גורלי ואת גורל ילדי ועליהם לסמוך ולתת אמון אבסולוטי שטובתי וטובת הציבור היא מעל הכול ובנושאים מסוימים, אף להיות מוכן לאבד את חיי.

מחודש נובמבר 2020 במהלך צעדת מחאה ענקית ממחלף חמד בכביש 1 נשמעה קריאה בקשר המשטרה: הצוללות לא יעברו, כל מי שיש לו צוללת, להוריד אותו. למישהו הפריע מאוד שהנושא לא ירד מסדר היום הציבורי. אם מישהו רוצה לדעת כאן, מהיושבים בוועדה, מה חושב הציבור במדינת ישראל, אז אני אגיד לכם: יוני 2020, מיצג צבא מצרים וה-FBI - 350,000 צפיות. יולי 2020, מיצג צוללות שבמסגרתו נעצר אמיר השכל, תת אלוף במילואים - מעל 800,000 צפיות. אוגוסט עד נובמבר, עשרות צעדות מחאה שעל כתפי האזרחים, אותה אלונקה שביקשו מאתנו להיכנס תחתה, נישאים מיצגי צוללות - מעל ל-3 מיליון צפיות. הפגנת צוללות מול הכנסת - 1,200,000 צפיות. שיירות ענק של מיצגי צוללות מדן ועד אילת -

מיליוני צפיות. הציבור רוצה לדעת את האמת ולא את האמת שיבחרו להציג לו. הוא רוצה לראות בעיניים שלו.

פעולות המחאה האלה, שאין לי ספק בכלל, אלו שהתחילו בנובמבר 2016 בכיכר גורן והמשיכו וגברו עם התפוצות הבטחת הבחירות, הביאו אותנו לנקודת הזמן הנוכחית בה אנחנו נמצאים היום בזכות הלחץ הציבורי. אבל, שכולכם תדעו, זה הגיע במחיר כבד מאוד. זה הוצג בשורה, שתיים, בדיון הראשון: עשרות עצורים, כתבי אישום, גם כלפי אזרחים פשוטים כמונו, לילות בבית המעצר כשפרנסתנו נפגעת, כשילדינו נשארים בבית וממתנים לנו. נזקים בגוף, בנפש, מכות רצח משוטרים, סוסים, פגיעות ישירות ממכתזיות ואולי החמור מכל, זה הלם הקרב הציבורי ותחושת העלבון הערכי והמוסרי.

הוועדה צריכה להכיר, אני אומר את זה כמי שישן ברחוב עם האנשים שמכנים אותם ביביסטים, גם הימין רוצה שקיפות ושקיפות עד הסוף. הציבור מכל הצדדים, מסתכל על כל הצדדים שיושבים כאן בצפייה לעשיית צדק ובציפייה לשפוך את האור כדי לשלוח מסר ברור לעבר, להווה, לעתיד ולכל חורשי הרעה כי עתיד ילדינו וביטחוננו האזרחים, אינו הביזנס של אף אחד. ניקוי האורות החל ואסור לנו לעצור אותו. לטענתי, ליקוי המאורות הזה כבר גרם לדם להישפך. הדם הזה, את חלקו ראיתי ב-2014 כשהייתי מילואימניק ונכנסו חיילים לתוך עזה ללא נמ"רים ובמקביל, לכאורה יוצא יצחק מולכו עם אישור לכאורה למכור לגרמנים צוללות מתקדמות למדינה ערבית לראשונה בהיסטוריה.

אני קורא לוועדה הזאת, אסור שוועדת החקירה תהפוך לכלי ניגוח פוליטי. שקיפות מלאה בסוגיה הזו היא עיקרון הכרחי בשמירה על השלטון הדמוקרטי, על ערכנו ועל המוסר שלנו. תודה על ההזדמנות להעביר את המסר הזה מהציבור.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

שאלה לסדר. קבלתי שני מסמכים מטעם התנועה לאיכות השלטון ומהמשמר הדמוקרטי הישראלי, אלה המסמכים היחידים שיש לקרוא או שיש מסמכים נוספים?

היו"ר רם בן ברק:

אלה המסמכים שהוצאו לקראת הדיון.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אין משהו נוסף מהצד שני?

היו"ר רם בן ברק:

אין משהו אחר כתוב.

מירי פרנקל-שור:

תכף תקבל את החלטת הממשלה המקורית.

הידי נגב:

תודה רבה אדוני היושב-ראש, אני מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה בתנועה לאיכות השלטון. אני רק מבקש להזכיר לחברי הכנסת את הוועדה האחרונה שהוקמה בעניין האסון במירון ואת ההתנגדות הגדולה שהייתה אז, בעיקר מהבחנה של אמון הציבור שלא יהיה לחרדים או לאלה ואחרים אמון באותה ועדת חקירה ממלכתית. רק העובדה שהנשיאה בדימוס חיות ז"ל, רק בזכות הנשיאה והדיונים הפתוחים שהיא קיימה, זכה הציבור וגם הציבור החרדי לראות, להאמין ולתת אמון באותה ועדה שפועלת מכל הטענות הנכונות ולא קשורה לשום פוליטיקה.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אני לא רוצה לחלוק - - -

הידי נגב:

ורק הדיונים הפומביים הם אלה שבעצם גרמו לאמון הציבורי ונתנו עוד אמון בעבודה של הוועדה הזאת. היום אין אף תלונות כלפי הוועדה ובטח לא כאלה שיושבים בה. חלק מאוד חשוב בפתיחת הדלתות זה האמון הציבורי והעובדה שהוועדה הזאת צריכה להיות פתוחה. אני מבקש שתצביעו נגד, תודה רבה.

היו"ר רם בן ברק:

תודה רבה. נשמע את עמדת משרד הביטחון ואז נעבור לחברי הכנסת, בבקשה.

איתי אופיר:

צוהריים טובים, איתי אופיר, היועץ המשפטי למערכת הביטחון. קודם כל אומר שאני לא רואה אותנו, אנשי משרד הביטחון, כמי שניצבים באיזשהו צד שני של מתרס. הוועדה הזו הוקמה ביוזמתו ובתמיכתו של שר הביטחון והיושבים כאן עבדו קשה כדי שהוועדה הזו תקום. התחילה בגלגול קודם כוועדה משרדית ממשלתית עם סמכויות רחבות ובהמשך כוועדת חקירה ממלכתית. אני אישית עסקתי בכך לא מעט.

אנחנו גם לא מהצד השני של המתרס במובן זה שהמידע שהוועדה תחקור אותו הוא לא שלי, לא של אף אחד במשרד הביטחון, הוא של הציבור כולו. האחריות שלנו היא שהוועדה תפרסם בפומבי את כל מה שניתן לפרסם בפומבי.

מצד שני, צריך לומר, האחריות שלנו בנוסף למה שנאמר, זה שלא תקרנה תקלות כתוצאה מעבודת הוועדה ודברים שצריכים להישמר בחדרי חדרים יישארו בחדרי חדרים. אני חושב שגם זה מוסכם בין כל הנוכחים. זו האחריות שלנו ואנחנו צריכים לדאוג לכך.

צריך לזכור שבבסיס הקמת הוועדה הזו עומדת ההשערה שייתכן ונפלו פגמים, אני לא נכנס לזה עכשיו, ייתכן שהיו תהליכים לא מוצלחים, או לא אופטימאליים, או שאפשר ללמוד מהם קדימה בנושאים שהם בליבת הביטחון הלאומי של מדינת ישראל. בנושאים המורכבים והרגישים ביותר. כשאמרנו את זה אפשר להבין שיש נושאים ויש מסמכים שיובאו בפני הוועדה ויש עדויות שתשמענה בפני הוועדה שנוגעות מטבע הנושאים שנמצאים בבסיס הוועדה הזו, בסוגיות שהן בליבת הביטחון. אנחנו רוצים לוודא שהנושאים האלה לא יצאו.

גם כשיצאנו לדרך וחשבנו שסעיף 23, למען האינטרס הביטחוני צריך לחול על כל הנושאים, הכוונה הייתה להוציא ולפרסם בפומבי את כל מה שניתן. אין כוונה לחסות על דברים שלא צריך לחסות אותם. אנחנו לא מנחים את הוועדה וצריך לזכור את זה, הוועדה היא סוברנית ובסופו של דבר היא זו שתחליט. מלמ"ב ובטח לא משרד הביטחון לא מנחים את הוועדה. יושב-ראש הוועדה וחברי הוועדה הם אלה שיחליטו. אבל, להפקיד בפני הוועדה את הכלים שיאפשרו לה לשמור על ביטחון המדינה, שגם זה, יחד עם הפומביות, הוא אינטרס של כולנו. זה נוגע לסוגיות ביטחוניות, זה נוגע לסוגיות של יחסי חוץ וזה נוגע לנושאים רגישים מאוד נוספים.

הסעיף הזה נמצא בחוק, הוא נמצא בחוק מסיבה מסוימת. אני חושב שאם בנושא הזה לא נעשה בו שימוש, אני לא יודע מתי יהיה נכון לעשות בו שימוש וגם את זה אמרתי בפעם הקודמת. בעיני יש יותר נושאים שנוגעים בליבת הביטחון משהיו בוועדת אגרנט. כי ועדת אגרנט עסקה במלחמת יום כיפור בכללותה ובקרבות בתעלה ובקרבות בגולן ובוודאי שנושאים רבים שנדונו בוועדת אגרנט היו פומביים ולא מסווגים. גם בוועדה הזו יש לא מעט נושאים שאפשר יהיה לפרסם, אפשר יהיה לפרסם פרוטוקולים ובמקרים רבים, כשעדות מסוימת תכלול נושאים מסוימים מסווגים, אפשר יהיה להוציא אותם ולפרסם את העדות כולה. זו לחלוטין הייתה הכוונה שלנו באופן שבו ניסחנו את ההחלטה וזו הכוונה גם כעת.

בעקבות הדיון הקודם ומכיוון שאנחנו רוצים להוציא את הוועדה הזו לדרך, קיימנו הידברות עם הייעוץ המשפטי של הוועדה ועשינו חשיבה בתוך הבית, איך אנחנו מתכוונים ככל האפשר לתחומים שהם יותר מצומצמים. השאלה אדוני היושב-ראש, אם אתם רוצים להציג את זה או שאני אציג?

היו"ר רם בן ברק:

בעקבות הדיון הקודם וחוסר ההסכמה של הוועדה לעשות את ועדת החקירה תחת סעיף 23 התקיימו מספר דיונים ושיחות עם משרד הביטחון וגיישנו נוסחה שתהיה מקובלת על כולם אבל הדבר

הזה עוד נתון לשינוי לשני הצדדים עד שנסיים לשמוע את כולם, אז נקריא את ההחלטה ועליה יתקיים הדיון. נעבור לחברי הכנסת. חבר הכנסת שיין בבקשה.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

תודה לכל האורחים המכובדים שלנו היום, שפנייתם המנומקת ופעילותם היא יוצאת דופן מבחינת הנוכחות של אנשים מרכזים בביטחון ישראל בסוגיה כל כך כאובה בציבוריות הישראלית לכן הופעתם כאן בפני ועדת החוץ והביטחון היא כל כך חשובה.

שאל קודם חבר הכנסת פרוש, איפה הצד השני? כמובן שהצד השני, שזו ממשלת ישראל, אמרה גם את דברה. שלא ישמע כאן כאילו יש סתירה בין צד אחד לצד שני. ממשלת ישראל ברוב מכריע של כל שריה, למעט שרה אחת וראש ממשלה נמנע, קבלה החלטה להקים ועדת חקירה ממלכתית בנושא שמעסיק את הציבור הישראלי זה זמן רב ובהחלט מעלה סוגיות מאוד כבדות משקל כפי שאמר ידידי, רב אלוף דן חלוץ, אנחנו מקווים שלא נפל פגם. אנחנו מקווים כי אנחנו מבינים שהדברים האלה הם בלבה של הציבוריות הישראלית ובהווה הישראלית כולה.

היו"ר רם בן ברק:

חבר הכנסת שיין אני רק מזכיר לך שאתה עוד לא רב אלוף, מבחינת הזמן.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

גם אם כן, חבר כנסת זה תואר שקודם לזה, מצטערת.

היו"ר רם בן ברק:

לא אצלי.

מוסי רז (מרצ):

היא לא התכוונה שחבר כנסת יותר חשוב - - -

אמילי חיה מואטי (העבודה):

הוא יודע למה התכוונתי. זה מבטל את התארים הקודמים, כולל תואר פרופסור.

היו"ר רם בן ברק:

זה היה בהומור. בבקשה תמשיך.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

אז אמשך עם החיוך, בנג'מין פרנקלין אמר: אם אתה רוצה לשמור סוד בין שלושה אנשים, שניים חייבים למות. היה דיון עמוק בהיסטוריה האמריקאית לגבי הסודיות בנושא קבלת החלטות.

משה טור פז (יש עתיד):

המקבילה הישראלית זה שמיר שאמר שסוד יכול להיות רק בין שני אנשים בפוליטיקה ורק אם אחד מהם מת.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

שמיר ובנג'מין פרנקלין תמיד היו סמוכים האחד לשני. מכיוון שאני חייב לסיים, אני רק אעלה את הנקודה המרכזית שעלתה כאן לדיון, הנקודה הייתה בין סעיף 18 לבין סעיף 23, שזה היה הוויית הדיון. קראתי את המסמך שהעברתם לנו ואני רוצה לשאול אותכם, בסעיף ה-54 שאתם מציגים לנו, שהוא האחרון מתוך הסעיפים בנייר שקבלנו היום, כתוב: "במידה ולא ייקבע, אנו סבורים שעל ועדת החוץ והביטחון מוטלת האחריות לפקח כי לא מתקיים ניגוד עניינים מוסדי בהחלטות גופי הביטחון המכריזים כי נושאים מסוימים הם סודיים".

האם אתם רוצים להעלות כאן הצעה, שהיא הצעה נוספת, במידה והוועדה הזאת חושבת שאין לבטל לחלוטין את סעיף 23. זו השאלה שרציתי לשאול. כי סעיף 23, אמרנו בפעם הקודמת, שהוא לכאורה כבר כלול בסעיפים הקודמים, טענו שהם קיימים כבר בסעיף 18, קיימים בסעיף 20 שיש שם שני תתי סעיפים. אז אני רוצה לשאול, האם חשבתם על מנגנון נוסף במידה וסעיף 23 לא מבטל על ידי הוועדה?

ד"ר אליעד שרגא:

לטעמי, לפחות משפטית, זה בינארי. זה או 18 או 23. זה לא יכול להיות או/או. אבל אם הולכים על סעיף 18 ושוב, זה לא בסמכות הוועדה, סמכות הוועדה היא רק לגבי סעיף 23, שם יש לה סמכות על פי דין. מאחר ואף אחד מיושבי החדר בטח לא רוצה לפגוע בביטחון המדינה, בהחלט יכולה להיחשב איזושהי קונסטרוקציה שוועדת חוץ וביטחון תהיה באיזושהי ועדה מייעצת ליד נשיא בית המשפט העליון. אפשר למצוא מנגנון, בטח לא מנגנון מלמ"בי. אם ועדת חוץ וביטחון אומרת שהיא לא הולכת על 23, הולכים על סעיף 18 אבל עושים מנגנון בטיחות, שלוועדה יש נוכחות מסוימת, אתה או מישהו אחר מחברי הוועדה, עם עוד משתתפים, אנשים שביטחון המדינה יקר להם ולא רוצים חלילה שייחשף סוד. אני חושב שעל זה אין עוררין ואין מחלוקת שאף אחד לא רוצה שחלילה ביטחון המדינה יינזק. כי כל המערכה הזאת הייתה למען טובת הביטחון הלאומי של מדינת ישראל. אפשר למצוא מנגנונים, אבל באמצעות סעיף 18 ולא סעיף 23.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

בסדר, זה משכנע אותי שבמידה ונבטל את סעיף 23, ניתנה לנו פה אפשרות לחשוב על דברים נוספים.

משה טור פז (יש עתיד):

בוקר טוב, קודם כל אני חושב שברור לכולנו שהרכש במשרד הביטחון, כמו שהוצג קודם, הוא קודש קודשים. זה גם רכש ביטחוני אבל ראינו בתקופת הקורונה שהמדינה נעזרה במשרד הביטחון גם לדברים בנאליים שמשום מה משרדי ממשלה אחרים לא יודעים לרכוש אותם. לכן נושא ההגעה לאמת בתחום הרכש של משרד הביטחון הוא קריטי לתפקוד הציבורי בישראל. לצד זה יש נושא שני והוא אמון הציבור והוא לא נוגע לתהליכי הרכש, הוא נוגע לדרך שבה הציבור רואה את הממשלה וגם את הכנסת.

אנחנו עוסקים בנושא שהתחיל ב-2016, קמה ועדה וב-2018 המשטרה הגישה המלצות. אנחנו יודעים היום שאנחנו צריכים שני דברים, קודם כל קומה נוספת לחקירה, לכן הממשלה החליטה על הקמת ועדת חקירה, גם תהליך שיגדיל את אמון הציבור ואני אומר כאן, בנושא של משרד הביטחון ושירותי הביטחון, אנחנו צריכים להיות חרדים בנושא מול הציבור, לא פחות ואולי יותר מאשר למציאת האמת. במצב הנוכחי, יש התדרדרות, גם אם עדיין זרועות הביטחון בישראל זוכות לאמון מסוים, לאורך השנים אנחנו רואים תהליך של שחיקה באמון הזה והוועדה הזו היא מפתח לאירוע הזה.

אני גם חושב שהחלטת הממשלה יצרה כפילות בין סעיף 6, שהוא זה שדורש את הפעלת סעיף 23, לסעיף 7, שמדבר על משהו הרבה יותר כללי, שלאור קביעת הממשלה חלק מהנושאים מחייבים סודיות, יערך תיאום. אם זה היה מוצג לפנינו, היינו מקבלים את זה כמו שהוא. הבעיה נמצאת בפתיח של סעיף 6, שדרש את סעיף 23, שאני חושב כמו חברי שיין מיותר לחלוטין ואני בוחר ב-18 על פני 23 באופן חד משמעי. לדעתי אנחנו צריכים לאשר רק את הפעלת סעיף 18, לא לאשר את הפעלת 23 ולהגיע להסכמה כמו שהציע עורך הדין שרגא, כיצד תהליכי השמירה על הסודיות יבוצעו ללא סעיף 23.

מוסי רז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, הדיונים חייבים להיות גלויים. יכול להיות מצב שבו יגיד השופט גרוניס, יושב-ראש הוועדה מה שאתה אמרת, שמי שרוצה להגיד משהו מסווג אפשר לצאת לחדר ליד. הסוד הכי גדול שאפשר למסור בחדר ליד זה הסוד שאומר שאנחנו רוצים אולי להסתיר מהציבור. לגבי שאר הדברים, הרי אנחנו לא מדברים פה על מפרטים טכניים, לא מדברים על כמה צוללות צריך, לא מדברים על הסוגיות האלה.

הסוגיה הזו היא סוגיה שהכי קרעה את הציבור הישראלי בשנים האחרונות. אם לא תיחקר בצורה שקופה וגלויה יהיה צד, שהוא בערך 50% מהציבור שיגיד כאן טיחו, כאן הסתירו, כאן שיקרו. הדבר הזה חייב להיות גלוי לאור השמש. לדעתי, זה גם הדבר שיועיל ביותר לביטחון. אם מי שאחראי על הרכש בשנים הקרובות יידע שהדברים לא יכולים מוסתרים במקום סודי, אני לא אומר שצה"ל צריך לחשוף כמה

צוללות הוא צריך ומאיוז סיבה או איזה סוג של צוללות. לא על זה מדובר, זה יכול להיות בחדר הצדדי, לא על זה המחלוקת הציבורית בכלל.

לכן מאוד חשוב שהדבר הזה יהיה שקוף. אני לא רואה כאן סתירה בין הזכות לדעת לבין ביטחון. אני רואה ששני הנימוקים האלה, גם הזכות לדעת שהיא זכות בסיסית במשטר דמוקרטי, זה לא משהו קטן וגם הביטחון, שגם הוא בסיסי, כי בלי הביטחון אנחנו מתים ואז לא יהיה לנו משטר דמוקרטי, שניהם הולכים באותו כיוון. הנקודות הקטנות שירצו לברר, בשביל זה העמידו בראש הוועדה את נשיא בית המשפט העליון בדימוס, לא העמידו בראש הוועדה סטודנט שנה א' חלילה.

הדבר הזה חייב להיחקר בצורה הזו, חייב להיות שכל יום הציבור יראה ויגיד, אולי טעיתי במשהו שחשבתי, משני הצדדים. כאן יש אולי יותר נציגים מצד אחד, שאני משתייך אליו, שיותר חושדים במה שהיה, אבל אני בטוח שיש בציבור הרבה אנשים שבטוחים שהכול היה בסדר. גם הם צריכים לקבל את התשובה וגם האנשים שנמצאים כאן ברוב, צריכים לקבל את התשובות מה היה בסדר ומה היה לא בסדר. כמו כל דבר במציאות יתברר שיש דברים שכן היו בסדר למרות שחשבנו שלא ויש דברים שלא היו בסדר, למרות שחשבנו שכן. איך זה יתברר אם יחליטו על כל דבר שהוא סודי? זה חייב להיות הרבה יותר שקוף, ברור ופתוח, אלא אם כן יהיה משהו שיוחלט אחרת וילכו לחדר הצדדי.

המצלמות צריכות להיות בדיוק כמו בוועדה הזו. בדיוק כמו שניהלת, בצדק, את הוועדה הזו. אם כך נעשה, אנחנו יכולים לפתור את המחלוקת הזו שהיא מחלוקת ציבורית עצומה. זה לא עניין רק מה עשה ראש הממשלה לשעבר, ראש האופוזיציה היום. זה הדבר הקטן כאן. חשוב עוד יותר מזה, שנדע לעתיד, מי שאחראי על הדברים האלה, ייזהר שבע פעמים כי הוא ידע שהדברים האלה יבדקו בצורה הכי גלויה.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

סביר להניח שאנחנו משלמים פה מחיר על שנים של טיוח עד כדי אובדן אמון. אנחנו צריכים לשלם את המחיר הזה בגאווה. יש בפתיחה של הדיונים מסר חשוב עבור הציבור וגם מסר חשוב עבורנו פנימה. כשאשרנו את תקציב הביטחון היינו צריכים להבין שיום אחד יכול להיות שהדברים יתגלגלו כך שזה יצטרך להיות שקוף ונצטרך לעמוד מאחורי ההצבעות שלנו.

אני מבקשת לדעת לגבי סעיף 6, האם נוכל לאשר כל פניה לגופה או שזה פתוח, הם יחליטו מתי מטילים חיסיון? אם זה המצב, למה אנחנו לא מסתפקים בסעיף 18 שהוא בסך הכול די מתון והגיוני? את שאר הדברים שכתבתי להגיד כבר אמרו קודמיי, אז תודה על הדברים, הם חשובים. הנטייה שלי, אם זו הצעת הממשלה כפי שהיא, אני חושבת שאנחנו צריכים לשקול אותה מחדש ולראות איך משאירים את סעיף 18 במקום סעיף 6, 23 ונדבכים נוספים.

אני בעד שקיפות, לדעתי היא תפעל לטובתנו, כמו שאמרתי גם כמסר חשוב לציבור. על תלוש המשכורת שלנו כתוב "מדינת ישראל" ו"כנסת ישראל", לא כתוב ציבור מסוים שבחר בנו או שם של בוחר כזה או אחר. יש לנו חובה לאנשים האלה. גם, כלפינו פנימה, שניקח בחשבון את ההצבעות הבאות שלנו על נושאים כל כך רגישים, תודה.

מיכל רוזין (מרצ):

בוקר טוב, עולים מדברי חבריי אותו טון ואותה אווירה שהייתה גם בדיון הקודם. אמרנו בצורה חד משמעית כולנו לממשלה, שמן הראוי שהדברים יהיו כמה שיותר פתוחים, חוץ מהדברים שכולנו מסכימים עליהם שצריכים להיות חשאיים והם בעצם לא מן העניין, באמת לא מעניין אותנו אלה מערכות ומה יש בתוך הפח, סליחה שאני מתייחסת לזה כך. מעניינים אותנו שני דברים עיקריים: הליכי הרכש ותהליכי קבלת ההחלטות.

היו"ר רם בן ברק:

זו פלדה ועל הפלדה הזו יש דיון שלם, זה לא פח.

מיכל רוזין (מרצ):

אתה רואה, עדיף שאני לא אדע. לכן אני באמת חושבת שהדיון שלנו יתמקד בשני נושאים עיקריים ועל כך הוחלט על הקמת ועדת חקירה: תהליכי הרכש וקבלת ההחלטות של הדרג המדיני. שני הדברים האלה לדעתי הם קריטיים. בגללם הוקמה ועדת החקירה.

בממשלה הזו באנו והקמנו את ועדת החקירה כדי להשיב את אמון הציבור שנפגע מול הממשלה הקודמת שהחליטה את ההחלטה הזו. אני חושבת שככל שנסתיר יותר כך אנחנו נפגע יותר באמון הציבור. מילא לא היו מקימים את ועדת החקירה, היינו אומרים עזבו, זה אירוע של ממשלה אחרת, של ראש ממשלה אחר, זה לא עלינו, שההיסטוריה תשפוט. באנו מיוזמתנו, בצדק רב כי זו הייתה אחת מדרישות הבחירות, הקמנו ועדת חקירה, לסגור אותה רק יגביר את חוסר אמון הציבור, רק יגביר את הקונספירציה, הם באו לחקור אותם ועכשיו הם סוגרים, הם לא רוצים שנדע. בכלל כל השלטון, לא משנה ימין, שמאל, עבר הווה עתיד, כולם מושחתים. אם יש משהו שהכי מפחיד אותי בחברה הישראלית היום, זה שכשמישהו מושחת, כולנו מושחתים וכשמישהו מסתיר, כולנו מסתירים וכשמישהו פועל באופן כזה או אחר, זה מושלך על כולם.

לכן אני מבקשת, בהינתן ההבנה העמוקה של מה באמת לא צריך להיות על השולחן, כי הוא גם לא מענייננו ולא מעניין הוועדה והוא עלול לעלות, צריך לתדרך היטב את העדים ואפשר לעשות את זה. אני סומכת על יושב-ראש הוועדה שיעשה את זה.

נקודה נוספת, יש גם חוסר אמון בשנים האחרונות לצערי, לא מכל האוכלוסייה אבל מחלקה, מול שופטי בית המשפט העליון והמערכת השיפוטית. לכול את ידיו ורגליו של השופט גרוניס שמונה להיות יושב-ראש הוועדה בכל מיני שלשלאות שיגבילו את שיקול הדעת שלו, לדעתי זו פגיעה נוספת באמון הציבור, במערכת השיפוטית ובשופטי בית המשפט העליון הנוכחיים ובדימוס. נאמר פה רבות על השופט גרוניס, זה לא קשור, כל שופט שהיה שם, כל שופט בית משפט עליון בדימוס שהיה מתמנה לתפקיד הזה, חלק מהשבת האמון היא גם לקבלת ההחלטות של משרד הביטחון, גם לקבלת ההחלטות של הדרג המדיני ובוודאי ובוודאי לשיקול הדעת של שופטי בית המשפט העליון, תודה.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

שלום לכולם, אני מכבד מאוד את ההופעה של הבכירים לשעבר בוועדה. אני לכאורה לא אמור להיות זה שתומך בהחלטות הממשלה הזאת, אני ממש לא תומך בממשלה הזאת ולא רוצה אותה, אבל יש משהו שלי וגם לחברי, בכל הדברים שקשורים לנושא ביטחון יש לנו הערכה לצבא. אולי בגלל שאנחנו לא מכירים כל כך את מה שקורה בצבא, כך באופן סיסטמתי לאורך שנים, יש הערכה לצבא. הצבא קובע, משרד הביטחון קובע, הממשלה קובעת בנושאים ביטחוניים.

אני לא אוהב לשמוע שמדברים בחדר הזה בשם מאות האלפים, או שמישהו מתיימר לדבר בשם הציבור החרדי. חברת הכנסת מיכל רוזין מדברת בשם הציבור.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

אנחנו מייצגים את כולם, חבר הכנסת פרוש, גם אתה.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אני הפרעתי לך?

אמילי חיה מואטי (העבודה):

לא מפריעה, רק מזכירה לנו.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אני יכול להבין שמיכל רוזין מדברת בשם הציבור של יש עתיד, מרצ, עבודה, אולי גם ישראל ביתנו. אבל ודאי שהיא לא יכולה לדבר בשם הציבור שהוא ליכוד, או ש"ס - - -

מיכל רוזין (מרצ):

אתה אומר שיש לך אמון מלא בשופטי בית המשפט העליון? יפה, אהבתי.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

עוד מעט נגיע לשופטי בית המשפט העליון. ודאי שמיכל רוזין לא יכולה לדבר בשם העם שהוא בליכוד, בש"ס או ביהדות התורה או בציונות הדתית. בוודאי שהיא לא יכולה לדבר בשם ימינה. ימינה לא

הכריזה בבחירות שהיא רוצה ועדת חקירה פרלמנטרית. הראש שלה, שהיום הוא ראש ממשלה לא הצביע בעד. אז אל תדברי בשם הציבור הזה, אין לך את הציבור כולו. את מדברת על חלק מהציבור, אבל את לא מדברת בשם הציבור, בוודאי שלא בשם חלק גדול מהציבור ולדעתי גם לא בשם רוב הציבור. גם ימינה לא הייתה ברעיון הזה, אני לא בטוח שתקווה חדשה, רע"מ ודאי שלא הציבור שלך, אז באיזה רוב הציבור את מדברת כשרוב הציבור לא חושב ככה?

מיכל רוזין (מרצ):

אני מבינה שמה שיש לך להגיד זה עלי. זה בסדר, אבל אולי זה לא לגופו של עניין.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

כי אמרת שאת מדברת בשם הציבור.

מיכל רוזין (מרצ):

אני מדברת בשם הציבור, לפי סקרים של כל הציבור, אפשר לראות ירידה באמון הציבור.

היו"ר רם בן ברק:

זה לא משנה, היא תחשוב ככה ואתה תחשוב אחרת.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, מותר לי לומר את עמדתי?

מיכל רוזין (מרצ):

תגיד אותה ותפסיק לבקר את עמדתי.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אני מבקש שתיתן לה רשות דיבור אחריי. את יכולה לדבר בשם מרצ, עבודה, יש עתיד, ביתנו, את לא יכולה לדבר בשם ימינה כי הראש שלה היה נגד בהצבעה. את לא יכולה לדבר בשם יהדות התורה או ליכוד. היא לא יכולה לדבר בשמי, בשם הליכוד, בשם ש"ס.

מיכל רוזין (מרצ):

אני מציעה שתדבר לגופו של עניין.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

גם לא בשם ימינה, אולי גם לא תקווה חדשה, בוודאי שלא בשם רע"מ. אז יש ציבור שמחפש לעשות משהו בעניין הזה ולחדש. אני באמת חושב שאם הממשלה מחליטה ולא הממשלה שמאיר פרוש רוצה בה, זו לא ממשלה של הליכוד, של ש"ס, לא של ציונות ולא של יהדות התורה, היא ממש בממשלה הזו - - -

משה טור פז (יש עתיד):

למרות שהיא דואגת לך יותר טוב מאשר הם.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

תדבר בתורך, אני מנסה לא לדבר אתו.

היו"ר רם בן ברק:

אני מבקש לתת לחבר הכנסת פרוש לסיים.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

מאז שאני באופוזיציה אז כולם מתערבים בדברים שלי. אני חושב שאם הממשלה החליטה את ההחלטה הזו והיא שמה בראש הוועדה נשיא בית משפט עליון, הניחו לוועדה ולנשיא בית המשפט העליון שהוא יושב-ראש הוועדה, שאם לא מוצא חן בעיניו הסייגים שיש בהחלטת הממשלה הוא יגיד, רבותי, מוחל טובות, לא מקבל ועדה כזו, אל תטילו עלי סייגים כאן לשמור וכאן לא לשמור. יש החלטת ממשלה, זה דרוש אימוץ של החלטת ועדת חוץ וביטחון, אני אנהג כך, הוא ירצה או לא ירצה, שייתן סטירת לחי לממשלה וכולם ידעו שבאמת היו שם גניבות גדולות. אבל תנו לוועדה ולנשיא בית המשפט.

מי שפגנתי בו ואמרתי דברים לא לרוחו ולא לטעמו, אני מבקש סליחה מראש. יושב פה אחד מהתנועה לאיכות השלטון, שמדבר בשם העם ואפילו עורך-דין שרגא לא אמר מה שאתה אמרת.

ד"ר אליעד שרגא:

אתה זוכר שתענית אסתר מחר.

גבי לסקי (מרצ):

חבר הכנסת פרוש, אני רוצה להגיד לך משהו, אני חושבת שלאזרחי ישראל מגיע שנדבר בשיח של עקרונות ושל זכויות, זה חל על כל האזרחים, לא משנה מאיזה מפלגה הם. העיקרון של שקיפות, העיקרון של זכות הציבור לדעת והעיקרון של מנהל תקין נטול שחיתות זה לא משנה מאיזה מפלגה אתם. גם במפלגה שלך אני חושבת שאלה עקרונות בסיסיים וחשובים. מי שמדבר ברמה של עקרונות, שהם חלק אינטגרלי מהמשטר במדינה דמוקרטית אז הוא צריך לדבר עליהם וממש לא משנה מאיזה מפלגה ואם הוא מהקואליציה או מהאופוזיציה.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

אי אפשר לדבר בשם העם.

גבי לסקי (מרצ):

לעם ראוי משטר שהוא נטול שחיתות. גם מהמפלגה שלך וגם לציבור שלך. גם אם הנציגים שלהם לא חושבים שזה חשוב, לדעתנו עבור כל האזרחים חשוב שלטון שהוא נטול שחיתות. אני לא מדברת בשמן אבל מדברת בעד זה. אני חייבת לומר שלדעתי יש הסכמה שמדובר בפרשת השחיתות הגדולה שהייתה במדינת ישראל.

היו"ר רם בן ברק:

לכאורה.

מאיר פרוש (יהדות התורה):

כבר לא צריך ועדת חקירה.

גבי לסקי (מרצ):

אתה יודע מה, לכאורה, בסדר. אבל יחד עם זאת, הגענו לכאן בגלל שאנשים אמיצים לא נתנו לדבר הזה לרדת מסדר היום. החברה האזרחית הייתה חלק חשוב מהדרישה הזו. אם זה רועי פלג ששילם בחירותו בגלל העמדות שלו, בגלל שניסה להביא לשולחן דיון, שתקום ועדת חקירה לבדוק את הדברים האלה. הוא נעצר פעם אחר פעם, הוא נרדף. נמצא פה גם עורך דין שרגא שנמצא בחזית המאבק בבית המשפט כדי שהדבר הזה יקרה. נמצאת מנכ"לית ארגון זולת שדורשת לפתוח את הנושא באופן פומבי.

הממשלה, בסופו של דבר מגיעה להחלטה להקמת ועדת חקירה בראשות שופט עליון בדימוס, אבל חלק מתפקיד הוועדה ואני רוצה להזכיר, זה לא רק החלטות הרכש אלא תהליכי קבלת החלטות של הדרג המדיני. מישהו יכול בכלל לדמיין שבדיקה של קבלת החלטות של דרג מדיני עם חשדות לשחיתות תהיה

מאחורי דלתיים סגורות? שאפילו לדעת את המסקנות נהיה תלויים בטובתו של מישהו ושל המלמ"ב אם נוכל לקבל את המסקנות ואת הפרוטוקולים של הדיונים האלה, אז בשביל מה מקימים את הוועדה הזאת?

כנראה שהחשדות כל כך חמורים ועמוקים ולא צריך להגיד שיש מישהו שיש לו בן דוד כזה או אחר שהיו לו מניות שבאופן מסוים מגיעות לחברות שבונות צוללות. אלה דברים שלא צריכים להיות מאחורי דלתיים סגורות. אם יש דברים בגו וחלקם כבר התפרסמו גם בעתירות בבית המשפט על ידי תצהירים ובעיתונות, אז הציבור צריך לדעת.

ברירת המחדל של ועדות החקירה זה סעיף 18, שאם יש נושאים שראויים לחיסיון הם יהיו בחיסיון ואף אחד מאתנו לא מפקפק, אף אחד לא רוצה לפגוע בביטחון המדינה, להפך. שקיפות וניקיון כפיים וקבלת החלטות של רכש ושל הדרג המדיני, זה ביטחון ישראל. אי אפשר להגיד שלא. אם אנחנו משאירים את הדברים האלה מאחורי דלתיים סגורות אנחנו נותנים יד להמשך הליכים של שחיתות. אנחנו נותנים יד לזה שאפשר לסבן את הציבור ואפילו את הדרג המדיני, מאחר ולא כולם היו שותפים לקבלת ההחלטות.

כמו שאמרה חברתי, חברת הכנסת רוזין, יש איש מאוד מנוסה בראש הוועדה. הוא שופט שמרן, לא דווקא מהשופטים שנחשבים מאסכולת ברק. הוא על פי החוק כוועדת חקירה יכול להחליט האם יש נושאים שצריכים להישאר בחיסיון. לדעתי לא יהיה מישהו שיפקפק בהחלטות שלו בנושא הזה וחיבים לחזור לסעיף 18, לברירת המחדל שקבע החוק. לא שמעתי בדיון הקודם וגם עכשיו עילה מדוע אין לפעול על פי ברירת המחדל. אם הייתה עילה ומישהו היה מסביר לנו מדוע צריך לשנות את סדרי עולם ואת סדרי החקיקה, אבל אף לא קובע, אומרים לנו יש דברים שהחיסיון ראוי להם, אז נכון, אבל גם סעיף 18 נותן לי את הפתרון הזה. כלומר, אין פה שום עילה מיוחדת לשנות סדרי עולם.

הדבר החמור ביותר זו העובדה שאת המסקנות אמנם רוצים להביא לפה, אבל המסקנות גם תישארנה חסויות באופן הזה. אני מכירה ועדות חקירה שיש בהן פרק חסוי שלא פורסם לציבור, אבל רוב המסקנות? רוב הדיונים? הכול היה פתוח. בהיעדר עילה מיוחדת, מאחר ויש סדרי עולם ומאחר ומדובר בחקירה של הדרג המדיני ובקבלת החלטות, שדרך אגב, אלה שכבר הגישו כבתי אישום, לוועדה אין סמכות לחקור את זה כי זה כבר נמצא בבית המשפט ואלה דברים פומביים. אז פתאום האנשים שהגישו נגדם כתב אישום, הדיונים שלהם כן פומביים ואלה שבדרג המדיני יש להם חיסיון מיוחד? מה הנפקות של זה? הדבר הזה לא ברור.

לכן, כבוד היושב-ראש, אני קוראת לוועדה ולחבריה לא להסכים להסדר של סעיף 23 אלא לחזור למושכלות יסוד, ועדות חקירה על פי סעיף 18, כך שהוועדה עצמה יכולה לקבוע איזה נושאים הם חסויים. אם יש נושאים שמראש רוצים לקבוע את המפרט של הצוללות, אז יכול להיות שעל זה כולנו יכולים להסכים. אבל רק על דבר כזה, לא על אופן קבלת החלטות, לא על נושאים שהיו על השולחן, כל הדברים האלה הם לב ליבה של השאלה הנשאלת.

מאחר ואנחנו פה גם כדי לשמור על הדמוקרטיה, אנחנו חייבים לדרוש שהוועדה הזאת תהיה חלק מהכלים שלנו לשמור על הדמוקרטיה. אפשר לעשות את זה רק באמצעות השקיפות והפומביות, תודה רבה.

היו"ר רם בן ברק:

אני מבקש לצאת להתייעצות עם חברת הכנסת רוזין וחבר הכנסת שיין ששניהם חברים בוועדת המשנה למודיעין, יחד עם נציג משרד הביטחון.

ד"ר אליעד שרגא:

ברשותך מילה אחת, דיבר נציג מערכת הביטחון על ועדת אגרנט וסעיף 23. אני רק רוצה להזכיר מה קרה אחרי מלחמת יום כיפור ואחרי החלטות ועדת אגרנט בגלל חוסר השקיפות, בגלל חוסר האמון הציבורי המדינה התרסקה. הייתה מחאה ציבורית מטורפת. אז לגבי סעיף 23 צריך להבין את המשמעות החברתיות שלו ואת המשמעות של חוסר השקיפות ושל אמון הציבור במערכת. צריך לזכור אותו. זה לקח שצריך ללמוד ממנו למה לא לעשות שימוש בסעיף 23. זו אחריות מיניסטריאלית.

היו"ר רם בן ברק:

תודה. הישיבה יוצאת להפסקה.

(הישיבה נפסקה בשעה 12:20 ונתחדשה בשעה 13:20)**היו"ר רם בן ברק:**

אני מחדש את הישיבה. האם יש מישהו שמבקש לדבר לפני שנקריא את ההחלטה? עורך-דין גלעד ברנע בבקשה.

גלעד ברנע:

שמי גלעד ברנע, עורך דין שעוסק במשפט ציבורי וייצגתי באחת העתירות שבעקבותיהם ניתן פסק הדין שעסק בנושא. סעיף 23 זה דיקטט שהממשלה תכתיב לוועדה ותשלול ממנה את שיקול הדעת לגבי ההחלטה מה סודי ומה לא סודי ולמעשה תסכל באופן גורף את התכלית של הוועדה וגם של כל חוק ועדות חקירה לכן לא צריך ללכת לשם. צריך להסתכל במובן של התוצרים של עבודת הוועדה, למעשה ייפגעו כל התוצרים: דיונים לא יהיו פתוחים לציבור, תוצרי הדיונים לא יהיו פתוחים לציבור ודו"ח הביניים והדו"ח הסופי, לרבות מסקנות אישיות, גם עלולים לא להיות פתוחים לציבור.

במקרה הזה אני רוצה להצטרף למה שאמר חבר הכנסת פרוש, הוא צודק, תשאירו את כל שיקול הדעת לוועדה. הוא אמר בעצמו, תסמכו על השופט גרוניס, זה מה שצריך לעשות.

היו"ר רם בן ברק:

שאלה אליך, אחת ההתלבטויות היא לגבי עורכי הדין שמייצגים את האנשים. האם לדעתך עורכי הדין האלה צריכים להיות בעלי סיווג שיכולים לקרוא חומר מסווג?

גלעד ברנע:

במקרה הזה מפעילים בין היתר בסעיף 6(1) את סעיף 128 לחוק העונשין, שזה סעיף דרקוני שמאפשר לנהל אפילו דיונים שלא במעמד חלק מהצדדים ואפילו ללא עורכי דין. באופן עקרוני אני חושב שאין ברירה, אם יש עיסוק בחומר סודי, צריך שעורכי הדין יהיה להם סיווג ביטחוני. בעניין הזה אני חושב שלא צריך לשנות מהכלל, זה מה שהיה גם לפי מיטב הבנתי במקרים אחרים במצב הזה.

היו"ר רם בן ברק:

עורך-דין שרגא, מה דעתך בנושא?

ד"ר אליעד שרגא:

צריך לזכור באיזה שלב מדובר. השלב הראשון הוא שלב שבו אנשים באים בדרך כלל בלי עורכי דין. רק אחרי שוועדת החקירה מחליטה להוציא מכתבי אזהרה, אז בדרך כלל האנשים הולכים להצטייד עם עורכי דין. כך שבשלב הראשון אין שם, אני מכיר את החומר. אנחנו הרי מכירים את כל התצהירים, אנחנו יודעים מה החברים רוצים לומר. אין שם שום דבר סודי.

היו"ר רם בן ברק:

אם למשל דנים עכשיו ברכישת סטילים, אתה מייצג אותי ואתה רוצה ללכת לחיל הים ולהבין מה היכולות של הסטיל, למה בחרו בסטיל הזה. אה רואה חומר מסווג. אם אתה רוצה לייצג אותי, אתה צריך לקרוא חומר מסווג.

ד"ר אליעד שרגא:

זה לא חומר מסווג כי הכול היה במכרזים בין לאומיים. כל הדרישות המבצעיות, הדרישות הטכניות והמפרט הטכני של אותה ספינה, זה לא מסווג, הכול היה בחוץ. אין פה שום דבר מסווג. אני אומר את זה באחריות, ישבתי עם המלמ"ב ימים ולילות על התצהירים. תאמין לי שמה שהורד מהתצהירים אלה פסיקים ולא היה שום דבר משמעותי.

היו"ר רם בן ברק:

מה מפריע לנו שעורכי הדין יהיו בעלי סיווג ביטחוני?

ד"ר אליעד שרגא :

אני לא חושב שצריכה להיות בעיה, אבל זה עובד כך שהוועדה תזמין אנשים להעיד, כל אותם 55 אלופים ורבי אלופים שנתנו תצהירים יבואו עם התצהיר שלהם וללא עורכי דין. רק אם חלילה יוציאו לאחר מכן מכתב אזהרה כלפי אחד מהם, אז הוא יצטרך ללכת ולהצטייד בעורך-דין, לא מראש. אלא אם כן מדובר באנשים שנמצאים כבר בתוך הליך משפטי. אם הוועדה תרצה לזמן את צייני, שכבר נמצא בתוך הליך משפטי ולהגיש נגדו כתב אישום, לא כתב אישום אם יש ספקות, הוא ממילא נמצא עם עורך-דין שמצויד בסוג של קלירנס כזה. זה צריך להיות נקודתי ולא גורף.

היו"ר רם בן ברק :

משרד הביטחון רואה חשיבות שעורכי הדין יהיו בעלי סיווג ביטחוני מתאים. האם אני כראש ועדה צריך להגיד להם אל תבלבלו לי את המוח וכל אחד יביא את מי שהוא רוצה או שאסכים.

ד"ר אליעד שרגא :

למה זה קשור לסעיף 23? גם בסעיף 18 יכולים לבוא ולהחליט.

מיכל רוזין (מרצ) :

על זה הוויכוח המשפטי. זה אומר להחיל את סעיף 23(3) על כל הסעיפים, מה שאנחנו לא מוכנים ועל זה הוויכוח עכשיו.

גלעד ברנע :

הקביעה הזו מופיעה בסעיף 26(2).

יוסף שיין (ישראל ביתנו) :

נכון, זה נגזרת של 26(2).

דן הראל :

אבל למה לא ישאירו את זה ליושב-ראש הוועדה? יש שופט עליון.

יוסף שיין (ישראל ביתנו) :

אמרתי שזו פררוגטיבה של יושב-ראש הוועדה.

דן הראל :

למה הפוליטיקאים נכנסים בכלל למלכודת הזו? לא משנה מה תחליט יגידו שזה פוליטי, בשביל מה להיות שם? יש חוק, יש יושב-ראש ועדה, בחרו מישהו מספיק חכם ומוסמך, שיתנו לו להחליט. למה הדרג הפוליטי ננס לאירוע הזה? אתם דרג פוליטי והממשלה דרג פוליטי, עזבו את זה. החליטו כבר שיש ועדת חקירה ממלכתית.

יוסף שיין (ישראל ביתנו) :

נכון מאוד.

היו"ר רם בן ברק :

בסוף לא יצטרכו אותנו, מה נעשה?

דן הראל:

להחליט שיש ועדת חקירה ואחרי זה להחליט שמחילים עליה את סעיף 23, זה לעשות דבר והיפוכו. החוק נותן מספיק אמצעים בידי יושב-ראש הוועדה להשגיח. אם אתם רוצים, תמנו יועץ לענייני ביטחון, אחד בדימוס שיהיה מקובל על כולם.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

זה סעיף 54 ששאלתי לגביו. יש פה אנשים שעוסקים בליבת הביטחון. ליושב ראש הוועדה יש לו את הפררוגטיבה ואת הניסיון ואת היכולת להכריע בנושאים האלה.

גלעד ברנע:

אמר קודם היועץ המשפטי של משרד הביטחון שאין הנחיה של המלמ"ב. שימו לב לסעיף 7 של הצעת החלטת הממשלה, מכפיפים את הכול להנחיה של המלמ"ב, זה דבר שלא יכול להיות כמובן והדברים כבר נאמרו.

דבר אחרון שאני רוצה להזכיר, דוגמה היסטורית ששמה את הדברים בקונטקסט זו הפרשה של ניקסון וההקלטות בבית הלבן בחדר הסגלגל. אחרי שהוצא צו של בית המשפט הפדרלי שהורה לנשיא ניקסון למסור את ההקלטות, הנשיא ניקסון התגונן בטענה שבהקלטות יש חומרים סודיים שנוגעים ליחסי החוץ ולביטחון המדינה. נשמע מוכר, כן? בית המשפט העליון של ארצות ברית אמר, סליחה אדוני הנשיא, כאשר אתה נחשד בפלילים, הטענה הזו לא יכולה להגן עליך. אתה תמסור את תסלילי ההקלטה האלה והתובע המיוחד יאזין להם וישתמש בהם נגדך. הסוף ידוע, ניקסון התפטר. הסלילים לא נמסרו, אבל בית המשפט העליון של ארצות הברית דחה את הטענה הזו של השימוש בשיקולי חוץ וביטחון כדי להגן על הנשיא. אנחנו נמצאים במקום דומה. תשאירו את שיקול הדעת לבית המשפט.

יוסף שיין (ישראל ביתנו):

הטענה שלך לא עושה לנו טוב. ניקסון התפטר ובסוף אף אחד לא יודע מה היה בסלילים בסוף, זה לא סייע. זה שניקסון התפטר אנחנו יודעים, הלחץ הציבורי גרם לו להתפטר ולא ארציבלד קוקס. כאן זה הפוך, זו לא דוגמה טובה.

גבי לסקי (מרצ):

אני רוצה להפנות את כבוד היושב-ראש לסעיף 15 לחוק ועדות חקירה. סעיף 15 אומר שאם הוועדה מצאה שיש מישהו שצריך לחקור אותו באזהרה, הוא רשאי לייצג את עצמו על ידי עצמו או על ידי עורך דין. זה לא קשור לסעיף 23 בכלל. כלומר, אם מישהו צריך עורך-דין, הוא יכול למנות לעצמו עורך-דין. בכל מקרה סעיף 15(ג) אומר לנו, מי שהועמד לרשותו חומר ראיות כאמור בסעיף קטן (א) לא יפרסם דבר מתוך החומר אלא באישור מוקדם של הוועדה. כלומר, הסודיות הנדרשת, מובטחת לנו גם ככה בסעיף 15. לגבי עורך דין שמקבל חומר ומייצג אחד מהחשודים או את אלה שאמורים להיחקר באזהרה, סעיף 15 מסדיר את נושא של העמדה לרשות העורך-דין וגם את העובדה שעורך הדין לא יכול לפרסם דבר ממה שקיבל. אין צורך לפנות לחוק השיפוט הצבאי כדי לייצג אזרחים, כשחלק גדול מהדברים הם עניינים אזרחיים בכלל.

כעורכת-דין אני אומרת לך שיש עורכי-דין שהמומחיות שלהם הם עבירות צווארון לבן. חלק מהחשודים יהיו כאלה שיצטרכו עורך-דין כזה, לא מישהו שבעניינים ביטחוניים. אז, אם אני מלכתחילה מסווגת רק לעניינים ביטחוניים, אתה פוגע ביכולת שלו להתגונן. בגלל שאתה מביא מישהו שזו לא המומחיות שלו.

זה גם לא סותר. אם יש נושא שיושב-ראש הוועדה קבע שהוא סודי, גם ככה העורך-דין שמטפל בזה לא יכול לפרסם את הדברים האלה. אין צורך בסעיף 23 גם כדי להבטיח את הסודיות של העורך-דין, אני ממש חושבת שלא צריך.

ד"ר אליעד שרגא:

אני רוצה להוסיף הערה ברשותך, דבר ראשון, זה כבר חדשות טובות שאנחנו מתמקדים רק ב-23(3). כי כל הסעיפים האחרים הם הסעיפים הסופר דרקוניים שסוגרים את הדלתיים ולא נותנים הצצה לפעילות הוועדה. אבל שוב, כמו שאמרתי, סעיף 15 הוא הסעיף המכונן והוא למעשה קובע, לא בשלב הזה

רק בשלב הבא, כאשר הוועדה תראה שפלוני עלול להיפגע מהחקירה או מהתוצאות שלה, רק בשלב שבו הוועדה מוציאה מכתבי אזהרה. זה למעשה פרק ב' של פעילות הוועדה: יודיע לו יושב-ראש הוועדה במה הוא עלול להיפגע ויעמיד לרשותו, בדרך שימצא לנכון, יושב-ראש הוועדה, הוא יכול לקבוע את התנאים לרבות איזה עורך-דין הוא זה שיקבל את החומר לידי, את חומר הראיות הנוגע לאותה פגיעה ונמצא בידי הוועדה או בידי מי שהוטל עליו לאסוף את החומר לפי סעיף 13.

גם סעיף 23 מפנה לסעיף 15. סעיף 15 הוא הסעיף המכונן ושם הסמכות נמצאת בידי יושב-ראש הוועדה. פעם הוצאת כרטיס אדום, פעם אתה חושב שהאיש חייב לקבל מכתב אזהרה, אתה יכול גם לקבוע את התנאים. אתה יכול לקבוע באיזה תנאים הוא יקבל, איזה עורך-דין ילווה אותו. לבוא עכשיו ולבסס את כל התזה של השימוש בסעיף 23 רק על הרגל של סעיף 23(3) זה לא רלוונטי.

היו"ר רם בן ברק:

אני רוצה קודם כל להודות לכולם שבאתם. אתם אנשים עסוקים ומצאתם את הזמן לבוא כי זה דבר חשוב ואני מודה לכם על כך, גם לנציגי הציבור וגם לאלופים בדימוס ולכל מי שהיה כאן. זה דיון שני, אנחנו נסכם אותו ונביא את ההחלטה שלנו להצבעה. אני אקריא את ההחלטה, אפשר הערות ונצביע עליה:

"על דיוני הוועדה יחולו הוראות סעיפים 18 ו-20 לחוק שעניינם פומביות הדיון ופרסום". כל ועדת החקירה תהיה תחת 18 ו-20. "עם זאת, סעיף 23 יחול על: א. יכולות והיבטים מבצעיים הנוגעים לצוללות בלבד. ב. מכר צוללות לצד ג'".

אני מוסיף כאן הערה, הורדנו את המילה "הסכמה" מתוך הסעיף כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות לא יהיה תחת סעיף 23 אלא תחת סעיף 18.

"על שאר הנושאים האמורים בסעיף 1 להחלטת הממשלה, הודיעה הוועדה לאדם שהוא עלול להיפגע מהחקירה או תוצאותיה, כאמור בסעיף 15 לחוק, יחול סעיף 23(3) לחוק". זאת אומרת, היה ואדם קיבל מכתב שהוא צריך להופיע בפני הוועדה, על אותו עורך-דין יחול סעיף 23(3).

"לעניין תהליך קבלת החלטות לעניין מכר צוללות לצד ג' יפורסם דו"ח לציבור", למרות ששמנו על הסיפור הזה את 23 עדיין מחויבת הוועדה להוציא דו"ח, פרוטוקולים, יפורסם הדו"ח לציבור, זה לא יישאר גנוז. זה לגבי המכר לצד ג'.

אמילי חיה מואטי (העבודה):

כשאמרת "יחול על עורך-הדין סעיף", זה אומר על האדם שהוזהר או על עורך דינו?

היו"ר רם בן ברק:

על עורך דינו. למרות שסגרנו את שני הנושאים האלה תחת סעיף 23, עדיין מחויבים לסעיף השני. גם הפרוטוקולים יפורסמו וגם הדו"ח.

גבי לסקי (מרצ):

אני לא מבינה למה צריך את סעיף 23 בכלל? אם יש סעיף 18 יש ליושב ראש סמכות לסגור דברים.

היו"ר רם בן ברק:

הוא שואב את הסמכות שלו מתוך סעיף 23.

ד"ר אליעד שרגא:

מה פתאום.

גבי לסקי (מרצ):

זה מה שאנחנו מבהירים, לא צריך את סעיף 23. לפי סעיף 15 היושב-ראש יכול להטיל מגבלות בנוגע לסוג העורך-דין. אני לא צריכה את סעיף 23 בכלל.

מירי פרנקל-שור:

לגבי עורך-דין מסווג, על מנת שייצוג האדם לא יפגע אם הוא קיבל מכתב אזהרה ועל מנת שיהיה חשוף לכל התכתובות, צריך להחיל את סעיף 23, על מנת שעורך דין יהיה מסווג.

ד"ר אליעד שרגא:

התנאים נקבעו בסעיף 15, גם סעיף 23(3) מפנה לסעיף 15. בסעיף 15 יש סמכות ליושב ראש הוועדה לקבוע את התנאים.

גבי לסקי (מרצ):

לא צריך הסמכה מפורשת.

ד"ר אליעד שרגא:

בסעיף 15: "ראתה ועדת החקירה שפלוני עלול להיפגע מהחקירה מתוצאותיה, יודיע לו יושב ראש הוועדה במה עלול להיפגע ויעמיד לרשותו, בדרך שימצא לנכון".

מירי פרנקל-שור:

את חומר הראיות, אבל זה לא אומר - - -

ד"ר אליעד שרגא:

בדרך הוא יכול להורות שימצא לנכון שאת חומר הראיות הוא מעמיד רק לעורך-דין שיש לו סיווג, זה בדרך שימצא לנכון.

מירי פרנקל-שור:

על מנת שהוא יוכל להעמיד לו את כל הראיות, אתה צריך שלעורך דין יהיה סיווג.

ד"ר אליעד שרגא:

את זה הוא יכול לקבוע, הוא לא צריך את סעיף 23.

היו"ר רם בן ברק:

התווכחנו על זה קודם בחדר. יש היבטים כאלה ואחרים. בסופו של דבר על דעת היועצת המשפטית של הוועדה ועל דעת היועצים המשפטיים האחרים זה הנוסח שקיבלנו. אני חושב שפומביות הדיון לא נפגעה והכול בסדר.

לגבי סעיף 7 להחלטת הממשלה במקום "בתיאום עם מלמ"ב", יבוא, "בהתייעצות עם מלמ"ב". לא רוצים להכריח אותו לתאם. הוא יכול להתייעץ ולקבל את ההחלטה שלו באופן עצמאי. לכן שינינו את זה מתיאום להתייעצות.

גבי לסקי (מרצ):

אפשר לכתוב לפי שיקול דעתו.

היו"ר רם בן ברק:

בהתייעצות.

מירי פרנקל-שור:

אלה העקרונות.

היו"ר רם בן ברק:

אלה העקרונות. בסופו של דבר ועדת החקירה היא ועדה תחת סעיף 18 ו-20. זאת אומרת הוועדה פתוחה, הפרוטוקולים גלויים, למעט שני סעיפים שסגרנו וגם בסעיפים האלה יצא פרוטוקול ודיווח לציבור והוא לא יהיה חסום. העיקר שתתחיל לעבוד וננקה את האורוות. שוב תודה לכל מי שהיה פה, נעבור להצבעה. מי בעד ההחלטה כפי שהוקראה?

הצבעה

אושרה

היו"ר רם בן ברק:

החלטה נתקבלה פה אחד, תודה לכולם שבאתם, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:49.

נספח 4/ע

**העתק החלטת הממשלה מס' 1405
מיום 4.5.2022 ההחלטה המתקנת**

עמ' 66

נספח 4/ע

הקמת ועדת חקירה ממלכתית בעניין עסקאות ו/או הליכי רכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים, וכן בעניין הסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה - תיקון החלטת ממשלה

מספר החלטה: 1405

יחידה: מזכירות הממשלה

ממשלה: הממשלה ה-36, נפתלי בנט

תאריך פרסום: 04.05.2022

תאריך תחולה: 04.05.2022

החלטה מספר 1405 של הממשלה מיום 04.05.2022 .

נושא ההחלטה:

הקמת ועדת חקירה ממלכתית בעניין עסקאות ו/או הליכי רכש של ספינות המגן סער 6, צוללות AIP, ספינות נגד צוללות, הפרטת מספנות חיל הים, וכן בעניין הסכמה למכר צוללות לצד ג' על ידי גרמניה - תיקון החלטת ממשלה

מחליטים:

לתקן את החלטת הממשלה מספר 1019 מיום 23 בינואר 2022 (להלן: "ההחלטה המקורית"), בהמשך להחלטת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 31.3.2022, כך שבמקום האמור בסעיפים ב(6) ו-ב(7) להחלטה המקורית יבוא:

"6. נוכח הרגישות הביטחונית הנוגעת לנושא היכולות וההיבטים המבצעיים של צוללות AIP ולנושא מכר הצוללות לצד ג', לקבוע, בהתאם לסעיף 23 לחוק, כי נושאים אלה מחייבים סודיות, וכי יחולו לגביהם ההוראות הבאות מתוך סעיף 23, בהתאמות כמפורט להלן:

(א) הוראות סעיף 128 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 יחולו, בשינויים המחויבים.

(ב) מי שהתייצב לפני הוועדה לפי סעיף 15 לחוק לא ייצגו אלא עורך דין שאושר לשמש סניגור לפי סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955.

(ג) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג.

(ד) הוועדה תגיש את הדין וחשבון שלה גם לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

(ה) הוועדה לא תפרסם את הדין וחשבון שלה או את הפרוטוקול של דיוניה, כולם או מקצתם, אלא אם הפרסום אינו כולל ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג. ביחס לתהליך קבלת החלטות לעניין מכר צוללות לצד ג', יפורסמו הפרוטוקולים וכן יפורסם הדין וחשבון, ובלבד שלא ייכללו בהם ידיעות סודיות. כפועל יוצא, על שאר הנושאים המפורטים בסעיף א' יחולו הוראות סעיפים 18 ו-20 לחוק שעניינם פומביות הדיון ופרסום, בהתאמה. ואולם, במקרה שבו הודיע יושב ראש הוועדה לאדם שהוא עלול להיפגע מהחקירה או מתוצאותיה, כאמור בסעיף 15 לחוק, יחול סעיף 23(3) לחוק.

7. לאור קביעת הממשלה, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כי חלק מהנושאים שבהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות, תיערך התייעצות עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון ביחס ליישום הוראות סעיף 6 בנושאים אלה, ונציגיו יעמדו לרשות הוועדה לשם כך."

ההחלטה התקבלה בהתאם לסעיף 19(ב) בתקנון לעבודת הממשלה.

=====

להלן הנוסח המלא של החלטת הממשלה מס' 1019 מיום 23.1.2022 לאחר התיקונים האמורים:

מחליטים:

- א. לקבוע כי התהליכים הבאים, הקשורים לקידום רכש כלי שיט ולעסקאות הנוגעות לרכש של כלי שיט, שהתקיימו בין השנים 2009-2016 (להלן: "תהליכי רכש כלי שיט"), הם נושא בעל חשיבות ציבורית חיונית בעת זו, הטעון בירור:
1. רכש ספינות המגן סער 6;
 2. רכש צוללות AIP;
 3. רכש ספינות נגד צוללות;
 4. הפרטת מספנות חיל הים;
 5. הסכמה למכר צוללות לצד ג'.
- ב. בהתאם לכך:

1. להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: "החוק") שתבחן את תהליכי רכש כלי השיט (להלן: "הוועדה").

2. הוועדה תחקור את תהליכי העבודה המקצועיים וכן את תהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני בכל הקשור לתהליכי רכש כלי שיט ועסקאות כמפורט לעיל, וכן תיתן דעתה לנהלים הקיימים הנוגעים לעניינים אלו. הוועדה תקבע ממצאים ומסקנות לגבי מכלול ההיבטים הנוגעים לקבלת ההחלטות בדרג המדיני בתהליכים האמורים, לרבות ממשקי העבודה ושיתוף המידע בינם לבין מערכת הביטחון והמטה לביטחון לאומי לפני ותוך כדי התהליכים האמורים, לרבות החלטות מדיניות שונות שנלוו לתהליכים אלו והתנהלות אל מול גורמי חוץ. הוועדה לא תחקור את התנהלותם של גאשמים בהליכים פליליים הנוגעים לתהליכי רכש כלי השיט כמפורט לעיל, ולא תקבע ממצאים, מסקנות או המלצות בעניינם.

3. הוועדה תמליץ על התהליכים המתאימים לקבלת ההחלטות לקראת רכש אסטרטגי של מערכת הביטחון ולביצועו, ובכלל זה בתחומי האחריות של צה"ל בהליכי רכש, בזחות הגורמים הנוספים שיש לערבם בהליכי רכש ובתפקידיהם, במעורבותם של קצינים ובכירים אשר כיהנו בעבר במערכת הביטחון בהליכי רכש אסטרטגי, לרבות מעמדם של מתווכים בעסקאות רכש של משרד הביטחון.

4. ידה תערוך דין וחשבון על תוצאות חקירתה והמלצותיה. נוכח חשיבות העניינים נשוא בדיקת הוועדה ודחיפות מסקנותיה, תגיש הוועדה את הדין וחשבון לממשלה ב. אפשרי ותקבע את סדרי עבודתה בשים לב לכך.

5. נוכח השלכות של סדרי העבודה של הוועדה וגדרי הבדיקה שלה על ההליכים הפליליים הנוגעים לחלק מהליכי רכש השיט, לרבות זימונם של עדים בהליכים פליליים, ייערך תיאום עם היועץ המשפטי לממשלה בעניינים אלה.

6. נוכח הרגישות הביטחונית הנוגעת לנושא היכולות וההיבטים המבצעיים של צוללות AIP ולנושא מכר הצוללות לצד ג', לקבוע, בהתאם לסעיף 23 לחוק, כי נושאים אלה מחייבים סודיות, וכי יחולו לגביהם ההוראות הבאות מתוך סעיף 23, בהתאמות כמפורט להלן:

(1) הוראות סעיף 128 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 יחולו, בשינויים המחויבים.

(2) מי שהתייצב לפני הוועדה לפי סעיף 15 לחוק לא ייצגו אלא עורך דין שאושר לשמש סניגור לפי סעיף 318 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955.

(3) דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג.

(4) הוועדה תגיש את הדין וחשבון שלה גם לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

(5) הוועדה לא תפרסם את הדין וחשבון שלה או את הפרוטוקול של דיוניה, כולם או מקצתם, אלא אם הפרסום אינו כולל ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג. ביחס לתהליך קבלת החלטות לעניין מכר צוללות לצד ג', יפורסמו הפרוטוקולים וכן יפורסם הדין וחשבון, ובלבד שלא ייכללו בהם ידיעות סודיות. כפועל יוצא, על שאר הנושאים המפורטים בסעיף א' יחולו הוראות סעיפים 18 ו-20 לחוק שעניינם פומביות הדיון ופרסום, בהתאמה. ואולם, במקרה שבו הודיע יושב ראש הוועדה לאדם שהוא עלול להיפגע מהחקירה או מתוצאותיה, כאמור בסעיף 15 לחוק, יחול סעיף 23(3) לחוק.

7. לאור קביעת הממשלה, באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כי חלק מהנושאים שבהם תעסוק הוועדה מחייבים סודיות, תיערך התייעצות עם אגף הביטחון במשרד הביטחון בהנחיית הממונה על הביטחון במערכת הביטחון ביחס ליישום הוראות סעיף 6 בנושאים אלה, ונציגיו יעמדו לרשות הוועדה לשם כך.

8. לאחר שקוימה התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון בהתאם לסעיף 3 לחוק, הוועדה תמנה חמישה חברים.

ג. להודיע על החלטה זו לנשיאת בית המשפט העליון.

ד. העלות התקציבית של הוועדה בסך 9 מיליון ₪ תועבר להנהלת בתי המשפט קודם לתחילת עבודת הוועדה. 2 מיליון ₪ יועברו ממקורות משרד המשפטים ו-7 מיליון ₪ יועברו ממקורות משרד הביטחון.

ה. להקצות להנהלת בתי המשפט 8 תקני כוח אדם לטובת פעילות הוועדה. תקנים אלו יהיו זמניים וייגרעו מתקני הנהלת בתי המשפט בתום עבודת הוועדה.

הנוסח המחייב של החלטות הממשלה הינו הנוסח השמור במזכירות הממשלה.

הנוסח המחייב של הצעות חוק ודברי חקיקה הנזכרים בהחלטות הינו הנוסח המתפרסם ברשומות.

החלטות תקציביות כפופות לחוק התקציב השנתי.

דף זה עודכן לאחרונה בתאריך 04.05.2022

מידע שימושי

- סיוע למפוני ולמתפני מלחמת חרבות ברזל - מערכת "יחד"
- חרבות ברזל - מידע לציבור ממשרדי הממשלה
- לכל השירותים
- RSS
- צרו קשר עם משרדי הממשלה
- תנאי שימוש

תמיכה

- התקשרו למוקד 1299
- למענה אנושי בצ'אט - מוקד 1299
- תמיכה טכנית בשירותים מקוונים
- מוקד מענה ממשלתי מרכזי
- פנייה לאבטחת מידע

מידע נוסף

אודות האתר

נספח 5/ע

**העתק מכתבה של העותרת למנהל
הוועדה מיום 26.4.2022**

עמ' 69

26 באפריל 2022; כ"ה בניסן תשפ"ב

לכבוד,

עו"ד הושע גוטליב

מנהל הוועדה

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

ירושלים

הנדון: תחילת עבודת ועדת החקירה הממלכתית בעניין כלי השיט

סימוכין: מכתבו לשר המשפטים ולנשיאת בית המשפט העליון מיום 3.2.2022; מכתבו לנשיאת בית המשפט העליון מיום 31.3.2022; מכתבך מיום 7.4.2022.

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר 580178697 (להלן: "**התנועה**") אנו מתכבדים לפנות אליך, כדלקמן:

1. בראשית הדברים, נבקש לברך לרגל מינויך לתפקיד מנהל ועדת החקירה הממלכתית בעניין כלי השיט (להלן: "**ועדת החקירה**", "**הוועדה**"), ולאחל הצלחה רבה בתפקיד חשוב ומשמעותי זה.
2. עניינה של פנייה זו היא בבקשה נוספת, שלישית במספר, להחשת הליכי הקמת ועדת החקירה. בקצרה, נזכיר כי החלטת הממשלה על הקמת הוועדה התקבלה ביום 23.1.2022, וזאת לאחר מאבק ציבורי ממושך, במהלכו הודגשה כל העת חומרת הפרשה כפרשת השחיתות הביטחונית החמורה בתולדות מדינת ישראל, והחשיבות העצומה שבבירור העובדות בה בהקדם האפשרי.
3. במהלך שלושת החודשים שחלפו מאז ההחלטה על הקמת הוועדה, ולאחר מספר פניות (המצוינות בסימוכין), מונו חברי הוועדה והעומד בראשה, וכפי שהתבשרנו גם במכתבך מיום 7.4.2022, גם מנהל לוועדה.
4. במכתב זה התייחסת לצורך "לאפיין את התקנים הנדרשים ולאתר פתרונות לסוגיות הדורשות איזון בין הצורך בפומביות הדיון לבין השמירה הנדרשת על הסודיות בעניינים שגילויים עשוי לפגוע בביטחון המדינה" וציינת כי "בימים אלה הוועדה ממשיכה לפעול לאיוש יתר תקני כוח האדם שעליהם החליטה הממשלה ולהסדיר את הנושאים הלוגיסטיים הנוגעים לפעילותה".
5. לצד החשיבות שבעצם מתן מענה זה על ידיך לפניית התנועה, נבקש לציין כי לא עולה מתוכו כל תחזית או תמונה ברורה לגבי מועד תחילת עבודת הוועדה – מועד שלמען הקדמתו אנחנו פועלים, וזאת בשל החשיבות הברורה הטמונה בבירור הפרשה ללא דיחוי, עליה עמדנו בפניותינו בעבר.
6. כמו כן, יצוין, ואם ללמוד מן ההיסטוריה הקרובה, כי בשונה מוועדת החקירה נשואת פנייה זו, החלטת הממשלה על הקמת ועדת החקירה הממלכתית לחקר אסון הר מירון התקבלה ביום 20.6.2021, וכי כחודשיים בלבד לאחר מכן, ביום 22.8.2021, הוועדה כבר החלה את עבודתה לאחר איוש מלא של התקנים, קביעת מקום מושבה וקביעת סדרי עבודתה.
7. נבקש להדגיש, כי על אף שהצורך לאזן בין הצורך בפומביות הדיון לבין השמירה הנדרשת על סודיות ברור בשל רגישות הפרשה, ואף ייחודי לעבודת הוועדה דן, חלפו למעלה משלושה חודשים מאז

החליטה הממשלה להקים את ועדת החקירה, פרק זמן ארוך משמעותית מפרק הזמן בפרשת הר מירון, ובכל זאת לא נראה כי פעילותה תחל בזמן הקרוב.

8. אשר על כן, ובשים לב לחשיבות הגדולה שבתחילת עבודת הוועדה ללא כל דיחוי, נבקש לפנות אליך בכדי שתפעל לזירוז איוש התקנים והסדרת כל העניינים הדרושים לפעילותה בהקדם האפשרי, הן בשל הצורך להשיב את אמון הציבור ברשויות השלטון, ובמערכת הביטחון בראשון, והן בשל הקושי ההולך וגובר בגילוי האמת, ככל שעובר הזמן. כמו כן, נבקש כי תפעל לפרסום לוח זמנים עד לתחילת עבודתה, או לכל הפחות לקביעת מועד לתחילת פעילותה.

בכבוד רב,

תומר נאור, עו"ד
ראש האגף המשפטי

ד"ר אליעד שרגא, עו"ד
יו"ר ומייסד התנועה לאיכות השלטון

נספח 6/ע

**העתק מענה מטעם מנהל הוועדה
מיום 4.5.2022 אל העותרת**

עמ' 72

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

ג' אייר התשפ"ב

04 מאי 2022

מספרנו: 00-106-452022

לכבוד,
ד"ר אליעד שרגא
עו"ד תומר נאור,
התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)
office@mqg.org.il באמצעות דוא"ל

הנדון: מכתבכם מיום 26.4.22

ראשית אציין כי מכתבכם מיום 17.4.22, הממוען למספר גורמים, לרבות יו"ר הוועדה הנשיא (בדימוס) גרוניס, הובא לידיעתנו באופן מקרי אך ביום 26.4.22.

לעניין מכתבכם שבנדון, אבקש להודות לכם ולציין כי הוועדה פועלת ללא לאות על מנת להתחיל בעבודתה המהותית תוך שמירה, בין היתר, על עקרונות העצמאות הפומביות וביטחון המדינה.

בברכה,
הושע גוטליב, עו"ד
מנהל הוועדה

נספח ע/7

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר
ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום

12.6.2023

עמ' 74

12 יוני 2023, כ"ג סיון תשפ"ג

לכבוד

כב' הנשיא (בדימ') פרופ' אשר גרוניס
יו"ר ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט
חברי הוועדה הנכבדים
ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

- דחוף -

נכבדים, שלום רב,

הנדון: הצורך בפומביות עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית

לעניין כלי השיט

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר (להלן: "התנועה"), הרינו מתכבדים לפנות אליכם בבקשה לפתוח את דלתות הוועדה ולתת פומבי לכלל העדויות וישיבות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, והכל כפי שיפורט להלן:

א. הרקע לצורך בפומביות עבודת ועדת החקירה

1. משנת 2018, ובמשך קרוב לשנתיים אספה התנועה מידע, ביצעה תחקירים בכלים העומדים לרשותה כארגון חברה אזרחית, ערכה בדיקות, הצליבה נתונים וגבתה עשרות תצהירים מבכירי מערכת הביטחון לדורותיהם (ובהם שרי ביטחון, רבי-אלופים, מנהלי הרכש במשרד הביטחון, בכירים במל"ל ועוד). כל אלו שמשו כהכנה לעתירה מורכבת ומרובת עמודים אשר הוגשה לבית המשפט העליון בבג"ץ 3921/20 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה** (22.7.2021) (להלן: "עניין התנועה").

2. לאחר דיון ארוך בעתירה, ניתן פסק דין בו נקבע, בין היתר, כי:

"התמונה הלכאורית המצטיירת בפרשת כלי השיט היא שצה"ל ומשרד הביטחון נדחקו הצידה, ואת מקומם תפס המל"ל, שפעל לכאורה על פי הנחיות ישירות של ראש הממשלה או שמא תוך מעורבות של גורמים אחרים המעורבים בתיק 3000 (פרשת העמלות). התמונה הלכאורית היא, שלא נערכה עבודת מטה מסודרת והתקבלו החלטות שמנוגדות לעמדתם של צה"ל ומשרד הביטחון. בהינתן המשמעות התקציבית האדירה של החלטות אלה על תקציב המדינה ובעיקר על תקציב הביטחון ועל ההצטיידות של צה"ל לאורך שנים רבות, דומה שכל מי שביטחון ישראל קרוב לליבו יבקש לבדוק ביסודיות את תהליך קבלת ההחלטות בפרשת כלי השיט, על מנת להפיק לקחים ומסקנות באופן צופה פני עתיד".

3. יתרה מכך, במסגרת פסק הדין, מתח בית המשפט העליון ביקורת על מעמדו והיקף סמכויותיו של המל"ל אל מול משרד הביטחון וצה"ל, תוך שהוא מונה גם "שורה של תמיהות" שלא נמצאה להן תשובה בכלל החומר שהוגש לבית המשפט (סי' 66 לעניין התנועה):

- **מי הגורם שניסח את טיוטת מזכר ההבנות עם גרמניה ואשר הועבר על ידי המל"ל? ומדוע נשלח המסמך לאלוף עמוס גלעד?**

- **מי הוא זה ואיזה הוא שהכניס לטיוטת מזכר ההבנות דרישה לספינות נצ"ל, על**

העלות הכבדה הכרוכה בכך, ומדוע? ואם היה צורך בספינות נצ"ל, הכיצד הוסרה דרישה זו חיש מהר ממסמך ההבנות לנוכח התנגדות צה"ל ומערכת הביטחון?

- מדוע הופעלו לכאורה וכנטען לחצים כה כבדים לביטול המכרז הבינלאומי לספינות המגן על כל הכרוך בכך, עוד לפני שתיסקרופ התחייבה להוזיל משמעותית את מחירן ועוד לפני שתיסקרופ הבהירה מה הדגם המוצע והמפרט הטכני של הספינות?

- מדוע הסתיר ראש הממשלה, על פי הנטען, משר הביטחון, הרמטכ"ל, מפקד חיל הים, אגף המודיעין וראש המוסד את העובדה שגרמניה קיבלה את הסכמתו למכור צוללות למצרים? את מי עדכן ראש הממשלה, אם בכלל, בנוגע להסכמה שנתן למכירת הצוללות למצרים, ומי היה שותף להחלטה זו?

4. את פסק הדין חתם בית המשפט באמירה המדהדת לפיה **"תם ולא נשלם. הדיון המשפטי – תם. הדיון הציבורי – לא נשלם"**, תוך שהוא מותיר את הזירה לממשלת ישראל, על מנת שתורה על הקמת ועדת חקירה בנושא רכש הצוללות וכלי השיט.

5. כזכור, ביום 23.1.2022 החליטה ממשלת ישראל על הקמת ועדת חקירה ממלכתית לצורך בחינת תהליכי הרכש של כלי השיט והצוללות (לעיל ולהלן: **"הוועדה"** או **"ועדת החקירה"**). החלטה אשר טומנת בחובה חשיבות עצומה לתיקון הפגיעה בביטחון הלאומי של מדינת ישראל, כמו גם לתיקון לב ליבו של החוסן הערכי של מדינת ישראל. נציין כי, חלק עיקרי בעבודת הוועדה הוא חיזוק האמון הציבורי במערכת הביטחון, זאת יחד עם חתירה לחקר האמת. תוצאות חקירתה של הוועדה ויישום המלצותיה תהיינה תלויות במידה ניכרת באמון הציבורי שיינתן לה לדרכי עבודתה ולמסקנותיה.

6. בקשת הממשלה כי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת תאשר את החלטתה כי **"דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג"**, **התגלתה כבעייתית**, וזאת כפי שיפורט להלן בהרחבה.

7. לכן, ביום 15.3.2022 החליטה ועדת החוץ והביטחון **בניגוד** להחלטת הממשלה כאמור, וקבעה כי כלל דיוני הוועדה יהיו כפופים לעקרונות הפומביות והשקיפות בעבודתה, למעט שני ההיבטים הצרים של היכולות המבצעיים הנוגעים לצוללות ומכר הצוללות לצד ג'.

8. כמו כן, בלחץ נציגי התנועה לאיכות השלטון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הוחלט על הורדת המילים **"הסכמה"**, או **"בתיאום"** מתוך סעיף החלטת הממשלה כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות בקשר לסגירת דלתות הוועדה וסודיות הדיונים יהיו תחת סעיף 18 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1969 (להלן: **"חוק ועדות חקירה"**, או **"החוק"**), ולא תחת סעיף 23 לחוק – כלומר משרד הביטחון לא יקבע לוועדה דבר על אופן סודיות הדיונים או הפומביות – והנושא יישאר תחת סמכות יו"ר ועדת החקירה.

9. וראו כאמור את קביעותיה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בנושא פומביות הדיונים כפי שאושרו בסיום הישיבה השנייה בנושא של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 15.3.2022, והוחלו על החלטת הממשלה הנ"ל:

"על דיוני הוועדה יחולו הוראות סעיפים 18 ו-20 לחוק שעניינם פומביות הדיון ופרסום. כל ועדת החקירה תהיה תחת 18 ו-20. עם זאת, סעיף 23 יחול על: א. יכולות והיבטים מבצעיים הנוגעים לצוללות בלבד. ב. מכר צוללות לצד ג'."

אני מוסיף כאן הערה, הורדנו את המילה "הסכמה" מתוך הסעיף כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות לא יהיה תחת סעיף 23 אלא תחת סעיף 18.

על שאר הנושאים האמורים בסעיף 1 להחלטת הממשלה, הודיעה הוועדה לאדם שהוא עלול להיפגע מהחקירה או תוצאותיה, כאמור בסעיף 15 לחוק, יחול סעיף 23(3) לחוק". זאת אומרת, היה ואדם קיבל מכתב שהוא צריך להופיע בפני הוועדה, על אותו עורך-דין יחול סעיף 23(3).

לעניין תהליך קבלת החלטות לעניין מכר צוללות לצד ג' יפורסם דו"ח לציבור", למרות ששמנו על הסיפור הזה את 23 עדיין מחויבת הוועדה להוציא דו"ח, פרוטוקולים, יפורסם הדו"ח לציבור, זה לא יישאר גנוז. זה לגבי המכר לצד ג'.

לגבי סעיף 7 להחלטת הממשלה במקום "בתיאום עם מלמ"ב", יבוא, "בהתייעצות עם מלמ"ב". לא רוצים להכריח אותו לתאם. הוא יכול להתייעץ ולקבל את ההחלטה שלו באופן עצמאי. לכן שינינו את זה מתיאום להתייעצות.

אלה העקרונות. בסופו של דבר ועדת החקירה היא ועדה תחת סעיף 18 ו-20. זאת אומרת הוועדה פתוחה, הפרוטוקולים גלויים, למעט שני סעיפים שסגרנו וגם בסעיפים האלה יצא פרוטוקול ודיווח לציבור והוא לא יהיה חסום. העיקר שתתחיל לעבוד ונקה את האורות. שוב תודה לכל מי שהיה פה, נעבור להצבעה."

(דבריו של יו"ר ועדת חוץ וביטחון חה"כ רם בן ברק, מתוך פרוטוקול ישיבת ועדת החוץ והביטחון בנושא אישור דיוני ועדת חקירה כלי שיט וצוללות, מיום 15.3.2022, עמ' 18-19) ההדגשות אינן במקור, הח"מ).

10. כלומר, לפי החלטת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת העקרונות שינחו את עבודת ועדת החקירה יהיו עקרונות הפומביות, השקיפות והדיווח לציבור.

11. לצערנו, נראה כי ועדת החקירה בראשותכם פועלת זה זמן רב, בניגוד לעקרונות אלה.

12. כך, פורסם על ידי הוועדה עצמה כי "הוועדה שמעה עד כה כמאה עדויות וראיונות. זאת, לצד המשך איסוף מסמכים ולמידתם. הוועדה תזמן עדים ומראיינים נוספים. כפי שפורסם בעבר, בשלב זה הוועדה עוסקת בנושאים המחייבים סודיות ולפיכך ההליכים מתקיימים בדלתיים סגורות".¹

13. כלומר, הלכה למעשה, ועדת החקירה מקיימת עשרות ישיבות ושומעת מאה עדויות – מבלי לפרט ולפרסם לציבור סיכומים, פרוטוקולים ופירוט על הנאמר בה, והכל בניגוד גמור לעקרונות שנקבעו לוועדה בהחלטת ועדת החוץ והביטחון בהקשר זה, החלטה שתיקנה את החלטת הממשלה בדבר הקמת ועדת החקירה.

14. כבר בנקודה זו יובהר, כי הנושאים המחייבים סודיות הם אך ורק בהקשר הצר ביותר של היכולות המבצעיים הנוגעים לצוללות ומכר הצוללות לצד ג' – בכל יתר הנושאים העומדים בבסיס ההחלטה על הקמת ועדת החקירה – לא חלה חובת סודיות ולהפך חלה חובת הפומביות.

15. התנועה מתנגדת לסגירת דלתות הוועדה באופן גורף הלכה למעשה, כפי שפועלת ועדת החקירה כעת. כמו כן, התנועה מתנגדת לאי-פרסום גורף של עבודת הוועדה המתנהלת במחשכים. ועל כך, תבקש לפרט כלהלן.

ב. רכישת אמון הציבור בוועדת החקירה הממלכתית

16. בספרו של א' קלגסבלד ועדות חקירה ממלכתיות (נבו הוצאה לאור בע"מ, תשס"א) (להלן: "קלגסבלד"), מתייחס המחבר לעניין פומביות דיוני הוועדה ומדגיש את ההיבט הציבורי המאפיין את ועדת החקירה

¹ חדשות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, פורסם באתר הוועדה ביום 1.5.2023.

https://www.gov.il/he/departments/news/010523-vessels-state-commission-of-inquiry_news

רח' יפו 208, ירושלים 9438303 * מען למכתבים : ת.ד. 31348 ירושלים, 9131301 * טל : 02-5000073 פקס : 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 9438303 • العنوان للرسائل : ص.ب. 31348، القدس 9131301 • هاتف : 02-5000073 • فاكس : 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B 31348 Jerusalem 9131301 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: office@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

הממלכתית באומרו כי זו נועדה, בין היתר, "לשכך סערה ציבורית המתאפיינת, במשבר אימון בין הציבור ובין הממשלה" (קלגסבלד, עמ' 19).

17. העניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית. כך, נקבע בסעיף 1 לחוק ועדות חקירה כי הממשלה רשאית להקים ועדת חקירה אך ורק בגין עניין שהיא רואה בו עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור". **הבסיס הרעיוני של ועדות חקירה מחובר בטבורו לעקרונות ההגנה על אמון הציבור ברשויות**, ומשכך הסוגייה שתידון בוועדת החקירה היא כזו שמטרידה ומסעירה את הציבור הרחב, ומצויה בדין ובדברים ציבוריים סוערים ונוקבים בין כותרות העיתונים, משדרי החדשות, שיחות הסלון היומיומיות והשיח ברשתות החברתיות (להתייחסויות בפסיקה לגישה זו, ראו: ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, נ(2) 353, 290 (1996); בג"ץ (ירושלים) 2148/94 גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב-ראש ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון, מח(3) 573, פס' 7-5 לפסק דינו של השופט חשין (1994)).

18. הנה, רק לאחרונה הומחש – תאוריה למציאות – **הצורך בקיום דיון פומבי לוועדת החקירה הממלכתית הוא המסקנה הראשונה הברורה והישירה של ועדת החקירה הממלכתית לחקר האסון בהר מירון**. כזכור, מרגע הקמתה של הוועדה התעוררה התנגדות גדולה לפעילות הוועדה, בעיקר בקרב הציבור החרדי.² חלק מחיצי ההתנגדות כוונו נגד הנשיאה בדימוס מרים נאור זיכרונה לברכה – עליה נאמר כי היא אינה מגיעה מרקע חרדי ולא תוכל לחקור את מלוא היקף הפרשה; נאמר עליה שהיא מגיעה מעולמות שונים; וכי מטרת מינויה היא אך ורק "להעניש" את הגורמים המדיניים מתוך נקמה פוליטית.

19. כך, במהלך דיוניה הפומביים של הוועדה בראשות הנשיאה בדימ' נאור ולאחר מכן בראשות השופטת בדימ' ברלינר, התגלה כי לא כך הם פני הדברים. הציבור החרדי שצפה בדיונים התרשם לטובה וראה כיצד ועדת החקירה הממלכתית מבקשת לחקור ללא משוא פנים וללא כחל וסרק את פני הדברים כדי שמקרים כאל לא יישנו.

20. משכך, סגירת דלתות ועדת החקירה עלולה להביא להעדר אמון הציבור בוועדת החקירה – בוודאי כאשר חלקים נרחבים בציבור סבורים כי מדובר בוועדה "פוליטית". כך, עלולה להיפגע אחת מהתכליות המרכזיות העומדות ביסודה של הקמת הוועדה – שיכון אמון הציבור. והולם לעניין זה הניתוח המשפטי של קלגסבלד בספרו:

"אחת ממטרותיה של ועדת חקירה ממלכתית היא שחקירתה ותוצאותיה ייהנו מאמון הציבור ויוליכו להשקטת סערה ציבורית המתאפיינת באבדן אמון ברשות המבצעת. הפומביות מפרה חשש להטיה פוליטית בפעולת הוועדה ותורמת תרומה מכרעת לגיבוש האמון בפעולתה ובתוצאות פעולתה. לכן, לאינטרס של פומביות יש משקל מיוחד בפעולת ועדות חקירה ממלכתיות. מסיבה זו הועדף האינטרס של פומביות דיוני הוועדה גם על אינטרסים חיוניים אחרים כגון פגיעה בפרטיות ואפילו שיכון לא ממשתי לחיים ולביטחון אישי." (שם, בעמ' 213).

21. קצרה היריעה מלהרחיב על החשיבות של אמון הציבור ברשויות. חשיבותו של אמון הציבור בשירות הציבורי ובכך שפעולות רשויות השלטון נעשות לטובת האינטרס הציבורי, על בסיס הליך הוגן וראוי,

² ראו אלי ביתאן, "המחדל והטיוח: מאחורי התנגדות החכ"ם החרדים לחקירת אסון מירון", **מקור ראשון**, 29.5.2021 <https://www.makorishon.co.il/news/353903>; יניק פרבר, "למה התנגדו החרדים לוועדת חקירה ממלכתית לאסון מירון", **גלובס**, 24.5.2021 <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001371925>.
רח' יפו 208, ירושלים 9438303 * מען למכתבים: ת.ד. 31348 ירושלים, 9131301 * טל: 02-5000073 * פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 9438303 * العنوان للرسائل: ص.ب. 31348، القدس 9131301 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B 31348 Jerusalem 9131301 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: office@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

הוא מקור הכוח והלגיטימציה של רשות מנהלית בכל פעולה ציבורית שלה. כך, למשל, נקבע בע"פ 121/88 **מדינת ישראל נ' דרויש**, פ"ד מה(2) 663 (1991), כי האמון שרוחש הציבור היא תנאי הכרחי לקיומו של שלטון תקין – עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית דורשת את אמון הציבור ביתר שאת.

22. אמון הציבור בא לידי ביטוי במיוחד ביחס לוועדת חקירה ממלכתית, שתכליתה לפתור ולהרגיע סערה ציבורית, ולהעניק כלים אפקטיביים לטיפול בכשל מערכתי רחב היקף. אנו סבורים שדווקא במקרה דנן, בו ועדת החקירה הממלכתית אשר הוקמה לאחר מאבק ציבורי עיקש וארוך שנים, ואשר עוסקת גם בדרג המדיני, יש חשיבות יתרה בהגנה על ערך אמון הציבור בפעילות הוועדה והעקרון מקבל משקל עודף ומיוחד.

23. אף קלגסבלד בספרו עמד על כך, בקובעו כי במקרים בהם פומביות הדיון עשויה להביא לפגיעה ממשית באינטרס ציבורי חיוני, לרבות בעבודת ועדת החקירה עצמה, יש לעשות כל שבנדרש על מנת לאתר פתרונות אחרים, פוגעניים פחות בזכות הציבור לדעת ובאמון הציבור, ולהותיר את הדיון בדלתיים פתוחות. ובלשונו המדויקת של קלגסבלד:

"גם במקרים כאלה אין הכרח לפגוע בפומביות בדרך הדרסטית של קיום הדיון בדלתיים סגורות, אלא יש להעדיף פתרונות שיפגעו באינטרס הפומביות פגיעה קטנה ככל האפשר. גם במקרים שבהם הפומביות מסכנת אינטרס חיוני - לרבות הצלחת עבודתה של ועדת החקירה עצמה - יש להעדיף פתרונות אחרים ולהותיר את קיום הדיון בדלתיים סגורות כמוצא אחרון בלבד." (שם, בעמ' 214).

24. אשר על כן, סגירת דלתות דיוני ועדת החקירה בצורה הרמטית בפני הציבור והטלת חיסיון על כלל עבודתה – כפי שהלכה למעשה נוהגת הוועדה כעת – ובלי בחינת פתרונות חלופיים, מהווה הן סתירה חזיתית להוראות החוק והן פגיעה אנושה באמון הציבור בפעילותה של ועדת החקירה, וביכולתה להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.

ג. הפגיעה בפומביות עבודת ועדת החקירה הממלכתית היא מוצא אחרון

25. חוק ועדות חקירה, לפיו התקבלה החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה לחקר פרשת כלי השיט והצוללות לאחר שראתה "שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה וטעון בירור" (סעיף 1 לחוק ועדות החקירה), קובע כי ככלל "ועדת החקירה תדון בפומבי" (סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה).

26. בהתאם, סעיף 18 לחוק ועדות חקירה מדייק וקובע "רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה". כלומר, נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא פומבית – ואילו החריג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה, כאמור.

27. תחולתו הרחבה של עקרון פומביות הדיון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית שלוש תכליות מרכזיות שעומדות ביסוד ועדת החקירה עצמה. האחת, היא שיפור איכות עבודת הוועדה, תחת עינו המבקרת והבוחנת של הציבור. ההנחה היא כי פרסום עבודת הוועדה מהווה ערובה לכך שהוועדה מנהלת את דיוניה באופן איכותי, רציני ולטובת האינטרס הציבורי.

28. **השנייה**, היא חיזוק אמון הציבור ברשויות. זאת, על בסיס התפיסה כי ועדה המנהלת את דיוניה במחשכים והרחק מעינו הבוחנת של הציבור, בבודקה כשל מערכת רחב היקף, מכוסה בעננה של סודיות באופן שעשוי להביא את הציבור הרחב לפקפק בהגינות הליך החקירה ותקינותו.

29. **השלישית**, היא זכות הציבור לדעת, ולקבל זרימה שוטפת ומהימנה של מידע על פעילותן של רשויות מנהליות, ובמיוחד על מקרים בהם סטתה הרשות מהנורמה הראויה, וזאת אף כבסיס לחופש הביטוי של הפרט.

30. הולמים לעניין זה דבריה של כב' הנשיאה ד' ביניש, בבג"ץ 258/07 גלאון נ' **ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון**, סב(1) 648 (2007) (להלן: "**עניין גלאון**").

"הנחת המוצא היא כי פומביות הדיון תורמת **לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך**. ההנחה היא כי עינו המבקרת של הציבור עשויה "לבטל כל אפשרות של שפיטה מתוך משוא פנים ודעה קדומה" [...] פרסום הדיונים בהליך השיפוטי או בהליך מעין-שיפוטי תורם **לחיזוק אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל**, ובגוף הדן בעניין בפרט. באמצעות פומביות הדיון, **הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה**, וכך נמנע הרושם שהדין נעשה במסתרים ומשיקולים נעלמים...

העיקרון בדבר פומביות הדיון מבוסס גם על **זכות הציבור לדעת וכן על חובת הגילוי החלה על רשות ציבורית**. זכותו של הציבור לקבל מידע על אופן פעולתן של רשויות ציבוריות, מאפשרת ביקורת ציבורית על הרשויות - ביקורת שהיא מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי... לכך יש להוסיף כי מימושה של זכות הציבור לדעת על-ידי פרסום אופן פעולתה של הרשות הציבורית ברבים, תורמת לגיבוש סדר היום הציבורי ומסייעת לפרטים בחברה לגבש את עמדותיהם על-ידי ליבון גלוי של הבעיות והחלפת דעות באופן חופשי על-בסיס המידע שמתפרסם. (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש).

31. הנה כי כן, בית המשפט העליון אף הכיר בפומביות הדיון של ועדות החקירה הממלכתיות **כעקרון בעל מעמד חוקתי רם מעלה**, אשר מהווה מגן מוסדי לזכויות חוקתיות, לתקינות פעילותן של הרשויות המנהליות ולהגנה על אמון הציבור בהן. משכך, **כל פגיעה בעקרון זה מחויבת לעמוד במבחנים החוקתיים הנהוגים במשפטנו**.

32. הגבלת פומביות הדיון של ועדת חקירה ממלכתית – כפי שהגבלתם הלכה למעשה את עבודתכם כעת – נדרשת להיעשות לטובת תכלית ראויה ברורה, לפגוע באופן מידתי ומינימלי ככל האפשר בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי, ולקיים קשר רציונאלי מוכח להגנה על אינטרסים ציבוריים ראויים ומובחנים.

33. אין תחליף, בהקשר זה, לקביעותיה של כב' השופטת א' פרוקציה בעניין **גלאון**, ביחס למעמד החוקתי של עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה ממלכתיות:

"הלכה היא, כי במקרה של התנגשות בין עקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית" [...] נדרשת הוראת חוק ברורה וחד משמעית כדי להגביל או לסייג את כלל פומביות הדיון [...] **גם בהתקיים הוראת חוק כאמור, יש לפרשה בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה, ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות שבה. משמעות הדבר היא כי עיקרון הפומביות ישלוט בכיפה, אלא אם החלת הסייג לפומביות עונה למבחני ההגבלה, ובמיוחד אם מידתו אינה עולה על הנדרש [...] הסייגים לפומביות הדיון מתפרשים, לעולם, על דרך הצמצום.**" (פס' 3 לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקציה).

34. אשר על כן, דרך המלך בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא פומביות ההליך ופתיחת דלתות הוועדה, הסייג הדרוש הנמקה לסטייה מדרך זו – הוא האפשרות לפגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ

שלה.

35. לעמדת התנועה, הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט והצוללות, צריכה להיעשות **כמוצא אחרון**. בעניין **גלאון** התייחסה הנשיאה ביניש לשאלת הגבלת הפומביות של ועדת חקירה וקבעה כי יש לבחון כל מקרה קונקרטי לגופו ולעשות "מאמץ" כדי להבחין מראש בין החלקים המאפשרים דיון פומבי :

"נוכח חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, לא ניתן להסתפק בהערכה כוללת וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות. בהקשר זה, נדרשת בדיקה קונקרטית ופרטנית של נסיבות העניין על-מנת להכריע האם מתקיימת הצדקה לסטייה מהכלל בדבר פומביות הדיון [...] יש להבחין מראש בין החלק שניתן לגלותו ואשר יש לשומעו בדלתיים פתוחות, לבין החלק הסודי שרק הוא יישמע בדלתיים סגורות. [...] על הוועדה לעשות מאמץ להבחין מראש בין החלקים השונים, ולקיים דיון פומבי בחלקי העדות שאין מניעה לגילויים." (פס' 8 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש)

36. הנה כי כן, על אף שהינכם סבורים כי על מאה הראיונות והעדויות שהונחו לפניכם חל עקרון הסודיות – הרי שעמדה זו היא בעייתית בלשון המעטה, ועומדת בניגוד להוראות חוק ועדות חקירה ופסיקת בית המשפט העליון בנושא הקובעת כי לבחון כל סיכון וכל עניין בנפרד – כאשר פעילות במחשכים צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

ד. סיכום

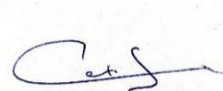
37. הנה כי כן, הפרקטיקה לפיה פועלת הוועדה בשלב הזה ובשעה שהיא לא נותנת פומבי לעבודתה, עומדת בניגוד לתכליות הקמתה של ועדת החקירה בדבר האינטרס הציבורי ואמון הציבור. עקרונות הפומביות והשקיפות המחייבים את ועדת החקירה בעבודתה נקבעו בחוק ועדות חקירה; בהחלטת הממשלה שתוקנה בעקבות הכרעת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; ובפסיקת בית המשפט העליון הקובעת כי סגירת דלתות הוועדה צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

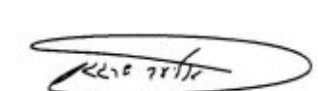
38. לעמדת התנועה חלה חובה על ועדת החקירה לעדכן את הציבור ולתת פומבי לראיונות והעדויות שנשמעו בפניה. השמירה על אמון הציבור בעבודת הוועדה היא חובה שיש להגן ולשמור מכל משמר. סגירת דלתות ועדת החקירה ואי פרסום הפרוטוקולים, הסיכומים ותמצית העדויות, עלולה להביא לפגיעה באמון הציבור ובכך גם להזנחת יישום המלצותיה בהמשך ולבסוף גם לאיבוד תכליותיה הבסיסיות של הוועדה.

39. אשר על כן, המשך פעילות הוועדה כאמור באופן המנוגד לעקרונות הפומביות והשקיפות מהווה פגיעה אנושה בציבור ובאמונו בעבודת הוועדה. אנו קוראים לכם לפרסם את כלל עבודת ועדת החקירה ולתת פומבי עד כמה שניתן תחת המגבלות הברורות.

בכבוד רב,

הידי נגב, עו"ד
מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

תומר נאור, עו"ד
ראש האגף המשפטי

ד"ר אליעזר שרגא, עו"ד
יושב ראש התנועה

נספח 8/ע

**העתק מענה מטעם מנהל הוועדה
מיום 19.6.2023 אל העותרת**

עמ' 82

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

ל' סיון תשפ"ג

19 ביוני 2023

4700-1049-2023-000322

לכבוד

עו"ד אליעד שרגא, יושב ראש התנועה

עו"ד תומר נאור, ראש האגף המשפטי

עו"ד היגי נגב, מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

באמצעות כתובת דוא"ל: Hiddai@mqg.org.il

שלום רב,

הנדון: מכתבכם מיום 12.6.2023

מכתבי זה, שהינו מענה למכתבכם מיום 12.6.23, נשלח על דעתו ובשמו של יו"ר הוועדה, הנשיא בדימוס, אשר גרוניס.

1. הוועדה מודעת היטב לחובה הכללית המוטלת על ועדת חקירה ממלכתית לקיים את דיוניה בפומבי. בה בעת, הוועדה חייבת לגלות זהירות מירבית בנושא הפומביות נוכח מהותם של הנושאים הרגישים בהם היא עוסקת. זאת בשל החשש שדיון פומבי עלול להביא לפגיעה קשה ומהותית בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.
2. כמובן, שהוועדה מודעת היטב להחלטתה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 15.3.22, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהחלטת הממשלה 1019 המתוקנת מיום 4.5.23, לרבות קביעתה כי סעיף 23 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט – 1969, יחול על חלק מן הנושאים שבמנדט הוועדה. עם זאת, יש לזכור כי בצד הסעיף הנזכר ניתנה לוועדה הסמכות לקיים דיון בדלתיים סגורות, כאמור בסעיף 18(א) לחוק. הדיון בדלתיים סגורות בנושאים שלא נזכרו בהחלטת הממשלה נעשה מכוח הוראה זו.

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

3. זמן מה לאחר הקמתה של הוועדה, ועוד בטרם החלה בראיונות ובגביית עדויות, החליטה הוועדה ביום 23.2.22 וביום 27.3.22 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.
4. לצורך מתן המענה אופייני ונבנה פתרון טכנולוגי, שנועד לאפשר חשיפת העדויות רק לאחר אישור הוועדה לפרסום של אותם חלקים שפרסומם לא יפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.
5. בדיעבד התברר שהוועדה צדקה משניהלה את הדיונים בדלתיים סגורות. עדויות רבות כוללות בעיקרן חומר חסוי, שחשיפתו תפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה. מבחינה מעשית לא ניתן, על כן, לקיים דיון תוך סגירה ופתיחה חלופית של הדלתיים. זאת ועוד, לעיתים שאלה מסוימת נחזית להיות שאלה שאינה נוגעת לביטחון המדינה, אך לפתע התשובה חושפת סוד מהותי וחשוב.
6. בכוונת הוועדה לפרסם בזמן הקרוב רשימה של העדים שהופיעו בפניה ושל אלה שהופיעו לראיון. נאמר כבר עתה, כי שמות מסוימים לא ייחשפו בשל קיומה של ודאות קרובה שעצם חשיפתם של אותם שמות תביא לפגיעה בביטחון המדינה.
7. נוכח דברים מסוימים שנכתבו במכתבכם, נבהיר כי לא נעשה כל ניסיון להשפיע על החלטות הוועדה בנושא כלשהו, לרבות לא בכל הנוגע להפעלת סמכותה לפי סעיף 18 לחוק.
8. לסיכום: פעילותה של הוועדה מודרכת על יסוד החובה לאזן בין דרישת הפומביות לבין הצורך לשמור על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה. הכל על פי החוק ופסיקתו של בית המשפט העליון. אי לכך, הוועדה תפרסם בזמן הקרוב את שמות העדים שהופיעו ואלה שרואינו ובהמשך יפורסמו אותן עדויות שחשיפתן לא תביא לפגיעה מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

בברכה,

הושע גוטליב, עו"ד
מנהל הוועדה

נספח ע/9

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר
ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום

14.9.2023

עמ' 85

14 ספטמבר 2023, כ"ח אלול תשפ"ג

לכבוד

חברי הוועדה הנכבדים
ועדת החקירה הממלכתית לעניין
כלי השיט

כב' הנשיא (בדימ') פרופ' אשר גרוניס
יו"ר ועדת החקירה הממלכתית לעניין
כלי השיט

- דחוף -

נכבדים, שלום רב,

הנדון: הצורך בפומביות עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית

לעניין כלי השיט

סימוכין: פנייתנו מיום 12.6.2023; מענה מטעמכם מיום 19.6.2023.

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר (להלן: "התנועה"), הרינו מתכבדים לפנות אליכם בבקשה נוספת לפתוח את דלתות הוועדה ולתת פומבי לכלל העדויות וישיבות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, והכל כפי שיפורט כדלקמן:

1. ביום 12.6.2023 פנינו אליכם בקריאה לפתוח את דלתות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט (להלן: "הוועדה"), באופן אשר יאפשר להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.
2. במענה מטעמכם מיום 19.6.2023, השבתם לנו כי בשל רגישות הנושאים בהם הוועדה עוסקת, והחשש מפגיעה קשה בביטחון המדינה, לא ניתן "מבחינה מעשית" לקיים דיון בדלתיים פתוחות. עוד נכתב, כי "בהמשך יפורסמו אותן עדויות שחשיפתן לא תביא לפגיעה מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה".
3. היום, 14.9.2023, פרסמה הוועדה רשימה עדכנית של העדים והמראיינים שהופיעו בפניה.¹ בין היתר, רשימה זו כללה את שמו של ראש הממשלה בנימין נתניהו. כך למעשה, **הציבור נחשף לראשונה לעובדה כי ראש ממשלת ישראל נתן עדות בעניין הצוללות וכלי השיט.**
4. לא ברור לנו, כיצד מלאכת האיסון בין דרישת הפומביות לבין הצורך לשמור על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה, הובילה לאיפול גורף של פעילות הוועדה, בניגוד גמור למושכלות היסוד על פיהן ועדות חקירה ממלכתיות פועלות באופן שקוף וגלוי.
5. בפועל, הוועדה ממשיכה להתנהל בדלתיים סגורות ובמחשכים, תוך שהיא מונעת מהציבור לשמוע ולהיחשף לתהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המקצועי והמדיני שהתקיימו בקשר לפרשה החמורה. ספק, שכל מאות העדויות המובאות בפני הוועדה, מלאות אך ורק במידע סודי ומהותי, אשר פרסומו יפגע בוודאות קרובה בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.

¹ ועדת החקירה הממלכתית לעניין כל השיט "הוועדה מפרסמת רשימת עדים ומראיינים מעודכנת" gov.il (14.9.2023) https://www.gov.il/he/departments/news/14092023-vessels-state-commission-of-inquiry_news

6. מה גם שבחלוף כשלושה חודשים ממשלוח המענה מטעמכם, לפיו הועדה תפרסם עדויות שאין בהם כדי לפגוע בביטחון המדינה, ובחלוף למעלה משנה וחצי מאז שהוקמה ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, טרם פורסמו העדויות, וטרם נפתחו דלתותיה. כל זאת, בניגוד גמור לטעמים והסיבות שלהלן:

א. הרקע לצורך בפומביות עבודת ועדת החקירה

7. משנת 2018, ובמשך קרוב לשנתיים אספה התנועה מידע, ביצעה תחקירים בכלים העומדים לרשותה כארגון חברה אזרחית, ערכה בדיקות, הצליבה נתונים וגבתה עשרות תצהירים מבכירי מערכת הביטחון לדורותיהם (ובהם שרי ביטחון, רבי-אלופים, מנהלי הרכש במשרד הביטחון, בכירים במל"ל ועוד). כל אלו שמשו כהכנה לעתירה מורכבת ומרובת עמודים אשר הוגשה לבית המשפט העליון בבג"ץ 3921/20 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה (22.7.2021) (להלן: "עניין התנועה").

8. לאחר דיון ארוך בעתירה, ניתן פסק דין בו נקבע, בין היתר, כי:

"התמונה הלכאורית המצטיירת בפרשת כלי השיט היא שצה"ל ומשרד הביטחון נדחקו הצידה, ואת מקומם תפס המל"ל, שפעל לכאורה על פי הנחיות ישירות של ראש הממשלה או שמה תוך מעורבות של גורמים אחרים המעורבים בתיק 3000 (פרשת העמלות). התמונה הלכאורית היא, שלא נערכה עבודת מטה מסודרת והתקבלו החלטות שמנוגדות לעמדתם של צה"ל ומשרד הביטחון. בהינתן המשמעות התקציבית האדירה של החלטות אלה על תקציב המדינה ובעיקר על תקציב הביטחון ועל ההצטיידות של צה"ל לאורך שנים רבות, דומה שכל מי שביטחון ישראל קרוב לליבו יבקש לבדוק ביסודיות את תהליך קבלת ההחלטות בפרשת כלי השיט, על מנת להפיק לקחים ומסקנות באופן צופה פני עתיד".

9. יתרה מכך, במסגרת פסק הדין, מתח בית המשפט העליון ביקורת על מעמדו והיקף סמכויותיו של המל"ל אל מול משרד הביטחון וצה"ל, תוך שהוא מונה גם "שורה של תמיהות" שלא נמצאה להן תשובה בכלל החומר שהוגש לבית המשפט (ס' 66 לעניין התנועה):

- מי הגורם שניסח את טיוטת מזכר ההבנות עם גרמניה ואשר הועבר על ידי המל"ל? ומדוע נשלח המסמך לאלוף עמוס גלעד?
- מי הוא זה ואיזה הוא שהכניס לטיוטת מזכר ההבנות דרישה לספינות נצ"ל, על העלות הכבדה הכרוכה בכך, ומדוע? ואם היה צורך בספינות נצ"ל, הכיצד הוסרה דרישה זו חיש מהר ממסמך ההבנות לנוכח התנגדות צה"ל ומערכת הביטחון?
- מדוע הופעלו לכאורה וכנטען לחצים כה כבדים לביטול המכרז הבינלאומי לספינות המגן על כל הכרוך בכך, עוד לפני שתיסקרופ התחייבה להוזיל משמעותית את מחירן ועוד לפני שתיסקרופ הבהירה מה הדגם המוצע והמפרט הטכני של הספינות?
- מדוע הסתיר ראש הממשלה, על פי הנטען, משר הביטחון, הרמטכ"ל, מפקד חיל הים, אגף המודיעין וראש המוסד את העובדה שגרמניה קיבלה את הסכמתו למכור צוללות למצרים? את מי עדכן ראש הממשלה, אם בכלל, בנוגע להסכמה שנתן למכירת הצוללות למצרים, ומי היה שותף להחלטה זו?

10. את פסק הדין חתם בית המשפט באמירה המהדהדת לפיה "תם ולא נשלם. הדיון המשפטי – תם. הדיון הציבורי – לא נשלם", תוך שהוא מותיר את הזירה לממשלת ישראל, על מנת שתורה על הקמת ועדת חקירה בנושא רכש הצוללות וכלי השיט.

11. כזכור, ביום 23.1.2022 החליטה ממשלת ישראל על הקמת ועדת חקירה ממלכתית לצורך בחינת תהליכי הרכש של כלי השיט והצוללות. החלטה אשר טומנת בחובה חשיבות עצומה לתיקון הפגיעה בביטחון הלאומי של מדינת ישראל, כמו גם לתיקון לב ליבו של החוסן הערכי של מדינת ישראל. נציין כי, חלק עיקרי בעבודת הוועדה הוא חיזוק האמון הציבורי במערכת הביטחון, זאת יחד עם חתירה לחקר האמת. תוצאות חקירתה של הוועדה ויישום המלצותיה תהיינה תלויות במידה ניכרת באמון הציבורי שיינתן לה לדרכי עבודתה ולמסקנותיה.

12. בקשת הממשלה כי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת תאשר את החלטתה כי "דיוני הוועדה יתקיימו בדלתיים סגורות, אלא אם נושאי הדיון אינם כוללים ידיעות סודיות או מידע שנקבע לגביו סיווג ביטחוני בכל רמת סיווג", **התגלתה כבעייתית**, וזאת כפי שיפורט להלן בהרחבה.

13. לכן, ביום 15.3.2022 החליטה ועדת החוץ והביטחון **בניגוד** להחלטת הממשלה כאמור, וקבעה כי כלל דיוני הוועדה יהיו כפופים לעקרונות הפומביות והשקיפות בעבודתה, למעט שני ההיבטים הצרים של היכולות המבצעיים הנוגעים לצוללות ומכר הצוללות לצד ג'.

14. כמו כן, בלחץ נציגי התנועה לאיכות השלטון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הוחלט על הורדת המילים "הסכמה", או "בתיאום" מתוך סעיף החלטת הממשלה כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות בקשר לסגירת דלתות הוועדה וסודיות הדיונים יהיו תחת סעיף 18 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1969 (להלן: "**חוק ועדות חקירה**", או "**החוק**"), ולא תחת סעיף 23 לחוק – כלומר משרד הביטחון לא יקבע לוועדה דבר על אופן סודיות הדיונים או הפומביות – והנושא יישאר תחת סמכות יו"ר ועדת החקירה.

15. וראו כאמור את קביעותיה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בנושא פומביות הדיונים כפי שאושרו בסיום הישיבה השנייה בנושא של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 15.3.2022, והוחלו על החלטת הממשלה הנ"ל:

"על דיוני הוועדה יחולו הוראות סעיפים 18 ו-20 לחוק שעניינם **פומביות הדיון ופרסום**. כל ועדת החקירה תהיה תחת 18 ו-20. עם זאת, סעיף 23 יחול על: א. יכולות והיבטים מבצעיים הנוגעים לצוללות בלבד. ב. מכר צוללות לצד ג'.

אני מוסיף כאן הערה, **הורדנו את המילה "הסכמה" מתוך הסעיף כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות לא יהיה תחת סעיף 23 אלא תחת סעיף 18.**

על שאר הנושאים האמורים בסעיף 1 להחלטת הממשלה, הודיעה הוועדה לאדם שהוא עלול להיפגע מהחקירה או תוצאותיה, כאמור בסעיף 15 לחוק, יחול סעיף 23(3) לחוק". זאת אומרת, היה ואדם קיבל מכתב שהוא צריך להופיע בפני הוועדה, על אותו עורך-דין יחול סעיף 23(3).

לעניין תהליך קבלת החלטות לעניין מכר צוללות לצד ג' יפורסם דו"ח לציבור, למרות ששמנו על הסיפור הזה את 23 עדיין מחויבת הוועדה להוציא דו"ח, פרוטוקולים, יפורסם הדו"ח לציבור, זה לא יישאר גנוז. זה לגבי המכר לצד ג'.

[..]

לגבי סעיף 7 להחלטת הממשלה **במקום "בתיאום עם מלמ"ב", יבוא, "בהתייעצות עם מלמ"ב". לא רוצים להכריח אותו לתאם.** הוא יכול להתייעץ ולקבל את ההחלטה שלו באופן עצמאי. לכן שינינו את זה מתיאום להתייעצות.

[..]

אלה העקרונות. בסופו של דבר ועדת החקירה היא ועדה תחת סעיף 18 ו-20. זאת אומרת הוועדה פתוחה, הפרוטוקולים גלויים, למעט שני סעיפים שסגרנו וגם בסעיפים האלה יצא פרוטוקול ודיווח לציבור והוא לא יהיה חסום. העיקר שתתחיל לעבוד ונקה את האורוות. שוב תודה לכל מי שהיה פה, נעבור להצבעה."

(דבריו של יו"ר ועדת חוץ וביטחון חה"כ רם בן ברק, מתוך פרוטוקול ישיבת ועדת החוץ והביטחון בנושא אישור דיוני ועדת חקירה כלי שיט וצוללות, מיום 15.3.2022, עמ' 18-19) ההדגשות אינן במקור, הח"מ).

16. כלומר, לפי החלטת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת העקרונית שינחו את עבודת ועדת החקירה יהיו עקרונות הפומביות, השקיפות והדיווח לציבור.

17. לצערנו, נראה כי ועדת החקירה בראשותכם פועלת זה זמן רב, בניגוד לעקרונות אלה.

18. כך, פורסם על ידי הוועדה עצמה כי "הוועדה שמעה עד כה כמאה עדויות וראיונות. זאת, לצד המשך איסוף מסמכים ולמידתם. הוועדה תזמן עדים ומראיינים נוספים. כפי שפורסם בעבר, בשלב זה הוועדה עוסקת בנושאים המחייבים סודיות ולפיכך ההליכים מתקיימים בדלתיים סגורות".²

19. כלומר, הלכה למעשה, ועדת החקירה מקיימת עשרות ישיבות ושומעת מאה עדויות – מבלי לפרט ולפרסם לציבור סיכומים, פרוטוקולים ופירוט על הנאמר בה, והכל בניגוד גמור לעקרונות שנקבעו לוועדה בהחלטת ועדת החוץ והביטחון בהקשר זה, החלטה שתיקנה את החלטת הממשלה בדבר הקמת ועדת החקירה.

20. כבר בנקודה זו יובהר, כי הנושאים המחייבים סודיות הם אך ורק בהקשר הצר ביותר של היכולות המבצעיים הנוגעים לצוללות ומכר הצוללות לצד ג' – בכל יתר הנושאים העומדים בבסיס ההחלטה על הקמת ועדת החקירה – לא חלה חובת סודיות ולהפך חלה חובת הפומביות.

21. התנועה מתנגדת לסגירת דלתות הוועדה באופן גורף הלכה למעשה, כפי שפועלת ועדת החקירה כעת. כמו כן, התנועה מתנגדת לאי-פרסום גורף של עבודת הוועדה המתנהלת במחשכים. ועל כך, תבקש לפרט כלהלן.

ב. רכישת אמון הציבור בוועדת החקירה הממלכתית

22. בספרו של א' קלגסבלד ועדות חקירה ממלכתיות (נבו הוצאה לאור בע"מ, תשס"א) (להלן: "קלגסבלד"), מתייחס המחבר לעניין פומביות דיוני הוועדה ומדגיש את ההיבט הציבורי המאפיין את ועדת החקירה הממלכתית באומרו כי זו נועדה, בין היתר, "לשכך סערה ציבורית המתאפיינת, במשבר אימון בין הציבור ובין הממשלה" (קלגסבלד, עמ' 19).

23. העניין הציבורי הוא שורש הרעיון בהקמת ועדת החקירה הממלכתית. כך, נקבע בסעיף 1 לחוק ועדות חקירה כי הממשלה רשאית להקים ועדת חקירה אך ורק בגין עניין שהיא רואה בו עניין "בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור". הבסיס הרעיוני של ועדות חקירה מחובר בטבורו לעקרון ההגנה על אמון הציבור ברשויות, ומשכך הסוגייה שתידון בוועדת החקירה היא כזו שמטרידה ומסעירה את הציבור הרחב, ומצויה בדין ובדברים ציבוריים סוערים ונוקבים בין כותרות העיתונים, משדרי החדשות, שיחות הסלון היומיומיות והשיח ברשתות החברתיות (להתייחסויות בפסיקה לגישה זו, ראו: ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, נ(2) 353, 290 (1996); בג"ץ (ירושלים) 2148/94 גלברט נ' נשיא בית המשפט העליון ויושב-ראש ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון, מח(3) 573, פס' 88.

² חדשות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, פורסם באתר הוועדה ביום 1.5.2023.

https://www.gov.il/he/departments/news/010523-vessels-state-commission-of-inquiry_news

רח' יפו 208, ירושלים 9438303 * מען למכתבים: ת.ד. 31348 ירושלים, 9131301 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208, القدس 9438303 * العنوان للرسائل: ص.ب. 31348, القدس 9131301 * هاتف: 02-5000073 • فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B 31348 Jerusalem 9131301 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: office@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

7-5 לפסק דינו של השופט חשין (1994)).

24. הנה, רק לאחרונה הומחש – תאוריה למציאות – הצורך בקיום דיון פומבי לוועדת החקירה הממלכתית הוא המסקנה הראשונה הברורה והישירה של ועדת החקירה הממלכתית לחקר האסון בהר מירון. כזכור, מרגע הקמתה של הוועדה התעוררה התנגדות גדולה לפעילות הוועדה, בעיקר בקרב הציבור החרדי.³ חלק מחיצי ההתנגדות כוונו נגד הנשיאה בדימוס מרים נאור זיכרונה לברכה – עליה נאמר כי היא אינה מגיעה מרקע חרדי ולא תוכל לחקור את מלוא היקף הפרשה; נאמר עליה שהיא מגיעה מעולמות שונים; וכי מטרת מינויה היא אך ורק "להעניש" את הגורמים המדיניים מתוך נקמה פוליטית.

25. כך, במהלך דיוניה הפומביים של הוועדה בראשות הנשיאה בדימוס נאור ולאחר מכן בראשות השופטת בדימוס ברלינר, התגלה כי לא כך הם פני הדברים. הציבור החרדי שצפה בדיונים התרשם לטובה וראה כיצד ועדת החקירה הממלכתית מבקשת לחקור ללא משוא פנים וללא כחל וסרק את פני הדברים כדי שמקרים כאל לא יישנו.

26. משכך, סגירת דלתות ועדת החקירה עלולה להביא להעדר אמון הציבור בוועדת החקירה – בוודאי כאשר חלקים נרחבים בציבור סבורים כי מדובר בוועדה "פוליטית". כך, עלולה להיפגע אחת מהתכליות המרכזיות העומדות ביסודה של הקמת הוועדה – שיכון אמון הציבור. והולם לעניין זה הניתוח המשפטי של קלגסבלד בספרו:

"אחת ממטרותיה של ועדת חקירה ממלכתית היא שחקירתה ותוצאותיה ייהנו מאמון הציבור ויוליכו להשקטת סערה ציבורית המתאפיינת באבדן אמון ברשות המבצעת. הפומביות מפרה חשש להטיה פוליטית בפעולת הוועדה ותורמת תרומה מכרעת לגיבוש האמון בפעולתה ובתוצאות פעולתה. לכן, לאינטרס של פומביות יש משקל מיוחד בפעולת ועדות חקירה ממלכתיות. מסיבה זו הועדף האינטרס של פומביות דיוני הוועדה גם על אינטרסים חיוניים אחרים כגון פגיעה בפרטיות ואפילו שיכון לא ממשתי לחיים ולביטחון אישי." (שם, בעמ' 213).

27. קצרה היריעה מלהרחיב על החשיבות של אמון הציבור ברשויות. חשיבותו של אמון הציבור בשירות הציבורי ובכך שפעולות רשויות השלטון נעשות לטובת האינטרס הציבורי, על בסיס הליך הוגן וראוי, הוא מקור הכוח והלגיטימציה של רשות מנהלית בכל פעולה ציבורית שלה. כך, למשל, נקבע בע"פ 121/88 מדינת ישראל נ' דרויש, פ"ד מה(2) 663 (1991), כי האמון שרוחש הציבור היא תנאי הכרחי לקיומו של שלטון תקין – עבודתה של ועדת החקירה הממלכתית דורשת את אמון הציבור ביתר שאת.

28. אמון הציבור בא לידי ביטוי במיוחד ביחס לוועדת חקירה ממלכתית, שתכליתה לפתור ולהרגיע סערה ציבורית, ולהעניק כלים אפקטיביים לטיפול בכשל מערכתי רחב היקף. אנו סבורים שדווקא במקרה דנן, בו ועדת החקירה הממלכתית אשר הוקמה לאחר מאבק ציבורי עיקש וארוך שנים, ואשר עוסקת גם בדרג המדיני, יש חשיבות יתרה בהגנה על ערך אמון הציבור בפעילות הוועדה והעקרון מקבל משקל עודף ומיוחד.

29. אף קלגסבלד בספרו עמד על כך, בקובעו כי במקרים בהם פומביות הדיון עשויה להביא לפגיעה ממשית

³ ראו אלי ביתאן, "המחדל והטיוח: מאחורי התנגדות החכ"ם החרדים לחקירת אסון מירון", מקור ראשון, 29.5.2021 <https://www.makorishon.co.il/news/353903>; יניק פרבר, "למה התנגדו החרדים לוועדת חקירה ממלכתית לאסון מירון", גלובס, 24.5.2021 <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001371925>.

באינטרס ציבורי חיוני, לרבות בעבודת ועדת החקירה עצמה, יש לעשות כל שבנדרש על מנת לאתר פתרונות אחרים, פוגעניים פחות בזכות הציבור לדעת ובאמון הציבור, ולהותיר את הדיון בדלתיים פתוחות. ובלשונו המדויקת של קלגסבלד:

"גם במקרים כאלה אין הכרח לפגוע בפומביות בדרך הדרסטית של קיום הדיון בדלתיים סגורות, אלא יש להעדיף פתרונות שיפגעו באינטרס הפומביות פגיעה קטנה ככל האפשר. גם במקרים שבהם הפומביות מסכנת אינטרס חיוני - לרבות הצלחת עבודתה של ועדת החקירה עצמה - יש להעדיף פתרונות אחרים ולהותיר את קיום הדיון בדלתיים סגורות כמוצא אחרון בלבד." (שם, בעמ' 214).

30. אשר על כן, סגירת דלתות דיוני ועדת החקירה בצורה הרמטית בפני הציבור והטלת חיסיון על כלל עבודתה – כפי שהלכה למעשה נוהגת הוועדה כעת – ובלי בחינת פתרונות חלופיים, מהווה הן סתירה חזיתית להוראות החוק והן פגיעה אנושה באמון הציבור בפעילותה של ועדת החקירה, וביכולתה להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.

ג. הפגיעה בפומביות עבודת ועדת החקירה הממלכתיות היא מוצא אחרון

31. חוק ועדות חקירה, לפיו התקבלה החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה לחקר פרשת כלי השיט והצלולות לאחר שראתה "שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה וטעון בירור" (סעיף 1 לחוק ועדות החקירה), קובע כי ככלל "ועדת החקירה תדון בפומבי" (סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה).

32. בהתאם, סעיף 18 לחוק ועדות חקירה מדייק וקובע "רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה". כלומר, נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא פומבית – ואילו החריג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה, כאמור.

33. תחולתו הרחבה של עקרון פומביות הדיון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית שלוש תכליות מרכזיות שעומדות ביסוד ועדת החקירה עצמה. האחת, היא שיפור איכות עבודת הוועדה, תחת עינו המבקרת והבוחנת של הציבור. ההנחה היא כי פרסום עבודת הוועדה מהווה ערובה לכך שהוועדה מנהלת את דיוניה באופן איכותי, רציני ולטובת האינטרס הציבורי.

34. השנייה, היא חיזוק אמון הציבור ברשויות. זאת, על בסיס התפיסה כי ועדה המנהלת את דיוניה במחשכים והרחק מעינו הבוחנת של הציבור, בבדקה כשל מערכת רחב היקף, מכוסה בעננה של סודיות באופן שעשוי להביא את הציבור הרחב לפקפק בהגינות הליך החקירה ותקינותו.

35. השלישית, היא זכות הציבור לדעת, ולקבל זרימה שוטפת ומהימנה של מידע על פעילותן של רשויות מנהליות, ובמיוחד על מקרים בהם סטתה הרשות מהנורמה הראויה, וזאת אף כבסיס לחופש הביטוי של הפרט.

36. הולמים לעניין זה דבריה של כב' הנשיאה ד' ביניש, בבג"ץ 258/07 גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת אירועי המערכה בלבנון, סב(1) 648 (2007) (להלן: "עניין גלאון"):

"הנחת המוצא היא כי פומביות הדיון תורמת לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך. ההנחה היא כי עינו המבקרת של הציבור עשויה לבטל כל אפשרות

של שפיטה מתוך משוא פנים ודעה קדומה" [...] פרסום הדיונים בהליך השיפוטי או בהליך מעין-שיפוטי תורם לחיזוק אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל, ובגוף הדן בעניין בפרט. באמצעות פומביות הדיון, הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה, וכך נמנע הרושם שהדין נעשה במסתרים ומשיקולים נעלמים...

העיקרון בדבר פומביות הדיון מבוסס גם על זכות הציבור לדעת וכן על חובת הגילוי החלה על רשות ציבורית. זכותו של הציבור לקבל מידע על אופן פעולתן של רשויות ציבוריות, מאפשרת ביקורת ציבורית על הרשויות - ביקורת שהיא מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי... לכך יש להוסיף כי מימושה של זכות הציבור לדעת על-ידי פרסום אופן פעולתה של הרשות הציבורית ברבים, תורמת לגיבוש סדר היום הציבורי ומסייעת לפרטים בחברה לגבש את עמדותיהם על-ידי ליבון גלוי של הבעיות והחלפת דעות באופן חופשי על-בסיס המידע שמתפרסם. (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש).

37. הנה כי כן, בית המשפט העליון אף הכיר בפומביות הדיון של ועדות החקירה הממלכתיות כעקרון בעל מעמד חוקתי רם מעלה, אשר מהווה מגן מוסדי לזכויות חוקתיות, לתקינות פעילותן של הרשויות המנהליות ולהגנה על אמון הציבור בהן. משכך, כל פגיעה בעקרון זה מחויבת לעמוד במבחנים החוקתיים הנהוגים במשפטנו.

38. הגבלת פומביות הדיון של ועדת חקירה ממלכתית – כפי שהגבלתם הלכה למעשה את עבודתכם כעת – נדרשת להיעשות לטובת תכלית ראויה ברורה, לפגוע באופן מידתי ומינימלי ככל האפשר בזכות הציבור לדעת ובחופש הביטוי, ולקיים קשר רציונאלי מוכח להגנה על אינטרסים ציבוריים ראויים ומובחנים.

39. אין תחליף, בהקשר זה, לקביעותיה של כב' השופטת א' פרוקציה בעניין גלאון, ביחס למעמד החוקתי של עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה ממלכתיות:

"הלכה היא, כי במקרה של התנגשות בין עיקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית" [...] נדרשת הוראת חוק ברורה וחד משמעית כדי להגביל או לסייג את כלל פומביות הדיון [...] גם בהתקיים הוראת חוק כאמור, יש לפרשה בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה, ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות שבה. משמעות הדבר היא כי עיקרון הפומביות ישלוט בכיפה, אלא אם החלת הסייג לפומביות עונה למבחני ההגבלה, ובמיוחד אם מידתו אינה עולה על הנדרש [...] הסייגים לפומביות הדיון מתפרשים, לעולם, על דרך הצמצום." (פס' 3 לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקציה).

40. אשר על כן, דרך המלך בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא פומביות ההליך ופתיחת דלתות הוועדה, הסייג הדרוש הנמקה לסטייה מדרך זו – הוא האפשרות לפגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ שלה.

41. לעמדת התנועה, הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט והצוללות, צריכה להיעשות כמוצא אחרון. בעניין גלאון התייחסה הנשיאה ביניש לשאלת הגבלת הפומביות של ועדת חקירה וקבעה כי יש לבחון כל מקרה קונקרטי לגופו ולעשות "מאמץ" כדי להבחין מראש בין החלקים המאפשרים דיון פומבי:

"נוכח חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, לא ניתן להסתפק בהערכה כוללת וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות. בהקשר זה, נדרשת בדיקה קונקרטית ופרטנית של נסיבות העניין על-מנת להכריע האם מתקיימת הצדקה לסטייה מהכלל בדבר פומביות הדיון [...] יש להבחין מראש בין החלק שניתן לגלותו ואשר יש לשומעו בדלתיים פתוחות, לבין החלק הסודי שרק הוא יישמע בדלתיים סגורות. [...] על הוועדה לעשות מאמץ להבחין מראש בין החלקים

השונים, ולקיים דיון פומבי בחלקי העדות שאין מניעה לגילויים. " (פס' 8 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש)

42. הנה כי כן, על אף שהינכם סבורים כי על מאה הראיונות והעדויות שהונחו לפניכם חל עקרון הסודיות – הרי שעמדה זו היא בעייתית בלשון המעטה, ועומדת בניגוד להוראות חוק ועדות חקירה ופסיקת בית המשפט העליון בנושא הקובעת כי לבחון כל סיכון וכל עניין בנפרד – כאשר פעילות במחשכים צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

ד. סיכום

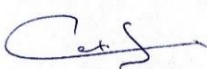
43. הנה כי כן, הפרקטיקה לפיה פועלת הוועדה בשלב הזה ובשעה שהיא לא נותנת פומבי לעבודתה, עומדת בניגוד לתכליות הקמתה של ועדת החקירה בדבר האינטרס הציבורי ואמון הציבור. עקרונות הפומביות והשקיפות המחייבים את ועדת החקירה בעבודתה נקבעו בחוק ועדות חקירה; בהחלטת הממשלה שתוקנה בעקבות הכרעת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת; ובפסיקת בית המשפט העליון הקובעת כי סגירת דלתות הוועדה צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

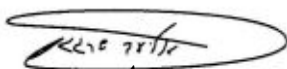
44. לעמדת התנועה חלה חובה על ועדת החקירה לעדכן את הציבור ולתת פומבי לראיונות והעדויות שנשמעו בפניה. השמירה על אמון הציבור בעבודת הוועדה היא חובה שיש להגן ולשמור מכל משמר. סגירת דלתות ועדת החקירה ואי פרסום הפרוטוקולים, הסיכומים ותמצית העדויות, עלולה להביא לפגיעה באמון הציבור ובכך גם להזנחת יישום המלצותיה בהמשך ולבסוף גם לאיבוד תכליותיה הבסיסיות של הוועדה.

45. אשר על כן, המשך פעילות הוועדה כאמור באופן המנוגד לעקרונות הפומביות והשקיפות מהווה פגיעה אנושה בציבור ובאמונו בעבודת הוועדה. אנו קוראים לכם לפרסם את כלל עבודת ועדת החקירה ולתת פומבי עד כמה שניתן תחת המגבלות הברורות.

בכבוד רב,

הידי נגב, עו"ד
מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

תומר נאור, עו"ד
ראש האגף המשפטי

ד"ר אליעזר שרגא, עו"ד
יושב ראש התנועה

נספח ע/10

**העתק מענה מטעם מנהל הוועדה
מיום 8.10.2023 אל העותרת**

עמ' 94

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

כ"ג בתשרי התשפ"ד
08 באוקטובר 2023
4700-1049-2023-000383

לכבוד

עו"ד אליעד שרגא, יושב ראש התנועה
עו"ד תומר נאור, ראש האגף המשפטי
עו"ד הידי נגב, מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה
התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)
באמצעות כתובת דוא"ל: Hiddai@mqg.org.il

שלום רב,

הנדון: מכתבכם מיום 14.9.2023

מכתב זה נשלח על דעתו ובשמו של יו"ר הוועדה, הנשיא בדימוס, אשר גרוניס (כמכתבינו מיום 19.6.23).

במכתבכם שבנדון העליתם שוב את הטענות שהצגתם במכתבכם מיום 12.6.23. כידוע, מכתבכם הקודם נענה במכתבינו הנזכר, מיום 19.6.23. על כן אנו חוזרים על דברינו במכתבינו הקודם. זאת, לאחר בחינה חוזרת של טיעוניכם על רקע העדויות והראיונות שהובאו בפני הוועדה מאז מכתבינו הקודם ונוכח החומר הרב שבכתב שנאסף על ידי הוועדה.

כידוע, מאז מכתבינו הקודם פרסמה הוועדה בפומבי את שמותיהם של העדים והמרואיינים שנשמעו בפניה (למעט בודדים שפרסום שמותיהם יפגע בביטחון המדינה). מכך ניתן אף ללמוד שהוועדה בוחנת שוב ושוב את החומר המצטבר ומתווסף אצלה על בסיס איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.

בברכה,

הושע גוטליב
מנהל הוועדה

נספח ע/11

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר
ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום

18.12.2023

עמ' 96

18 דצמבר 2023, ו' טבת תשפ"ד

לכבוד

כב' הנשיא (בדימ') פרופ' אשר גרוניס
יו"ר ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט
חברי הוועדה הנכבדים
ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

- דחוף -

נכבדים, שלום רב,

הנדון: הצורך בפומביות עבודתה ופרסום הראיונות והעדויות שגבתה

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

סימוכין: פנייתנו מיום 12.6.2023; מענה מטעמכם מיום 19.6.2023; פנייתנו מיום 14.9.2023;

מענה מטעמכם מיום 8.10.2023.

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר (להלן: "**התנועה**"), הרינו מתכבדים לפנות אליכם בבקשה נוספת לפתוח את דלתות הוועדה ולתת פומבי לכלל העדויות, הראיונות ושיבות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט, והכל כפי שיפורט כדלקמן:

1. במכתבינו שבסימוכין, פנינו אליכם בבקשה לפתוח את דלתות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט (להלן: "**הוועדה**"), באופן אשר יאפשר להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.
2. במענה מטעמכם שבסימוכין מיום 19.6.2023, השבתם לנו כי "הוועדה מודעת היטב לחובה הכללית המוטלת על ועדת חקירה ממלכתית לקיים את דיוניה בפומבי". אך בשל "מהותם של הנושאים הרגישים" בהם הועדה עוסקת, "החליטה הוועדה ביום 23.2.22 וביום 27.3.22 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר את פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה" (ההדגשות במקור).
3. עוד הוספתם כי לצורך פתיחת דלתות הוועדה ופומביות עבודתה "אופיין ונבנה פתרון טכנולוגי, שנועד לאפשר חשיפת העדויות רק לאחר אישור הוועדה לפרסום של אותם חלקים שפרסומם לא יפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה".
4. והנה, על אף שהחלטות הוועדה לאפשר לציבור לצפות בראיונות ועדויות מצונזרים מחדרי הוועדה ניתנו לפני כמעט שנתיים, ועל אף העובדה שהוועדה ראינה וגבתה עשרות רבות של עדויות – טרם פורסמו ההקלטות המצונזרות; קטעי הוידאו המצונזרים; ואף לא פרוטוקולים המושחרים בחלקם – בניגוד גמור למענה שהתקבל מטעמכם.
5. במילים אחרות, מזה כמעט שנתיים תמימות שהוועדה מתנהלת במחשכים רחוק מעינו הבוחנת של הציבור ופוגעת פגיעה קשה בתכליות החברתיות והדמוקרטיות לשמן הוקמה. יתר על כן, הוועדה מתנהלת אף בניגוד גמור להחלטותיה שלה ו"הפתרון הטכנולוגי" שאופיין ונבנה אצלה כדי אכן לאפשר לציבור לשמוע ולראות את העדויות והראיונות בוועדה – הגם שחלקם מצונזר כדי שלא יפגע בביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.
6. לא זו אף זו, נראה שלאחר שנתיים של עשרות רבות של ראיונות ועדויות – גם דוח ביניים טרם פורסם.

7. בפועל, הוועדה ממשיכה להתנהל בדלתיים סגורות ובמחשכים, תוך שהיא מונעת מהציבור לשמוע ולהיחשף לתהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המקצועי והמדיני שהתקיימו בקשר לפרשה החמורה. ספק, שכל מאות העדויות המובאות בפני הוועדה, מלאות אך ורק במידע סודי ומהותי, אשר פרסומו יפגע בוודאות קרובה בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.

8. נזכיר, כי ביום 15.3.2022 החליטה ועדת החוץ וביטחון של הכנסת, וקבעה כי **כלל דיוני הוועדה יהיו כפופים לעקרונות הפומביות והשקיפות בעבודתה**, למעט שני ההיבטים הצרים של היכולות המבצעיים הנוגעים לצוללות ומכר הצוללות לצד ג'.

9. כמו כן, בלחץ נציגי התנועה לאיכות השלטון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, הוחלט על הורדת המילים "הסכמה", או "בתיאום" מתוך סעיף החלטת הממשלה כדי שיהיה ברור שכל תהליך קבלת ההחלטות בקשר לסגירת דלתות הוועדה וסודיות הדיונים יהיו אך ורק תחת סעיף 18 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1969 (להלן: "**חוק ועדות חקירה**", או "**החוק**"), ולא תחת סעיף 23 לחוק – כלומר משרד הביטחון לא יקבע לוועדה דבר על אופן סודיות הדיונים או הפומביות – והנושא יישאר תחת סמכות יו"ר ועדת החקירה.

10. חוק ועדות חקירה, לפיו התקבלה החלטת הממשלה להקים ועדת חקירה לחקר פרשת כלי השיט והצוללות לאחר שראתה "שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה וטעון בירור" (סעיף 1 לחוק ועדות החקירה), קובע כי ככלל "**ועדת החקירה תדון בפומבי**" (סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה).

11. בהתאם, סעיף 18 לחוק ועדות חקירה מדייק וקובע "רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות **אם שוכנעה** שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה". כך, נקודת המוצא של ועדת החקירה צריכה להיות קודם כל שההתנהלות היא פומבית – ואילו החריג לכלל הוא בעניינים קונקרטיים, בהם ניתן לקיים דיון בדלתיים סגורות, לאחר ששוכנעה הוועדה כי הדבר דרוש לשם שמירה על אינטרסים חיוניים של המדינה, כאמור.

12. **כלומר, נראה שלא רק שהוועדה פועלת בניגוד לעקרונות החלטתה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 15.3.2022, אלא גם בניגוד לחוק ועדות חקירה.**

13. כידוע, תחולתו הרחבה של עקרון פומביות הדיון על ועדות חקירה ממלכתיות, מאפשרת להגשים בצורה מלאה ואפקטיבית שלוש תכליות מרכזיות שעומדות ביסוד ועדת החקירה עצמה. **האחת**, היא שיפור איכות עבודת הוועדה, תחת עינו המבקרת והבוחנת של הציבור. ההנחה היא כי פרסום עבודת הוועדה מהווה ערובה לכך שהוועדה מנהלת את דיוניה באופן איכותי, רציני ולטובת האינטרס הציבורי.

14. **השנייה**, היא חיזוק אמון הציבור ברשויות. זאת, על בסיס התפיסה כי ועדה המנהלת את דיוניה במחשכים והרחק מעינו הבוחנת של הציבור, בבדקה כשל מערכת רחב היקף, מכוסה בעננה של סודיות באופן שעשוי להביא את הציבור הרחב לפקפק בהגינות הליך החקירה ותקינותו.

15. **השלישית**, היא זכות הציבור לדעת, ולקבל זרימה שוטפת ומהימנה של מידע על פעילותן של רשויות מנהליות, ובמיוחד על מקרים בהם סטתה הרשות מהנורמה הראויה, וזאת אף כבסיס לחופש הביטוי של הפרט.

16. הולמים לעניין זה דבריה של כב' הנשיאה ד' ביניש, בבג"ץ 258/07 גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית

לבדיקת אירועי המערכה בלבנון, סב(1) 648 (2007) (להלן: "עניין גלאון"):

"הנחת המוצא היא כי פומביות הדיון תורמת לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסוף ההליך. ההנחה היא כי עינו המבקרת של הציבור עשויה "לבטל כל אפשרות של שפיטה מתוך משוא פנים ודעה קדומה" [...] פרסום הדיונים בהליך השיפוטי או בהליך מעין-שיפוטי תורם לחיזוק אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל, ובגוף הדן בעניין בפרט. באמצעות פומביות הדיון, הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה, וכך נמנע הרושם שהדין נעשה במסתרים ומשיקולים נעלמים..."

העיקרון בדבר פומביות הדיון מבוסס גם על זכות הציבור לדעת וכן על חובת הגילוי החלה על רשות ציבורית. זכותו של הציבור לקבל מידע על אופן פעולתן של רשויות ציבוריות, מאפשרת ביקורת ציבורית על הרשויות - ביקורת שהיא מאבני היסוד של המשטר הדמוקרטי... לכך יש להוסיף כי מימושה של זכות הציבור לדעת על-ידי פרסום אופן פעולתה של הרשות הציבורית ברבים, תורמת לגיבוש סדר היום הציבורי ומסייעת לפרטים בחברה לגבש את עמדותיהם על-ידי ליבון גלוי של הבעיות והחלטת דעות באופן חופשי על-בסיס המידע שמתפרסם." (פס' 6 לפסק דינה של כב' הנשיאה ד' ביניש).

17. הנה כי כן, גם בית המשפט העליון הכיר בפומביות הדיון של ועדות החקירה הממלכתיות כעקרון בעל

מעמד חוקתי רם מעלה, אשר מהווה מגן מוסדי לזכויות חוקתיות, לתקינות פעילותן של הרשויות המנהליות ולהגנה על אמון הציבור בהן. משכך, כל פגיעה בעקרון זה מחויבת לעמוד במבחנים החוקתיים הנהוגים במשפטנו.

18. אין תחליף, בהקשר זה, לקביעתה של כב' השופטת א' פרוקציה בעניין גלאון, ביחס למעמד החוקתי

של עקרון פומביות הדיון בוועדות חקירה ממלכתיות:

"הלכה היא, כי במקרה של התנגשות בין עיקרון הפומביות לאינטרסים נוגדים, נשמר לעיקרון פומביות הדיון מעמד בכורה של זכות עילאית" [...] נדרשת הוראת חוק ברורה וחד משמעית כדי להגביל או לסייג את כלל פומביות הדיון [...] גם בהתקיים הוראת חוק כאמור, יש לפרשה בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה, ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות שבה. משמעות הדבר היא כי עיקרון הפומביות ישלוט בכיפה, אלא אם החלטת הסייג לפומביות עונה למבחני ההגבלה, ובמיוחד אם מידתו אינה עולה על הנדרש [...] הסייגים לפומביות הדיון מתפרשים, לעולם, על דרך הצמצום." (פס' 3 לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקציה).

19. אשר על כן, דרך המלך בעבודת ועדת החקירה הממלכתית היא פומביות ההליך ופתיחת דלתות הוועדה,

הסייג הדרוש הנמקה לסטייה מדרך זו – הוא האפשרות לפגיעה בביטחון המדינה, או ביחסי החוץ שלה.

20. לכן, הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט והצוללות, צריכה להיעשות כמוצא

אחרון. בעניין גלאון התייחסה הנשיאה ביניש לשאלת הגבלת הפומביות של ועדת חקירה וקבעה כי יש לבחון כל מקרה קונקרטי לגופו ולעשות "מאמץ" כדי להבחין מראש בין החלקים המאפשרים דיון פומבי:

"נוכח חשיבותו של עקרון פומביות הדיון, לא ניתן להסתפק בהערכה כוללת וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות. בהקשר זה, נדרשת בדיקה קונקרטית ופרטנית של נסיבות העניין על-מנת להכריע האם מתקיימת הצדקה לסטייה מהכלל בדבר פומביות הדיון [...] יש להבחין מראש בין החלק שניתן לגלותו ואשר יש לשומעו בדלתיים פתוחות, לבין החלק הסודי שרק הוא יישמע בדלתיים סגורות. [...] על הוועדה לעשות מאמץ להבחין מראש בין החלקים השונים, ולקיים דיון פומבי בחלקי העדות שאין מניעה לגילויים." (פס' 8 לפסק דינה

של כב' הנשיאה ד' ביניש)

21. הנה כי כן, הפרקטיקה לפיה פועלת הוועדה ובשעה שהיא לא נותנת פומבי לעבודתה, עומדת בניגוד לתכליות הקמתה של ועדת החקירה בדבר האינטרס הציבורי ואמון הציבור. עקרונות הפומביות והשקיפות המחייבים את ועדת החקירה בעבודתה נקבעו בחוק ועדות חקירה; בהחלטת הממשלה שתוקנה בעקבות הכרעת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מיום 15.3.2022; ובפסיקת בית המשפט העליון הקובעת כי סגירת דלתות הוועדה צריכה להיעשות כמוצא אחרון.

22. המשך פעילות הוועדה במחשכים כאמור – מבלי שמפורסמים ראיונות ועדויות שנגבו, הגם שהם עלולים להיות מצונזרים בחלקם – מנוגד בצורה חריפה לעקרונות הפומביות והשקיפות לפי חוק ועדות חקירה; לפי ההחלטה על הקמת הוועדה לאחר החלטת ועדת חוץ וביטחון מיום 15.3.2022; ולפי פסיקת בית המשפט העליון בנושא.

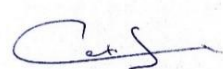
23. לאחר כמעט שנתיים תמימות בעבודת הוועדה, קיום עשרות ראיונות וגביית עדויות נוספות – אף דוח ביניים טרם פורסם.

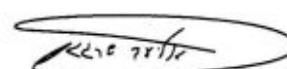
24. יתר על כן, הדבר כאמור, אף עומד בניגוד להחלטות הוועדה עצמה מיום 23.2.2022 ומיום 27.3.2022, לעשות שימוש באמצעי טכנולוגי כדי לאפשר את פומביות הוועדה ו"לחתוך" קטעים שעלולים לפגוע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.

25. אשר על כן, אנו פונים אליכם בבקשה שתפתחו את דלתות הוועדה ותפרסמו בהקדם את ההקלטות; קטעי הוידאו; והפרוטוקולים של כלל הראיונות והעדויות שנגבו על ידי הוועדה. וכן, שתפעלו להוציא ולפרסם דוח ביניים על עבודתכם וממצאיכם.

בכבוד רב,

הידי נגב, עו"ד
מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

תומר נאור, עו"ד
ראש האגף המשפטי

ד"ר אליעזר שרגא, עו"ד
יושב ראש התנועה

נספח ע/12

**העתק מענה מטעם מנהל הוועדה
מיום 26.12.2023 אל העותרת**

עמ' 101

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

י"ד בטבת התשפ"ד
26 בדצמבר 2023
4700-1049-2023-000433

לכבוד

עו"ד אליעד שרגא, יושב ראש התנועה
עו"ד תומר נאור, ראש האגף המשפטי
עו"ד הידי נגב, מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה
התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)
באמצעות כתובת דוא"ל: Office@mqg.org.il

שלום רב,

הנדון: מכתבכם מיום 18.12.2023

מכתבי זה, נשלח על דעתו ובשמו של יו"ר הוועדה, הנשיא כדימוס, אשר גרוניס.

מכתבכם שבנדון חוזר על טענותיכם במכתבים קודמים, שנענו על ידינו. אין לנו אלא לחזור על כך כי הוועדה בוחנת שוב ושוב את הטענות תוך איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה.

נבקש להוסיף, כי הוועדה החליטה על פרסום פרפרוזות וחלקים מתוך העדויות שחשיפתן לא תביא לפגיעה מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה. פרסום זה דורש בחינה דקדקנית של מכלול העדויות. בין היתר בשל נסיבות הזמן נגרם עיכוב בעבודה זו.

בברכה,

הושע גוטליב
מנהל הוועדה

נספח ע/13

העתק מכתבה של העותרת ליו"ר
ועדת החקירה ולחברי הוועדה, מיום

21.1.2024

עמ' 103

21 ינואר 2024, י"א שבט תשפ"ד

לכבוד

כב' הנשיא (בדימ') פרופ' אשר גרוניס **חברי הוועדה הנכבדים**
יו"ר ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

- דחוף -

נכבדים, שלום רב,

הנדון: הצורך בפומביות עבודתה ופרסום הראיונות והעדויות שגבתה

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

סימוכין: פנייתנו מיום 12.6.2023; מענה מטעמכם מיום 19.6.2023; פנייתנו מיום 14.9.2023;

מענה מטעמכם מיום 8.10.2023; פנייתנו מיום 18.12.2023; מענה מטעמכם מיום 28.12.2023.

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר (להלן: "**התנועה**"), הרינו מתכבדים לפנות אליכם בבקשה נוספת לפתוח את דלתות הוועדה ולתת פומבי לכלל העדויות, הראיונות ושיבות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט וכן, להוציא דו"ח ביניים על עבודתכם בשנתיים האחרונות, והכל כפי שיפורט כדלקמן:

1. במכתבינו שבסימוכין, פנינו אליכם בבקשה לפתוח את דלתות ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט (להלן: "**הוועדה**"), באופן אשר יאפשר להשיג את תכליותיה החברתיות והדמוקרטיות.
2. במענה מטעמכם שבסימוכין מיום 19.6.2023, השבתם לנו כי "הוועדה מודעת היטב לחובה הכללית המוטלת על ועדת חקירה ממלכתית לקיים את דיוניה בפומבי". אך בשל "מהותם של הנושאים הרגישים" בהם הועדה עוסקת, "החליטה הוועדה ביום 23.2.22 וביום 27.3.22 לקדם פתרון טכנולוגי שיאפשר את פומביות הדיון תוך מניעת זליגה של מידע שפרסומו יפגע בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה" (ההדגשות במקור).
3. עוד הוספתם כי לצורך פתיחת דלתות הוועדה ופומביות עבודתה "אופיין ונבנה פתרון טכנולוגי, שנועד לאפשר חשיפת העדויות רק לאחר אישור הוועדה לפרסום של אותם חלקים שפרסומם לא יפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה".
4. והנה, על אף שהחלטות הוועדה לאפשר לציבור לצפות בראיונות ועדויות מצונזרים מחדרי הוועדה ניתנו לפני כמעט שנתיים (!), ועל אף העובדה שהוועדה ראינה וגבתה עשרות רבות של עדויות – טרם פורסמו ההקלטות המצונזרות; קטעי הוידאו המצונזרים; ואף לא פרוטוקולים המושחרים בחלקם – בניגוד גמור למענה שהתקבל מטעמכם.

5. נזכיר, כי בית המשפט העליון קבע זה מכבר, בבג"ץ 258-07 ח"כ זהבה גלאון נ' **וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון**, פ"ד סב(1) 648 (נבו 06.02.2007) (להלן: "**עניין גלאון**"), כי יש לפרש את הסייג לכלל פומביות הדיון בכפוף לעקרונות פסקת ההגבלה ובמיוחד לאור עיקרון המידתיות. מכאן, אנו סבורים כי ההימנעות מפרסום הראיונות, העדויות, ושיבות ועדת החקירה לא **עולה בקנה אחד עם עקרונות פסקת ההגבלה, ובפרט אינה מידתית**. בנוסף, היא אינה משקפת את האיזון הראוי שנקבע בעניין **גלאון**, לפיו עיקרון הפומביות הוא הכלל השולט ואילו את הסייגים לו יש

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

- לפרש על דרך הצמצום (וראו לעניין זה, פסקה 3 לפסק דינה של השופטת א' פרוקציה בעניין גלאון).
6. הנה כי כן, הגבלת פומביות עבודתה של ועדת החקירה לעניין כלי השיט והצוללות, צריכה להיעשות כמוצא אחרון. מכאן, שהמשך פעילות הוועדה במחשכים מנוגד בצורה חריפה לעקרונות הפומביות והשקיפות לפי חוק ועדות חקירה; לפי ההחלטה על הקמת הוועדה לאחר החלטת ועדת חוץ וביטחון מיום 15.3.2022; ולפי פסיקת בית המשפט העליון בנושא.
7. יתר על כן, הדבר כאמור, אף עומד בניגוד להחלטות הוועדה עצמה מיום 23.2.2022 ומיום 27.3.2022, לעשות שימוש באמצעי טכנולוגי כדי לאפשר את פומביות הוועדה ו"לחתוך" קטעים שעלולים לפגוע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.
8. עוד יצוין, כי אף טרם הוצאתם דו"ח ביניים על עבודתכם בשנתיים האחרונות, או הבאתם לציבור כל מסמך ביחס למסקנות הוועדה עד כה – למרות הזמן הרב שהוועדה יושבת על המדוכה ובוחנת את הנושא.
9. אשר על כן, אנו פונים אליכם בבקשה שתפתחו את דלתות הוועדה ותפרסמו בהקדם את ההקלטות; קטעי הוידאו; והפרוטוקולים של כלל הראיונות והעדויות שנגבו על ידי הוועדה. וכן, שתפעלו להוציא ולפרסם דוח ביניים על עבודתכם וממצאיכם.

בכבוד רב,

תמר לור
רכזת מחלקת מדיניות וחקיקה

הידי נגב, עו"ד
מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה

נספח ע/14

**העתק מענה מטעם מנהל הוועדה
מיום 29.1.2024 אל העותרת**

עמ' 106

מדינת ישראל

ועדת החקירה הממלכתית לעניין כלי השיט

י"ט בשבט התשפ"ד
29 בינואר 2024
4700-1049-2024-000028

לכבוד

עו"ד הידי נגב, מנהל מחלקת מדיניות וחקיקה
תמר ולר, רכזת מחלקת מדיניות וחקיקה
התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)
באמצעות כתובת דוא"ל: huka@mqg.org.il

שלום רב,

הנדון: מכתבכם מיום 21.01.2024

מכתבכם שבנדון חוזר על טענותיכם במכתבים קודמים, שנענו על ידינו. אין לנו אלא לחזור על כך שהוועדה בוחנת שוב ושוב את הטענות, תוך איזון בין דרישת הפומביות לצורך בשמירה על ביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה וכי כוונתה לפרסם פרפרוזות וחלקים מתוך העדויות שחשיפתן לא מהותית וקשה בביטחון המדינה וביחסי החוץ שלה.

הוועדה תשקול מתן דו"ח ביניים לאחר שתשמע עדויות נוספות.

בברכה,
הושע גוטליב
מנהל הוועדה

נספח ע/15

העתק העמודים הרלוונטיים
מפרוטוקול ישיבת המליאה בנושא
חוק ועדות חקירה, מיום 26.12.1967

עמ' 108

הישיבה המאתיים-ושלושים-וארבע של הכנסת השישית

יום שלישי, כ"ד כסלו תשכ"ח (26 דצמבר 1967)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונח על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממ"שלה: חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (נימלאות) (תיקון מס' 5), תשכ"ח-1967.

היו"ר ר. הקטין:
אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מ"מ מוזכר הכנסת ת. ליאור:
ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום

ב. שאילתות ותשובות

ב) הוראות אלו ניתנו על-פי הוראות החוק הבאות:
סעיף 4 לפקודת המשטרה, בו נאמר, בין השאר, כי המשטרה תהיה "אחראית על קיום סדר בציבור ובטחונם של בני-אדם ורכוש".

סעיף 37 לאותה הפקודה, בו נאמר, בין השאר, כי יהיה זה "מתפקידו של כל שוטור לשמור על הסדר..."
בין השאר... "בסביבת מקומות של תפילה..."

סעיף 79 לפקודת החוק הפלילי, 1936, בו נאמר, בין השאר, כי מקום שנקהל בו שלושה אנשים או יותר מש"לושה ויש יסוד סביר להניח, כי "על-ידי התקהלות כזאת יסיתו אנשים אחרים להפר את השלום, מבלי שיהיה צורך בכך ומבלי עילה סבירה, הרי תהיה התקהלות של אנשים אלה התקהלות בלתי-חוקית".

היו"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):
האם כבוד השר חושב שגם בשעה שלא מתקיימת במקום זה תפילה של המוסלמים אסור יהא ליהודים להתפלל על הר הבית? המקרה הנדון קשור בעובדה שהדבר קרה בזמן התפילה. האם יתן אדוני הוראות כאלה גם שלא בזמן התפילה של המוסלמים?

שר-המשטרה א. ששון:

שאלה זו אינה נוגעת לשאילתה.

2. התנהגות המשטרה כלפי שני מורים מפורטים שערכו שביתת שבת ליד בניין הסתדרות המורים

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר המשטרה ביום ב' בכסלו תשכ"ח (4 בדצמבר 1967):

למעלה מ-90 יום קיימו תמורים המפורטים יחיאל נדף וחיים גנדל שביתת ליד בניין הסתדרות המורים בתל-אביב, רחוב אבן סדוק 8, במחאה על פיטוריהם ובדרישה להחזירם לעבודת ההוראה.

במהלך השביתה, שהיא תופעה חוקית ואמצעי מקובל ומוכר בארצנו ביחסי עבודה, החלה המשטרה להתערב נגד השובתים ולהצר את צעדיהם מפעם לפעם.

קודם נדרשו השובתים להתרחק 4 מטרים מבניין הסתדרות המורים, ומשמילא דרישה זו, נדרשו שוב להת-

היו"ר ר. הקטין:

אבקש את שר המשטרה לעלות על הדוכן ולהשיב על שאילתות חברי הכנסת.

1. מניעת תפילת יהודים על הר הבית

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר המשטרה ביום כ"ז בחשוון תשכ"ח (30 בנובמבר 1967):

ביום ג' דחול המועד של סוכות עלתה קבוצת צעירי רים דתיים להר הבית וערכה שם תפילה. עודם מתפללים, הופרעה תפילתם על-ידי שוטרי ישראלי שהורה להם להסי-תלק מן המקום.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם קיבלו שוטרי ישראל הוראות המחייבות אותם למנוע תפילת יהודים על הר הבית?

2. אם קיבלו השוטרים הוראות כאלה, על-פי איזה חוק?

3. אם לא קיבלו השוטרים הוראות כאלה - מה הם האמצעים שינקוט משרד המשטרה כדי למנוע הישנות מקרה דוגמת המתואר לעיל?

שר-המשטרה א. ששון:

ביום 24 באוקטובר 1967, בשעה 11.45, נכנסו דרך שער המוגרבים אחד-עשר אנשים, עטופים טליתות, לרח"ב המסגדים והחלו בתפילה.

באותה שעה היתה הרחבה מלאה ערבים שנכנסו, כנראה, לתפילה. איש המשטרה, שהיה באותו זמן אחראי במקום (רס"ל מזרחי), ניגש לקבוצת המתפללים וביקשם להפסיק את התפילה. המתפללים נשארו עוד מספר דקות ועזבו את המקום לאחר מכן. אגב, הרב-סמל רשם זהותם של שניים מהם.

עלי לציין, על-פי בדיקת המקרה, כי הופעתה של קבוצת המתפללים היהודים ברחבת המסגדים עוררה את רוגזם של הנאספים במקום, ורק התערבותו המהירה והשקולה של רס"ל מזרחי מנעה הפרת סדר רצינית, שעלולה היתה להיגמר בקטטה בין יהודים וערבים.

וזה תשובתי לבעל השאילתה הנכבד -

א) לאחראי על נקודת המשטרה בהר הבית הוראות מפורשות לא לאפשר ליהודים תפילה ברחבת הר הבית, כדי לא להביא לידי התנגשות והפרת הסדר הציבורי.

ביום 12 בנובמבר 1967 חזר בדיוק אותו המחזה עם המורה השני.

ביום 15 בנובמבר 1967, בשעה 09.10, הוזעקה שוב המשטרה ובבואה מצאה, כי שני השוכנים — הפעם שני — הם יחד — הניחו ניירות ומזונונים בכניסה למשרדים. הם נעצרו, הואשמו כחוק, הובאו לפני שופט, ומאחר שלא קיימו את תנאי שחרורם הקודם הוציא השופט פקודת מעצר נגדם לחמישה ימים.

אינני רוצה להלאות את הכנסת הנכבדה בהמשך הסיפור, אולם אני רוצה כי תדעו, שלא היתה זו הפעם האחרונה שהמשטרה הוזעקה למקום. חד-גדיא זה נמשך עד אשר ביום 21 בדצמבר 1967 החל משפטם של השניים.

אשר לטענות של בעל השאלתה הנכבד על כבילת השוכנים באזיקים: מסתבר כי בשני המקרים שהשוכנים הובלו לבית-המשפט, סירבו הם, במפגיע, להיכנס למכונית, וזאת אם יכבדו ידיהם באזיקים כשאר העצורים. האחראי על חוליית ליווי העצירים מיין למלא את מבור קשם, אולם כאשר נוכח בסירובם המוחלט נענה לבקשתם, שם על ידיהם אזיקים והורידם מיד כשנכנסו למכונית. אגב, השניים טענו, תוך קורת-רוח, כי רצו לחוש את תחושת האזיקים על ידיהם.

לא הייתי מאריך כליך בתשובתי, אולם אין זו הפעם הראשונה שלשר המשטרה מוצגת שאלתה על פעולתה של משטרת ישראל בדבר שביתות זכסוכי עבודה, ובכל פעם מסתבר שוב כי החששות המובעים בה, אין להם כל יסוד.

אדוני בעל השאלתה ושאר חברי הכנסת הנכבדים, דעתי כדעתך, כי שביתה היא תופעה חוקית ואמצעי מקובל ומוכר בארצנו ודעה זו היא דעתם של כל אנשי המשטרה כולם. דעה זו והכרה זו מנחות את צעדיהם ופעולתם תמיד, כל עוד השוכנים אינו עובר על החוק ואינו מפריע שלום הציבור. כך היה בכל המקרים עד כה ובכלל זה גם המקרה שהשאלתה מוסבה עליו.

3. פעולות המשטרה למניעת רעש

תברר הכנסת ד. לוי שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסלו תשכ"ח (7 בדצמבר 1967):

מדורי המכתבים בעתונים בישראל מלאים תלונות של אזרחים על מטרדי הרעש השונים הגורמים להם סבל והורסים את בריאותם. תרף התקנות למניעת רעש שנקבעו לתוקפן לפני שנה, לא פחת הרעש בישראל.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. אילו פעולות פועלת המשטרה לביצוען של התקנות הנ"ל?

ב. מה יש בדעת משרד המשטרה לעשות כדי למנוע את מטרדי הרעש ולהגביר את השמירה על ביצוע התקנות?

שר המשטרה א. ששון:

לשאלה א. עם פרסום התקנות „למניעת מפגעים (מניעת רעש), תשכ"ז-1966", שהותקנו על-פי החוק למניעת מפגעים, תשכ"א-1961, ואשר קיבלו תוקף בחו"דש יולי 1966, הודיעה משטרת ישראל, כי תאכוף תקנות אלו כלשונן וכרוחן; ואמנם קיימה המשטרה את הודעתה זו הלכה למעשה. מאז היכנס התקנות לתוקפן, טיפלה

רחק עוד 7 מטרים מן הבניין, ומשצייתו גם לדרישה זאת. נדרשו להתרחק עד לקצה המדרכה במרחק רב מן הבניין, ולאחר מכן — לעבור למרש הריק שממול לבניין.

למרות העובדה שהשוכנים קיימו את ההוראות הבלתי-סבירות של המשטרה מדי פעם בפעם, פעלה המשטרה נגד השוכנים ומנעה אותם בכלל מלהמשיך בשביתתם, בעצרה אותם תוך שימוש בכוח ובגידופים עד כדי כבילת ידיהם באזיקים, כנהוג לגבי פושעים המסוכנים לשלום הציבור.

אי לזאת הנני לבקש את כבוד השר להשיב לי:

א. על יסוד מה התערבה המשטרה בסכסוך עבודה זה נגד השוכנים?

ב. על סמך מה הרשתה לעצמה המשטרה לכבול באזיקים ידי מורים ומחנכים בישראל?

ג. היש בדעת השר לחקור ולברר את העניין, כדי להביא את האשמים במעשים הנ"ל לדיון?

ד. מה בדעת השר לעשות כדי שלא יישנו מעשים כאלה בעתיד?

שר המשטרה א. ששון:

שני המורים, יחיאל נדף וחיים גנדל, פוטרו על-ידי משרד החינוך ממשרותיהם והחלו בשביתה לפני בניין הסתדרות המורים.

למשטרה נודע, לראשונה, על כל העניין ביום 27 באוגוסט 1967, כאשר בשעה 10.00 הוזעק חבר הנהלת מרכז המורים, מר נתן נהוראי, את המשטרה והתלונן כי אחד מן השוכנים מתפרץ מדי פעם בפעם למשרדי ההסתדרות ומפריע למהלך התקין של העבודה. עוד התלונן מר נהוראי, כי אותו מורה ארב לאשתו, הסריר אותה וכינה את בעלה רוצח. המורה השוכן הוזמן למשטרה, הוחזר לבלי יחזור על מעשיו, ושוחזר במקום ללא כל צעדים נוספים נגדו.

ביום 29 באוקטובר 1967, בשעה 12.23, שוב הוזעקה המשטרה לבניין הסתדרות המורים, על-ידי הגב' גליה פרג', אשר התלוננה, כי אחד המורים השוכנים נמצא בתוך המשרדים, דופק על שולחנות, מקים רעש ומטריד את המבקרים בבנין. השוכן הובא לנפה, נרשם לו דו"ח על הקמת מכשול בדרכים, הוחזר לבלי יחזור על מעשיו ושוחזר במקום.

למחרת היום, 30 באוקטובר 1967, שוב הוזעקה המשטרה על שני המורים עומדים עם כרזות בפתח הבניין ומפריעים. המשטרה הרחיקה אותם מפתח הבניין והזמירה אותם למחרת היום למשרדי הנפה; שם נמסרה להם התראה, כי להבא אסור להם להיכנס לבניין הסתדרות המורים ולהפריע לעובדים בו וכי מותר להם לשבות מחוץ לבניין.

ביום 6 בנובמבר 1967 הוזעקה המשטרה שוב למקום. בהגיעו למקום, מצא איש המשטרה האחראי את השוכנים בחוץ ולכן תורה הניידת כלעומת שבאה.

ביום 9 בנובמבר 1967 שוב הוזעקה המשטרה ובהגיעו למקום מצאה, כי אחד המורים התפרץ לתוך המשרדים, הקים צעקות, הפריע לעובדים והטריד את המבקרים במקום. האיש הואשם כחוק, הובא לבית-המשפט ושוחזר בערבות בתנאי שלא ייכנס לבניין הסתדרות המורים.

למניעת הפצת כרוז אנטי-גרמני. בהמשך נאמר שמר שמחה הולצברג, שהוא מניצולי השואה, הוזמן בשעה 4.30 אחר הצהריים למשטרה. נאמר לו כי נודע למשטרה שהוא עומד להפיץ כרוזים, דבר העלול להביא להפרעת הסדר במשחק הכדורגל שבין קבוצת שחקנים גרמניים לבין קבוצת מכבי תל-אביב.

לדברי המשטרה סירב מר הולצברג לשתף פעולה וחוקיו החליטו להזמין למשטרה גם את בנו בן השבע עשרה. המשטרה הוציאה צו משופט לעריכת חיפוש בדיר-תו של מר הולצברג, ברחוב שמריהו לוי 17 בתל-אביב. בחיפוש לא נתגלה מאומה. עם תום המשחק שוחררו השניים.

לאור כל האמור לעיל רצוני לשאול את השר:

א. האם ידעה זו נכונה?

ב. אם היא נכונה — מה סיבת מעצרו של מר שמחה הולצברג ובנו?

שר המשטרה א. ששון:

לשאלה א. ב: הידיעה נכונה ועלי לקבוע, לצערי, כי מקוריה בשיקול מוטעה.

יכול אני להרגיע את בעל השאלה הנכבד, כי נקטתי אמצעים למנוע טעות כזאת בעתיד.

ג. חוק ועדות חקירה, תשכ"ח — 1967 *

(קריאה ראשונה)

קיפים את רוב יושבי תבל. בארצות אלו, המקיפות את רוב האנושות, הרשות המבצעת היא כל-יכולה; היא גם מחוקקת, היא גם מכוונת ומחזיקה בידה את הרשות השופטת. ואם אנו מדברים על חלוקה בין הרשויות — בדך הטבע שנתרכז בשיטות הממשל אשר מכירות בצו-רך שבחלוקה זו ורואות בה ערובה לקיום משטר חברתי מתוקן וערובה לשמירת זכויות האזרח.

אולם יש לומר מראש שהחלוקה, גם לגבי הדוגלים בה כמנו, איננה חלוקה מוחלטת. הכלים שלובים ורשות אחת נכנסת לתוך חדרה של חברתה.

לא אעמוד הפעם על ערבוב התחומים שבין הרשות המחוקקת לבין הרשות המבצעת. הבידוד שאני פותח בו אינו צריך לפרק זה. אולם די אם אציין את עצם העובדה שהפרלמנט, הכנסת, הרשות המחוקקת היא המעין העיקרי של הממשל, אשר ממנו שואבות את כוחן שתי הרשויות האחרות. כלנו יודעים שבמשטר פרלמנטרי כשלנו אין חיים לרשות המבצעת כאשר איננה נהנית מאמונה של הרשות המחוקקת, וכן את העובדה שהרשות המבצעת חייבת לעשות את רצונה של הרשות המחוקקת, ורצון זה גלום כידוע בחוקים אשר המחוקק, הפרלמנט, הכנסת, מביאים לאויר העולם.

אפילו בארצות הברית, המקיימת משטר של נשיאות, אשר אינו מזיק את הנשיא וממשלתו לאמונו של הקונגרס, צריך הנשיא לאישורו של הקונגרס או של חלק ממנו כדי למלא את תפקידיו באורח תקין; אין לו תקציב

משטרת ישראל ב-7,053 מקרים. ב-547 מקרים הוגשו תביעות משפטיות וביתרם הסתפקה המשטרה בהפסקת המפגע ובאזהרת האנשים.

טיפול זה מעיד בבירור על המאמצים שהשקיעה משטרת ישראל ומוסיפה להשקיע לאכיפת תקנות אלו, למען שמור על שלווה האזרח.

לשאלה ב. אין בדעתי לנקוט שום אמצעים נוספים, באשר נוכחתי שמשטרת ישראל עושה כל אשר לאל ידה כדי לאכוף חוק זה, ככל שאר החוקים.

רק אוסיף ואומר, כי הבעיה של שמירת השקט או הקמת רעש זוגעת לכללים היסודיים של יחסים שבין אדם לחברו ושל התחשבות בזולת. ההתנהגות בתחו-מים אלה מקורה בראש וראשונה בחינוך של האזרח, ואם אמצעי כפיה משטריים יכולים לבוא תחתיו. על כל פנים משטרת ישראל תוסיף, בגבולות יכולתה ובמידת אפשרויותיה, לפעול בתחום זה כבכל שאר התחומים המופקדים לטיפוליה.

4. מעצר לשם מניעת הפצת כרוז אנטי-גרמני

חברי הכנסת ח. כהן-מגורי שאל את שר המשטרה ביום י"א בכסלו תשכ"ח (13 בדצמבר 1967):

בעתו יום ד', י' בכסלו תשכ"ח — 6 בדצמבר 1967, הופיעה בעתונות ידיעה מתחת לכותרת: „אב ובנו נעצרו

חז"ר ר. הקטין:

חברי הכנסת, נעבור לסעיף ז' של סדר-היום: חוק ועדות חקירה, תשכ"ח—1967, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

גבדתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בהביאי את הצ-עת החוק הזאת, שאבקש מן הבית להעבירה לוועדת החו-קה, חוק ומשפט, אני מנסה לפרוע חוב שהתחייבתי עליו לפני הכנסת ביוני 1966, כאשר הבאתי את סקירתי על עבודת משרד המשפטים. הבטחתי אז שנציע חוק חדש, חוק ועדות חקירה, שיבוא במקום החוק הקיים והוא פקו-דת ועדות חקירה משנת 1921, כפי שתוקנה.

כאשר באים להחליף חוק קיים בחוק חדש, מן הדין לסקור גם את הצד העיוני וגם את הצד ההיסטורי של התפתחות החוק. האמצעי החוקי הזה, ואבקש מראש סלי-חה מאת היושבת-ראש וחברי הבית אם אאריך קצת בדי-בור, יותר מכפי שהנינו נהג.

חלוקת התפקידים בין הרשות המבצעת ובין הרשות השופטת קיימת בארצות שונות מאות בשנים. באחדות מהן קיימת החלוקה הזאת, בצורה קטנה או גדולה, עש-רות בשנים. לשם הבירור הזה וראוי שאין צורך לדבר על אותם המשטרים שבהם כל השלטון הציבורי, לרבות הר-שות השופטת, נובע מהרשות המבצעת. למרבה הצער קיימים משטרים כאלה בחלקים גדולים של העולם, המ-

והמשפט, השוקדים על חלוקת המונקציות בין הרשויות, כי למרות החלוקה המדוקדקת, כביכול, שמתאמצים מאד לקיימה. קודים מקרים המביאים לידי מחלוקת המסעירה את הציבור, ולעתים דווקא מחלוקת לגבי נכונוה או אי-נכונוה של טענה עובדתית, והמחלוקת אינה יכולה למצוא את סיומה, את בידורה או הכרעתה בבתי-המשפט. כידוע, אין בתי-המשפט יושבים לדין בחלל ריק. בתי- המשפט אינם נכנסים לעניין ואינם מוסמכים להיכנס לעניין, אלא אם כן קיימות האפשרויות החוקיות או הפרוצדוריות לשבץ את העניין במסגרת הסמכויות של בתי- המשפט.

בתי-המשפט דנים בין המדינה לבין האזרח לגבי כל דבר הכלול במשפט הפלילי. מה אין מקום לסטיות ופה אין אי-הבנות. אם מואשם אזרח במעשה פלילי, הלא הוא עבירה הנענשת על-פי החוק, ועל-פי החוק הכתוב (על כל פנים בארצנו), ימצא הדבר את פתורו בבית-המשפט המוסמך. בתי-המשפט מכריעים בין האזרחים בינם לבין עצמם, וכן בין האזרח לבין המדינה לגבי כל סכסוך הנוגץ בחוק האזרחי והמסחרי, ובמידה רבה מאד גם בעניינים הנוגעים במה שקרוי ביבשת אירופה המשפט המינהלי.

אולם כאן הגבול לעבודתם של בתי-המשפט. באין חוק הקובע את הזכויות בהתאם לעובדות, אין בתי-המשפט יכולים להיכנס ולהכריע בסכסוך הנוצר והולך, כאשר מתגלעים סכסוכים שהם מעבר לשיטות המשפטיות שהוצרכו זה עתה. יתר על כן, קורים מקרים אשר לכאורה אף- שר להכלילם בתוך המסגרות האלה, ובכל זאת קצרה ידו של בית-המשפט מלטפל בהם.

על רקע זה, ובשל דברים כאלה וכגון אלה, קם בארצות שונות, ובעיקר בארצות האנגלו-סכסיות, ובעיקר שבעיקר בבריטניה הגדולה, המוסד של ועדות חקירה, המתמנות על-ידי הממשלה או על-ידי הפרלמנט או בשי- תופם של השניים. ויורשה לי כאן להתעכב במקצת על התפתחותה ההיסטורית של חקירת הנעשית בעניינים שהם מעבר לסמכותם של בתי-המשפט. והם בחוג פעולתן של ועדות החקירה.

רבות בשנים פעלו הוועדות האלה בלי לתת הרגשה לציבור כי אכן מסוגלות הוועדות להגיע לחקר אמת העובות. חוסר האמון מצד הציבור נבע מסיבות שונות, אולם שתיים מהן עיקריות. האחת: חוסר האפשרות להבטיח מהימנות העדויות בפני הוועדות האלה. השניה: הסכנה הכרוכה בחוסר נייטרליותם של חברי הוועדות האלה, שבגלל היותן ציבוריות הרי אין בטיפה הציבורית הזאת אלא מה שיש בים הציבורי הכלל. שהוא מחולק, כידוע, למפלגות, לזרמים ולפורמציזם מדיניות שונות, הגורמים, כמובן, עמדות קבועות מראש, שבצדק מעוררות ספק בלבו של האזרח, אם אכן קבעו האנשים מה שקבעו אך ורק מתוך בדיקה נייטרלית ובלתי-משוחדת, או אם האמת מכו- סה שכבה גדולה או קטנה הנובעת לעתים מחוץ אינטרס פוליטי או ציבורי.

מורדי סורקיס (רפ"י):

זוה חל על שרים שהיו בוועדה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אמנם האפשרות לחייב עדים לבוא ולהעיד בשבועה בפני ועדות פרלמנטריות היתה קיימת והינה קיימת באנ-

בלי אישור הקונגרס, והמינויים החשובים של האדמיניס- טרציה אינם בני-תוקף ללא אישורו של הסנאט.

במשטר פרלמנטרי רבה מאד השפעתה של הרשות המבצעת על החקירה. הצעות החוקים וזמן ככולן מוב- אות על-ידי הממשלה; סדר-יומה של הרשות המחוקקת, של הפרלמנט, נקבע במידה רבה על-ידי הרשות המבצ- עת. די אם נחשוב דגע על אותו חלק ענקי של חקירה שקוראים לה, "חקיקת-משנה", שהיא מעשה ידיה של הרשות המבצעת ומשקלה הולך וגדל מתקופה לתקופה ומשנה לשנה.

הזכרתי את כל אלה רק כדי להזכיר את ריבוי השע- רים שדרכם נכנסת הרשות המבצעת לתוך סמכותה או לתוך חזרה של הרשות המחוקקת. אם טשטוש הגבולין בין הרשות המבצעת לבין הרשות המחוקקת מוחש מדי פעם בפעם, הרי התיחום בין הרשות המבצעת והרשות השופטת הוא תיחום ברור מאד, וישנן ערובות לא מעטות כארצות שונות ובמיוחד בארצנו שלא תהא הרשות המב- צעת נכנסת לתוך גבולותיה של הרשות השופטת.

כבר נזדמן לי לציין לא פעם מעל במה נכבדה זו שבארצנו, שלא בכרוב הארצות הדמוקרטיות, חלקה והש- פעתה של הרשות המבצעת על מינוי שופטים היא מעטה מזער. יכולה הרשות המבצעת, או הממשלה, או יכול שר המשפטים לרצות ביקרו של מועמד פלוגי או אלמוני, שיתמנה שופט — בוא לא יוכל לעשות זאת אף אם ירצה בכך, מפני שהוא וחבריו נחמדים במיעוט, במיעוט, במיעוט קבוע, במיעוט סטטוטורי, בתוך המוסד הממליץ לפני הנשיא על מינוי השופטים.

תוצאות החלוקה, איפוא, הן בכך שעניין קביעת עובדות השנויות במחלוקת מסור כמעט תמיד לרשות השופטת. כמובן, בכל מקום של מחלוקת יש נפקות, משמ- עות משפטיות.

אם אמרתי: "כמעט תמיד", הרי התכוונתי במלה "כמעט" ליוצאים מן הכלל כגון ועדות ערר וטריבונלים למיניהם, הקיימים בשטחי חיים רבים, לרבות מוסדות רישוי, אם לגבי תיכנון בניין ערים ואם בהרבה שטחים אחרים. המוסדות האלה, הוועדות הללו, ועדות הערר והטריבונלים מתמנים, בדרך קבע, תמיד על-ידי הרשות המבצעת.

להלכה אפשר היה לקיים משטר חיים תקין שבו תעשה הזרוע המבצעת את מלאכת הביצוע, וכאשר מת- עוררת בציבור מחלוקת דעות או רעיונות, יוכרע הדבר בדרך של הכרעה בתוך הרשות המחוקקת, אה כנהוג בארצות מעוטות, בדרך של משאל עם, ואילו בהתגלע מחלוקת לגבי אמיתותה של עובדה, של טענה עובדתית מסיימת, או לגבי קיומה או העדרה של זכות זו או זו בידי המדינה או בידי האזרח — יימסר הסכסוך להכרע- תה של הזרוע השיפוטית. בדרך כלל נכון הדבר. תמיד נכון הדבר להלכה, אבל לא תמיד מבחינת המעשה. מסת- בר שחיי המדינה והמחלוקת מורכבים יותר מכפי שניתן לתאר בסכימה כלשהי, ותהא הסכימה הטובה ביותר.

מקובל עלינו, ובצדק, שחלוקת התפקידים בין הזרוע המבצעת לבין הזרוע השיפוטית או השופטת היא עיקרון שאין לבטלו, או לצמצמו, במשטר החפץ בחיי חופש וא- מת, במשטר המבוסס על שלטון החוק. אולם במשך הש- נים נתברר למדינאים, למחוקקים ולאנשי מדע המדינה

באנגליה, כמו בארצנו, דברים הנאמרים בבית־המשפט, אם מפי צד, אם מפי עורך־דין ואם מפי שופט, הם בעלי חסינות מוחלטת. אין להביא אדם למשפט על הוצאת דבר על יסוד מה שאמר בבית־המשפט כאשר היה צד או עורך־דין. לו היתה פתוחה לפני פרגל הדרך להגיש תביעה על הוצאת דבר, ודאי היה הספק נעלם והשעי־רוריה היתה מסתיימת חיש מהר. הוא היה רואה עצמו נאלץ, בגלל האשמה ברורה ובולטת, לעשות כן; בלי ספק היה רואה חובה לעצמו להגיש בעניין זה תביעה, לו היתה דרך כזו פתוחה לפניו. לו הוא היה עושה כן, היתה קביעתו של בית־המשפט כמשפט הדיבה מסיימת את הפרשה.

אבל כאמור לא היתה אפשרות חוקית להגיש תביעה דיבה, והשאלה היתה אם יש ללכת לוועדת חקירה, ומפני ועדת חקירה חשש פרגל וכן חששה דעת־הקהל או חלק ממנה. ידעו שכאן תעמוד לחקירה אדם אשר נמצא במרכז הקלחת הפוליטית. ועדת חקירה פרלמנטרית — שהיא מורכבת ממספר מסויים של שמרנים, ליברלים ואירים — לא נתנה בטחון לשום אדם שמסקנותיה תהיינה נכונות או חסרות פניות ותשקטנה את הרוחות. ואז לא היתה ברירה מעשית לצאת מן הסבך אלא לבקש מן הפרלמנט שיחוקק חוק מיוחד למינוי ועדת חקירה של שלושה שופטים, שנתנו להם סמכות כמעט כמו בבית־המשפט, והעי־ניקו להם חסינות מובהקת, כמעט כמו בבית־המשפט, כדי שיבדירו את העניין. גם כאן לא היה העניין קל ופשוט מפני שהממשלה שהציעה את הצעת החוק קבעה מראש בגוף הצעת החוק את שמות שלושת השופטים אשר צרי־כים לשבת בוועדה. והממשלה היתה שמרנית, ובמקרה־היו שלושת השופטים שמרנים.

אצלו נהוג לדבר תמיד בהערצה גדולה על בתי־המשפט באנגליה, ובמידה רבה של צדק. אבל המצוי אצל הספרות על תולדות התפתחות בתי־המשפט באנגליה יודע גם ידע כי בתקופה בה שלטה ממשלה שמרנית לא היתה כל תקווה למי שאינו שמרני להיכנס לבית־המשפט; במי־דה כמעט שווה, אבל במידה קטנה יותר, חזר הדבר אצל הליברלים. בתקופת בהונטה של ממשלת מקדונלד בשנת 1924 פרצה העי־רוריה הראשונה; בעוד הממשלה היתה קיימת מספר חודשים בלבד, נתמנה לבית־המשפט העל־יון עורך־דין שלא היתה כל סיבה למנותו — על כל פנים זו היתה טענת המתנגדים — וזאת מה שהיה האיש חבר נאמן למפלגתו של מקדונלד.

אם נחזור לעניינו של פרגל, הסירה ועדה זו את הכתם מעל פרגל ובכך נסתיימה האפופיאה. הנסיון היחיד של יצירת ועדת חקירה בעלת סמכויות מלאות בהרכב של שופטים בעלי עמדה חשובה שמסקנותיהם נתקבלו על דעת הכל, יצר תקדים חשוב.

יצחק ה. קלינגהופר (גז"ל):

נתגלה מעשה זיוף בקשר לכך.

שר־המשפטים י. ש. שפירא:

איני מרצה מה על פרגל.

אבל אחרי מקרה פרגל חזרו לערוך חקירות של התו־פעות המסעירות את הציבור בוועדות פרלמנטריות או בוועדות מלכותיות, בנוגע לדברים שבידורם אינו יכול להיעשות בבתי־המשפט. וכפי שקורה תמיד בארץ המת־

גליה רבות בשנים. היא קיימת, כידוע, גם בארצות־הברית ובארצות אנגלו־ססקטיות אחרות. האנשים המצויים אצל עתונות העולם והמונים לחדור, או החוזרים אף בלא השתדלות יתרה, לחיים הפרלמנטריים היועשים במספר ארצות אנגלו־ססקטיות. ואל הוועדות הפרלמנטריות הגו־בות עדויות, לאור דוקורים, הטלוויזיה והרדיו, וכל מה שקשור בזה, באים לאט לאט לידי ההכרה שההליך של גביית העדויות בפניהן הוא למעשה בלתי־יעיל.

אולם הקושי הזה הוא מעט מזער לעומת הקושי העי־קרי של חוסר האמון, שגבר והלך מזמן לזמן ומעניין לעניין. לא אגזים אם אומר שגם בכנסת, בוויכוחים שונים, הובעו לא מעט ספקות במידת האמון הספונטני שאפשר לצפות לו מן הציבור לגבי ועדת חקירה כלשהי, אם היא מורכבת מראש לפי מפתח מפלגתי כלשהו, או אפילו אם קיים חשד שהאנשים הוכנסו לוועדה לא דווקא מפני שהם השופטים או הבודקים הטובים ביותר, אלא מפני שיש לצפות שמינויים קשור איכשהו בקשריהם הפוליטיים או הציבוריים.

אם נשוב לזמנים רחוקים יותר, דומני שלא אטעה אם אומר, שחוסר האמון ביכולתן של ועדות פרלמנטריות להגיע לשרוש האמת בא לשיאו באנגליה בסוף המאה התשע־עשרה, וליתר דיוק בשנת 1888 בעניין משפט־פר־גל. אבקש שוב את סליחתו של הבית על שאתעקב על דבר שהוא כביכול פרשה היסטורית העשויה לעניין רק אנשים שמיעינים בתולדות המשפט ומדע המדינה בא־גליה; אולם סבורני שלמעשה הרוח של אותו עניין עודנה מרחפת על ועדות החקירה למינויהן בכל הארצות האנגלו־סכסיות ובמידה מסויימת גם בארצנו.

ומעשה שהיה כך היה: בסוף המאה התשע־עשרה היה הפרלמנט מחולק בצורה כזו שהיתה בו סיעה אירית, כאשר היתה אירלנד חלק בלתי־נפרד של בריטניה הגי־דולה או הממלכה המאוחדת. והנה מנהיגה של אותה סי־עה, שהיא שבמידה רבה היתה לשון המאזניים בתוך הפרלמנט, הואשם לא פחות ולא יותר מאשר ברצח. לו היתה החביעה הכללית מאשימה אותו בפשטות ברצח, והוא היה מובא לבית־המשפט, היה בכך ודאי זעזוע לא קל, אבל התסכולות לא היתה כה גדולה. כי בסופו של דבר, כאשר מאשימים אדם חשוב, ואפילו באשמת רצח — ופה היה מדובר ברצח של מספר אנשים בנסיבות מי־חדות —, משפטים כאלה מתנהלים בדרך כלל במהירות ומוכרעים לכאן או לכאן ובוה נגמר העניין, אם כי בדעת־הקהל לא תמיד מוכרעים העניינים, ודווקא במשפט רצח, לפי פסק־הדין שניתן. אתם יודעים מתוך קריאה או שמי־עה, ואולי מתוך ידיעה אישית, שיש ואדם נדון בבית־המשפט ועדיין מרחפת בציבור הרגוע של ספק, הציבור מטיל ספק, ואותו ספק מכרסם בלבו שמה בכל זאת היתה כאן טעות. על כל פנים, תמיד הספק הוא ביחס לטעות ולא ביחס לעיוות־דין.

אותו מנהיג סיעה הואשם בתנאים מזוירים למדי; לא הייתי אומר מזוירים, אבל בתנאים מיוחדים במינם. התנהל משפט דיבה בין עתונאי לבין אורת, גם הוא אירי, ותוך כדי המשפט נורקו המלים, שהנה צ'רלס פרגל היה שותף פעיל בארגון ובביצוע הרצח. פרגל לא היה צד במשפט, הוא לא היה מיוצג במשפט, וגם לא היה מקום שיהיה מיוצג, והמשפט הסתיים. למשפט עצמו היתה חשיבות מועטה, אולם פרגל הועמד במצב שאין לשאתו.

לכל מקרה ומקרה. קבעו חוק כולל הנותן אפשרות למי שלה להקים ועדות חקירה מזמן לזמן ומעניין לעניין, ולוועדות החקירה לפי החוק ב-1921 — שעליו מושתתת במידה רבה מאד פקודת ועדות החקירה הקיימת כיום בארץ — לוועדות חקירה אלה ניתנו סמכויות נרחבות, אם גם פחותות בהיקפן מאשר אלה שניתנו לוועדת פרנל, לוועדות הדדנליס ומסופוטמיה.

אם אמרתי שהפקודה שלנו מושתתת במידה רבה על אותו חוק שנתקבל באנגליה ב-1921, הרי היו שני תנאים בחוק האנגלי. שני תנאים הוטבעו בו, אשר לא הועתקו לפקודת ועדות החקירה מסיבות שהן מובנות כל צרכן. התנאי הראשון היה: כדי להקנות לוועדה סמכויות לפי החוק, נחוצה החלטת של שני בתי הפרלמנט, של בית הנבחרים ובית הלורדים. התנאי השני: ההחלטה הפרלמנטית טרית המשותפת יכולה להתקבל אם המדובר הוא — אם נאמר כך בוגף ההחלטה — בחקירת עניין מוגדר המתח אר בהחלטה כבעל חשיבות ציבורית דחופה.

אני רוצה לומר כבר בשלב זה: הרעיון על מהותו המוגדרת של נושא החקירה וחשיבותו הציבורית הדחופה, את הרעיון הזה אנו מעלים עכשיו בהצעת החוק שלפניכם, ורצוני לציטט סעיף 1: "ראתה הממשלה שיש צורך לברר עניין דיומא בעל חשיבות ציבורית חיונית, רשאית היא להחליט על הקמת ועדת חקירה שתחקור בעניין ותמסור לה דין וחשבון על תוצאות חקירתה". העניין צריך איפוא שיהא מוגדר, וצריך שיהא בו אינטרס ציבורי, דבר שניסו לתרגמו לעברית במלים "עניין דיומא". ייתכן שכדי להביע את הרעיון הזה אפשר להשתמש בביטוי מוצלח יותר, אף כי בעיני גם ביטוי זה מוצלח מאד. אם יציע מישהו בוועדה ביטוי טוב יותר, תבוא עליו ברכה.

על עגלתו של החוק האנגלי משנת 1921 קפץ המחוקק המנדטורי. למחוקק המנדטורי לא היה כמובן פרלמנט, מה גם שהצביח העליון היה גם הרשות המחוקקת וגם הרשות המבצעת ועל כן לא היה מקום לדבר על החלטה פרלמנטרית או על הגבלה שפרלמנט יכול להגבילו. גם שאר הליקויים בפקודת ועדת החקירה, לעומת חוק ועדת החקירה הבריטי, ומסבירים היטב בעובדה שהפקודה שלנו נתפרסמה בתחילת 1921, כאשר הפרוצדורה בבתי-המשפט — הן האזרחיים והן הפליליים — היתה עותומנית, וממילא לא היה מקום להשוות את ועדות החקירה שיצר המנדטור הבריטי לבתי-המשפט העותומניים. גם דיני הראיות היו אר דיני ראיות עותומניות, ולא בריטיות. שיטת גביית העדויות באנגליה, חקירת עדים, חקירת שתי וערב וכשרותו של עד להעיד גם על דברים הנוגעים לו, חסינותו של העד ודברים דומים, — כל אלה דברים היו לחוק הפלשתינאי כפי שהיה בשנת 1921. הפקודה משנת 1921 קדמה לא רק לפקודת העדות אלא גם לעצם המנדט ולדבר המלך במלכותו שנתפרסם דק בשנת 1922.

יתרה מזו: פקודת ועדת החקירה היתה נטע זר בשדה המשפט העותומני. המחוקק המנדטורי לא התכוון כלל אותה שעה להשתמש בוועדות חקירה למטרות אשר נועדו להן ועדות החקירה באנגליה. המחוקק המנדטורי גילה את דעתו בדברי ההסבר שנתפרסמו בעתון הרשמי בהמ"ש שן לפקודה, ובהאי לישראל. — אני קורא כמובן שן ההוצאה העברית של העתון הרשמי המנדטורי. אני מצטט: "זה מכבר מצאנו לנוחץ למנות ועדות חקירה שתח-

נהלת על מי מנוחות של התמוזה, עבר זמן ניכר לפי מוש"גי, זמן לא רב לפי מושגייהם, וחוסר האמון בהעדר נייטרליות מלאה במצאים של ועדות כאלה הגיע לשיא חדש כאשר פרצה מחלוקת בין הרוב הליברלי לבין המיעוט השמרני לדגל האשמות שהוטחו נגד כמה מחברי הממשלה הליברלית, אשר לפיהן נהנו אותם חברי הממשלה מטובות הנאה במסחר בקשר לחברת מרקוני, כתוצאה מאינפורמציה פנימית שהיתה להם על דבר חוזה הממשלה עם חברת מרקוני. ובעניין זה אירע הצפוי.

ההאשמות הספציפיות נגד חברי ממשלה מסויימים לבשו חיש מהר צורה של מחלוקת מדינית שהביאה לידי ויכוחים סוערים בציבור, בעתונות ובדעת-הקהל. נתמנתה או ועדה פרלמנטרית מעורבת, והיו בה כמובן שתי דעות נגדיות. הליברלים שבוועדה צדיקו את חברי הממשלה הליברלית הנוגעים בדבר — בכל, ואילו השמרנים שבי ועדה הרשיעו או נמנעו מלהצדיק את חברי הממשלה הליברלית. מובן שהדין-וחשבון של הוועדה הוגש לפרלמנט, וראה זה "פלא": בתוך הפרלמנט תמכו חברי הממשלה לגה הליברלית ברוב הליברלי שבוועדה, שתמכו בחברי הממשלה הליברלית, ואילו המיעוט השמרני שבפרלמנט תמך במיעוט השמרני שבוועדה, שהתנגד לחברי הממשלה הליברלית.

סבורני שצדקו הסופרים המדיניים, אם מותר לי להצטרף לדעתם, האומרים שהבירור הזה היה דיסקרמיטיבי מוחלטת של שיטת ועדות חקירה פרלמנטריות. ואכן, כאשר בימי מלחמת-העולם הראשונה קמה סערה ציבורית בגלל המפלה הבריטית בגאליפולי ובגלל האבידות הקשות שספגה אנגליה בעיראק — חזרו על התרגיל של פרנל בשינוי שיטה מסויימת, וחוקקו חוק בדבר הקמת שתי ועדות חקירה.

כפי שכבר אמרתי לגבי החוק שנוגע לוועדת פרנל, הרי גם לגבי הוועדות שחקרו בעניין גאליפולי ומסופוטמיה, או עיראק בשפת זמננו, קיבלו הוועדות סמכות דומה לזו הנוהגת בבתי-המשפט. בעצם היתה בכך הכרה שדברים המעוררים מחלוקת ציבורית הנוגעת להאשמות קוגיות, לעניינים מוגדרים — חייבים לקיים את הבירור בדרך הדומה ככל האפשר לבירור המהנה בבתי-המשפט. אבל גם לגבי ועדת פרנל וגם לגבי שתי הוועדות חלו תקלות לגבי הפרסונליזציה של הוועדה, לגבי האגפים שם שנכללו בוועדה.

כבר אמרתי מה שאמרתי ביחס לוועדת פרנל. ועדות גאליפולי ומסופוטמיה כללו חברי פרלמנט, אנשי צבא, אדמירלים, גנרלים, וההדבקה נעשתה במגמה להביא לידי שינויים בממשלה דאז, שהיתה כידוע ממשלה לאומית. הדינים וחשבוניות של הוועדות האלה תרמו לא מעט להתפרקותה של הממשלה הלאומית בונמה.

אבל ההסדרים הפרגמטיים האלה לא הספיקו, ואי אפשר היה להמשיך בהם לאורך-ימים. כי כפי שכבר הסברתי, תחילה פרץ הסקנדל, אחר כך היה ויכוח ציבורי סוער, אחר כך ניסו לדפא אותו על-ידי ועדת חקירה על-ידי חוק מיוחד שכמובן גרר ויכוח סוער בפרלמנט, שבאנגליה הוא מורכב משני בתים, ובאותן שנים עוד היתה לבית הלורדים עמדה חשובה יותר משיש לו היום. כאשר בשנת העשרים למאה זו פרץ הסקנדל בעניין ייצור ואספקה של תחמושת לצבא הבריטי בימי מלחמת העולם הראשונה, ראו שאין טעם להמשיך בחקיקת חוקים

לעניין שיטת הסמכת שוחטים יהודיים והצעות שיפורים במל.

במלים אחרות, ועדת החקירה היתה בעיקרה מוסד מיינץ, על-ידי איסוף אינפורמציה; וספק גדול אם ועדה כזאת — שקמה כדי ליינץ למחוקק או לאדמיניסטרציה מה לעשות — צריכה להיות ועדת חקירה בעלת סמכויות חזקות יותר. אנו, בהצלחה רבה, מקימים ועדות מרוכבות ליינץ למשרדי ממשלה לגבי הצעות חוק שונות, לגבי שיטות עבודה שונות, ואיש אינו חש שלוועדות אלה צריך להעניק סמכות להמליץ עדים, לחקור עדים, להגדיר כעבירה אי-הופעתו של אדם להעיד בפני הוועדות. ועדות מסוג זה בדרך כלל מתנהלות על מי מנוחות, גם כאשר ישנם חילוקי-דעות בין הצדדים המופיעים לפניה, ואולי גם בתוך הוועדה עצמן.

לאחר קום המדינה נהפכה לאט לאט פקודת ועדות החקירה למכשיר בעל שימוש רב. ואם מותר לי להוסיף, הייתי אומר — בעל שימוש מופרז ביותר; מפני שוועדות החקירה בתקופת המדינה באו למלא חללים ריקים בתי חקיקה שלנו.

מתוך 150 ועדות חקירה שנתמנו עד עכשיו, נועדו 70% לעניין מתן פטור לנשים דתיות, לפי חוק שירות הבטחון. ודאי שצריכה להיות ועדת ערר בעלת סמכויות לעניין זה. אבל ודאי הוא שלעניין זה לא צריכה להיות ועדת חקירה. 25 ועדות חקירה נועדו לחקירת תאונות ואסונות; כ-20 ועדות חקירה נועדו לחקר בעיות בעלות אופי מינהלי מצומצם; כ-10 ועדות נועדו — לפני שהוקם מו בתי-הדין המשמעתיים לעובדי המדינה — לבירור עניינים שכיום מתבררים בבתי-הדין המשמעתיים הקיימים על-פי החוק. רק 25 ועדות נתמנו כדי לחקור בבעיות בעלות משמעות ציבורית.

נמצא כי פקודת ועדות החקירה שימשה לעריכת חקירות שלא יכירן מקומן במסגרת הפקודה. בודאי, בתי חקיקה מפותחת — וכל שכן בתחיקה משוכללת ובעלת מסורת — ישנם אמצעים טובים לכל אלה, בלי להזדקק להליכים של ועדות חקירה על כל הכרוך בהם. אם לא-קירת תאונות טיס דאג המחוקק הבריטי — ומדינת ישראל אימצה חקיקתה, הרי לא כן לגבי תאונות אוניות ורכבות. אין כל סיבה שלא יעניק המחוקק לשר פלוגי או אחר סמכות להקים ועדות חקירה לעניינים שאמנם אינם מסעירים את הציבור, אבל חייבים לבררם; לדוגמה — מדוע התמוטט גשר, או מדוע היתה תאונת רכבת או דברים דומים. אין צורך לחדד עפרון בטרקטור.

נדמה לי שכבר סיפרתי לבית בהזדמנות אחרת, שפ' עם גרמתי גם אני — אולי בפעם הראשונה — להקמת ועדת חקירה בעניין, שבמי ממשל נורמלי לא היה כל צורך לחקור אותו באמצעות ועדת חקירה. מעשה שהיה כך היה: עוד לפני קום המדינה היו טענות מרובות בציבור ובדעת-הקהל, כי הבהור היהודי, סיומה מירוינאנסקי, שרצהוהו קציני המשטרה הבריטית, גם קצינים יהודים היו שותפים לאותה עבירה. מובן שהאנשים הכחישו, ומובן שההכחשות לא הרגיעו את דעת-הקהל. ובעניין זה לא היתה דעת-הקהל מצומצמת לציבור חבריו של המנות, אלא אנשים רבים — סתם אנשים הגונים — לא יכלו להשלים עם עצם הרעיון המשטרה נמצאים יהודים שהיו שותפים לרצח. כאשר הגיע הדבר סוף סוף להכרתי — ואז כיהנתי כיועץ המשפטי לממשלה —, כמובן ביקש-

קורנה בשאלות חשובות באופן משפטי, כגון ועדות למיסי העיריה, ועדות להטלת מיסים על קרקעות שעלה מחירן שלא כדין (לא בסיבת עבודת הבעלים), ועדות לבנקים אשראיים וכי... .

צריך שיהיה לוועדות האלו הכוח לגבות עדות בש-בועה, לדרוש שיגישו לפנין תעודות ובכלל להשתמש בכוח אשר בידי בית-המשפט. כדאי היה שהכוח הזה יקבע, והפקודה אשר הוצעה דנה על הרכבת הוועדות, כוחן והשכר אשר ישולם לחבריהן.

לוועדות לא יהיה כוח ההוצאה לפעולה ולא תוכלנה ליתן פסקי-דין בבתי-המשפט הרגילים. תפקידן הוא לנהל חקירות בעניינים אשר יוגשו לפנין ולהציע עליהן הצעות בפני הנציב העליון. והיה אם התקבלנה הצעותיהן ושימשו סוד לפקודות במקרים אחדים ולעבודה אדמיניסטרטיבית במקרים אחרים.

כאשר אתה מביט אחורנית 46 שנים, אתה רואה שלא רק התוכן הוא ארכאי אלא גם הלשון ארכאית, וזו בודאי איננה אשמתו של המחוקק המנדטורי.

אין לשכוח שהשלטון המנדטורי האזרחי היה כבן חצי שנה בסך הכל ולא היו לו שום אמצעי בירור ציבוריים. הוא היה נעדר כל מוסד דפרונטיטיבי לליבון שאלות חשובות בהטלת מיסים והנשואים האחרים הנוכחים בדב-די החסבר שציטטתי.

אנחנו רואים שבאנגליה הוקמה ועדת חקירה כדי לברר דברים שהם על סף הפליליות או שיש בהם אי-סדרים ציבוריים גדולים, ואילו כאן לקח המחוקק המנדטורי את המכונה הזאת, הוציא ממנה את השיניים, קצת צמצם אותה בהתאם לעובדה שהנציב העליון היה כלי-יכול ושלא היה פולמנט, כדי שתשמש כתחליף לכיוריים ציבוריים בענייני מיסים וכדומה.

ברם עברו חודשים ספורים מאז פירסום הפקודה ופרצו מאורעות הדמים ביפו, בהם נרצחו יוסף חיים ברנר וחבריו, והיה צורך דחוף לברר בצורה עניי-משפטית מה שאירע. ומיד נעשה שימוש בפקודה למטרה שונה לחלוטין מאותה מטרה שהצחיר עליה הנציב העליון בעת פירסום הפקודה. ואז נתמנתה „ועדת הייקרפט" הידועה, לפי פקודת ועדות החקירה. אין ספק שנושא החקירה של „ועדת הייקרפט" היה תואם את החוק הבריטי של ועדות החקירה, והיה בלתי-צפוי לגבי הפקודה המנדטורית.

במשך עשרים ושבע שנה, מ-1921 עד תום תקופת המנדט, נתמנו — ואינני אחראי למספר, לא בדקתינו בעצמי — כעשר ועדות חקירה.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
איפה?

ש.ה.ש. שפירא:
בארץ-ישראל המנדטורית.

אם טעיתי, טעיתי במספר אחד או שניים. והעניינים שהן דנו בהן, בכל זאת התאימו ברובם המכריע למטרות כפי שהגדירן הנציב העליון ב-1921: המחלוקת בין הפטר-ריאך האורתודוכסי ובין חברי הסינוד; מחסור בדירות בארץ; המאורעות ביפו; בראש הוועדה שחקרה את המאורעות ביפו עמד זקן השופטים, ושני אנגלים, שני ערבים ויהודי אחד היו חברים בה. כן נתמנו ועדות חקירה

שמואל מיקוניס (מק"י):

אין לך כל רשות לעשות ספקולציות בעניין זה.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. כפי שכבר אמרתי, המוסד של ועדות חקירה הוא מוסד אנגלו-סאכסי מובהק. ואם כי אני אחרון בארץ השואף להעתיק לחיי ארצנו מוסדות אנגלו-סאכסיים בעיניים עצומות, לא יעלה על דעתי של איש שנקודת מנוף חיינו את המוסד של ועדות חקירה שקנה לו שכיחה בציבוריותנו. אין צורך לחלות תקנות מפליגות במוסד זה כדי להכיר בחשיבותו ובתועלתו. אודה על האמת, זה שנים אני רואה את פקודת ועדות החקירה כמסמך הלוקי בחסר, חוסר סמכות, חוסר כלים להפעלת חקירה ראויה לשמה, חוסר הגנה מספקת על הנקראים לחקירה וגם על החוקרים. לכן היה זה אחד הנושאים שהבטחתי לכנסת שאשתדל להציע חוק חדש ביחס אליה. כאשר ניישנו, במשרד המשפטים, חברי ואני לטפל בנושא, ניצבנו מול כמה אפשרויות לגבי השינויים שיש להכניס בחוק זה. בראש וראשונה נחבר לנו לחלוטין שמוסד ועדת החקירה אינו צריך להיות דבר שבחולין. אין להקים ועדות חקירה חדשות לבקרים ואין להשתמש במוסד זה אלא לשיעור ייחודי בלבד. ונראה לנו שהיעוד הזה הוא — הסרת דאגה ציבורית רחבה הנובעת מחוסר ידיעה או מחוסר אמון בשטחים שונים של החיים הציבוריים, דאגה אשר אין להסירה עלי ידי מתן תשובה לשאלתה בכנסת או הודעה רשמית, ואף לא על ידי הבאת אדם פלוני לדין.

אודה שהתחבטתי קשות בשאלה בדבר הפרסונל של ועדת חקירה. ידענו, ואני יודע גם היום, את המגננות והקושי בהכנסת שופטים לוועדות חקירה. סערות ציבוריות המצריכות הקמת ועדת חקירה מולידות בדרך-הטבע חילוקי-דעות ציבוריים בדרגה מסוימת של חומרה. וכמובן מוטב שלא לגרור את השופטים לתוך סערת הוויכוח הציבורי.

לכן, בטייטותי הראשונה להצעת החוק הצעתי ששופטים לא יהיו חברים בוועדות חקירה. אולם מדה ועוזב ירוחם. שיניתי את דעתי. באתי לידי המסקנה שזהירות יתר כזו עלולה לסכל את השגת המטרה העיקרית של ועדת החקירה. האמון שהציבור שלנו רוחש לשופטים כשהם דנים בעובדות השנויות במחלוקת, מושרש עמוק מאוד ולא רק בדת ציבורנו שלנו. הוועדה המלכותית האנגלית לבעיות ועדות חקירה בראשותו של השופט סר סדיל סלמון, שהגישה לפני שנה לערך את הדין-וחשבון שלה, הדגישה חזיר והדגש את הצורך בעקרון שבראש כל ועדת חקירה יועמד שופט בכיר.

הצורך לחזק את אמונו של הציבור לוועדת חקירה כלשהי מחייב צעד נוסף. דרך הטבע הוא שכל ויכוח מעין זה, הממשלה היא צד בו, אם מפני שהנושא הטרש או לא הטרש בתוך תחומי סמכותה ואם מפני שכמעט אין לך דבר המעניין את הציבור, המסעיר אותו, שאין תולים אותו כך או כך בממשלה.

הלא ועדת חקירה תפקידה הוא לקבוע אם יש אמת בשמועות דעות שפשטו. הוועדה צריכה לקבוע או שהשימועות אינן אלא נקטות מן האוויר ואין כל מקום לדאגה, או שאמנם נכונות השמועות ויימצאו האחרים שיבואו על עונשם. גם החלטה כזאת של ועדת חקירה

תי מן המשטרה לחקור את העניין. המשטרה חקרה והמציאה לי את התיק. ומן התיק הזה ראיתי שלפי כל העדות יות אין שום יסוד להאשמות אלה. אולם עמדתו או בני קל על העובדה, שאם אחליט אני שאין יסוד להאשמות אלו, לא הועלת לי ולא כלום. יאמר, במידה מסוימת של צדק, שהמשטרה לא חקרה דיה במקרה זה, כי הוא נגע לחבריה. הייתי משוכנע שאם יאמר היועץ המשפטי לממשלה שאין הוכחות, ויעשה זאת בשנה הראשונה לקיום המדינה, הרי דבר זה כשלעצמו לא יהיה לו המשקל הדרוש להרגעת דעת-הקהל. אז הוצאתי מן הגנזך את ספר החוקים שכלל את פקודת ועדות החקירה ובאתי לשר המשפטים דא, ידידי חבר-הכנסת רוזן, בהצעה שהממשלה תמנה ועדת חקירה ולפניה יופיע כל מי שרוצה להעיד, הוועדה תאסוף את כל ההוכחות ותמליץ לפני אם יש מקום או אין מקום להביא את האדם לדין.

אני צריך לומר שהגשתינו הזה לגבי עניין זה הוכתר בהצלחה גמורה. היתה ועדת חקירה רפרזנטטיבית מאד, בראשה עמד ד"ר עליאש המנוח, הקרימינליסט הטוב ביותר שהיה בארץ, חבר מועצת המדינה הזמנית מרדכי שטרן ז"ל, ויובל לחיים ארוכים ד"ר ניר. גם הוא חבר מועצת המדינה הזמנית. הוועדה שמעה עדויות, הופיעו עורכי-דין, נציגים, נערכו חקירות. אי-אפשר היה לדרוש ביותר מקיף וכולל יותר. התוצאה היתה שהם אמרו שאין כל הוכחות ביחס לאשמות האנשים האלה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אבל הם שיקרו.

(קריאה: קבעו שהם שיקרו.)

שר-המשפטים י. ש. שפירא:
לא זה הדבר המעניין.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
זה חשוב מאד.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

ודאי שזה חשוב, אבל מה שהיה חשוב לנו אז, הרי זה לדעת אם יש הוכחות שאנשים אלה השתתפו ברצח או לא. והמסקנה היתה שלא. זה היה הדבר שהסעיר את דעת-הקהל. עדות שקר היא עבירה פלילית חמורה, אבל בין מתן עדות שקר לבין רצח, רב המרחק מאד מאד. אינני זוכר בארץ תקופה בזמן המנדט שמישהו הוכא לדין על עדות שקר. לעומת זאת היו מקרים שאנשים הוכאו לדין באשמת רצח.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
זה יכול להיות חיפוי לרצח.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

זה בדיוק מה שלפי קביעת הוועדה לא היה.

שמואל מיקוניס (מק"י):

בעניין זה אינני חייב תשובה לחבר-הכנסת טובי.

ישראל קרגמן (המערך):
אבל זו התשובה.

תומיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הגענו לאחרית הימים, וחבר-הכנסת מיקוניס נותן עצות לשר המשפטים.

חברי הבית, עלי להודות שהיתה עוד שאלה שהט-
רירה אותי מאד בקשר עם הכנת הצעת חוק זו. שאלתי
את עצמי: מה תרופה יש לתת לאדם הרואה עצמו נפגע
ממימצאים אלה, אשר ועדת החקירה נקבה את שמו ויח-
סה לו מעשה שהוא בר-עונשין? הקושי במימצא כזה הוא
שהנפגע מצבו גרוע משל אדם המואשם בעבירה כזאת
בבית-משפט. החסרון כפול. עם כל המאמצים שהשקענו
בהצעת החוק, לא יכולנו לתת מראש לנאשם הבלתי-
ידוע את מלוא היקפן של ההגנות אשר שמורות לנאשם
בבית-המשפט לפי סדר הדין הפלילי ודיני הראיות. אילו
החלנו במלואן את הוראות סדר הדין הפלילי ודיני הר-
איות על ועדות חקירה – היו החקירות נזירות מראש
לכשלונו. הקושי האחר הוא שאין ערעור על מימצאי וע-
דות חקירה, בעוד שמימצאיו של בית-משפט הן בפלילים
ניתנים לבדיקה ולבחנה לפני בית-משפט לערעורים.

לכתחילה חשבתי שטוב יהיה להגביל את ועדות הח-
קירה ולאסור עליהן להעלות חשד במעשים או במחדלים
פליליים לגבי אנשים ספציפיים. נוכחתי לדעת שאין הדרך
הזאת טובה, כי היא תכשיל את עבודת ועדת החקירה.
כלום יתואר שוועדת חקירה, אשר צריכה לברר את
הסיבה למהומות או לברר אמתותן של שמועות על רשת
שחיתות או נושאים דומים, תוכל להימנע מלחוות דעתה
על התנהגותם ופעולם של יחידים, של פלוגי ואלמוני? האם
אין ההימנעות פגולה לשלול מן הוועדה את האפשרות
להגיש מסקנות מלאות בעניין שנתבקשה לחקור בזו

בליט ברירה חיפשתי תרופה אחרת, פחות טובה.
הועלה רעיון שאדם ששמו הוכתם בחשד של עבירה פלי-
לית יוכל לתבוע מאת היועץ המשפטי להעמידו לדין לפני
בית-משפט בהרכב מיוחד, אשר יפסוק אם האדם אשם
או לא, ומוכן שפסק-דין זה יהיה נתון לערעור. הדעה
הזאת לא נתקבלה, מפני שהיא כופה למעשה את האדם,
אשר הוחשד על-ידי ועדת חקירה, לדרוש בעצמו שיעמידו
אותו לדין בפלילים.

התרופה שאנו מציעים לכנסת בסעיף 21 של הצעת
החוק היא: „העלה דין-וחשבון של ועדת חקירה חשד
שאדם פלוגי עבר עבירה, ואותו אדם לא הועמד לדין בשל
אותה עבירה, רשאי הוא לבקש מאת היועץ המשפטי לממ-
שלה שיפרסם ברבים את נימוקי החלטתו שלא להעמידו
לדין“.

כשאני לעצמי, נראה לי – וארשה לעצמי להציע זאת
לוועדה – שאם החליט היועץ המשפטי לממשלה להעמיד
את האיש לדין, הרי כפי להתחשב בטיב העבירה, כגודל
לה כקטנה, יועמד האיש לדין לפני בית-משפט מחווי
בהרכב של שלושה שופטים. וזהו הטעם פשוט: לאחר שיש-
בה ועדת חקירה בנשיאותו של שופט בית-משפט מחווי,
או אפילו שופט בית-המשפט העליון, בהרכב של שלושה,
והם נאמר שפלוגי חשוד בזה שעבר עבירה, וייתכן שזוהי
עבירה שבהדך כלל צריכה להתברר רק לפני שופט שלום,
– נניח שבהדך יועמד לדין לפני שופט שלום ויכאז –
איך יתהלך בציבור כאשר, מצד אחד, לכאורה הרשיעה
אותו ועדה נכבדה כל-כך, ומצד שני, שופט שלום – עם
כל הכבוד לשופט השלום – זיכה אותו בודאי אי-אפשר
לערער, אולם אם העניין מובא לפני בית-משפט מחווי
בהרכב של שלושה שופטים, זוהי ה„מאססה“ המקסימלית
שאנחנו יכולים לתת לאדם אשר הורשע על-ידי ועדת
חקירה.

מרגיעה את דעת הציבור במידה דבה, כי אין עוד מקום
לניחושים. הדברים מתבררים בביסודיות ובגלוי.

אסור שעבודתה של ועדת החקירה או הרכבה יעור-
רו ביקורת, אם מלכתחילה ואם בריענוד. אסור שהצי-
בור יחשוב שהממשלה הקימה ועדת חקירה בהרכב הנוח
לה, ולכן באה הצעתנו לצמצם את סמכותה של הממשלה
לגבי ועדות חקירה עד למינימום. לפי ההצעה שאנו מציי-
נים, סמכותה של הממשלה תהיה מוגבלת לקביעת הצורך
בחקירה ונושא החקירה. מכאן ואילך אין הממשלה מוס-
מכת לעשות מאומה לגבי ועדת חקירה. את הוועדה עצמה
מרכיב נשיא בית-המשפט העליון. את הדו"ח של הוועדה
חייבת הוועדה עצמה לפרסם. גם דבר פרסום הפרוטוקול
מסור לוועדת החקירה. ולה בלבד.

גברתי היושבת-ראש, דיברתי קודם על הפרדת הפוג-
קציות בין הרשות המבצעת לבין הרשות השופטת; והנה,
אם ועדת החקירה לפי הפקודה המנדטורית היתה יליד-
ביתה של הממשלה; אם ועדת החקירה גם כאנגליה, אפי-
לו לפי המלצותיו האחרונות של השופט סלמון וחבריו,
היא יליד-ביתה של הממשלה – הרי לפי ההצעה שהבאתי
היום, ועדת החקירה היא יליד-ביתה של הורוע השופטת.
התקרבונו בנדון זה ככל האפשר לבית-המשפט הפוסק
בפלילים. כי מה קורה בעצם בבית המשפט הפלילי? הממ-
שלה, באמצעות היועץ המשפטי או הפרקליטות, מופיעה
לפני בית-המשפט ומעלה את הבעיה, וזו הבעיה: האם
פלוגי, הנאשם, עבר עבירה פלילית בעשותו את המעשה
או המחלל שהתביעה הכללית מייחסת לו? מכאן ואילך
בית-המשפט הוא הקובע את מהלך הדברים ואת תוצאתם.
בהצעת החוק שלפני הבית אנו מציעים שסמכותה של
הממשלה תוגבל להגדרת הבעיה, לקביעת הבעיה ומהותה.
מכאן ואילך ועדת החקירה, שנתמנתה על-ידי נשיא בית-
המשפט העליון – והוא חייב למנות אותה – היא אשר
תקבע את מהלך הדיבור ואת תוצאותיו.

עלי להודות שבהמלצות ועדת סלמון אין המלצה
שמינוי ועדת חקירה ייעשה על-ידי הורוע השופטת. כש-
ביקר פה השופט סלמון לפני שנה לערך, ושוחחתי אתו
בנושא זה, העליתי לפניו את נימוקי להעדת המינוי על-
ידי ראש הרשות השופטת, ושמחתי שבהצאתו באנגליה-
סיטה העברית בירושלים על עבודת הוועדה המלכותית
שהוא עמד בראשה, הביע המרצה את דעתו כי אכן רצוי
שמינוי ועדת החקירה ייעשה על-ידי ראש השופטים. אני
שמה עוד יותר לציין שנשיא בית-המשפט העליון, שראה
את הטיטות בשלבים שקודמים יותה, הביע את הסכמתו
– למרות העול הקשה שהדבר מטיל עליו ועל השופטים
– לקו-מחשבה זה, אלא ביקש שנקבע בחוק שאין למנות
שופט להיות חבר ועדת חקירה, או להיות יושב-ראש
ועדת חקירה, מבלי לקבל את הסכמתו, דבר שחשבתי
אותו למוכן מאליו.

דומני שבפרטי הצעת החוק הושקעה דאגה רבה להב-
טחת חסינותם של חברי ועדת החקירה והנהגרים. לא
אדבר כאן על הפרטים, כי הלא הם כתובים בפרוט רב
בהצעת החוק, וחברי הבית יוכלו לעיין בהם, בוודאי כבר
עיינו בהם, ויתפלו בכך בפרוטרוט בוועדה. אומר רק שכל
ההוראות האלה מטרותן היתה לקרב את הדיבור ככל האפ-
שר לדיבור בבית-המשפט, לפי השיטה המשפטית של
של חקירת עדים, חקירת שתי וערב, ייצוג על-ידי עורכי-
דין, המקבלים את שכרם במקרים הנאותים מקופת המדינה.

טוב עשתה נשיאות הכנסת בהכירה בחופות הדיון בנושא תאונות הדרכים. חיבנו עד כה לדיון בנושא זה, עד כי עלה המוות בחלונותינו ולקח מאתנו אחד מתוכנו. רבי יעקב כץ, שנתן רבות בחייו לאיש הרחוב, נתן כעת כל חייו. אולי בזה נתעורר לשים קץ למלאך המוות המשיח תולל על המחלה הכימית ברחובותינו.

ועתה לנושא. התרשמתי מאד מהרצאתו המאלפת של כבוד שר המשפטים. בשימת לב מיוחדת שמעתי הגדרותיו הקולעות על התחומים המוגדרים של הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת, אשר בה רצה לתת לנו רקע לחוק המוצע. אולם יסלח לי שר המשפטים אם אומר, בהמשך דבריו, כי לא תמיד נשמרו תחומים אלה בחוק המוצע.

בדרך כלל יש לחייב את החוק המוצע, חוק ועדות חקירה. מזמן לא היה מקום לשמור על ידושת החוקים מימי המנדט הבריטי. זה גם לא הלם את המציאות, כאשר הסמכות המנדטורית, שהיתה בידי הנציב העליון, היתה גם מעין זרוע מחוקקת וגם זרוע מבצעת. בעוד כיום גם ראש הממשלה, שר הפנים ושר המשפטים, שאליהם הועברו מרבית סמכויות הנציב העליון מימי השלטון המנדטורי, הם רק זרוע מבצעת - או ליתר דיוק, חלק מהזרוע המבצעת. מנימוק זה וכן מנימוקים רבים אחרים הגיע הוועד לחוק חוק במתכונת חדשה, מקורית, על מינוי ועדות חקירה, ולהשתחרר, כאמור, מחוקים מנדטוריים-קולוניאליים מיושנים.

הייתי מעוניין לקבל הסבר למה מתרכז החוק המוצע במינוי ועדת חקירה על-ידי הממשלה. מה יהיה גורל ועדות חקירה פרלמנטריות. שמדובר עליהן בחוק יסוד הכנסת, ומה בכלל יהיה גורלן של כל מינוי ועדות חקירה על-פי דינים אחרים, כגון בחוק השיפוט הצבאי, כלומר ועדות חקירה לפי מינוי השלטונות הצבאיים, ומה יהיה גורל ועדות חקירה לפי פקודת העיריות.

אם אנו רוצים ללכת בעקבות אבות חוק ועדות חקירה, שמקורו באנגליה, הרי שם, באנגליה, ניתנת הסמכות המלאה לוועדת חקירה רק כאשר היא מוקמת על-ידי שני בתי הפרלמנט, בהכירם כי זוהי נתיצות ציבורית רחופה. לאור זה לא ברור משום מה לפי החוק המוצע יש להקים ועדות חקירה רק כאשר הממשלה ראתה שיש צורך לכבד עניין דיומאי בעל חשיבות ציבורית חיונית, בעוד שלבירור עניין דיומאי בעל חשיבות ציבורית חיונית הולם יותר להקים ועדת חקירה מטעם הכנסת.

כבר הועלתה פעם הצעה להעביר סמכויות להקמת ועדות חקירה לכנסת בלבד, וזו תוכל לכוון ועדות חקירה גם מחוץ לחברי הכנסת.

כאשר אנו מדברים על מינוי ועדות חקירה, עלינו להבהיר באופן ברור ביותר כי תפקידה של ועדת חקירה להבדיר בבירור הציבורי ולהימנע מכל דבר העלול לבוא במקום משפט.

בזמני המוגבל אודקק מעט מאד לפרטי הסעיפים, אשר ידושו בהם בוועדה, וארשה לי תחילה כמה הערות כלליות.

בעקבות מעשה שהיה, או כפי שזה ידוע לציבור בשם "הפרשה", נזק בשעתו לחלל מדינתנו מושג בשם: ועדת חקירה משטתית. ונקיי-הדעות שבינן אנשי המשפט לא גרסו חוק השעטנו הזה ואמרו: ועדת חקירה היא לא

אני רוצה לעמוד על נקודה אחת נוספת. ענייני הבטיחות וסודיותם הם סימן-היכר מובהק של חיינו הציבוריים. יקרה - והלוואי ולא יקרה - שעניין בטחוני מסוים מעורר דאגה קשה בלב אנשים רבים מן הציבור, אשר מגייעות לאוניהם שמועות משמועות שונות, ומן הראוי שיתבררו הדברים, ולו בירור סודי. מובן שמסקנות הבירור לא תגענה לאוניה כל אלה אשר הדאגו אותם השמועות, ואין מנוס מכך. הסודיות בחיינו הציבוריים נוגעת כמעט תמיד לענייני חוץ ובטחון. לפיכך הוצע בהצעת החוק שהממשלה, כשהיא קובעת את הצורך בחקירה בעניינים כגון דא, תוכל לקבוע גם את הסודיות, בתנאי שסודיות החקירה תאשר מראש על-ידי ועדת החוץ והבטחון, וב"עקבות זאת יוגש הדו"ח של ועדת החקירה לממשלה ולוועדת החוץ והבטחון.

מן הראוי שאציין את הסטייה שסטינו מן העקרון הטבוע בחוק האנגלי משנת 1921. לפי אותו חוק מופעלת הוועדה על-פי החלטת שני בתי-הפרלמנט כאחד - בית הנבחרים ובית הלורדים. לאחר שיקול, החלטתי שלא להציג דרך זו. הנימוקים הם שניים: באנגליה בא הדבר כערכה לאמון פוליטי לגבי הרכב הוועדה, או נכון יותר, לאיזון פוליטי של הרכב הוועדה. מובן שהממשלה שם לא תאמר מראש בפומבי את מי תמנה, אולם באין הרכב מאוחד - אין תקווה רבה לקבלת החלטת שני הבתים. הנימוק האחר הוא: החלטת הכנסת מחייבת דיון קודם, ואין להניח שלטובת הדבר הוא שוועדת חקירה המתמנה על-ידי ראש הרשות השופטת תיכנס לתפקידה לאחר דיון אוטוריטטיבי ופומבי בכנסת. מוטב לסטות מן התקדים האנגלי לטובת האווירה השקטה וחסרת הפניות הפוליטיות שצריכה לשרור בעבודתה של ועדת החקירה.

הכנסת, אם תרצה בכך, תוכל לדון בנושא החקירה. השאלה היא: מתי. נראה לי שדיונה של הכנסת יהיה פורה יותר, מועיל יותר, לאחר שיהיו בידיה תוצאות חקירתה של ועדת חקירה בת-סמכא.

בסיכומי של דבר אומר, שאם אין להימנע מכך שוועדת חקירה תשמש גשר מוסדי בין הרשות המבצעת לבין הרשות השופטת, הרי מותר לציין שהצעת החוק משענה את הרכבה של ועדת החקירה בעיקרה על הרשות השופטת. דעיון זה נקבע עקב היות עבודתה של ועדת החקירה במהותה דומה לשל בית-משפט.

אני מבקש, גברתי היושבת-ראש, להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הו"ר ר. הקטיג:

אני מודה לשר המשפטים על דבריו פתיחתו. הדיון על חוק זה יהיה סיעתי. רשות הדיבור לחברי הכנסת פרוש, ואחריו - לחברת-הכנסת אלוני.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אבקש סליחה על שני משפטים החורגים מהדיון, אולם קשה לי מאד להתחיל את דברי במה זל מבלי להזכיר לפחות שמו וזכרו של חבר-הכנסת רבי יעקב כץ, שראינוהו לעתים קרובות על במה זו, והנה לפתע נלקח מאתנו בצורה כה טרגית. בתאונת דרכים. בחנוכה אין מספידין. יספיק כר"ג גע אם אומר שהוא היה איש טוב ומיטיב, איש אשכולות שהכל בו, חבל על דאבדין. נחומים למשפחה השכולה ולכלו המתאבלים עלי.

שות המשפטית הדתית שהחוק מעניק לה גם כן סמכויות משפטיות ייחודיות.

לא מובן לי סעיף 7, הקובע שסדרי הדין של ועדות חקירה יהיו סמכותו של נשיא בית המשפט העליון ובהם כמת שר המשפטים. הרי בדרך כלל חתרנו להוציא מהר שות השופטת סמכויות תחקיקתיות ואף סמכויות הפרוצדורה, כלומר סדרי הדין. סמכויות אלה מרוכזות בידי הכנסת. למה, אם כן, דווקא בסדרי הדין של ועדות החקירה נעביר את הסמכות לרשות השופטת? למה לא נקבע זאת מראש בגוף החוק? ומה שלא יוגדר בחוק — תהא הוועדה עצמה מוסמכת לקבוע.

לא אחדש אם אביע גם כאן התנגדותנו הנמרצת לסעיף 9, סעיף קטן (ב), שלפיו אפשר לחייב עד בשבועה, כנהוג בבית המשפט. — דבר הנוגד את ההלכה. הגיע הזמן לתקן מכשלה זו גם בבית המשפט.

איני גורס מה שנאמר בסעיף 11, כי יושב-ראש ועדת חקירה רשאי להטיל קנסות על מי שהונוק להעיד ולא התייצב וכו'. וכן — מה שנאמר בסעיף 13, שרשאי היושב-ראש להטיל תפקיד של איסוף חומר על פרקליט או על שוטר וכו'. איני יודע משום מה מעניקים זכות זאת רק ליושב-ראש. אני מציע שבמקום בו נאמר "יושב-ראש ועדת חקירה", ייאמר "ועדת חקירה". אל יוצר בתוך הוועדה שתי דרגות. ברור שוועדת חקירה פועלת לפי רוב ומיעוט. זאת ועוד: אם אנו נותנים סמכויות אלה ליושב-ראש הוועדה גרידא, הרי זה יוצר מעין מעמד של דן יחיד. חושבני שלא לחינם נשללת בחוק המוצע האפשרות של ועדת חקירה של יחיד. אני תומך בשלילת האפשרות של ועדת חקירה של יחיד.

בעקבות הערתי הכללית, שיש למנוע מוועדות החקירה את האופי של רשות משפטית, אלא רצוי שיהיה להן אופי של בירור ציבורי, איני גורס גם סעיף 16, בו נאמר כי היועץ המשפטי לממשלה רשאי, בעצמו או על-ידי נציגו, להתייצב לפני ועדת חקירה. לדעתי, כל גורם, יהא אשר יהא, שיש לו מה להגיד, יהא רשאי להופיע ולהשמיע לפניו את דבריו אם ועדת החקירה תסכים לכך. אם ועדת החקירה איננה רואה צורך שהיועץ המשפטי יתערב בדבר, איני חושב כי עליו להכריז את הוועדה.

עם זאת אני מסכים לסיפה של סעיף 16, שהיועץ המשפטי חייב להופיע לפניו אם הוועדה דורשת זאת, והוא הדין לגבי כל גורם אחר. למעשה גם זה מיותר, מפני שהוא כלול כבר בסעיף 11.

בסעיף 20, הדין בפרסום דין-וחשבון של ועדת חקירה, יש להוסיף ולקבוע מועד מקסימלי לגבי סיכומי הוועדה.

בכלל יש צורך בהבהרה רבה של סעיף 23, הנראה קצת מסורבל ומערבב כאן את ועדת החוק והבטחון של הכנסת. איני מבין למה הכניסו כאן דווקא את ועדת החוק והבטחון. ומה היא הדבר אם היא זה נושא הנוגע לוועדה אחת של הכנסת? בכלל לא מובן לי שלפתע נזכרים בחוק המוצע בכנסת ובוועדות של הכנסת.

סעיף 22 קובע, שדין-וחשבון של ועדת חקירה לא יישמש ראיה בכל הליך משפטי. אולם כשאנו עוסקים בסוגיה זו, נדע שלוועדת חקירה יש אספקט מסוכן כאשר במישור או בעקיפין היא יוצרת תקדימים.

כפי שאמרתי בתחילת דברי, אני תומך בחוק המוצע, אשר בא לשחרר אותנו מחוק מנדטורי-קולוניאלי מיושן.

משפט ומשפט הוא לא ועדת חקירה, והסבירו בהגיון כי ועדת חקירה חייבת לזון בבירור הציבורי ועליה להימנע מכל דבר העלול להתפרש שכאילו בא במקום משפט. יהא זה ברור: ועדות החקירה לא נועדו לעשות משפט צדק בסכסוך בין שני אנשים, ועל ועדת חקירה להימנע מכל תפקיד שטיבו מחייב הכרעת בית המשפט.

החוק כפי שמוצע לפנינו יוצר את השעטנו הזה של ועדת חקירה משפטית. אין כמעט הבדל בין הליכי ועדת חקירה כזו המוצעת כאן לבין הליכי בית המשפט. אמנם בדברים יסודיים יש הבדל, אבל בהרכב ובכל העניינים מסוג זה בוודאי שאין.

לאור זה אני שולל כליל את סעיף 4 לחוק, ואני מציע שאם החליטה הממשלה על הקמת ועדת חקירה, תמנה היא את חבריה. אם הגיעה למסקנה שיש צורך בכך, יכולה היא למנות שופטים, אולם בדרך כלל אולי רק את יושב-ראש הוועדה ימנה נשיא בית המשפט העליון, ויתכן שלא דווקא את יושב-ראש הוועדה, אלא חבר אחד בין חברי ועדת החקירה יהא שופט של בית המשפט העליון או שופט של בית המשפט המחוזי. כי כדאי שמשפטן מנוסה ישמור במידה מסויימת על מסגרת עבודת ועדת החקירה, וזה המקסימום. אליבא דאמת בסעיף 17 לחוק דאגו מציעי החוק לנוקדה זו כאשר אמרו בו, כי ועדת חקירה רשאית להטיל על עורך-דין לסייע לה בחקירת עדים ובכל עניין אחר שתראה לנכון. לאור זה אפילו לא היה צורך בשופט כחבר, אבל זה בעצם המקסימום.

בפרט זה של מינוי ועדת חקירה אנו מעצבים דמות אחרת לוועדה ולתפקידה, אשר כאמור חובתה היא בירור ציבורי ולא משפטי. בינוני גם על מעמדה הייחודי של הרשות השופטת, ואין לראות בעין יפה כי הרשות השופטת תבצע אקט אשר לא היא יומה אותו ואין לה עניין בו.

בתשומת לב שמעתי מפי שר המשפטים כי גם הוא בעצם, בשיקולי הראשונים, היה בדעה שאין למנות שופטים כחברים בוועדה. יפה אמר שר המשפטים, כי בכל עת שמקימים ועדת חקירה נסער הציבור והמטרה היא השקטת הציבור. וכשהציבור נסער על בעיה מסויימת, עלי-פי רוב חלוקות הדעות בציבור. למה, אם כן, נערבב את הרשות השיפוטית העומדת מעל לכל הסערות הציבוריות ונסבכה בהכרעות כאלה, בעוד שידוע לנו שמה שלא תהיה ההכרעה, קשה לחזות כי היא תתקבל בדרך כלל על כל חלקי הציבור. לכן אני שולל את סעיף 4.

ברור שאם תתקבל הצעתי בקשר לסעיף 4, יהא צורך גם לתקן את סעיף 6, הדין בחילופי גברי, ואז אם יהא צורך למנות חבר במקום השופט, ימנה נשיא בית המשפט העליון, ואם יהא צורך למנות אנשים במקום יתר החברים, תמנה אותם הממשלה.

כאמור, אני שולל את מסירת סמכות ועדת החקירה לנשיא בית המשפט העליון. אך אם יתקבל בנזון זה מה שמוצע בחוק שלפנינו, אזי אני מציע שאותה סמכות תינתן גם לראשי בתי-הדין הדתיים, וכי תהא גם אפשרות למנות כיושב-ראש ועדת חקירה אבי-בית-הדין העליון הדתי או חבר בית-דין דתי. למה ייגרע בזה מעמד הרשות המשפטית הדתית? חוק ועדות חקירה, שהוא חוק כללי ולכל המקרים העלולים לקרות, אינו יכול להתעלם מהר-

נספח ע/16

העתק העמודים הרלוונטיים מדברי
ההסבר להצעת תיקון החוק לקריאה
ראשונה, מיום 5.1.1971

עמ' 120

חוק ועדות חקירה (תיקון), תש"ל-1970

1. בחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968¹, בסעיף 19 (א), בסופו, יבוא "ורשאית הועדה, בכל שלב משלבי דיוניה, לערוך דין וחשבון ביניים ולהגישו לממשלה".
2. בפקודת החוק הפלילי, 1936² —
 - (1) בסעיף 117 (1) פסקה רביעית, אחרי "או כבית דין" יבוא "או כועדת חקירה";
 - (2) בסעיף 125, אחרי "או לכל פקיד מפקידי בית משפט" יבוא "או לוועדת חקירה או לחבר מחבריה";
 - (3) בסעיף 127, אחרי "בבית משפט" יבוא "או בוועדת חקירה";
 - (4) בסעיף 139, אחרי "בית משפט" יבוא "או ועדת חקירה";
 - (5) בסעיף 144, אחרי "או שופט" יבוא "או חבר ועדת חקירה".

תיקון חוק
ועדות חקירה

תיקון פקודת
החוק הפלילי

דברי הסבר

חוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968, קבע את האפשרות להקים ועדות חקירה לבירור ענינים שהם בעלי חשיבות ציבורית חיונית, והממשלה החליטה על חקירתם באמצעות ועדת חקירה. מוצע לתקן את החוק בשתי נקודות: האחת — מתן אפשרות לוועדת חקירה לערוך דו"ח ביניים, אם ראתה צורך בכך, והאחת — השוואת דינה של ועדת חקירה לדינו של בית משפט בענין עבירות הנעברות לגבי הליכים משפטיים ובתי משפט, כמפורש בפרקים י"ג, י"ד ו"ט"ו לפקודת החוק הפלילי, 1936.

סעיף 2 לוועדות חקירה מוקנות רוב ההגנות הנתונות על פי פקודת החוק הפלילי, 1936, לבית משפט. הדבר נעשה מכוח הגדרת "הליך משפטי" בסעיף 5 לאותה פקודה, שכן רוב ההגנות כרוכות בקיומו של הליך משפטי. וזה לשון ההגדרה:

"הליך משפטי" — כולל כל הליך שנעשה בפני כל בית משפט, בית דין או ועדת חקירה או אדם המורשים לגבות עדות בשבועה, בין שבית המשפט, בית הדין, ועדת החקירה או האדם הללו גובים עדות בשבועה ובין שאינם גובים עדות בשבועה."

לגבי הוראות בפקודה שאינן קשורות להליך המשפטי, נעשו תיאומים מתאימים בסעיף 26 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968. אולם מחברר שבכמה סעיפים שבפקודה יש עוד הוראות

סעיף 1 יש ובירור הענין שנמסר לוועדת חקירה עשוי להימשך זמן ניכר, ואילו הענין הציבורי מחייב הבאה לידיעת הציבור של ממצאים שועדת חקירה הצליחה לבררם עוד לפני שסיכמה את דיוניה, אם לצורך הרגעת הציבור או השבת האמון ואם מטעם אחר.

סעיף 19(א) לחוק קובע: (א) בגמר דיוניה תערוך ועדת חקירה דין וחשבון על תוצאות חקירתה ועל המלצותיה, אם תמצא לנכון להוסיף המלצות, ותגיש את הדין וחשבון לממשלה."

לפי הוראה זו אין הועדה מוסמכת להגיש דין וחשבון ביניים, אלא רק בגמר דיוניה. מוצע על כן ליתן סמכות זו בידיה כמפורש.

1 ס"ח תשכ"ט, עמ' 28.

2 ע"ר 1936, חס' 1, מס' 652, עמ' 263.

"127. כל המפרסם מתוך כוונה רעה, ע"י כל אמצעי פרסום, דו"ח בלתי מדויק על מהלך המשא ומתן המשפטי בבית משפט, יאשם בעוון ויהיה צפוי למאסר ששה חדשים."

גם בענין זה מוצע להשוות את דינה של ועדת חקירה לדין בתי המשפט.

(4) הוא הדין בהוראת סעיף 139 לפקודה, שזו לשונו:

"139. כל השם מכשולים ביועצין על דרך כל אדם שהוטל עליו כחוק להוציא לפועל כל צו של בית משפט או המתנגד לו, יאשם בעוון ויהיה צפוי למאסר שנה אחת."

לפי חוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968, מוסמך יושב-ראש ועדת חקירה להזמין עדים, לכפות התייצבותם, להוציא צווי חיפוש וכד'. מן הדין שהפרעה והתנגדות לאלה יהיו בני ענישה כדין הפרעה והתנגדות לצווי בית משפט.

(5) סעיף 144 לפקודה בא לחגן על כבודם של עובדי הציבור ושופטים במילוי תפקידם, מפני התנהגות מעליבה:

"144. כל המעליב ע"י העוויות, מלים או מעשים, אנשים העובדים בשרות הציבור או שופט או פקיד של בית דין דתני כשהם עסוקים במילוי חובותיהם או בקשר אתם, יאשם בעוון ויהיה צפוי למאסר ששה חדשים או לקנס של עשרים לירות."

גם בענין זה מוצע ליתן לוועדת חקירה הגנה דומה.

בדבר עבירות כלפי הליך משפטי ובהן לא הושווה דינה של ועדת חקירה לדינו של בית משפט, מאחר שזכר בהן "בית משפט" בלבד. והרי ועדת חקירה, כמוה כבית המשפט ענינם להוציא לאור משפט ואמת וזכותם לפעול במשימה זו ללא פניות, ללא השפעה, ללא רתיעה ובאין מפריע. מוצע על כן להשוות את דינם גם בענינים האמורים, ואלה הם:

(1) סעיף 117(1) לפקודת החוק הפלילי, 1936 (להלן - הפקודה), קובע את עבירת עדות השקר, ומוסיף לה תנאים. בין יתר התנאים נקבע בו כי לענין עבירה זו -

"אין נפקא מינה אם בית המשפט או בית הדין או ועדת החקירה הורכבו כהלכה או ישובו לדין במקום המתאים, או לא, אם ישובו בבית המשפט או בבית דין במ"מ משפטי שבו ניתנת העדות."

ברישא שבהוראה זו הוזכרה ועדת החקירה אך לא בסופה, מוצע לתקן את הדבר.

(2) סעיף 125 לפקודה קובע:

"125. כל המשתדל, ע"י תחינה או בקשה הנשלחת לשופט, או לשופט שלום, לפקיד מסדר או פקיד מפקידי בית משפט, להשפיע שלא כדין על תוצאה של איזה משא ומתן משפטי, יאשם בעוון ויהא צפוי למאסר לשנה אחת או לקנס של חמישים לירות, או לשני העונשים גם יחד."

יש לראות כעבירה גם פניה כאמור לוועדת חקירה או לחבר מחבריה ומוצע לכלול בסעיף גם אותה.

(3) סעיף 127 לפקודה, המטיל עונש בשל פרסום מים כוזבים בודון של הליכים משפטיים, מוגבל להליכים בערכאות השיפוטיות:

נספח ע/17

העתק העמודים הרלוונטיים
מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק
ומשפט, מיום 30.10.1968

עמ' 123

הכנסת העשית
מושב רביעי

פרוטוקול מס' 210

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, מיום ד',
ח' בחשוון תשכ"ט (30.10.68), בשעה 8.30.

נכחו:

חברי הוועדה:

מ. אונא - היו"ר
ר. ארזי
ב. אזניה
ש.ז. אברמוב
ש. אלוני
מ. ביבי
א. לין
ג. האוזנר
י.ה. קלינגהופר
י. שופמן

מוזמנים:

מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
א. ידין - מזנה ליועץ המשפטי

מזכירת הוועדה:

ר. מלחי

רשם:

א. סירי

- סדר-היום: 1. שונות
2. חוק ועדות חקירה (סעיפים 15; 18-19)
3. דו"ח של ד"ר א. ידין על הש חפוחו בוועידה למשפט
בין-לאומי פרטי בהאג, ועל ביקורו בלונדון.

סעיף 18

היו"ר מ. אונא: מה בענין לשון הרע, שח איפשרנו לקיים דיון
שלא ברבים, או מעין ניסוח כזה?

מ. שמגר: העקרון של ועדת חקירה הוא פומביות הדיונים,
ואם אין טעמים של שמירה על בטחון המדינה או
הגנה על המוסר או שלום של קטין היא דנה בפומבי. אני רק סבור שהנוסח
הזה עדיין איננו מבטיח את הנושא של בטחון המדינה, כי העובדה שהוועדה דנה
בדלתיים סגורות זה עדיין איננו מונע נוכחותו של אדם ששמו עלול להפגע.
אנחנו קבענו שיש לו זכות מוקנית להיות נוכח בישיבות הוועדה, אך אינני
סבור שבשלב זה שאדם עלול להפגע הוא זכאי לשמוע דברים שסודיותם רבה.
לכן הייתי מציע לוועדה לשקול אם לא יהיה נכון להוסיף כאן, סעיף 38
לחוק בטחון המדינה יחול כאן בסינויים המתחייבים לפי הענין. סעיף 38
לחוק בטחון המדינה קובע, שבמשפטי ריגול, או עבירה אחרת על פרק ג' של
החוק, מותר לפעמים לנהל את הדיון אפילו שלא בנוכחותו של הנאשם, וזה הרבה
יותר חמור מאשר אי-נוכחותו של אדם ששמו עלול להפגע. לכן צריכה להיות
אפשרות להרחיקו.

ש. אלוני: ואם יש נושאים שנוגעים בו?

מ. שמגר: יש לנסח זאת בצורה מתאימה. במידה ויש נושאים
שנוגעים לו - הוא יכול להיות נוכח. במקרה
ומטעמי בטחון צריך להוציאו, אפשר לכתוב שבמקרה זה הוא יוכל להיות מיוצג
על ידי עורך-דין שהוא נאמן על בית-המשפט. משום שיכול להיות מצב שהאדם
עצמו מהימן על בית-המשפט בעוד שהעורך-דין - מהימן. לדעתי חייבים למצוא
פתרון לזה. אחרת יכולות להיות תוצאות מרחיקות לכת, שאנו נסגוא את הדלתיים
לפני הקהל הרחב, אבל יתכן שדווקא אוחו אדם שנוכח בדיונים הוא המסוכן ביותר.

ד"ר א. ידין: אני מציע לשקול את הנקודה הזאת במסגרת סעיף
23. בדרך-כלל ועדות חקירה כאלה אינן מטפלות
בענינים סודיים דווקא. עם זאת ישנו סעיף 23 המדבר על נושא חקירה
שמחייב סודיות. נדמה לי ששם אפשר להגביל את נוכחותו של אדם שעלול להפגע.
הסעיף הזה יופיע אז כסעיף שבמיוחד דן בענינים בטחוניים.

מ. שמגר: אני מסכים, אבל אני רוצה שתהיה ברורה נקודה
אחת: לדעתי בכל ועדת חקירה יכול להיות קטע
שהוא סודי. לכן שאלה זו יכולה להתעורר גם בוועדת חקירה שלכאורה נחמנה
לחקור נושא לא סודי. אינני מתנגד שזה יהיה במסגרת סעיף 23, אבל צריך
להבטיח שאפשר להביא לאי-נוכחותו של אדם שהותר לו להיות נוכח במקרים אלה.

י. שופמן: אם כן, זה לא יכול להיות במסגרת סעיף 23,
מפני שסעיף 23 דן רק בענינים הנוגעים ל"טרמס
אוף רפרנס" של הוועדה.

מ. שמגר: אני הייתי כותב זאת בסעיף 18.

היו"ר מ. אונא: טוב, נעשה זאת.

בענין לשון הרע לא באחי על סיפוקי.

מ. שמגר: לא הייתי מרחיב את הגבלת הפומביות. הגבלנו
אותה לשלושה דברים ולדעתי זה מספיק.

נספח ע/18

העתק העמודים הרלוונטיים
מפרוטוקול ועדת חוקה, חוק
ומשפט, מיום 4.11.1968

עמ' 126

פרוטוקול מס' 222

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', יג' בחשוון תשכ"ט - 4.11.68, שעה 10.45

נכחו:

חברי הוועדה:

מ. אונא - היו"ר
ש.ז. אברמוב
ש. אלוני
ד. ארזי
מ. ביבי
ג. האוזנר
י. הררי
ג. כהן
א. לין
מ. פרוש
ח. צדוק
י.ה. קלינגהופר
י. שופמן

מוזמנים:

מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
א. ירין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה

מזכירת הוועדה: ד. מלחי

רשמה: ח. ביתן

סדר היום: (א) חוק ועדות חקירה, תשכ"ח - 1967
(סעיפים 19-22).

(ב) שונות.

(ג) חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות נגד המוסר): הצעת חבר-הכנסת לבדאו - שאלה לסדר.

- 108 -

מ. שמגר:

לדעתי, יש לראות את סעיף 20 כסעיף הקשור באופן הדוק לסעיף הקודם לו, סעיף 19, ולכן צדקו אותם חברי הוועדה שראו את הפרסום הנזכר כאן כהליך בסיום העבודה ותו לא. כלומר, הפרסום עליו מדובר כאן אינו תהליך ההוצאה לאור בשלב מאוחר יותר של החומר שנאסף על-ידי הוועדה, כי אם תוצאת לוואי או פעולה הנאה בצמוד למסירת הדו"ח לממשלה, וכאן רוצים לקבוע את העיקרון שהחומר נמסר לא רק לממשלה, אלא מוצא גם לרבים בעת ובעונה אחת. אגבי מסכים בהחלט לתיקון שהוצע על-ידי חבר-הכנסת הררי לפיו יאמר: "נמסר הדו"ח לממשלה, ושאינו הוועדה לפרסם אותו ברבים". זאת אומרת שהוועדה תמסור קודם את החומר לממשלה ואחר-כך יבוא היתר מלא.

ש. אלוני:

אך סעיף 20(א) מתחיל במלים "ועדת חקירה תפרסם" ולא במלים "רשאינו ועדת חקירה לפרסם".

מ. שמגר:

אפשר לכתוב בהתאם לכך "מסרה ועדת חקירה את הדו"ח לממשלה תפרסם אותו ברבים". עקרון חובת הפרסום הנקבע כאן הוא לדעתי עקרון חשוב, כי הוא מבטא את שליחותה הציבורית של הוועדה ואת העובדה, שפרט למקרים יוצאים מן הכלל הנזכרים בחוק זכאי הציבור לדעת מה קבעה הוועדה. העקרון הוא שהדו"ח לכל פרטיו מובא גם לידיעת הציבור הרחב.

לגבי אי-פרסום בקבעה כאן אמת מידה הצמודה לניהול הדיונים בדלתיים סגורות. אגבי סבור שהערת חבר-הכנסת הררי בנדון נכונה, כי יכול לקרות שעד אומר דברים, שלו היו יודעים אותם מראש היו מבקשים לסגור את הדלתות. בוועדת חקירה עניין זה עוד יותר חמור, כי אין פרקליטים של שני הצדדים והוועדה יכולה להיות מופתעת. אולי יש מקום לכתוב בסיפא של סעיף 20 כי מותר לא לפרסם את הדו"ח מאחד משלושת הנימוקים הנזכרים בסעיף 18, אך לא נראה לי שיש להוסיף נימוקים נוספים. אלה בלבד צריכים להיות הנימוקים הבלעדיים לאי-פרסום החומר, ואין להצמיד את הדבר לסגירת הדלתות, כי לפעמים עשוי להתגלות רק אחרי שמיעת העדות שהיה צריך לסגור את הדלתות.

אשר לפרוטוקול, גם זה למעשה חלק מפרסום הדו"ח. יכול להיות מצב בו כותבת הוועדה דו"ח מפורט הכולל מסקנות והמלצות, אך חשוב לוועדה שיחד עם הדו"ח יפורסמו גם מספר עדויות בסיסיות או חשובות מאוד לנושא. ייתכן שחשיבותן של עדויות אלה נעוצה בכך שהדו"ח לא יובן כראוי בלעדיו או שהיא נעוצה באוריה ציבורית מסויימת, ולכן יכולה הוועדה לפרסם יחד עם הדו"ח חלק של הפרוטוקול.

אין כל התייחסות למה שקורה בשלב מאוחר יותר, כי ברגע שמוסרת הוועדה את התיק לממשלה חל עליו חוק הארכיונים, אותו החוק הקובע בכלל את הסדרים בדבר החזקת מסמכים של הציבור, עיון הקהל במסמכים אלה, שמירתם וכו'. חוק הארכיונים מבדיל גם בין חומר סודי לבין חומר לא סודי, ואיני רואה מניעה שהאזרח יעיין בחומר שהוגש לממשלה, אלא אם יש טעמי סודיות.

לגבי הסודיות לא יכול להיות כאן כלל שונה מאשר לגבי כל ידיעה צבאית. כעבור זמן מה יכול המצב להשתנו ומה שהיה סוד הופך לגלוי, ועל כך שולטים הגורמים הצבאיים הממונים על כך. זה תלוי תמיד ברקע ובנסיבות. אם כן, עלול להיווצר מצב שדבר אשר היה סודי בעיני הוועדה בשלב מסוים מאבד טעמו לאחר זמן ועין כן נותנים לו פרסום. גם זה קורה ועל כן אין לראות איזו נצחיות בדבר זה.

התעוררה השאלה אם תהיה הוועדה מוסמכת לקבוע את הפרסום למועד מסוים. בתחילה דיבר חבר-הכנסת האוזנר באופן פוזיטיבי על קביעת מועד לפרסום, וזה לא נראה לי, כי בהגיע מועד הפרסום הוועדה כבר אינה קיימת וקשה לבדוק את הנסיבות, אולם אני בודק את ההצעה האחרת בעניין זה שהושמעה על-ידי היושב ראש. לדעתי, תהיה בכך מסייה מהעקרון הנקבע בסעיף 20, כי אם אמרנו שבכל מקרה יהיה פרסום, אלא אם ישנו אחד הנימוקים הנזכרים בסעיף 18, יהיה בכך נימוק רביעי מאוד בלתי מוגדר. יהיה זה משהו מאוד היולי. כאן מתבקש כבר המחוקק להחליט על העקרון החשוב של הפומביות כעקרון, וברגע שנמסה מכך בשאיר פתח.